

7605

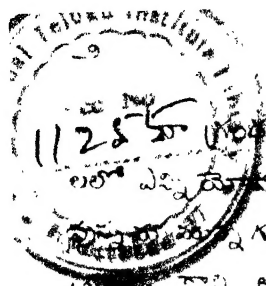
ద్వితీయ ముద్రణ పీఠిక.

అంశములు. ౧. అంశములు. ౨. అంశములు. ౩. అంశములు. ౪. అంశములు. ౫. అంశములు. ౬. అంశములు. ౭. అంశములు. ౮. అంశములు. ౯. అంశములు. ౧౦. అంశములు.

మొదటి తడవ ప్రచురించిన ఈ హిందువుల పండుగల సత్తులన్నియు ఒక్క సంవత్సరము లోనే అమ్మడుపోయెను. అప్పటినుండియు గ్రంథమునకై యెందరో విచారించిరి. తుదకు మరల ప్రకటింపక తప్పదయ్యెను.

“పండుగు” లేక “పండువు” శబ్దముసరియైన హాప మేయైనను వాడుకలో “పండుగ”. అనియే యుండుటచేత నేను ఆపదమునే గ్రహించితిని. నాగ్రంథముపై కొన్ని పత్రికలు విమర్శనలు చేసెను. ఆవిమర్శనములను ఈ ద్వితీయావృత్తిలో ముద్రించి నాడను. అందలి మంచిచెడ్డలను చాతకులే నిర్ణయింపుకొనగలరు. అయినను ఇందు ఒకటి కెంత విషయములను సూచించెదను. ఆంధ్రపత్రికలోను భారతిలోను విమర్శించిన విమర్శకుడు హిందువుల పండుగలలోని నా విమర్శన భాగములను నిరసింపుచు “గ్రంథకర్త మన పండుగుల గాథలను తెలియజేసి సంమత కెంతయు స్తవనీయులే, కాని సాంత్విమర్శనలను గావింపకున్న బాగుండెడిది” అని సెలవిచ్చెను. ఎందులకు సాంత్విమర్శనలుకూడవో తెలుపలేదు. నాయభిప్రాయములు నరిగావని వ్రాసెను కాని ఎట్లు సరిగావో తెలుపకపోయెను. విమర్శనలకు భయపడువారికి జవాబే అవసరములేదు.

హింగువుల పండుగలు

28 హ గ్రంథము ముద్రించినతర్వాత ఆంధ్రదేశ ప్రజలలో ఎన్ని మోమాగులు పావళి, విజయదశమి, ఏనువాక సమయమునకు వానిని నులించి యెందరో వ్యాసములు ప్రసాదించి అన్నియు పూర్వవక్తిగానే! నాగ్రంథము ముద్రించిన ఆరుమాసాల తర్వాత నొకరు భారతిలో కృష్ణుని కి మీనములేయుండెనని సమర్థించుచు వ్రాసిరి. అది కాక తాళియముగా నాచిచ్చను సమర్థించుట యయ్యెనని తలఁచును! నాగ్రంథము వెలువడెనని సంపత్కరము తర్వాత ఒక భర్తా ప్రజలవాగు నాకృష్ణుని పలుమును ప్రకటించి నాగ్రంథములోని కృష్ణునిగురించిన వాక్యములను పూర్తిగా మార్పులేకుండు తమవగా ప్రకటించినారు. గ్రంథముపై నెన నుదహరించక పోయిరి. పోకేనుకారణమని వారికివాయగా వారికి ఒక ముఖప్రతిములేని ప్రతి పోలికనందునను అందుచే గ్రంథకర్త యెన్నైనది తెలియనందునను ఉదహరింపలేదనియు ముఖ ప్రతిములోనుండు నిరూపక గ్రంథమును సంపవలెననియు తెలిపిరి! గ్రంథకర్త పేరు పోలియరాకున్న ప్రతిపాటలో గ్రంథము పేరుండెనుకదా!

సమస్తము క్షయమై విస్తృతము మునింపకపోవుట
చోర్యాగ్రము. ఈ తీవ్రమైనను పాఠకులు ఏమిచూడకు-
ను అర్హులైనది—దీవావలి, విజయదశమి, భీష్మకాండ,
హుళి, గజేంద్రచక్రు. నాగవంశము, ఏనువాకపున్నము, అస్తి

పండుగలకై నను చదివి శమ అభిప్రాయముల నిర్దురని కోరుచున్నాను.

“గ్రంథము ఉచితము” ముద్రాచినను, గ్రంథముద్ర వ్యయము చాళలైవినిధించినను గ్రంథమువల అత్యధికముగ నిష్పియుండుదనం. లేనిచో గ్రంథకర్త ఉద్దేశము నెరవేరజాలదు. అను భావముతోని విన్నూతుని వింతనాదమునకు శ్రీయుత పెంట్లరాజన్న అనుభూతిగాని ఆనాడే జవాలిచ్చిన. గ్రంథముద్రణ భృతికై గిరిం హుళాయాలననుగ్రహించిన చాళలగు శ్రీరాజా కనరాజగీతగాని ఆ హుళాయాలను నాశనయిచ్చినను నేనామొత్తమును గోలకొండ పత్రికాలయమునకే యిచ్చినది. పైగా గ్రంథముల విక్రయమువలన వచ్చిన నివృత్యమంతయు పత్రికాలయమునకే చెందినది. కావున పత్రికాలయమునకు లాభము కలిగినందున పత్రికాసేవ క్రియవలెననెడి యీ “గ్రంథకర్త ఉద్దేశము” నెరవేరినందులకు అత్యంతముగా సంతసించుచున్నాను. అయినను ఆ వింతవిమర్శకుని విపరీతవిమర్శనను పోహసవిజల్పితమని భావించి కరమార్థముగానే గ్రహించి యీతడవ గ్రంథమువల స్థగించబడినది. ఈ నెలయు “అత్యధికము” గానే యన్నదని యేవిచిత్ర విమర్శకుడైన మరల ఒయలుదేరి “లేనిచో గ్రంథకర్త యుద్దేశము నెరవేరజాలదు” అని నిందింపకుండుటకై యీ తడవకూడ గ్రంథవిక్రయము వలని లాభములన్నియు గోలకొండ పత్రికాలయమువారిదే యని తెలుపుకొనుచున్నాను.

ప్రథమ ముద్రణకు వ్యయమున కని ౧౦౦ రూపాయల విరాళమును నయచేసియుండిన శ్రీరాజా ధనరాజగిర్జీ గోస్వామిగారి యుపకృతిని నేరుగాని గోలకొండ పత్రికాలయ మునారుకాని ఎన్నటికిని విస్మరింపజాలము. మరల వారికి మాకృతజ్ఞతలను తెలుపుకొనుచున్నాము.

జగద్విఖ్యాతపండితులుగా డాక్టర్ సర్. యస్. రాధాకృష్ణగారు నాయకులుగ్రహముంచి ప్రథమముద్రణ పీఠికను ప్రసాదించి యుండిరి. దానినే మరల యీ యాచర్యమందు పునః కృతజ్ఞతతో ముద్రించుకొనినారము.

ప్రథమ ముద్రణకు ముఖ్యకారకులు శ్రీరాజా వేంకట రామారెడ్డి బహద్దరు బి. బి. ఇ. గారని యిదివరకే మనవి చేసికొని యుంటిని. ఈ ద్వితీయముద్రణమునకును వారే కారకులు. హిందువుల పండుగల ప్రతులను కోరి లభింపని వారు శ్రీవారివద్ద నుపై నేరము వెదుకగా రాజాబహద్దరు గారు ఈ ద్వితీయముద్రణమునకు చిగావించునటుల తీర్పుచెప్పి పరిష్కారమేర్పరిచిరి. వారి కృతజ్ఞతయు గుణములచే మేము సర్వదాబద్ధులమని తెలుపుకొనుచున్నాము.

శ్రీరాజా వేంకటరామారెడ్డి

డా. శ. గంగారెడ్డి
 ఈశ్వర. మాఘము.
 బ్రహ్మ. గంగారెడ్డి
 దక్షిణహైదరాబాదు.

సురవరము ప్రతాపరెడ్డి

హిందువుల పండుగలను గురించిన

అభిప్రాయములు

*****

౧

హిందువుల పండుగలు.

గ్రంథకర్త. సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు, బి. ఏ. బి. యల్.

హైదరాబాదు, దక్కన్ వెల ౧-౧౨-౦

(ఆంధ్రప్రదేశ్ లోను భారతి ఏప్రిల్ ౧౯౩౨ సంచిక
లోను గావింపబడిన విమర్శ)

ఈగ్రంథమున హిందువులపండుగలను నేమివిశేషమో
యేమియు తెలియని మనుజులకై వ్రాయబడిన దని గ్రంథకర్త
తెలియజేసెను. మనపండుగల విషయమై విధ్యాధికు లనుకొను
వారికే చాలమందికి తెలియదు. వారు తెలిసికొనుటకు ప్రయ
త్నించరు. ఆంగ్లవిద్యాభ్యాసమువలన మన నవనాగరికులు
విశ్వసింపదు వానివి. అందులకు కొంతవరకు గ్రంథకర్తయే
దృష్టాంతము. తులసీవ్రతమాహాత్మ్య సందర్భమున జలంధ
రుని వధించుటకు విష్ణువు బృందతో రమించెనను వృత్తాంత
మును వీరు శంకించుటయేగాక పరిహసించుచున్నారు. జలంధ
రుని జంపుటకు విష్ణువు బృంద పాతివ్రత్యమును జెరచుటను

నట్టి స్త్రీయొక చెట్టుగా జన్మించుటను నాజడ పదార్థమును మానవులు పూజించి విష్ణువ్రతో నై కృష్ణమొందుటను మనము నమ్మవలయునట యని గ్రంథకర్త అత్యుపసాహించెను. విష్ణుడే ఇట్టి చర్యను గావించుట నహంజనము కానేరదట. తులసిని బూజించిన నాతనికి మక్త కలుగుననుట దురూహ్యమట. తులసి పూజామహత్త్వమును నిర్వచించుట జనులమతమును భక్తిని వంచించుట యగునట.

ఆధ్యాత్మికదృష్టితో యోజించిన ఈ అవిశ్వాసము ఎటాపించలగును. మనబుద్ధినిబట్టి భౌతిక ప్రపంచములో మునిగి తేలుచున్న మనము ఇందలి పరమార్థమును గ్రహింప జాలము.

మరియు జన్మాప్తమినిగూర్చి వ్రాయుచు కృష్ణుని పరమభక్తులే భక్తికొఱకై యాపరమపురుషునిచే చిన్నతనమున దొంగితనము చేయించినారు. యెనున వ్యభిచారమును చేయించినారనియు, ఇట్లు వర్ణించుటచే శూద్రాదిజనులలో శ్రీకృష్ణుని గౌరవము తగ్గుచువచ్చెననియు గ్రంథకర్త వ్రాయ దొడంగెను. శ్రీకృష్ణుని గౌరవము శూద్రులలో తగ్గుచున్నదన్న విషయమునకు ఈతరగతివాచక గ్రంథకర్తకు తగిన ప్రత్యుత్తర మీయగలడు. భౌతికదృష్టివరులకు తగ్గనేమో గాని ఆధ్యాత్మిక చింతగలవారి కేవాటియు శ్రీకృష్ణుని యందు తెల్లరును పుష్కలమైయున్నది. మరింత హెచ్చుచున్నది. గౌరవభక్తిచేతనేమియును చూచుచున్నది. స్థూలదృష్టితో మానవమా

నమాకు సంబంధము... ..

శీర్షిక.....

త్రునిగ శ్రీకృష్ణుని తలంచిచూడ ఆయనలీలలు అటులనే పొడగట్టును. మఱియు శ్రీకృష్ణపదమున బట్టి శ్రీకృష్ణుడు నీలవర్ణుడని వర్ణించిరనియు అయ్యది తప్పనియు శ్రీకృష్ణపదమునకు నలుపురంగనే అర్థముకాని మనోకటిగాదనియు అందుచే శ్రీకృష్ణుని నీలవర్ణుడనుట సరికాదనియు గ్రంథకర్త వ్రాసెను. కాని శ్రీకృష్ణ శబ్దమునకు ఎవరును అట్టి యర్థమును కల్పించలేదు.

గ్రహణ సిద్ధాంతమును, రాహు కేతువుల విషయము, వీరు శంకించుచున్నారు.

గ్రంథకర్త మన పండుగుల గాఢలను తెలియజేసినందులకెంతయు స్తవనీయులే. కాని భాంతవిమర్శనాను గావించుకున్న బాగుండెడిది.

గ్రంథమును ఉచితముగ ముద్రించినన, గ్రంథముద్రణ వ్యయమును నాతలెవరు భరించినను గ్రంథముకల అత్యధికముగ నిర్ణయింపబడినది. లేనిచో గ్రంథకర్త ఉచితము నెరవేరజాలదు. గ్రంథమునకు వీక్షకును సర్వ, సర్వవల్లి రాధాకృష్ణయ్య పంతులుగారు వ్రాసిరి.

జరుగుమిల్లి నాంక శివరావు బి. ఏ.

౨౫-౧-౩౨.

—

ఆర్యా,

దీపావళి పండుగనుగూర్చిన వ్యాసము నిపుడే చదివి ముగించితిని. పరిశ్రమించి శాస్త్ర పురాణము లశోధించి, మన

జనులు అర్థములేక చర్విత చర్వణముగ ననుష్ఠించు పండుగల మూలతత్త్వమును పైకెత్తి వెలయుచుట లోకహితము. తమ విమర్శనా స్వాతంత్ర్యము నాకు మిక్కిలి నచ్చినది. నాయభి వందనముల గైకొనుడు.

టి. శివశంకరంగారు (పెనుగొండ)

గోలకొండ పత్రిక. 30-1-32.

5

గ్రంథము చాల బోధప్రదముగ నున్నది. శైలిసులభ ముగ నుండి, ఎంతి చదివినను విసుగు కలుగకుండ మనోహర మై అచ్చటచ్చట శ్రీరెడ్డిగారికి సహజముగు హాస్యరసోద్దీపక ములగు భావములతో సాంఘ నింపుచున్నది.

గ్రంథము నందుశ్లేఘింపబడిన పూర్వగ్రంథముల సంఖ్య మిక్కిలముగ నున్నది. దీనినిబట్టి చూచినచో గ్రంథకర్త యొక్క పరిశ్రమ విశదమగుచున్నది. ఇట్టి గ్రంథము నిశ్చయ ముగా నవసరమై యుండెను. ఈ యవసరమును శ్రీరెడ్డిగారు తీర్చి అంధవాఙ్మయమున కొక యమూల్యాంకారమును సమ కూర్చినవారైరి.

పుస్తకములోని పటమాలలో గొన్ని చారిత్రికవిఖ్యా తిగలవి వామనుడు భీష్ముడు అను పటములు మొగలుచిత్ర శిఖనాపద్ధతిననుకరించునవై యింపుగూర్చుచున్నవి. శ్రీకృష్ణుని త్రివర్ణచిత్రము ఇదివరకెచ్చటను కానరానిపద్ధతితో చిత్రింప

బడినది. ఇట్టి మంచి గ్రంథమును రచించి భాషాసేవయొనర్చిన శ్రీరెడ్డిగారిని మనఃపూర్వకముగ నభినందించుచున్నాను.

మాడపాటి హనుమంతరావు,

నోలకొండ పత్రిక, ౨౩-౧-౩౨.

౪

దక్క హైదరాబాదునుండి శ్రీయుత సురవరము ప్రతాపరెడ్డి, బి. యే. బి. యర్. గారు రచించిన హిందువుల పండుగలు అను గ్రంథము సులభమైనది ప్రతాపరుల కత్యంతో పయక్తముగనుండ రచితమయిన మాతనాశయభరితమగు గ్రంథము. ప్రతాపరెడ్డిగారు పాశ్చాత్య విమర్శనవిధానమును బాగుగ నాకళించి చారిత్రిక పరిశోధనలకు మూనిన విద్యాధికులును, సూక్ష్మబుద్ధులు నని యీగ్రంథమే వేయినోళ్ల చాటుచున్నది. హిందువుల కుటుంబములలో నిత్యవిషయముల నవగతిన యీపండుగులను గురించి సవిమర్శకముగ వ్రాసిన వారు భారతీయులలో ననేకులులేరు. కావున ప్రతాపరెడ్డిగారి గ్రంథమాంధ్రుల కెంతయు సమాదరణీయము. విజయదశమి దీపావళిలోనగు కొన్ని పండుగులకు రెడ్డిగారు చాల విపులములగు విమర్శనలను చేసియుండిరి. అయ్యవి యెంతయు ప్రశంసాపాత్రములు. ఇట్టి గ్రంథముల నీదినములలో వ్రాయుటచాలకష్టకార్యము. నేడు హిందూమతమున ప్రచారమునందున్న పండుగులలో ననేకము లీయిండియాలోనివి కావనియు విస్తృత కాలమున నితరులతో నాద్యులును మెలగియుండిన దినములలో సంపర్కాదికారణముల నీవంఘమున పంక్ర

మించినవనియు నొకబలీయమగు వాదన గలదు. ఈవాదనను త్రోసిరాజు చేయుట చాలకష్టమనియే మానమ్మకము. కావున మనదేవతలను గూర్చిగాని, పండుగులను గూర్చిగాని వీనికి సంబంధించిన విషయములను గూర్చిగాని రచించు నప్పుడు భారతీయవాదజ్ఞయమును మాత్రము దృష్టినిబెట్టికొని నచో మనకార్య మనకుగ్రమే యగునని మనవి చేయుచున్నా రము. రచయితవిమర్శసదృష్టి యత్యంత పురాతనములయిన ఈజిప్టు బాబిలోనియా అస్సీరియా ఛాల్డీయాలోనగల సంప్రదాయముల నన్వేషించి నుత్సహించవలయును.

వివిధ దేశ విమర్శకులు పరిశోధనాశలితముగ నిప్పుడనేకి విషయములు బయల్పడుచున్నవి. హిందూసంప్రదాయముల నేమియు నెరుంగని యీ విదేశీవిమర్శకులు చిత్ర విచిత్రములు గు సిద్ధాంతములను చేయుచున్నారు. సంస్కృతజ్ఞులమును భారతీయవాదములను బాగుగ నెరిగిన కుశాగ్రబుద్ధులు నూతనోత్తానములను పరిశీలించి శ్రద్ధవహించినచో భారతవర్షమునకే కాక ప్రపంచమున కలశక్తికి నొక యమూల్యమైన యొకరించిన వానిగునును. శ్రీరెడ్డిగారి యీగ్రంథమట్టి విమర్శకాగ్రగణ్యము. చేయూతినొసరికాబలి స్వాభ్యాపాత్రముగని న్నయది యల శలంతుము. చక్కని పరిశ్రమనొసర్చి యిట్టి గ్రంథమాల నిండు రచించి రెడ్డిగారు ఆంధ్రము నలంకరించి ధన్యులుగా నీశ్వరు డనుగ్రహించుమాక.

“హిందువుల పండుగలు”

హిందువులలో నెండవకో వారిపండుగల విషయము విశేషముగా చెలియదు. అట్టివారికి పండుగల పరిచయము గలిగించుటయు, విమర్శ బుద్ధితో వాని చింతనానికి వట్టి యవకాశమును గలిగించి మూఢవిశ్వాసాంధకారమును దీచివేయించుటయు నీగ్రంథము చేయుచుండుపనులు. పండుగలవిషయము జలపునట్టిగ్రంథము లాంధ్రవాద్యయమున లేని కొలతనుదీర్చి యిట్టి యుత్కృష్టగ్రంథము వాంఛితానికి యవకాశమును దీర్చించిన గ్రంథకర్త గారంతయు వంద్యులు.

ఇట్టి గ్రంథమును రచించి హిందువులకంటలో నేవచేసియున్న శ్రీరెడ్డిగారి ధర్మ సేవ మంతయు స్థాపనయము. ఈ గ్రంథమును వ్రాసి వందులకు శ్రీరాజా దవరాజగీర్జీ బహదురుగారు గ్రంథకర్త కైదువందల రూప్యములు మోముతసినీయ వాట దానిని గోలకొండ పుస్తకాలయము నకు దానపూర్వకముగా నిచ్చి గ్రంథస్వామ్యములను నొసంగి తమ యవ్యాజ భాషాసేవను ప్రకటించియున్నారు.

ఈ గ్రంథమునందైనను చిత్రపటములుగలవు. అందు మధ్యముగా మూడు—శ్రీకృష్ణునిది, వామనునిది, భీష్ము ది— శిల్పనవగియున్నవి. ఎంతయో వ్యయప్రయాసలతోనైన యీ చిత్రపటము నేరీలపండినవి. అందు శ్రీకృష్ణుని మీసముగృష్ణునిగా జూపుట హాసించనీశము.

ఇటీవల అంగీకరింప ప్రమాదముగ (భారత) యగద్ గ్రంథమును జరుగు మిల్లి సాంఘికరావు బి. ఏ. గారు విమర్శించినది ముచితని. దానినిజూచి విమర్శవాపర్థత కాశ్చర్యముకలిగినది. అందు వారికుల్లేజమును గలిగించిన ఏక్రింది విషయములు:—

౧. ధర్మస్థాపకుడగు శ్రీవిష్ణువుబృందముబోలు పరిశ్రమకొలచలేదనుట!

౨. తులసీపూజమాత్రము సఫలముగలుగక నాయుత్సవప్రకారము వాడుటలో ఫలమున్నదనుట!

౩. శ్రీకృష్ణుని వ్యభిచారిగా నెంచుటవలన నతనిగౌరవము కూడాదులలో దగ్గుచున్నదనుట!

౪. శ్రీకృష్ణుని నీలవర్ణుడుకాడని నల్లనివానిగా భేదోక్తులు.

౫. రామకీర్తనల విషయము శంకించుట!

౬. అచ్చటచ్చట సొంత విమర్శనలు గావించుట!

౭. ప్రకాశముల గ్రంథమునకు రు ౧-౨-౦ వెల నిర్ణయించుట.

అవతారపురుషావతీరించు ప్రతిపనియు నతని నారాధించువారి కాదర్శప్రాయముగ నుండును. వారునట్లే యొనరించుచుందురు. వ్యభిచారము, వంచన యిత్యాదులే కాస్త్రములందు “సర్వైశ్చై” జేయబడజాలవు అష్టకృత్యములు నింద్యములను, దూష్యములగుచున్నవి. జనులు మంచిని గ్రహించుట కంత యాత్మస్వయం బెరుగు ఎంత త్వరగా ముఖముగా గ్రహింతురు. మానవుని ప్రకృతి మంచిననులకన్న చెడుపనులందే యొక్క దుండును. అరాధ్య ప్రవర్తనములగుట వ్యభిచారాది పనులనొనరించు వారిగా భావించిన పాపములు దుష్కృత్యములను జేతలనే “ప్రాండర్డ్” గాదలచుట విశేషముకాదు. తారాశశాంక విజయములో చంద్రునివ్యభిచారి ప్రకృతునిజేయ తారచేవిట్టి పురాణగాథలే ప్రమాణముగా జూపబడినవి. తత్ఫలిత మేమయ్యెనో వేలుగా తెల్పులనిలేదు. జేవతలుగా భావించబడు తారాచంద్రులే శ్రీవిష్ణుయొక్క వ్యభిచారములోని “యాధ్యాత్మిక రత్నము”ను గ్రహింపలేక చెడుత్రోవలను బట్టునప్పుడు మానవులు—అందును బ్రాహ్మణులచే వేదాధికారస్వత్వమును హరింపబడిన స్త్రీ కూద్రద్విజ బంధవులు ఏమేమిచేయజాలరో దురూహ్యము! ౧౯౨౫ వ సంవత్సరమున కలకత్తానగరమున పోలీసుచేతను, ప్రజల చేతను గమనింపబడిన గోవింద భవనపు గాథను నింతత్వరలో ముదిపాకాలిన హిందూనమాజ “యాధ్యాత్మిక” దృష్టిని పెండ్లకాల్పపరచుకొని వసుకొందియే. శ్రీకృష్ణుడు పదియాలుజేల గోవికలతో రాసుక్రీడపలికి

యాధ్యాత్మిక బోధగావించినాడని సాంఘికరావు ప్రభుకులచే గొనియాడబడిన, నతని కిష్టుడని యనిపించుకొనిన నీయభినవకృష్ణుడు—గోవిందబాలు—ఎనిమిదివందల యువశ్రీంగమున మన్మథసామాన్యతైలితమును నేలి యత్రార్వాభిస యాధ్యాత్మిక పాఠమును గలపినాడు!! ఇది భారతదేశములోని యొకానొక నగరములో మాత్రము జరిగినపమాచారము!!! ఇట్టి “యాధ్యాత్మిక” కర్మను ప్రతియూర జరుగుటలేదా? అందుకే శ్రీవిష్ణువంశిటి మహాపురుషుడు బృందమవంచించి కృత్రిమమనంతటి నీచ కృత్రిమమునకు బాల్పడవని గట్టిగాజెప్పక గ్రంథకర్త “సర్వసర్వస్థానమడగు విష్ణునే” యొక పర్యవ్రాజముజేయుట తప్ప జేయసామ్యముగాననియ్యని నుట సమంజసము గానేరదని చల్లగాచాటినాడు!! ఇందసమంజసమేమి యోచలియదు.

౨. ఇక కులవివేచనామహాత్మ్యము! కులవియొక యుత్కృష్ట గుణముగల యోషధి దానినేజనతన యాయుర్వేదగ్రంథములలో జెప్పబడిన ఫలమును బడయవచ్చును. గాని దానికి బసుపు కుంకుమము రాచి యంతకరించిన నేమిఫలమో యాధ్యాత్మికాభిరుచిగలిగిన మన విమర్శకులవారే తెలిసిన బాగుండెడిది. “క్విసిక్” జ్వరహరి కావున వాపు త్తమును బూజింపసాగిన ఫలముండునా! ఇట్టి వ్యర్థపుటాధ్యాత్మిక యూహలు జీటికిమాటికి బుట్టిం బడుటచేతనే యేకేశ్వరోపాసన యడుగంటి జడారాధన మారంభమైనది. ముక్తికి సాధన మిశ్వరోపాసనమని యాధ్యాత్మికవిమలు కలుపుమండ ప్రకృత్యారాధనమున నెట్టి యాధ్యాత్మిక ఫలముగలదో విమర్శకులు నిరూపించురుగాక! ఈశ్వరశక్తి, యతనిసేవ మాత్రమార్గములు, జడోపాసనగాధన విశ్వాసమును, మనబుద్ధినిబట్టి భారతప్రపంచములో మునిగి తేలుచున్న మనము ఇందలి పరమార్థమును” గ్రహించి “పటాపంచలం”వచ్చుకొన నెట్టి యాధ్యాత్మిక దృష్టియవసరమో చూపింప శ్రీరావుగారిని ప్రార్థించుచున్నాను. అపవిత్రదాది సద్గ్రంథములెన్నియో యాధ్యాత్మిక విద్యను బోధించుచున్నవి. అందు

దులసిపూజలో గల యాధ్యాత్మిక మూత్ర మెందైనగలదేమో కూడవలస
త్రాగవ.

౩. శ్రీకృష్ణుని వ్యభిచారిగా నెంచుటవలన “భౌతికదృష్టిపరులకు
తగ్గనేమాగాని ఆధ్యాత్మిక చింత గలవారికేవాటియు శ్రీకృష్ణునియందు
గౌరవము తగ్గలేదు సరికదా మరింత హెచ్చుచున్నది.....నూతనదృ
ష్టితో మానవమాత్రునిగ శ్రీకృష్ణుని తలంచిమాడ ఆయనలీలలు ఆటులనే
పొడగట్టును” అని పెరిచిచ్చియున్నారు శూద్రులు వేదపఠనమునకే
యవర్జులని యాటంకపఱుపబడియు నింతటి “యాధ్యాత్మిక దృష్టిని
గలిగి” భౌతికదృష్టినివీడి యతనివ్యభిచారాదులలోగల యాధ్యాత్మిక
భావమును, యతని గౌరవాభిషేకమును వెలిసికొనబాలుటెట్లులో వెలియ
వచ్చును. సర్వాధికారములు గలిగియు భౌతికములందు దెనగులాడు
బ్రాహ్మణులకే యట్టిది గలుగవచ్చును శూద్రులకేదికి లిగినవారు శ్రీకృష్ణుని
వ్యభిచారము నాధ్యాత్మికదృష్టితో సమర్థింపబాలుటెట్లు? హిందువుల
పండుగల గ్రంథకర్తయగు శ్రీరెడ్డిగారినిబోలు నిమ్మ-మసోదర ప్రేమ
ఘోరితుల ప్రయత్నమువలన వారు విద్యావంతులై యాధ్యాత్మికదృష్టిని
గడించునంతవఱకు శ్రీరావుగారే యట్టివానిని సమర్థింతురని నమ్ముచున్నా
ను. “శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము”ను గ్రంథములందే శ్రీకృష్ణుని యట్టిపలుకు
సమర్థింపబడకాలక ఇది మనము నమ్మవలసినదే కాని కొరికములకుగ
కూడదు” అని వ్రాయబడయున్నది. కాని శ్రీరెడ్డిగారట్లునర్చుక శ్రీకృ
ష్ణుడు “తపోదాసమార్జవమహింసా సత్యవ్రతములందు బ్రఖ్యాతివహిం
చినవాడని సప్రమాణముగా నిరూపించియున్నారు. ఇదియు విమర్శనా
ర్హముగు లోపమే నేమో!

౪. శ్రీకృష్ణుని నీలవర్ణుడమట సరికాదనియు నల్లనివాడనియు
గ్రంథకర్తవ్రాసెను. అందే శ్రీరాజానివివర్ణ శ్రీకృష్ణుని నీలవర్ణునిగా
నెంచి చిత్రించినాడనియు దరువాతివారతని వశుసరించినయు, నీకల్ప
నకు గల గౌరవములను ప్రతాపరెడ్డిగారు చూపియున్నారు. హిందువుల
పండుగలలోని పటముగాక తదితర శ్రీకృష్ణపటములలో నతని నీలవర్ణు

దుగానె చిత్రించుచుండుటకల్ల నెవ్వరేక నట్లు కల్పించియే యుంచుగదా విమర్శకునికి బోధపడియుండదా. కావున నీవిషయమును వారేసుని విమర్శించిలో తెలియకున్నది. (కీకృష్ణుడు నల్లనివాడుగను ఆజానుబాహువు గను నుండుటయే కరియని తోచుచున్నది.

౫. గ్రహణ సిద్ధాంతమును రాచుకేతువుల విషయమై వీరు శంకించుచున్నారని, విమర్శగ్రంథకర్త గారేవిషయమున శంకించుచున్నట్లులు గోపము. ఏలన ఆగ్రంథమునందే జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథమును గణకానందము నుండి ప్రమాణములను గావించి గ్రహణములకు గారణము రాచుకేతువులుగాక నూర్యగ్రంథభూముల పడకయని నిరూపించియున్నారు. వీరే గాక శ్రీమహర్షి స్వామి దయానంద సరస్వతులవారుగూడ నీవిషయమును వేదాది ప్రమాణములవలన నిరూపించియున్నారు. వారిగ్రంథములు చూచిన నది లేటపడిగలదు.

౬. సోంత విమర్శనలు గావించుట యొక బోషముగా పరిగణించియున్నారు. మన హిందూధర్మము నందీ ౧౮౫ కోట్ల సంకర్మరములతో పెక్కు చూపులు గలిగి యెన్నియో యవత్యసిద్ధాంతములు ప్రచారము నందున్నవి. అందు ముఖ్యముగా పండుగల విషయమై నెన్ని భేదాభిప్రాయములు మన మత గ్రంథములందున్నవో యీ గ్రంథమునుజూచిన తెలియగలదు. కావున దాని నిజతత్వమును గ్రహింప పరియగు విమర్శనయే లాభకారియగును. ఈగ్రంథములోని కొన్ని విమర్శనలు అవమగ్రములని వాయుభిప్రాయము. ఏలన విషయమునూరిక విమర్శించినంతనే తిజ్ఞగువుకు గలుగు లాభమేమియులేదు. దానిని విమర్శించి నిజమైన ప్రకారమును తెలుపుటావశ్యకము. పండుగలను విమర్శించుటతోడనే విడువక దాని పృథుసంపదుప్రదెట్లుండిన హిందూసమాజమునకు భౌతికాధ్యాత్మిక లాభము చేకూరునో వ్రాసియుండిన నింకను దాగుండెడిది.

౭. “గ్రంథము నుచితముగ ముద్రించినను, గ్రంథముద్రావ్యయమును దాతలేవగు ధరించినను గ్రంథమువలె యత్యధికముగ నిర్లయింపబడినది. లేనిచో గ్రంథకర్తయుద్దేశ్యము నెవ్వరజూచు” అని యొక్క ౧౦

ముపోటుతో తమ హృదయ భావమును విమర్శకులు వెడలగ్రక్కియు
 వ్హారు. గ్రంథమునకు వెలనిర్ణయించినది ప్రకాశకులుగాని గ్రంథకర్తగా
 నుకొను. గ్రంథకర్తగారికిను తమకు బహుమానముగా నొసగబడిన
 (౫౦౦) అ రూప్యములను ముద్రాలయాధికారుల కొసంగియున్నారు.
 గ్రంథము ౩౨౦ పుటలది వెల ఒకరూపాయి యెనిమిదణాలు. వందకొని
 మిదణాలకన్న తక్కువ వెల యత్యధికమేమో పాఠకులూహింపగలరు.
 “లేనిచో గ్రంథకర్త ఉద్దేశ్యము నెరవేరజాలదు.” అను మాటలకర్థ
 మేమి ఉదరపోషణోద్దేశ్యము వాగ్రంథకర్తగారిగు శ్రీ సురవరము ప్రతా
 పరెడ్డిగారట్టి కోటిలోనివారు గారు. భగవదనుగ్రహమువలన వారి యార్థిక
 స్థితి బాగుగానున్నది. వేలకొలది రూప్యములను ప్రకాశనకు వినియోగిం
 చుచున్న త్యాగశీలురు. ప్రతి సంవత్సర మమితవప్తముకొల్పి నిజాం
 రాష్ట్రమున కేకమాతాంధ్రపత్రికయగు గోలకొండపత్రికను నిర్వహించు
 చున్న యుదారహృదయులు. నిజాంరాష్ట్రములోని ప్రతిప్రజాహిత జీవన
 మునకు తమమన భవములతో వినియోగించుకొనిన దేశసేవాపరాయణులు
 అస్పృశ్యాదిజాతుల సుద్ధరించుటకు ముందంజవేసి కార్యరూపమున
 చురుకుగా పనిచేయజాలిన సంస్కారప్రియులు. అట్టివారిపై యుదర
 పోషణ కొఱకు గ్రంథమూల్యము మెచ్చుగా నుంచినది నీచాలోపణ
 సేయుట నూర్య నమియుటవంటిది. ఇట్టి విమర్శనలవలన వారి గ్రంథ
 మున కేకొరంతయు రాజాలదు. శ్రీరెడ్డిగారికి పరమేశ్వరు డాయురారో
 గ్యశ్వర్యముల నెక్కుడుగా నిచ్చి దేశసేవ కవకాలము కలిగించుగాక
 యని ప్రార్థన.

వేంకటరాజున్న అవధాని.

ప్రథమ ముద్రణపీఠిక.

ప్రతిమతమందును బండుగులు గలవు. అవి యనేక కారణములచేత జరుపబడుచున్నవి. హిందువులందును బండుగులు పెక్కుగలవు. బహుశహిందువులలోనందు నన్ని పండుగు లేయితర మతస్థులందును లేకుండనచ్చును. అయినను హిందువులలో ననేకలకుఁ బాము పండుగల నేల చేయుచున్నారో తెలియదని చెప్పవచ్చును. ప్రప్రసిద్ధములైన విజయగళమి నీపావళి పండుగల విషయముల పండితులు సహితము సరియైన కారణములు చూపించుటలేదు. అంధవరంపరగా వాడుకొను కారణములే చూపుదుమికాని యవి సరియైనవా కావా యను విషయమును విచారించు శ్రమకుఁబోదు. ఈ గ్రంథరచనమున కిదియొక కారణమని మొదలే విన్నవించుకొనుచున్నాను.

సాధారణముగా పండుగలను హిందువులు వ్రతములుగా నెంచుచున్నారు. ప్రతి వ్రతమును మంత్రపూర్వకముగ జరుపుచున్నారు. మంత్రముల నుచ్చరించుటకు పురోహితుల యావశ్యకము దును, హిందువులలో బండుగలు బహుప్రాచీనమునుండి యేర్పడుచు వచ్చినవి. వీని విషయమై బహుపురాణములందు చర్చించియున్నారు. ఇంతియగాక కొన్ని స్మృతి గ్రంథములందును వీని చర్చగలదు. హాసితస్మృతియందెట్లున్నది.

శ్లో॥ మహాసనమ్యాం ద్వాదశ్యాం ఛరణ్యామపి పర్వసు/
తథాక్షయతృతీయా మాం శిష్యాన్నాభ్యాపయేద్విజ్ఞః॥
శ్లో॥ మాఘమాసేనుసంతమ్యారభ్యాఖ్యాయాంతు వర్జయేత్/
అభ్యాసం సమభ్యసం న్నానకాలేచ వర్జయేత్॥

అనగా,

మహాసనమయందును (దేవీ సవరాశ్రమలు) ద్వాదశి
యందును, ఛరణీ సప్తత్రయందును, పర్వముల గును, అక్షయ
తృతీయయందును, శిష్యాన్నియినాడును, మాఘసంతమ
ను, గునువు శిష్యుల కభ్యాసము చేయరాదను.

మన సంఘములను నాశ్రితము భాగములుగా విభజింప
వచ్చును. పూర్వము లోకాల్లియించుచున్న యీ ప్రపంచ
మందు లోకహింసాత్మకములైన కార్యములను చేసిపోయిన
మహానుభావులు బద్ధులొక్కరులు కొన్ని గలవు. శ్రీరామ
కృష్ణాది యంతయు లిందులకు నిరర్హములు.

రెండవ వర్గమందు యింతుసంబంధమయిన యుత్సములు
చేయును. ఉగాది, సంక్రాంతి, చూరతి, వధన్తమి వంటివి
యీశాఖయందుం చేయును. హిందువులు ప్రకృత్యాకాధకు
లుగా నొక కాలమందుండిన వారని వేదకాలమందార్యులు
ద్యావాప్రళిపీ వరుడంద్రాది దేవతలను బూజించిన విధానమే
సూచించుచున్నది.

మూడవ వర్గమందు శైవవైష్ణవ సంబంధముగు వ్రత
ములు చేరుచున్నవి. శైవవైష్ణవ భేదములు వేదకాలమందు

లేకుండాను. పురాణకాలమందలి యేర్పడలచేయు. ఇట్లు శైవశైష్ట్యని సాంప్రదాయాను సారముగ గొన్ని సంఘటితము జేసవి. పుష్కళుకు అనంత చతుర్దశి, ఏకాదశి ముఖ్యమునవి. శైవులకు వినాయకచతుర్థి, మహాలింగరాత్రి సవరాశ్రయమున్నగునవి ముఖ్యము.

సోక్తిని సంఘగలను వ్యాపారమునందు తేర్చుచున్నను. పాతమునందు కేవలము రాజులకు సంబంధించినగా గానమును చుంపినను పాతమునందు, పాతమునందు నాదరించుచున్నది.

కొన్ని సంఘాలు సర్వజనులలో పాతమును పాతమును స్త్రీలకును ముఖ్యమైనది యున్నది. వ్యాపారము కల్గి కాపురము ముఖ్యమునది. మహాయుక్తిలు విశేషముగా ప్రతీతిలు సేయుచుందురు. పాతప్రతీతిలు (అది, సోమా ప్రతీతిలు) అశ్వత్థముల ప్రతీతిలు, అశ్వత్థము, సర్వజనములకును మున్నగునవి స్త్రీలచే విశేషముగా నాదరించుచున్నది.

స్త్రీలచేయు ప్రతీతిలు నుంచి సుప్రసిద్ధి (Hindu Holidays and Ceremonials) హిందువుల ప్రతీతిలు అను గ్రంథమందలి యుద్ధాన మందిల్లు ప్రాంతము న్నాడు.

“ప్రపంచమందంతటను స్త్రీలే పురోహితుల వ్యాపారమునకును సేవసరకు, కావుననే హిందూస్త్రీల ప్రతీతిలు విశేషముగా గొప్పదనము, పంచదేవ, శుక్రవాసర, నాగపంచమిపంకియనేకప్రతీతిలు కల్పింపబడినవి. శాస్త్రములందు కొన్నియే

పండుగలు సూచింపబడినవి. పురాణములా సంఖ్యను బెంచినవి.
తర్వాత జనసామాన్య మనేక గాథలు శ్రవ్య పై వాని సపరి
మితముగా బెంచినది. ఈ కడపటివర్గము పురోహితులందును
స్త్రీలయందును విశేషముగా దాగియున్నది.*

పై పండితుని యభిప్రాయమందు గొంత సత్యము లేక
పోలేదు. బాధమహాయుగము నాటికే హిందువులు తమ
పూర్వాన్నత్యమును గొంత గోల్పోయిరి. ఆకాలము వఱకే
స్త్రీకి జ్ఞానమియ్యగూడదని కొన్ని శాస్త్రములు బయలుదే
రెను. అట్లు స్త్రీ శూద్రులను మూర్ఖావస్థయందుంచుటయే
గాక వారికి మతవిషయములగు సిద్ధాంతము లంతగా బోధిం
పకపోయిరి. ఇట్లు స్త్రీ శూద్రులు మార్భ్యధనులైయుండ వారి
నెట్లు చేయఁదలచిన నట్లు చదివినవారు చేయవచ్చునుగాదా!
కావుననే వ్రతములు పెచ్చుపెరిగిపోయెను. మఱియు నిజమగు
వస్తుతత్త్వమును బోధింపనందున నెవ్వరికి దోచినట్లు వారు
పురాణములఁగల్గింప మొదలిడిరి. అనేక వ్రతముల కనేక
కథలు కల్పింపఁబడెను. శౌనకాదిమునులో, నారదుఁడో,
వైశంపాయనుఁడో, వ్యాసుఁడో, శ్రీకృష్ణుఁడో యెవరోయొకరు
బోధకులగుదును. ధర్మరాజో, జనమేజయుఁడో యెవ్వరో
యొకరు శిష్యులై భక్తిపూర్వముగా నిందురు. అట్టి గురు
శిష్యుల సంవాదమును హిందువులందఱు కిమ్మనక గూదరించి
భక్తిశ్రద్ధాయుక్తులై యాచరించి కొనవలయును. ఇట్లుత్సవము
అనేకము లుత్పత్తియయ్యెను.

ప్రకృతము నేను వ్రాసిన గ్రంథమందలి విషయములు పండుగలన నేమి విశేషమో యేమియు దెలియని జనులకై వ్రాయఁబడినవి. ఈ గ్రంథమును వ్రాయుట కింకొక కారణము కూడఁగలదు, అది వినఁదగిన యశము. వినోగకరమగు సంశయమును, విభవసంవత్సర విజయదశమి దినమున మహాఘనత నహించిన శ్రీనివాసు ప్రభువుగారు శ్రీరాజా వేంకటరామా రెడ్డి బహద్దరు (కోత్వాలు) గారిని విజయదశమిని హిందువులెందుకు జేయుదురని విచారింప వారిది అర్జును డుత్తర గోగ్రహణమునందు శత్రువుల జయించిన కారణమునఁ జేయుటదు చున్నదని నడివిరట. “ఇంతకు పూర్వ మొకరిని విచారింప నతఁడిది శ్రీరాములు రావణునిపై జయముపొందిన సందర్భమున జరుగునదని చెప్పెను. ఎవరిమాటనిజము” అని మః ఘ్! శ్రీనివాసప్రభువుగారు విచారింప శ్రీ రెడ్డిగారు నిరుత్తురులై అదే దినసమందే శ్రీరాజా ధనరాజగీర్థిగారితో యీవిషయమును గుఱించి ముచ్చటించిన వారట. శ్రీధనరాజగీర్థిగారును హిందువులు “ను తమ పండుగుల సంగతి నేమియు నెఱుంగకుండుట యెంతటి హాస్యాస్పదమో కదా యని విచారించి యెవరిచేనైన నీవిషయకమగు గ్రంథ మొక దానిని వ్రాయించినఁ జాలబాగుండెడి దని సలవిచ్చిరట. అప్పుడు శ్రీరాజా వేంకటరామారెడ్డి బహద్దరుగారు నన్నీపని నెరవేర్చుమని యాదేశించిరి. అందులకు సామర్థ్యము లేకున్నను వారి యశిలాష యనుల్లంఘనీయమగుటఁజేసి యీగ్రంథమును వ్రాసిరిన్ని

ఆంధ్రమండిట్టి గ్రంథముండినట్లు నాకు గానరాలేదు. మఱియు నాంగ్లమందును రెండు మూడు గ్రంథములున్నను

నయ్యవి యీవిషయమును దృష్టికరముగాఁ జర్చించినవిగావు.

ప్రతి పండుగను గుఱించి కొన్నివిమర్శనలు వ్రాసినాడ అవి యెంతనఱకు సమంజసముగా నున్నవో పాఠకులే నిర్ణయింపగలరు. ఏది యెట్లున్నను నాసాహసమును "గుణగ్రహణ" పాఠాలు మన్నించి యందు విశేషమున్న గ్రహించి తప్పలను జూపించిన రెండవ ముద్రణ మీగ్రంథమున కబ్బెనేని యందు కృష్ణతావంశన పూర్వకముగా సవరించుకొందునని విన్న వింతువాడ.

ఈ గ్రంథముందు వ్రాసిన విషయములలో పండుగ, ఉత్సవము, ప్రతము, జయంతి, మున్నగునవన్నియుఁ జేరినను సాకార్యార్థము గ్రంథనామము "హిందువుల పండుగలు" అని యే నిర్ణయించితిని.

ఈ పండుగల విషయమై యింకను విశేషముగా తెలిసి కొనగోరువారి క్రింది గ్రంథములు చూడగలరు.

౧. ప్రతచూడామణి.

౨. ప్రతరాజము.

౩. జయసింహ కల్పద్రుమము.

౪. ధన్వసింధువు.

౫. నిర్ణయసింధువు.

౬. భవిష్యత్ పురాణము.

౭. స్కాందపురాణము

౮. Hindu Holidays and Festivals

by B. A. Gupta

౯. ఆర్యపర్వపద్ధతి (హిందీ)

ఈ యుపోద్ఘాతమును ముగించుటకు బూర్వ మొక ముఖ్య విషయము మనవి చేసికొనవలసియున్నది. ఈ గ్రంథమునకుఁ గారకులును, కోటీశ్వరులును, నుదారాశయులును, భూరిదాతలును నగు శ్రీరాజా ధనరాజగిద్దగారు ౫౦౦ వఱి రూపాయలు ఈ గ్రంథముద్రణ వ్యయమునకని గోచరింపజేసినట్లుగా గాగ్యాలయమువారికి అనుగ్రహించి యున్నారు. వారికి నేనంతయు సృతజ్ఞుడను. వారికిఁ బరమేశ్వరుఁ డితోధికాయ రాజ్యవైశ్వర్యముల బ్రసాదించుగాత.

ఈ గ్రంథమునకు పీఠికను వ్రాసియిచ్చిన డా॥ సర్. యస్. రాధాకృష్ణగారికి నేనత్యంత సృతజ్ఞుడను.

ఇటు

క్రీ.శ. ౧౯౩౧.

సురవరము ప్రతాపరెడ్డి.

చిత్రపటముల వివరము.

శ్రీకృష్ణుడు:- త్రివర్ణచిత్రము. ఇది కే. రామాచార్యులుగారు

అను చిత్రలేఖకులచే నాభావముల ననుసరించి
(వాయుబడినట్టిది).

వామనుడు:- ఇది సుమారు ౨౦౦ ఏండ్లక్రింద³ చిత్తరువు
దీనిని నేను హైదరాబాదు నగరములో గొని
యుంటిని.

భీష్ముడు:- ఈ పటమందు భీష్ముడు అంబ, అంబిక,

అంబాలికను గొనిపోవుచు నాపడుచుల చుట్ట
ములతో యుద్ధము చేయుట చిత్రీకరింపబడినది.
ఈ చిత్తరువు సుమారు ౨౦౦ ఏండ్లనాటిది.
మొగలాయి చిత్రము (Mogul school) ఇది
గద్వాల సంస్థానపు రాజుల గ్రంథాగార
ముది.

త్రిమూర్తివిగ్రహము:- ఇది ఎలిఫెంటా ద్వీపములోని శిల్ప

ప్రతిబింబము. దత్తాత్రేయుని నిరూ
పించునది.

శివలింగము:- ఇదియు ఎలిఫెంటా ద్వీపములోనిది.

వ్రతమనగిక్రమము

వ్రతమను ఏడమునకు వాచస్పత్యనిఘంటు
కాగుడగు. తారానాథ తర్కవాచ స్పతి
యిట్లగ్రము చేసియున్నాడు.

[పజఘజస్యతి: | భక్షణభేదే ఉచాది పుణ్యసాధనే ఉపవాసాది
నియమభేదేచ|

అనగా పుణ్య సాధనమునకై యుపవాసాది నియ
మములచే జేయు కార్యమునకు వ్రతమని యర్థము.

దీనినే వివరించుచు సై నిఘంటున నిట్లు వ్రాయబడినది.

“వ్రతం చ సమ్యక్సం కల్పజవితానాశ్చేయ క్రియా విశేషరూపం తచ్చప్ర
కృత్రివికృత్కృత్యధయరూపం తక్రద్రవ్య విశేష భోజన పూజాదికం ప్రకృత్తి
రూపం ఉపవాసాదికంచ నికృత్తిరూపం తచ్చనిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం
చ నిత్యమేకాదక్యాదివ్రతం నైమిత్తికం చాంద్రానుచాది వ్రతం కామ్యం
తత్తత్తధ్యపకాశరూపం”

దీనియర్థమేమనగ వ్రతమననంకల్ప పూర్వకముగా
సమ్యగనుష్ఠానము చేయుట.

తత్త్వగు విశ్వవిద్యాలయం

ఈవ్రతము ప్రవృత్తి వివేచి నూపములని రెండు విధ
ములు. భోజన పూజాదికములతో గూడినది ప్రవృత్తి రూ
పమోను సంఖ్య... 1300

శిక్షి 4-2-86

పము. ఉపనాసాదిక మైనది నివృత్తి రూపము. వ్రతములు మూడు విధములయినవి. ౧ నిత్యవ్రతములు. (౨) నైమిత్తిక వ్రతములు (౩) కామ్యవ్రతములు.

౧. ఏకాదశీ వ్రతముల వంటి శ్లోకాలము లందును జేయఁదగినవి గాన నట్టివి నిత్యవ్రతము లనఁబడును.

౨. ఛాందాయణాది వ్రతములు నైమిత్తికములనఁబడును.

౩. ఆయాతిథులందుపవాసముండి చేయువ్రతములు కామ్యము లనఁబడును.

వ్రతములలో నింకను సనేక విధములయినవి కలవు. అందుమానసిక వ్రతములను గుఱించి వరాహ పురాణ మందిట్లున్నది.

శ్లో॥ అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యమకల్మషం |
ఏకానిమాససావ్యాహు ద్రవ్యతావివ్రత ధారిణాం |
ఏకభుక్తం తథానక్త ముపవాసాది కంచయత్ |
తత్సర్వం కాయైకంభ్రంసాం వ్రతం ధరితావ్యధా ||

వ్రతములు మానసికములు కాయికములని రెండు విధములు. అందు అహింస, సత్యము, దొంగతనముచేయకుండుట, బ్రహ్మచర్యము, అకల్మషత్వము, ఈగుణముల గలిగియుండుట మానసిక వ్రతములనఁబడును. ఇంక యొక్కప్రాద్దు రాత్రికాలమందు పవాసముండుట, మున్నగునవి కాయిక వ్రతము లనఁబడును.

వ్రతానుష్ఠానముల పద్ధతి బహు ప్రాచీనమునుండివచ్చి పట్టు కొన్నిపురాణ ప్రమాణముల వలన దెలియవచ్చెడి

ప్రాచీన కాలమందు రాజులు తమ యభీష్టముల సిద్ధిని మే
వ్రతములఁ జేయుచుండిరని మనము ఘానాగాధలందుఁ జదు
వుచుందుము. గరుడ పురాణమందుఁ బూర్వము నానారాజులు
వ్రతముల వలన చెట్టిఘమును బొందినో చూసింప బడినది.
అశ్లోకముల నీక్రింద నుదహరించుచున్నాను.

శ్లో॥ ధుంధుమారుడు రాజుని శేఖరేంద్రుని శతంకరాః
దాసేన నియమేనైన తపసా చ ప్రసేచః॥
సగరో నామ రాజుని గర్భకుప్పర్వాసు విశ్రుతిః॥
పుత్రాణాంచ శతం ప్రాప్తం లేన రాజ్ఞామచార్మకా॥
తథాదశరః రాజః ప్రతేమనిరతస్పదా॥
యజ్ఞ దానతపోయోగైః సంతుష్టః పురుషోత్తమః॥
స్వయం పుత్రతప్తవాపేతే, తస్య రాజ్ఞో మహాత్మనః॥
జనో నామ రాజుని స్తపోవ్రతనిధిస్త్వయం॥
విశ్వర్యమకులం ప్రాప్య, యోగి నాంగతి మాప్రవాక్॥
ఏవ మేవ మహారాజ రాజానో బ్రాహ్మణస్తథా
విశ్వర్య మక్షీణం ప్రాపుగ్గతిం శైవరత శైధివాత్॥

దీనిభావ మేమన. దాసనియమ తపోవ్రతములచేత బూర్వము
ధుంధుమారుడను రాజు నూర్గుర కుమారుల గనెను. దశరథ
మహారాజు వ్రతములకుఁ బురుషోత్తముడు మెచ్చిరానేయాతని
పుత్రుడై జన్మించెను. జనక మహారాజు తపోవ్రతములచేత
వైశ్వర్యవంతుడై యుత్తమిగతిని బొందెను. ఈవ్రతారమే
పూర్వము రాజులును బ్రాహ్మణులును వ్రతవైధవముచే
వైశ్వర్యములను బొందిరి. వ్రతములవలని లాభములను గుఱించి
ఆదిత్యపురాణములు చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ వ్రతోపవాసాకా ఖలుయోవిధతే

చారిద్ర్యపాశం సభిసత్తిచాశు,

వ్రతోపవాసేషు రతస్యపుంసః

చైవాపదక్కాంతి ముశంతిత్వాః॥

వ్రతములు ఉపవాసములు చేయువాడు తనచారిద్ర్యమును బోగొట్టుకొనుచున్నాడు. మరియు వాని కేయాపదలును నుండవు. అని దీని అభిప్రాయము

గుణములందు సీచుచు కేవలము వ్రతోపవాసములుచేసి సఫలములేదు. వ్రతమునకు నగిసట్లుగా నుత్తమగుణములు కూడ గలిగి యుండినవానికిచాల శ్రేయస్సుగలుగును. ఈయంతమునే నామందపురాణమిట్లు బోధించుచున్నది.

శ్లో॥ నిజకర్మాశ్రమాచార నిరతశ్శుద్ధమానస

వ్రతేవ్యధిక్యతోరాజకా అన్యథావిఫలః శ్రమః

అల్పస్సత్వవాచీన సర్వభూతహితేరతః॥

వ్రతేవ్యధిక్యతో ... ..

శ్రద్ధావాక్ న్యాయభేదశ్చ మదదంధ వివర్జితః॥

వ్రతేవ్యధి ... ..

సవస్సత్వేషు భూతేషు కిషక్తౌ జితేంద్రియః

వ్రతేవ్యధి ... ..

నిజకులాచారములను విడువని వాడును శుద్ధమానసుడును, లోభి కానివాడును, సత్యవాక్పరిచాలకుడును, సర్వభూతములమేలుకోరువాడును, న్యాయశీలుడును, మదదంభాదిదుర్గుణరహితుడును, జేవభక్తుడును, జితేంద్రియుడను నగువాడేవ్రతములు చేయదగినవాడు కాని యితరుడు చేసిఫ

నదివిఫలమగును అని దీనిభావము. దేవలుడు తనస్మృతి గ్రంథమందును నిట్లుసెలవిచ్చి నాడు.

శ్లో॥ త్రతోపవాస నియమైః శరీరోత్తాపస్తైభా
వర్ణాస్పర్శపి ముచ్యంతే పాతకభ్యోన సంశయః॥

అనగా ప్రత్యోపవాస నియములచేతమనుష్యుడు తనపాపములనుండి విముక్తమైచెందుచున్నాడు.

ఇప్రతముల సన్నివేశములు చేయవచ్చునో విచారితము బ్రాహ్మణాదు ద్విజాతులకు మతమందు సర్వాధి కారములుండు మాటనిస్సందేహము. ఇకపరిగిలినవారు శూద్రులు.

శ్లో॥ తస్మాద్భ్యోః పశుమంత్రో నమంత్రో వేదవర్జితః॥
వమంత్రాధికారోస్త్రి శూద్రాణాం నియమః పరః॥
మంత్రాభ్యావక మంత్రేణ భాషితం పర్వకన్యహి॥

అనగా వేదముకన్న వేరుమంత్రము లేదు. వేదమేమంత్రము. శూద్రునికి మంత్రాధికారములేదు. మంత్రాధికారము లేనందున వానికి సర్వకర్మలు అనువ్రతముగానే యుండవలెను. ఈశూద్రులకుతోడుస్త్రీలు. స్త్రీశూద్రులకు మనమతమందు హక్కులేనాడు తక్కినో నాటి నుండియు మతముగ్గి గించి పోయెననుటలో సందేహములేదు. శూద్రులు కూడ ప్రతములు చేయవచ్చునని ప్రతగ్రంథకారులు వాసియున్నారు. కాని శూద్రులప్రతములు అమంత్రకముగానుండవలెనని పైయుదాహృతశ్లోకమువలన విశేషము. ఒకవేళ కొన్నిప్రతములకు మంత్రము లవసరమైన వారికి పౌరాణిక మగు మంత్రములే

చెప్పవలెను. కాని వేదమంత్రములు చెప్పి నైదికముగ వ్రతములు చేయింప గూడదని చెప్పుదురు. స్త్రీలు శూద్రులకన్న గనిష్ఠలు. మనయాచారమందు స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యమే లేదని యనేక సితిగ్రంథములు శాస్త్రగ్రంథములు బయలుదేరెను.

ఆజన్మమరణము స్త్రీస్వాతంత్ర్యమే లేని కారణమున స్త్రీకి వ్రతాధికార ముండుననియు గలది విచారించదముగాక.

మార్కండేయ పురాణమందిట్లున్నది.

స్త్రీ సామ్రాజ్యం పృథక్స్థితమ్
వ్రతం నాప్యపాపిణం
భర్తృశుక్రూప ముత్తతా
లోకానిహిత ప్రజంహి

ఆదిత్యపురాణమందును మనుస్మృతియందును నిదేశ్లోకము కించిద్భేదముతో వ్రాయబడియున్నది. ఇట్టి యభిప్రాయమే యితర పురాణములందును గలబడియున్నది. దీని భావమేమన స్త్రీలకు యజ్ఞముగాని, వ్రతముగాని, నుపవాసముగాని నవసరములేదు. భర్తయొక్క శుశ్రూషణే వారికి ముఖ్యవ్రతము. దీనిచేత వారి కిష్టమైన లోకములను వారు పొందగలరు.

మన్వాది ధర్మ శాస్త్రములందును స్త్రీలకు వ్రతాధికారములులేవని స్పష్టికరింపబడినది. పరాశరస్మృతియందీ క్రింది శ్లోకములుగలవు.

శ్లో॥ పత్యజీవతియానాన్ ఉపావ్యవ్రతమాచరతే
ఆయువ్యం హరశేభర్తుస్సా నానీవరకిం ప్రశేషే ॥
అపృష్టాదైకధర్తారం యానానీమయతే వ్రతం
పర్వంత ద్రాక్షసాతాగచ్ఛోత్యేకం మమగ్రహితే ॥

అనగా భక్తియుండగా నేస్త్రీ యుపవసించి వ్రతము చేయునో యామె భర్తవయస్సును తీరవలయును. మఱియు నామెనరకమునకు బోవును. భర్తయనుభవే వ్రతముచేయు స్త్రీ యొక్కవ్రతేకలమిదియు రాక్షసుల పాలగునని మనువు సెలవిచ్చియున్నాడు. మనువు నునహించుటచే మనుస్మృతిలోనునీ విషేషము కలదని స్పష్టము.

ఇంతవఱకు వివరించుకొని స్త్రీ స్వయం ప్రకాసి భారణ ముచేత వ్రతములు చేయవలయుననియే ముచ్చకలిగినవైతఁ దాను కీవ్యగానుండిన పంక్తి యొక్కనుబొంది, భార్యగానుండిన మగని సెలవుబొంది విడిచుచువుగాను విదాగోడుకల యనుమతిని బొంది వ్రతములు చేయవలయును. ఇది స్త్రీల విషయము.

ఇది వ్రతము చేయువాడు పర్వతదేవమునాడెట్లాచరించి కొనవలయునో విచారించుకము. సాధారణముగా బంధుగకు పూర్వకవ్రతము రాత్రీ భుజింపకూడదు, కంఠమనాడు ప్రార్థననే శిరస్సొనము చేయవలయును. పిమ్మట దేవతా పూజలు సలుపవలెను. అయితే యానియమము లన్నిటి కిని వర్తించవు. సాధారణముగ కయంతుల కన్నిటికిఁ గూర్వదినమొకపూట యుపవాసముండును. మఱియు సంక్రాంతివంటి కొన్నిపండుగులనాడు తిలపిష్టముతో శరీరము ముద్దు

కొన స్నానముచేయుదురు. పూజావిషయములలో నన్నిపూజలును బ్రాద్ధననేచేయుటకువీలులేదు. శివరాత్రి, ఏకాదశివంటి పండుగలనాడు రాత్రియంతయు జాగరణముచేసి యారాత్రియంతయు దేవధ్యానము తద్దేవకథా శ్రవణము చేయవలయును. పూజలలో మనుష్యపూజయు, బిశ్వపూజయు దేవపూజయునని మూడువిధములైనవి కలవు. ఈపూజల విషయమై నరసింహ పురాణమిట్లు చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ దైవభక్త్యంకుపూర్వాన్తే మనుష్యజాంచ మధ్యమే।

అపరాహ్నేపితౄణాంచ కార్యాశ్చేకువియత్నః॥

అనగా ప్రాతఃకాలమందు దేవపూజయు మధ్యాహ్నమందు మనుష్యపూజయు అపరాహ్నమందు పితృదేవతల పూజయు గావింపవలయును.

వ్రతము లనుష్ఠించుచుండియు బ్రతుకంతటచేత దానిని బూర్తిగావింపక పోయినవాడు మహాపాతక మనుభవించుచుండునని పురాణములు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ యోగ్యహిత్యా క్రతంహాహత్ నాచరేత్ కామసాహిత్యే,

శవకాశితచండాలో మృతఃశ్వానై నచాయతే॥

ఎవ్వడు ప్రతిమారంభముజేసి మోహముచే దాని నాచరింపజో వాడు బ్రతికియుండగనే చండాలుడగును. మఱియు చచ్చిన పిదప కక్కయై పుట్టును. అని పైశ్లోకముయొక్క యర్థము.

ఇవివృత్తముయొక్క ముఖ్యాంశములు.

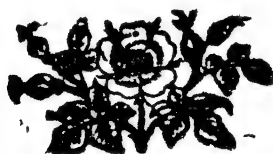
ప్రతిపండుగు నకును గాలనిర్ణయముగూడకలదు. దీని వలనాడు చీకటిలోనే స్నానముచేసి దీపములు వెలిగించవలెను. హోలీపండుగను రాత్రిపూటనే చేయవలెను. పగలు చేసిన పైస రాజును రాజ్యమును నాశనమగుట నిశ్చయమని వ్రాసినారు. విజయదశమిని సాయంత్రమే చేయవలెను. ఈప్రకారముగా నాయాపండుగులు చేయు విషయము కాలనిర్ణయమును ప్రత్యగంధకారులు నిర్ణయించినారు.

వృత్త స్వరూపమును గురించి అన్ని పురాణములను ప్రత్యేకభాషలను స్మరించి పేర్లముగా వ్రాయబడినది. ప్రత్యేకస్వరూపమును గురించి యందు పైబాస విషయములు వివరింప బడినవి. ఈని ప్రతి దాద్య మూవాన్య పర్యంతము నుండు పండుగలు సూక్రిము సూచింప బడినవేకాని వివరింప బడలేదు. ఈపురాణము జౌద్ధ పైన మతవ్యాప్తి సంతరము వ్రాయబడినదని యీ పురాణమందలి “బుద్ధాద్యవతార ప్రకరణము”లోని యంశములే చాటుచున్నవి.

ఇక ప్రతములనలని ఇలములను గురించి ప్రతకారుల యభిప్రాయమును వివర్ణింతును. ఒక్కొక్క ప్రతమును విజ్ఞించుచో జౌరాణికలా ప్రతమున కన్నిప్రతములకన్న నెక్కుడు ప్రాముఖ్యత నొసగినారు. ఆప్రతముతో సమానమగు ప్రతము మరొక్కటి లేదని వర్ణించినారు. “ప్రతానా ముత్తమం ప్రతం”

అని జ్ఞాపించినారు. ప్రతివ్రతమున కేదోయొక మహాఫలమును వ్రాసినారు. సాధారణముగా నన్నివ్రతములఫలములు దీర్ఘాయువు ధనధాన్య సమృద్ధి, సుఖసంపద, సర్వపాప విముక్తి కలుగునని వ్రాయబడినది. మఱికొన్ని వ్రతములకు స్వప్నప్రాప్తి యైయున్నది. కొన్ని వ్రతముల ఫల మనంతమని వర్ణింపబడినది.

దీనివలన ఇంతమాత్రము మన యూహింపవచ్చును. వ్రతగ్రంథకారులు ప్రతివ్రత మందును విశ్వాసము, శ్రద్ధాభక్తులు జనసామాన్యము దుత్పత్తి కావలెనని యిట్లు వ్రాసిలేకాని వేరళిప్రాయముతో కానేరదు.

దీ పా వ తి.

అపరంజయగను నరక చతుర్థియని కూడవ్యవహరింతురు. ఇది ప్రతి సంవత్సరము ఆశ్వయుః శ్రవణ చతుర్థి నీ దినమున చేయబడును.

ఈవంశగ విషయము యానీక కథలు చెప్పబడుచున్నవి అంకించి ముఖ్యమైనవి.

౧. శ్రీకృష్ణుడు నిత్యభామా సహాయుడై కాకాసురుని చంపుట,

౨. బలిచక్రవర్తి వాసునునిచేత దస రూపద్రాక్ష్యమును గోలుచువుట,

౩. శ్రీరాములు రావణ భానంతరము రావ్య వల్లభి పిక్వత్తి దినమందగుట.

౪. నరకమునుండి విముక్తి పొందటము యమునిగూర్చి ప్రార్థించుట,

౫. విక్రమార్కు చక్రవర్తి యూరితసమున పట్టాభిషేకింపగట,

పై కారణములచేత నీ దీపావళి జరుపబడుచున్నదని తెలియుచున్నది.

ఏనిలో నేది నిజమో పిమ్మట నిరూపించెదను.

మొదలు పై కథ లేవియో స్పష్టముగా సూచింతును

౧. నరకాసురవధ—ఈకథ యాంధ్ర దేశమందంతటను

దక్షిణముననుకీపావళికి ముఖ్యకారణముగా భావింపబడుచు

న్నది. కావుననే యీచతుర్దశి “సరక” చతుర్దశియని చెప్పబడుచున్నది. సరకాసురవధను గుఱించినకథ భాగవత మంగును హరివంశమందును చెప్పబడియున్నది. సరకాసురుడు లోక కంటకుడు కాగా శ్రీకృష్ణుడు వాని వధింప బ్రయాణ మయ్యెను. సత్యభామయు నాతని వెంబడించెను. శ్రీకృష్ణుడు మొదలు ముర రాక్షసుని వాని పుత్రులను జంపెను. సరకుడిది మాదికోహోద్యుతుడై కృష్ణునిపై యుద్ధమునకు వచ్చెను. అప్పుడు సత్యభామ సరకాసురునితో ఘోరయుద్ధముజేసి యల సినోయెను. శ్రీకృష్ణు డా నును సహాయమై సరకాసురుని వధిం చెను.

౨- బలిచక్రవర్తి కథ:— బలిచక్రవర్తి కథ భాగవత మందు విపులముగా వర్ణింపబడినది. బలియనురాజు దాన మందు బ్రహ్మాతి సహించినవాడు. వేడిన యభ్యర్థులకు లేదను వాడుకాడు. అప్పుడు విష్ణువు వాహనావతారిమెత్తి బలిచక్ర వర్తిని మూడడుగుల భూమినివేడి రెండుపాదములచే భూమ్యా కాశముల నావరించి మూడవ పాదమునకు తావు లేక దానిని బలిచక్రవర్తి శిరముపైనుంచి యతనిని పాతాళమునకు ద్రొ క్కెను. ఆకారణము చేతనే నీచతుర్దశి దినము పుణ్యదినముగా భావింపబడుచున్నదని చెప్పుదురు. వ్రతరాజము మున్నగు వ్రతగ్రంథములందు దీపావళినిగురించి వ్రాయుచోట సత్య భామా కృష్ణుల కథయొక్క సూచనయే లేదు. వానిలో బలి చక్రవర్తి కథయే యున్నది ఎట్లన.

శ్లో॥ చతుర్దశి దిశేరాజ్యం బలేర స్త్విరియాచయేత్ ।
 పురావాసున రూషేః ప్రార్థయిత్వా ధరామిమాం ॥
 దదాన తథి తింద్రాయ ఒలిం పాతాళ వాసిని ।
 కృత్వానైత్య పటం దద్యా దహోరాత్రత్రయం హరిమ్ ॥
 తస్మాత్సహోత్సవం చాత సర్వవైవ హికాయేత్ ।
 మహారాత్రిస్స ముత్సవన్ చతుర్దశ్యాం మనోహరమ్ ॥

...

దీపకానాది కార్యేషు గ్రాహ్యమధ్యాహ్న కాలికా
 తతః ప్రదోష సమయే కీర్తనా దద్యాన్మనో రమా ॥

౩. శ్రీరామ స్మృత్యుపనిషత్—ఇందువి శీషము తెవ్వి
 యులేఫు. రాముడిదిశమున చాత్యాభిషిక్తి డియ్యెనట.

౪. సరకవినుక్తిః—సరక చతుర్దశియను పదిము.లోని
 సరకమునకు యనులోప మను యుక్తిము. దానినుండి యేముక్తి
 చెందుటకై ఈయుత్సవము చేయవలెనని దీని భావము.

ప్రతమాడామణీయం దీనూ పసయునున్నది.

శ్లో॥ “యమాదు ధర్మరాజాయ మృత్యుశాంతకాయచ ॥”

ఇందు యనుపూజా విధి చెప్పబడి యున్నది. గుప్తీ
 అనువారు ఈయంతమునే ఇట్లు అన్వయించినారు. “సరకమనగా
 ముక్తికి యనియు కార్తీక మాసమందే సూర్యుడుతులారాశి
 చేరుననియు దానివలన రాత్రులుదీర్ఘమగు ననియు, నీసరక
 మును పరిశుభ్రపఱచుట కిదియే యదననియు సరకాసురుడు
 భూదేవీ కుమారుడనుటచేత భూమినుండియేముఱికి యుత్పన్న

మయ్యెనని చెప్పట కిదియొక కథగా గల్పింపబడె ననియు వ్రాసియున్నారు* ఈ వివరణయంతయు ఒకయుక్తగా దోచుచున్నది.

గి. విక్రమాంకునికథ:—విక్రమార్కశకమునులెక్కించుచారి కీ దినమునుండియే సంవత్సరారంభ మగుచున్నదని చెప్పుదురు. విక్రమాంకుడను రాజు క్రీస్తువునకు పూర్వము గి.గి. సంవత్సరముల క్రిందట అనగాసుమారు ౨౦౦౦సంవత్సరముల క్రిందట యుద్ధవింది యార్యావర్తము సంతయు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగ నేలిన మహారాజు. ఈరాజు మహా సాహసికుడనియు నిశేషనేక మనుష్యాత్మితమైన కార్యములచేసి విరాట్లె సెను. సునేక గాథలు వ్రాయబడియున్నవి. ఈవిక్రమార్కుడు ఉత్తర హిందుస్థానమందే రాజ్యము చేసెను. ఇతని ముఖ్యసట్టణము “ఉత్తయని” ఇతడు కొంతకాలమునకు దక్షిణ దేశపు రాజును, నాంధ్రచక్రవర్తియు, నగు శాలివాహనునిచే నోడింపబడెను. ఈ విక్రమార్కశకము దక్షిణములో బ్రచారమందులేదు, ఉత్తర హిందుస్థానమందిది విశేషముగా వాడబడుచున్నది.

ఆచారము.—మొత్తముపై యీ మహోత్సవము హిందూదేశ మంతటను బ్రచారమందున్నది.

విశేష సంఖ్యాకుల సత్యాకృష్టులు లోక కంటకుడగు నరకుని సంహరించిన సంవర్షముయొక్క జ్ఞాపకార్థముగా నిది నేటికిని పుణ్యదినముగా భావింపబడుచున్నదని నమ్ముదురు. ఈదిన

మొక స్త్రీ బాణప్రయోగముచేసి శత్రునాశన మొనర్చగా నేడు మన యాగ్నిలును బాణములుకాల్చి (పటాకులు) తమ కేహాని కలిగించుకొనుచున్నారు. ఈపటాకులు కాల్చుటవలన విదేశములకు మన ద్రవ్యమును ప్రసరింపజేసి మనచేజిడ్డు పెడలుట లెందు. మన శత్రువులను ముట్టచే నెవరయినారు సంభవించుట మూఁడు. మనప్రార్థనల మనమీవిధమున నగౌరవరచుట నాల్గు—నివి వీని ఫలితములు. ఈపండుగనాడు పటాకులు కాల్చవలయునని యేగ్రంథమందును వ్రాయబడినది.

ఏదియెట్లున్నను మన దేశములో ఆశ్వయుజకృష్ణ చతుర్దశినాడు నీకటిగోనే యందఱును లేని శిరస్సునముచేసి దీపపములు వెలిగించి పటాకులు కాల్చి పూజాదికము లొనర్చుదురు.

ఈ దీపావళిపండుగ మార్వాఙ్గలకు చాలాముఖ్యమైనది. ఆయుత్సవమునాటికి వారు తమ లెక్కల సన్నిటిని పరిష్కరించి క్రొత్త ఖాతాపుస్తకములు తెచ్చి పూజించి గ్రాహ్మణమంత్రములతో నాశ్వర్వాదములంది స్నేహితులకు విందులాసగి చాలయూనందముతో నుడుదురు. వ్యాపారస్థులచే నీపండుగ సంవత్సరాదిగా నెంచబడినది.

భవిష్యత్పురాణోత్తర భాగమందు శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుతో జెప్పినట్లుగా బలిచక్రవర్తి గౌరవాన్ధము దీపావళిపండుగ చేయబడుచున్నదనియున్నది. ఆపురాణమున నీపండుగను “దీపాలిగోత్సవము” అని పేర్కొని యున్నారు. శ్రీకృష్ణుడిట్లు

చెప్పెను:—“పూర్వము బలిచక్రవర్తిని దేవుడు వామనరూపియై భూమిని యాచింప నాతడు సర్వలోకమును నాతనికి ధారపోసెను. అప్పుడు కృతజ్ఞుడై దేవు డీవిషయమున బలిని జూజించు నట్టిర్పాటు చేసెను.

శ్లో॥ విష్ణునామనుధాల్మ్యోఽపీతేనబలయేపునః

ఉపకార కరోదన్త్య గ్భూసురాజాం మహోత్సవః॥

ఈ యుత్సవమును “కౌముది” యని పిలుతురు. కార్తికమాసమును కౌముదీమాసమనియు పిలుతురు. ఈ పండుగ కార్తికాదిలో బలిపాడ్యమి యను పేరగూడ చేయబడుచుండుట చేత నీనిని కొన్ని పురాణములలో కౌముదీ మహోత్సవమని పేర్కొనిరి. ఈపండుగనాడు సర్వస్థలములందు—దేవాలయముల వృక్ష గృహాది స్థలముల యందంతటను దీపమాలు పెట్టవలయును.

ఈ పండుగ విషయములో “సరకచతుర్దశి” యనుచో సరకయను పదమునలన సనేక సందేహములు కలుగుచున్నవి. సరకానురుని కర్థముచేసి యాతనివధికై లోకము నేటికిని సంత మించుచున్నదని కొందరు చెప్పుచున్నారు. ఈభవిష్యత్పురాణ

మందలి ప్రెజ్లొకమందు “సరకభీరుభిః” అనుచో సరకమునుండి భయపడువారందఱు నానాదున్నానము చేయవలెనని యున్నది. కావున సరకమును పొందకూడదను నిష్పముతో నీచతుర్దశి నాడు యమపూజను చేసియు ఒలిపూజను విమ్మట చేయవలె నని చెప్పు సైచురాణ ప్రమాణము చాల ముఖ్యమైనది. దీని నిషయము ముందువిమర్శింతును.

ఈ పండుగనాడు ధనికుల యొక్కయు, పొరలగొయి క్కయు, రెండు డబ్బులనే ఘబ్బునైనై న సంపాదించిన కుగేర కుమారుల యొక్కయు, నిండ్లకు తెల్లవాటికమును వేచేచి యలంకరించుకొని భోగపుసానులు నీరాజనములిచ్చి పూజంశురు. ఈ యాచార మనేక సగరములందున్నది. దీనికంటె మన భవిష్యత్పురాణమున నాధారమున్నది. ఈప్రొకమును చిత్తగింపుడు.

వేశ్యావిలాసినీ సార్థం స్వస్తి మంగళకాండే

గృహద్గృహం ప్రజంతీనః పాదాభ్యంగప్రదాయినీ

బోగముసానులు, మంగళ వాక్యాలతో ఇంటింటికీవెళ్ళి పాదపూజ చేయవలెనని దీని తాత్పర్యము.

వి మ ర్శ న ము.

సరకాసుర వధకారణమున నీపండుగ యేర్పడినదని యేప్రమాణమగు వ్రతగ్రంథమందును లేనందున నీకథను ప్రోసి వేయవలయును. మరియు విక్రమార్కప్రశంసగాని శ్రీరామపట్టాభిషేక ప్రశంసగాని, యీపండుగను చర్చించిన గ్రంథములం

దేందును లేనందున అవియు పరిత్యాజ్యములే. ఇక బలిచక్రవర్తి విషయమే గ్రాహ్యమనబట్టిదని భావింపవలయును. ఈపండుగ నాడు,

భ్రామయేగ్ స్నానమధ్యేతు నరకస్యక్షయాయతై

అనగా నరకక్షయముకొఱకై స్నానముచేయవలయును అనుటచేతను

సరకాయ ప్రదాత్యో దీపస్సం పూజ్యదేవతాః

అనగా నరకమునకై దీపముల బెట్టి దేవతలను బూజింపవలయును అనుటచేతను

చతుర్దశ్యాంతుయే దీపాః సరకాయ దదంతిచ

లేహం దిత్వేణా స్వర్గ్యే సరకాత్స్వర్గ మాప్నయూః

అనగా చతుర్దశీ దివసమున నెవ్వరు యమరాజును (నరక) దీపముల బెట్టి పూజింతునోవారి పితరులు నరకమునుండి విముక్తులై స్వర్గమును బొందుదురు అనుటచేతను, నీపండుగ నరకాసురుని సంబంధము కాదనియు నరక విముక్తికై యముని పూజచేయుటకేర్పడి నట్టిదనియు విశదమగును. అయితే

చతుర్దశీ దినేరాజ్యం బలే రస్త్వితి యాచయేత్.

అనగా చతుర్దశీ దివసమునాడు మరల బలిరాజ్యము వచ్చుగాకయని పూజింపవలయును అనునానికి సమన్వయము చేయవలసి యున్నది. బలిచక్రవర్తి కథలో బూర్వము వామ

నుడు బలిని మూడుపాదముల భూమినివేడి కెండుపాదములచే భూమ్యాకాశములూవరించి మూడవపాదము బలి శిరస్సుపై నుంచియాతనిని భాతాశమున కణగి ప్రోక్కెనని యున్నది. పాతాశమున నక్కోలోకము. అ కుచిటి యుండును. విష్ణువు మూడుపాదములుగలిగినవాడుగా ఋగ్వేదమందు వర్ణింపబడి నాడని లోకమాస్య బాలగంగాధరి తిలకునారు తమ స్పృహక నిలయమను గ్రంథముల దుదాహరించుచు సంకీర్ణ ప్రాసి యున్నారు.

“విష్ణుని త్రిపాదములను గూర్చి ఋగ్వేదమందు పలు తావులలో ప్రస్తావించియున్నది.....సూర్యుని యుదయ మధ్యందిన, అస్తమయములే గూ మూడుపాదములుగ వర్ణింప బడినవని మాక్కుమూలలో వండితుడు తలించుచు న్నాడు. ఈ విష్ణుపాదముల పురాణములో నామనమూర్తి యొక్క మూడుగులుగ వర్ణింప బడియున్నది. ఇచ్చట విష్ణు డనగ సూర్యుడని వండితు లందఱును ఒప్పుకొనియే యున్నారు ..... ఈ విష్ణుపాదములలో కెండు మాత్రమే మానవులకు గాన్పించుననియు మూడవది నరులకుగాని పశుపక్ష్యాదులకుగాని గాన్పించదని, ఋగ్వేదము ౧, ౧౫౫, ౫లో చెప్పియున్నారు (అనగా విష్ణువు మూడవపాదము అధోలోక మందున్నదని దీనియర్థము) ఈ అధోలోకము చీకటిమయ మగును నుండి నరుల కదృశ్య ముగా నుండును ..... వే యే ల సూర్యుని వార్షికగమనమే మూడు విష్ణుపాదము

లుగ వర్ణింపబడినవి. సూర్యుడు దక్షిణముపైనుండి జనులకు గాన్పించు కాలము విష్ణుని రెండు పాదములగును. తదుపరి సూర్యుడు క్షితిజముక్రిందకి గుంకిపోయి దీర్ఘరాత్రినికల్పించినప్పుడు అశ్విశ్యమగు విష్ణుని మూడవపాదమేర్పడును.

పై వాక్యములవలన నామన కథలోని రహస్యము కొంత స్పష్టమయ్యెను. కడపటి వాక్యమందు దీర్ఘరాత్రియన నేనియో గ్రహించిన తక్కిన యంశములు సులభమగును.

ఆర్యు లొక కాలమందు అనగా సుమారు ౧౦ వేల సంవత్సరములకు బూర్వము ఉత్తరభ్రమండలప్రాంతభూములందు నివసించిరిని తిలకుగారు “వైదికనిలయము” అను గొప్పగ్రంథమును వ్రాసి నిరూపించినారు. ఆమండల మందు నాటికిని నేటికినిమన దేశమునకు భిన్నముగానుండు ప్రకృతి వైపరీత్యములు చాలగలవు. అందు మనకిప్పుడవసరమగు సంతమొకటి. అదేదన నాభూభాగమందు ఆఱునెలలు పగలును ఆఱునెలలు చీకటియును నుండును. దీనినే దేవతల కొక దినమని మనవారనేక గ్రంథములందు వర్ణించిరి. ఈఆఱునెలల పగటిని దీర్ఘదివసమనియు, ఆఱునెలలచీకటిని దీర్ఘరాత్రియనియు తిలకుగారు వర్ణించినారు. ఈదీర్ఘదివస దీర్ఘరాత్రిలెప్పుడారంభమగునో యాయంశమును తిలకుగారు తమ గ్రంథమందెట్లు వ్రాసియున్నారు. “ఉత్తరభ్రమము మేగుపర్యంతమని మనవారు తెలిపియున్నారు. మరియు సూర్యసిద్ధాంతము ౧౨ వ అధ్యాయము ౩౭వ శ్లోకములో నీవిధముగా వర్ణింప బడినది.

మేరుపర్వతమువద్ద దేవతలకు మేష సంక్రమణమునాటిసూర్యోదయ మొక్కటే సూర్యోదయము. ఆదినము మొదలుకొని సూర్యునియొక్క అర్ధాంతమువరకు అనగా ఆరు నెలలవరకును వారు సూర్యుని గూచుచునే యుందురు . . . . . మేరు పర్వతమువద్ద మేషసంక్రమణమునాడు సూర్యోదయమగును. తిరిగి ఆరునెలలవరకు అనగా తులూ సంక్రమణమువరకుసూర్యుడు కాశ్యపాననే నోచును. మను. తులూసంక్రమణముతో అస్తమయమగును. తులూసంక్రమణము మొదలు తిరిగి మేష సంక్రమణమువరకు సూర్యుడడుగునకు గ్రుంకుటవలన ఆరునెలలవరకు చీకటి వ్యాపించును. సీచిభావమేమిట, మేషసంక్రమణము మొదలు తులూసంక్రమణమువరకు ఉత్తరాయణము. తుల మొదలు మేషమువరకు ఉత్తరాయణము. అందువలననే ఉత్తరాయణకాలము దేవతలకు సేవలగుచున్నది అని చెప్పబడియున్నది. కాని భాస్కరాచార్యుల కాలములోఉత్తరాయణ దక్షిణాయణ స్థలమువారు చూచుచు. మరల సంక్రమణము మొదలు కర్కాటక సంక్రమణమువరకు ఉత్తరాయణమని వారు నీర్ణయించిరి¹

ఈ పై ప్రమాణమువలన ఉత్తర ధృవమండల వాసులుగా సుండినప్పుడు మనపూర్వులగు నార్యులకు తులూసంక్రమణమునాడు దీప్తరాత్రి ప్రారంభ మగుచుండెనని తెలియన. నాటినుండి తిరిగి యాఱునెలలవరకు వారుచీకటి

లోనే కాలము గడువ వలసినట్లును. కావున నాచీకటి ప్రవేశించినతోడనే వారుదీపాత్సవమును జేసి “బలి” యనుశత్రువును సాతాళమునకు తన మూడవపాదముచే నడగద్రొక్కి యచ్చటనే తాను బహుకాలముండువాడగుటచే సూర్యుడు మరల తన కగునడుగాకయని ప్రార్థించుటకై యేర్పాటుచేసిన పండుగ యీ దీపావళియని తోమచున్నది. శులానంక్రమణమునాడే దీపావళియనుటకు ప్రమాణముగా ధర్మ సింఘు విట్లు వ్రాయుచున్నది.

శులా పంక్తి సహస్రాంశః ప్రహోషా భూతదర్శయోః

ఉల్కావాస్తానరాః కుర్యః క్షత్వాదాం మార్గదర్శనం.

సూర్యుడు దీపావళినాడు శులారాశిని పొందుచున్నాడనియు నాడు లోకులు దివికిలహో తమ పితృదేవతలకు మార్గదర్శనము జేయవలయుననియు నీనియర్థము. తిలకు గారు శులా నంక్రమణమునండి దీర్ఘరాత్రి ప్రారంభమగుచున్నదని వ్రాసిన ప్రమాణమిదివలన కేవిపులముగా నుదహరించినాడను గావున పైధర్మసింఘు ప్రమాణము దాని కనుకూలముగా నుండుటచే దీపావళినియు ఉత్తర ధృవవానులకు దీర్ఘరాత్రి ప్రారంభ దినముగా నుండెనని నిశ్చయమయ్యె. అందుచేతనే యేపండుగకు లేనట్టి “దీపావళి” నీయత్సవమందు వెలిగించునాచారమై యున్నది. చీకటియెడలేగక ప్రారంభమగుటచేత నా కష్టకాలము త్వరగా జోవుటకు

బ్రాహ్మినులకై యేర్పడినది. అంతయుకాక పై శిష్యునిగుఱువు
శ్లోకమందానాడు దివిటీల (దీపములు)చే బిశృంభేనతిలకు మార్గ
ము చూపించవలెను అను దాని కర్థమేనగు విచారించిన
తక్కినదంతయు విశదమగును. ఈవిధమగునాడు.

యమానుషస్య రాజాయా పృథ్వీ చాలితకాయన

అని యమధర్మరాజును చూడవలెననియు శిష్యుడేవ
తలు సరకమానుండి స్వర్ణమునుబొందుటపై యముని బ్రాహ్మణుడవ
వలెననియు నిదివరకే ప్రమాణములు వ్రాసితిని. గీని యర్థ
మేమన ఏదీర్ఘరాత్రి కాలమున (నామాయానామకాలమున)
చనిపోయిన వారికి కర్మాగులు చేయక స్థిరపనము వచ్చిన
తర్వాత-ననగా- నామకాల తర్వాత వారికి కర్మాగులుచే
యుచుండిరిని నిరూపించినాడు. ఈక్రింది వాక్యముల వారి
గ్రంథమునుండి యుదహరించు చున్నాడు. “ఎవ్వరైనను దక్షి
ణాయనము అనగ తృతీయా కాలమున చనిపోవుట అశు
భ సూచకమని మన హిందువులెన్నుచుగద. మహాభార
తయోధ వీరు పైన భీష్ములవారు దక్షిణాయన కాలమంత
మొంది ఉత్తరాయణపుణ్యకాలము వచ్చువరకును ప్రాణము
లను విడువక అంపశయ్యమీద నిశీక్రించు చుండెననియు మన
కందరకును తెలిసినవిషయమే”

ఇచ్చట యొక్క విషయము గమనింపవలెను. ఇదివ
రకు తిలకుగారు నిరూపించినట్లు మన దేశములో మత్తరా

యణము మకర సంక్రాంతినాడు వచ్చును. కాని యుత్తర ధృవమంకు తులాసంక్రాంతినాడు వచ్చును. తులాసంక్రాంతి నాడే దీపావళియనుట నిరూపించివారము. కావున దీపావళి నాడు ధృవమండల మంకు దక్షిణాయనము ప్రారంభమగును. దక్షిణాయనమందు చీకటియుండుటచే చీకటిలో రాత్రికాల మంకు) శ్రాద్ధ కర్మాపాలుచేయరు. గావున నీ దక్షిణాయనములో చనిపోవువారికి నుత్తరాయణము వచ్చినతర్వాత శ్రాద్ధకర్మములను మర పూర్వ లుక్తరధృవమంకుండినప్పుడు చేయుచుండవలె తలపగుగాను వ్రాసివారు. ఈక్రింది వాక్యములను చిత్తశింపుడు. “చీకటి కాలములో (పితృయానకాలములో) చనిపోయినయెడల తిరిగి దేవయానము అనగా వెలుతురు వచ్చునగు అపరకర్తలను క్షేముటకు వీలుండదు. అంతకాల సూరికర్తలను చేయకుండు నిలిపియుంచుటయే చనిపోయినవానియాత్మకు యశు భద్రాయకము నిప్పటిమాటలో యేల యీ కాలములో పితృము ఎవరైన రాత్రికాలములో చనిపోయిన యెడల సూర్యోదయ కాలమువరకు నాశయుంచుదుముకద. ఇట్టి సందర్భములో పితృయానకాలములో చనిపోవుట యశుభ సూచకమని మన పూర్వులు తలంచుటలో నేమియును వింతలేదు”.

ఇప్పుడు మనము దీపావళినాడు దీపము తెందుకు పెట్టుటయు, యమపూజ నెందులకు క్షేముటయు, బిత్తులకు సద్గతి

నెందుకీ పండుగనాడే కోరుటయు, మున్నగు సంశయములు విశేషమగును. ఈయాయనెలల దీపావళినాడు ప్రాచీనభక్తయోగమునెలలవలనపండుటచే న. సమాధి చచ్చినవారు (భక్తదేవతలు) యవరకర్మ హీనులై యున్నవని లోకములకు దర్శింపజూపే సత్కారమందే నివసించుచుండిరి ననునవారు విశ్వసించిరి. సేవించి దర్శనము తమ తోటలకు బ్రాధికర్మలు చేయకుండిన పితరులకు సర్వశాంతినియు, సకలమునందే వారు కష్టించునదియు నులు చెప్పుచుందురు. శాస్త్రములును సర్వే జూపుచున్నవి.

ఇట్లు దీపావళి (యోగమునెలలు సమాధి పండుగగాని వానికి సరకదాధి యుండనట్లుగా యముని పూజించుటయు, దీపావళిలో నాదీపావళిలో పితరులకు స్వర్గము చూపించుటయు నీపండుగ వలన గలుగునని మాన పూర్వకముగా హించి యీ యుత్సవము నేర్పాటుచేసిరి.

ఇంతియ కాక మరదేశమందిరికొక యోగవారమున్నది. దీపావళినుండి మొదలుకొని కార్తీక మాసాంతము వఱకు నూడ దీపావళిపములు పెట్టుదురు. ఆకాశ దీపములని కొందరు మేడలపై దీపములు పెట్టుటయు వఱకొంద టెత్తెత్తెన గుట్టల మీద దీపముల వెలిగించుటయు కలదు. ఇదియు నా దీర్ఘరాత్రిలో పితరులకు మార్గదర్శకముగా నుండుటకై పెట్టుదురని భావించ వలయును.

ఇట్లాలోచించి చూచిన నాకీపండుగ యుత్తర ధృవ నివాసుల దక్షిణాయన ప్రారంభపు పండుగగా గానవచ్చుచున్నది. కాని నరకాసుర కథకుగాని శ్రీరాముల జయమునకుగాని, విక్రమార్కునికిగాని నీపండుగ యే మాత్రమును సంబంధించదని నా యభిప్రాయము. విజయదశమి యనుపదములో “విజయ” అనుట కర్థము అర్జునుడనిచేసి యర్జునుని యుత్తర గోగ్రహణ యుద్ధమునాటి సంబంధపు పండుగయని తప్పడకర్థము చేసినటుల నరక చతుర్దశి యను పదమునకు నరకమునుండి పితృదేవతలకు నిమ్మ కలిగించుటకై చేయబడిన పండుగ యని యర్థము చేయుటకు మారుగా “నరక” యను పదమును నరకాసురుని కర్థముచేసి వాని వధను శ్రీకృష్ణుని కంటగట్టి యా సంవత్సరమున నీ పండుగను జేయుచున్నారని వ్యాఖ్యానముచేసినారు.

కావున పై విమర్శన సారాంశ మేమన నీ నరకచతుర్దశి దీర్ఘరాత్రి కాలముందు జచ్చిన పితృలకు నరక విముక్తి చేయు పర్వదినమని బలి, యమ, వామన, దీప, నరక, పాతాళయను పదములు సాక్ష్యమిచ్చు చున్నవి.

దీర్ఘరాత్రులను మన సాధారణ రాత్రులకన్న నొకటి రెండు గడియలు హెచ్చుగా నుండుటయని భావింపజనదు.

“మహారాత్రి పృథుత్పన్నా చతుర్దశ్యాం మునీశ్వరాః”

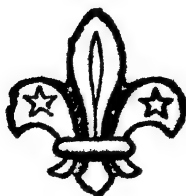
అనగా నీచతుర్దశినాడు మహారాత్రి యుద్భవించెను.

ఈ మహారాత్రి పద మేకవచనముగా వాడినారు. మఱియు

మహారాత్రియనుట మన దీర్ఘరాత్రి కర్థ మస్వయించు చున్నది. ఉత్తరభువ పరిస్థితులు పురాణకారులకు చెలియ నందున వారు మహారాత్రియని వాడినను దాని సూధార్థమును గమనింపక పోయిరి. వామనుడు బలిని పాతాళమునకు త్రొక్కెనని వర్ణించుచో బలి రాక్షసులకు రాజని చెప్పబడెను. రాక్షసులు రాత్రించులని ప్రసిద్ధి నొందినవారు. మఱియు బలి నివాసమిప్పుడు పాతాళమని చెప్పుచును. పాతాళము చీకటిలో నిండినట్టిది. ఈయంశమువలన బోధయగుట యేమన సూర్యుడు (విష్ణువు) బలిని పాతాళము నటకు ద్రొక్కుచు వెంబడించె ననుటచే చీకటిలోనిది ప్రపంచమునకు చీకటి గలిగించెనని యర్థము కలగుచున్నది. కావున బలిపూజతేయుచు

చతుర్థశ్లాఘం దినేరాజ్యం బతేరస్త్వితి యాచయేత్.

అని వ్రాసియున్నారు. అనగా మరల బలి రాజ్యము కలుగు గాక! లేక మరల సూర్యుడు బలిని విడిచి మా కగపడుగాక యని దీని రహస్యము.

విజయ దశమి.

పండుగ హిందువుల పండుగలలో చాల
ముఖ్యమైనది. ఈ యుత్సవమును దస
రాయనియు వ్యవహరింతురు. ఇది ఆ
శ్వయుజ శుక్ల దశమి దినమున జరుప
బడును. విజయదశమి యనుట కనేక

కారణములు అనేక రీతులు సూచింపబడు చున్నవి.

ఆశ్వినశ్యమి తే పక్షే దశమ్యాం తాః కోదయే
సకాలో విజయో నామ సర్వకౌమార్థ సాధకః.

అనగా ఆశ్వయుజ శుక్లపక్ష దశమి దినము సాయం
కాలము (సంధ్యాకాలము) విజయకాల మనబడును. ఆకాలము
సర్వకామ సాధకమై యున్నది. ఈ దశమి దినము శ్రవణ
పక్షత్రయస్తమిగా నుండవలెనని జ్యోతిషులు నిర్ణయించి
నారు. ఈదినమందు బ్రతిగ్రాహమందును హిందువులు శమి
పృక్షమును మంగళ వాద్యములతో పూజింతురు. శమిపూజ
(అమ్మిచ్చెట్టుపూజ) యీక్రింది మంత్రములతో జేయబడును.

శమిశకుణతే సాపం శమి శక్రవిహానీ
అర్జునశ్య ధనుర్ధారి రామశ్య ప్రియవాదినీ
శమిశకుణతే సాపం శమి లోహితకంటకా

ధాన్యములక రాజానాం రాజులకు ప్రయోజనము
 కరిగెననుగా యాత్రాయాం యథాకాలం గుణంబుగా
 శత్రువిర్విఘ్న శక్తిత్వం భవ శ్రీరామ భూజితే.

అనగా—శమీవృక్షము సావమును శమింపజేయుచు
 న్నది. ఇది శత్రువుల నాశనము చేయును. ఇది అర్జునుని భను
 వును ధరించి యుండెను. శ్రీరామునికి ప్రయోజనమొనరించెను.
 ఇది మూలకము వారికి సౌఖ్యము నిచ్చును. కార్యములను
 నిర్విఘ్నముగా సాగించును.

ఇచ్చట “యాత్ర” అనుపదమును కొంత వివరించవలసి
 యున్నది. ఈపండుగ ప్రధానముగా రాజులకు సంబంధించి
 నట్టిది. పూర్వకాలములో వర్షాకాలము యుద్ధములకు ప్రతి
 కూలముగు సమయమై యుండెను. ఎందుకనగా నర్షము విశే
 షముగా వచ్చుటచేత యుద్ధశిబిరములకును అందలి భటుల
 కును చాల యిబ్బంది కలిగెడిది. మరియు ప్రయాణమునకు ప్రతి
 బంధకములగుచుండెను. ఇంతేకాక వాగులు, వంకలు, నదులు
 అన్నియు పరిపూర్ణమై యుండుటచే యుద్ధసామగ్రితో నుండు
 బండ్లతోను తోపులతోను వాటిని దాటుట దుస్సరముగా
 నుండెను. అందుచేత రాజులువర్షాకాలపు చాతుర్మాస్యములో
 యుద్ధములు మాని వర్షాకాలము ముగిసి నదులుతీసిన తర్వాత
 యుద్ధ “యాత్ర” కు బయలుదేరుచుండిరి. ఈయాత్రకు “దం
 డయాత్ర” యని ప్రసిద్ధనామము కలదు. కావున యాత్రాశబ్ద
 మును ప్రధానముగా దండయాత్రమున గ్రహించవలెను.

ఏలన ధర్మశాస్త్రములందును రాజుల సంబంధమున యాత్రా శబ్దము స్వత్ర శత్రుదేశములపై వెడలు దండయాత్రకే యుపయోగింపబడినది. ఎట్లన మనుస్మృతిలో శత్రువులపై యెప్పుడు దాడివెడలవలయునో నిర్ణయించుచు ఇట్లు చెప్పబడి యున్నది.

“మార్గ శీర్షే శుభేమాపి యాయాత్యాత్రావపీపతిః.

ఇచ్చటమార్గశీర్షిర్వమాసము ఉత్తమయాత్రా కాలముగా నిర్ణయించినారు. ఇతరత్ర ఆశ్వయుజమాసమే నిర్ణీతమైనట్లు ముందు చర్చించుచున్నాను.

విజయదశమీ దినమున పూజలుజరుగును. సాయంకాల మందు శమీపూజకై పోవునపుడు సీమోల్లంఘనము చేయవలయును. అనగా ప్రతిగ్రామజనులును తమ గ్రామపు బాలిమేర వలకు పోయిరావలయును. ఈ సీమోల్లంఘనమునే నిజాం రాష్ట్రపు హిందువులు అపభ్రంశముచేసి “సిలంగళ” అని నేటికిని వ్యవహరించుచున్నారు.

ఈ దసరా యొక్క ప్రారంభ మెట్లయ్యెనో అనేకులనేక పథముల జెప్పుచున్నారు. కొండటిది శ్రీరాముని విజయమునుండి ప్రారంభ మయ్యెననియు, గొండలు విజయుని (అర్జునుని) విజయము నుండి యేర్పడెననియు వచింతురు.

శమీ పూజయందు అర్జునుని పేరును, శ్రీరాముని పేరును నుదహరింప బడుటచే నీయిద్దఱి మహాపురుషులతో నీయత్సవము సంబంధించినదని యెంచి యీగాధ లేర్పడియండును.

శ్రీరాముల సంబంధమిటుల చెప్పబడు చున్నది.

శ్రీరాములు రావణనితో యుద్ధముచేయుతఱి రావణుని తలలు తునిమిన కొలది మజల యుత్పత్తి యగుటను చూచి శ్రీరాములు భీతిజెంది నిద్రించి యుండిన దేవిని (శక్తిని) పూజించెను. దేవియు మేల్కొనెను. మేల్కొనిన సమయము ఆశ్వయుజ శుద్ధ ప్రథమ. అనాడు దేవి శ్రీరాముల పూజకు సంతసించి వారికి విజయము కలుగునట్లు చేసెను. నాటి నుండి పదియవ దినమందు శ్రీరాములు సంపూర్ణ విజయమందిపుష్పక విమానమెక్కి యయోధ్య ముఖుడయ్యెను. అయోధ్యకు బోవుటకు బూర్వము శ్రీరాములు శమీపూజ చేసెను. ఆకారణముచే నీపది దినము లుత్సవము జరిపి పదియవ దినమున లోకులందఱును శమీ పూజ చేయుచున్నారు.

భారత పరముగా నిట్లు చెప్పుదురు.

పాండవు లజ్ఞాతవాసము చేయుటకు బూనికొని నవ్వుడు తమ యాయుధముల నొక జమ్మిచెట్టుపై దాచి యచ్చటినుండి మారు వేసములతో విరాట నగరము జొచ్చిరి. మరల యుత్తరగోగ్రహణ కాలమందు తమ సమయము పూర్తి కాగా ఉత్తర సహాయముచే శమీ వృక్షమును పూజించి యర్జునుడు తన ధనుస్సును దీసికొని శత్రువులపై విజయము పొందెను. ఈ కారణముచే శమీ పూజ చేయుచున్నారు.

చారిత్రకముగా నాచార మిట్లున్నది:—

పై పురాణగాథాను కూలముగా తర్వాతి రాజులు సహితము ప్రతి సంవత్సరమును దమ శత్రువులపై జయము పొందగోరి యీ యాశ్వయుజ మాసారంభమునుండి తొమ్మిది దినములు దేవీపూజలు నలిపి పదవ దినము తమ సిబ్బంది గుఱ్ఱములు, ఏనుగులు, ఆయుధములు మున్నగువానితో నూరే గింపుచేసి శమీవృక్షపూజ చేయదొడగిరి. నేటికిని హిందూ రాజులు తమ తమ గాజ్యములలో దేవీపూజలతో బాటుగా నొక దినము ఆయుధపూజను నలిపి కడపటి దినమూరేగింపు తర్వాత దర్బారు చేయుదురు.

ఈ పండుగ క్షత్రియుల సంబంధమగు పండుగ యనుటకు

తస్మిన్ నర్తర్యిణాతవ్యా యాత్రా విజయకాంక్షిభిః

అను దానిచే దీనిని రాజులు శత్రువులపై జయమును పొందగోరి చేయుచుండిరిని తెలియవచ్చెడి. రామాయణ భారతవీరు లందఱకును నాగర్భపురుషులు కావున నావీరు లీమాస మందే యుద్ధనన్నుద్ధలై నందున రాజులందఱును నిదియే జైత్ర యాత్రకు దగిన కాలమని నిర్ణయించిరి.

శమీవృక్ష పూజయందు:—

“అద్భుతస్య ధవర్ధారీ రామస్య ప్రియదర్శిన్”

అని యుండుటచే లోకమందు పై నుదహరించిన రీతిగా రాముని పరముగను నర్జును పరముగను నెవ్వరికి ప్రియమగు వట్లు వారు చెప్పదొడగినారు. కాని ముఖ్యముగ రామాయణ

మునకే యీపండుగ సంబంధించినదని నాయభిప్రాయము.
ఎట్లన రామాయణమందు శ్రీరాముడు శరదృతువు ప్రారంభ
మగుట తడవ, విరహార్తుడై నానావిధముల బరితపించి, యీ
ఋతువు, రాజులకు జైత్రయాత్రకు జాల యనుకూలమైన దని
ఇట్లు లక్ష్మణునితో తెలిపెను.

సూర్యారోహణ సప్తపంచ

భూమిస్పృశ్యతాదిత సాంద్రరేణుః

అన్యోన్యతైరా మర్షాయతావా

మద్యోగకాలోద్య నరాధిపానామ్.

అన్యోన్య బద్ధతైరాణాం, జగీషాణాం వృషాత్మజా

ఉద్యోగ సమయస్సమ్యః పార్థివావా ముఖ్యీతః

ఇతిం సాప్రథమా యాత్రా పార్థివావాం వృషాత్మకా

మఱియు హనుమంతుడు సుగ్రీవునితో నీశరదృతువు
యొక్క యారంభమందు రాజులు శత్రువులపై దండెత్తుదురని
ఈ క్రిందివిధముగ నివేదించెను.

“ప్రాప్తమద్యోగ కాలంతు నాతైషి హరిపుంగవ”

అనంతరము సుగ్రీవునిచే వానర సైన్యమును పది దిన
ములలో కూడుట కాజ్ఞ యిచ్చిరి మందీయబడినది.

“అహోభిర్దశ భిర్యహి నాగచ్ఛంతి మహాజ్ఞయా

హంతవ్యాప్తే దురాత్మానో రాజకాపన తావకాః”

అనగా వానర సైన్యమంతయు పది దినములలో నర్హ
దిక్కులనుండి తన పగరము చేర రావలసినదనియు, దడసిన

వారిని శిరచ్ఛేదము చేయుదుననియు నీవిధముగ నాజ్ఞా ప్రకటించెను. శరదృతువు ఆశ్వయుజ మాసారంభము ననే ప్రారంభమగును. వానర సైన్యము లన్నియు నాశ్వయుజ దశమి నాడు సుగ్రీవుని పట్టణమందు పమకూడెను. ఇది రామాయణ సంబంధము.

ఇట్లు రామాయణ పరముగా బ్రమాణము లున్నను హింసువు లంగఱును భారత పరముగనే, యందును స్వర్ణముని పరముగనే, యీ పండుగ నస్వయంచు చున్నారు. ఇందులకు గారణ మేమన విజయ దశమియను దానిలో విజయమును పదమునకు జయమును స్థమేకాక అర్జునుడను నర్థముకూడగలదు. కావున నీపండుగ అర్జునుడు తన వేడి రూపమును వదలి నిజ రూపము దాల్చిన దినమనియు, పాండవులు శమీ పూజింపేసి తమ యాయుధములు తీసికొని పోయిన దినమనియు, అర్జునుడు ఉత్తర గోగ్రహణము చేసినదీ దివసమే యనియు, బలువురు పలువిధముల జెప్పెదరు. ఇందెవ్వి యథార్థములో మతెవ్వి యయథార్థములో విచారించిము.

ఉత్తర గోగ్రహణ మీశుద్ధదశమి నాడనుటకు భారత మందు బ్రమాణముండుటకు మారుగా దానికి విరుద్ధముగు బ్రమాణ మున్నది. తెనుగు భారతమున నుత్తర గోగ్రహణ మును గుఱించి యిట్లున్నది. సుశర్మతో దుర్యోధను డిట్లు పలుకుచున్నాడు.

క. బహుళాష్టమి నీతడు న

న్న మానముతో పనులబట్టు, నవమిని మన గో

గ్రహణమని నిశ్చయించిన

సహి కేతనుపలుకులకు మహాష్లాదమునన్.

దీనినే సంస్కృతమునం దిట్లు వ్రాసియున్నారు.

అథాతుంగాః సుకర్మోధ కృష్ణ పక్షస్య సప్తమిం

అపరేదికవీసర్యే రాజన్ సంభూయ కారణః

అష్టమ్యాం తేన్యగృహ్లాంత గోకులాని సహస్రశః

తెనుగు భారతమందు బహుళాష్టమి నవమి తిథులు దక్షిణోత్తర గోగ్రహణములకై నిర్ణయింప బడెనని యుండ సంస్కృత మూలమున బహుళ సప్తమ్యష్టమి తిథులు నిర్ణయింప బడెను. ఏది యెట్లున్నను, నీ తిథు లేమానమందు వచ్చిన వైనను, శుక్లపక్షమందు గాక బహుళ పక్షమందు వచ్చుట చే, విజయదశమి యుత్తర గోగ్రహణ సంబంధమైనది కాదని నిశ్చయమైనది.

ఇక శమీపూజ యీ దినము చేసినట్లు భారత మందే నిదర్శనములును లేవు. శమీ పూజచేసి పాండవులు తమ యాయుధములను దీసికొనిన యనంతరమే యభిమన్యుని పెండ్లి యయ్యెను. ఈ యభిమన్యుని పెండ్లి యెప్పుడైనది నిర్ణయించిన, శమీ పూజా దివసము కూడ నిర్ణయ మగును. భారత యుద్ధమెప్పుడు జరిగినది నిర్ణయించిన, అభిమన్యుని పెండ్లి నిర్ణ

యమగును. కావున ముందు భారతయధ ప్రారంభ దినమును నిర్ణయించెదము.

శ్రీకృష్ణుని రాయబార ముద్యోగపర్వమందు జరుగును. అతడు రాయబారిగా బోవు సప్పడిల్లు వర్ణింప బడినది.

తతోశ్యపత తమసి మూర్ఖేనిమత వద్గతే
మైత్రేమహూర్త సప్రసాప్తే కృద్వర్జిషి దివాకరే
కాముదేమాసి ర్వత్యాం శరదంతే హిమాగమే
స్థితస్య శుభేకాలే కల్పశత్య తాంపరః

అనగా శ్రీకృష్ణుడు సూర్యోదయమయిన వెంటనే మైత్రీ ముహూర్తమందును కార్తిక మాసమందును శరత్కాలాంత మందును హేమంతర్తు ప్రారంభమందును రాయబారియై బయలు దేరెను. ఈశ్లోకమున నీలకంఠ వ్యాఖ్యానమందు కాముదేమాసి అనగా కార్తిక మాసము అనియర్థము వ్రాయ బడినది. అంతియకాక శరదంతమును హిమాగమమును కార్తి కమాసాంతమందేవచ్చును. ఈపై ప్రమాణమునకు ప్రోద్బలము గాశ్రీకృష్ణుడు తానుతిరిగి పాండవుల దగ్గఱకువచ్చుచు కర్ణు నితో చెప్పినవాక్యములందు గాననగును. శ్రీకృష్ణుడు కర్ణునితో నిట్లనెను.

బ్రూయాత్కర్ణ ఇతోగత్వా ద్రోణకాంతనవం కృపం
సౌమ్యాయం వర్తతేమానః సప్రసాప యవసేందవః
సర్వాషధినవస్థితః ఫలవానృపుశ్చిరః
విష్యంశో రసవత్తోయో నాక్యుష్ట కశిరమృఖః

సప్తమా చాపిదివసా దమావాస్య ధివిష్కరి
సంగ్రాహాయుజ్యతాం తస్మాంతమా మౌఖిక దేవతాం

అనగా ఓకర్ణ! నీవుపోయి భీష్మద్రోణ కృపాచార్యుల
పన్నిధిలో నిట్లనుము. ఈమానము సౌమ్యమయి పొట్టకట్టలు
నులభముగా దొరుకుకాలమై నానాభావాధి సంయుతమై
ఈగలులేనిదై సమశీతోష్ణశీతికలదై బురుడలేనిదై యున్నది.
కావున నింక ఏడుదినములకు ఆమావాస్య వచ్చును. నాడెల్ల
భంగుల భండనము గాగలదు.

ఇట్లుచెప్పటచే నమావాస్యనాడు యుద్ధము ప్రారంభ
మయ్యెనని విశదమగును. శ్రీకృష్ణుడు కార్తికమాసాంతములో
రాయబారిగా బోయియుండెనని పైన జూసియుంటిమి. మఱి
యిప్పటిశ్లోకమువలన శ్రీకృష్ణుడు కార్తిక బహుల వష్టినాడు
పాండవుల పక్షమున రాయబారిగా కారవుల నగ్గఱకు
జోయి బహుభాష్టమినాడు తిరిగివచ్చెనని యర్థమగుచున్నది.
ఏలన వష్టినాడుబయలుదేరి రాత్రి కుశస్థలములోనిదించినప్రతి
నాడు కరినగరముచేరి యారాత్రివిదురుసింట నిదించి అష్టమి
నాడు ప్రొద్దున రాయబారము జరిపి విభలీకృతుడై తిరిగి
పాండవుల పాలికిబోవుచు కర్ణునితో పైవిధమున జెప్పినట్లు
భారతమందు వర్ణింపబడినది. కావున కృష్ణుడు బహుభాష్టమి
తిరిగివచ్చుటయు కార్తికమావాస్యనాడు యుద్ధము ప్రారంభ
మగుటయు నిశ్చయమయ్యె. కార్తికమావాస్యనాటి వర్ణనయు
గమనింపదగినది. హేమంతారంభమందే నిష్పంకము, నిర్మల

క్షీకము నాత్యుష్ణము నాతిశీతలము ఫలసమృద్ధిమున్నగునవి కాననగును. భారతయుద్ధము కార్తికామావాస్య నాడేయను విషయము నితరాధారముల చేతను నిర్ణయింపవచ్చును. శాంతి పర్వమందు భీష్ముని నందర్శించినప్పుడు శ్రీకృష్ణు డాతనితో నిట్లనెను.

పంచాశతం పట్న కురుప్రవర కేషం దివావాం తవ జీవితస్య
తతస్మథైః కర్మఫలాదయ్యైస్త్వం సమేవ్యసే భీష్మవిమచ్యదేహం
ఈ శ్లోకమునేక శంకలకు మూలమైనట్లున్నది. కావున గంగావిస్తరమైనను నిచ్చట చచ్చించుట యవశ్య కర్తవ్యమై యున్నది.

ఈపైష్ణికమునకు సాధారణముగా నందఱకునుగోచరించు నర్థమునే తిక్కన సోమయాజిగార్థముచేసికొని యీక్రింది విధముగా వ్రాసినారు.

తే. అనఘ యినుడిక యేబదియాఱు దివన

ములకు దానుత్తరాయణము న జరింప

దొడగు నీవట్లు దేహంబు విడిచి యేగు

దవునరావృత్తి పరిమన కభిమతముగ.

శాంతి ౨ ఆ. ౧౧౫ ప.

శాంతి పర్వాదియందు పాండవుల యుద్ధము ముగించిన యనంతరము నిఖిల జ్ఞాతులకు సంస్కారము గావించి “గంగాతీరంబున నశుచిత్వం బవన యించుటకై యచ్చట

మానమాత్రంబు నిలిచిరి^౧ అనియున్నది. సంస్కృతమూల మందు నిదేవిధముగా నున్నది. ఈనల దినముల యనంతరము శ్రీకృష్ణుడు యుద్ధిష్ఠిర సహితుడై భీష్ముని పాలికరిగి యాయ నతోనిక ౧౬ దినముల కుత్తరాయణము వచ్చుననియు నప్పుడాతడు ప్రాణములు వదల వచ్చుననియు చెప్పెను. అనగా యుద్ధానంతరము ౧౬ దినములకు భీష్ముడు వచ్చుట యని నిశ్చయమయ్యెను. భీష్ముడు మాళి శుక్లాష్టమి నాడు చచ్చెనని నిరూపింతురు. ప్రకృతము ఆతిథిని సిద్ధాంతులు గుర్తించి దాని నుండి ౧౬ దినములు తీసివేసి కార్తిక శుద్ధ ఏకాదశి నాడు భీష్ముడు యుద్ధభూమిపై యంపశయ్యపై బడెనని నిర్ణయించిరి. ఈలెక్క ప్రకారము అట్లే చేయ వలసి వచ్చును. కావున వ్రత గ్రంథములలో నిట్లు వ్రాసి యున్నారు.

కార్తికస్య పితౄపతే స్నాత్వాసమ్యగ్యత క్రతః
ఏకాదశ్యాం గృహీయాత్ క్రతం పంచదివాత్మకం
ఏకాదశ్యాం కార్తికస్య యాచితంచ జలంత్వయా
అర్జునేన సమాసితం గాఢం బాణస్యవేగతః
తుష్టాని తవ గాత్రాణి తస్మాదద్య దివాతది
పూర్ణిమాంతం పర్వలోకా స్తర్జునుంశ్వర్ణ్య దావతః.

అనగా కార్తిక శుద్ధైకాదశినాడు భీష్ముడంపశయ్యపై బడి దప్పికొని నీరడుగ అర్జునుడు బాణముచే భూమినిగొట్టి జలధార నుబికించి భీష్ముని తృప్తుజేసెను. ఈనెకార్తికా

౫౪ సరియైనదో కాదో విచారితము. భీష్ముడు చనిపోవు నాడిట్లనుచున్నాడు.

దిష్ట్యపాప్తాసి కాంతేయ సహమాత్యో యుధిష్ఠిర
పరివృత్తోహి భగవాన్ సహస్రాం శుద్ధివాకరః
అష్టపంచాశతం రాత్ర్యశ్చయా నస్యాద్యమేగతాః
శరేణు నిశితాగ్రేణు యథావర్షశతంశతా
మామూయం సమను సాప్తోమాస స్సౌమ్యాయుధిష్ఠిర
త్రిభాగశేషః పక్షోయం శుక్లోభవితు మర్హతి

అనగా నేను శరపంజరముపై బడి ౧౨ దినములయ్యెను. ఈ ౧౨ దినముల కష్టము నాకు నూరేండ్లుగా గనబడినది. నేను మాఖ శుక్లాష్టమి కాన నిది నాకు మృతించుట కుత్తమ దినము.

అనగా మాఘ శు॥ ౨ నుండి ౧౨ దినములు తీసివేసిన మార్గ శర శు॥ ౧౧ వచ్చును. అనాడు భీష్ముడు శరపంజరనుప్పుడయ్యెను. ఇదియే సరియైన ముందు జూపిన ౧౬ దినముల లెక్క యెల్లు కుదురును కావుననే యీమతభేదములను సమన్వయించుటకై నీలకంఠ వ్యాఖ్యానముపై

శ్లో॥ పంచాశతంశట్ప.....

అనుశ్లోకమునకు తిక్కన “అనఘ యిరుడింక రోబది యారుదివస ములకు చా నుత్తరాయణమున జరింప”. అను నర్థము చేసినట్లు చేయక వేరు విధముగా నర్థముచేసి సమన్వయము చేసినది—ఎట్లన

పంచాశతంశట్పతి తపశ్విత సంబంధికాం దినాకాం

శేషం పంచవట్ట పంచవార మావర్తితాః వడితిరీత్యా
 త్రుంశతిష్ఠేయం తావదేవ ఆకరతా వధియద్దినాంశతేన
 కస్తుంశక్యం తత్త్రింశతాంశదుః శక్యమిత్కేర్థః తత్రత్రింశ
 తాపశిష్టాః అష్టావింశతిః ఇతః పూర్వం కృతీతాః
 తథాహి భీష్మకృతకర్తవ్యకాయనానంతరం అష్టాదినాని
 యుద్ధం శివోదుర్యోధ నాశౌచం యయుతోః షడశ
 దినాని తేనపహపురం ప్రవిశతాం నాండవానామపి తావంతి
 దినాని గతాని పంచవింశే సర్వేషాం క్రాద్ధవానం
 వద్వింశే పురప్రవేశః సప్తవింశే రాజ్యాభిషేకః అష్టా
 వింశే ప్రకృతిసాంత్వయం ఆభ్యుదయకం దావంశ సావత్రింశే
 భీష్మం ప్రత్యాగమనం తద్దినం అరభ్యత్రింశతి దినానితిష్ఠేయం॥

దీని భావమేమన శాంతి పర్యాదిలో ౩౦ దినములు
 పాండవులుంకి పిమ్మట భీష్ముని దర్శించుకొని యాతనితో
 నింక ౫౬ దినసముల కుత్తరాయణమందు భీష్ముడు చావగ
 లడని చెప్పటయు భీష్ముడు చచ్చునాడు తాను యుద్ధానంత
 రము ౫౮ దినములు శరతల్ప మందుంటినని చెప్పటయును
 వనమంజనము గావున దానిని నమస్కరించుటకై ౫౬ దిన
 ములకు అనుటకు నర్హమైతములో “పంచాశతం పట్ట” అను
 దానికి ౫౬ అను నర్థము కాదనియు అయిదార్ల ముప్పది
 యను నర్థమేయనియు నీలకంఠులవారు వ్యాఖ్యానము చేసి
 నారు. ఇట్లు చేయుటచేత గంగా తీరమందుండిన ౩౦ దినములు
 కృష్ణకుత్తరాయణము “పంచాశతంపట్ట” (౩౦ దినసముల్లస)

వచ్చునని చెప్పటయు కలిపిన ౮౬ దినములకు మారుగా ౬౦ దినములే వచ్చును. ఇవి భీష్ముడు చెప్పిన ౫౮ దినముల లెక్కకు సరిపోవును. ఇట్లు పాయముచేసి సమన్వయము చేసినారు. యుద్ధము కార్తిక మావాస్యనాడు ప్రారంభమైనది నిస్సందేహము. భీష్ముడు మాఘ శుక్లాష్టమినాడు వచ్చినది నిస్సంశయముగా అను శాసనిక పర్వమందు బ్రహ్మోకములందు తెప్పబడినది. ఇక సందేహము కలిగినది ౫౬ దినముల లెక్కయే. ఇది తిక్కన సోమయాజుల వంటి వారికి గూడ ౫౬దినములుగా నర్థమగుచుండ నానిని సమన్వయించుటకై న్యాయాత్మకము ౫౦ దినములను నర్థముచేయవలసి వచ్చినది. ఈపదముల అర్థభేదము చేతనే పాపాలులు జరిగినవి. కావున తెనుగు భారతము ప్రకారము నేనిదివఱకు లెక్కించి వ్రాయగా ఆశ్వయుజా మావాస్యనాడు యుద్ధమయ్యెనని నిశ్చయింప వలసి వచ్చెను. సంస్కృత భారతమును జూచిన యనంతరము లెక్కతప్పనియు కార్తికా మావాస్యయే యుద్ధారంభ దినమనియు నిశ్చయ మయ్యెను. ఇక అభిమన్యుని పెండ్లి నిశ్చయింపవలెను.

స్త్రీ పర్వమందు కారవ స్త్రీలు తమ యావుల శరీరముల పై బడి విలపింతురు. అందుత్తరము అభిమన్యుని కళేబరముపై బడి యిట్లు విలపించును.

“సీ! దేవలోకమున నీవిప్పుడెవ్వతః

దీపారుణలుకుల దేర్చికురులు

* * * *

యంగనాగోషి నున్నపుడు నానడవిడి

బుద్ధిదలంతె, నిన్నొంద గాంచి

యాలు నెలలు వోయె.

యని యభిమన్యుని నత్తరపొంది యాలు నెల లయ్యె
నని విలపించుచున్నది.

సంస్కృత భారతమందలి భావమిట్లున్నది:—

“నిన్నుబోయి గూలునెల లయ్యెను. నీవు ఏడవమాసముందు ఒండబడితివి.” మనము కార్తికాంతము యాధ్యాతంత్రముని నిశ్చయించితిమి కదా! నాటికి ఏడు నెలల పూర్వము యుత్తరాభి మన్యుల పెండ్లియయ్యెనని యుత్తర మాసమున దెలిసెకదా! అట్లైన వీరివివాహము వైశాఖ మాసమున నని తెలియగలదు.

ఇక శమీపూజా దినమును విచారితము. అభిమన్యుని పెండ్లికి బూర్వము పాండవులు ప్రకాశులై శమీపూజచేసి తమ యాయుధములు దచ్చికొనిరని యున్నది. అనగా వైశాఖ మాసమందో లేక కృత్తి మాసాంతమందో వీరిట్లు చేసిరని చెప్పవలెను. అటుకాక వీ రాశ్వయుజ శుద దశమినాడె శమీపూజ చేసిరనిన వీరిట్లు పూజచేసిన ౭, ౮ నెలల తర్వాత వధి మన్యుని పెండ్లిచేసిరని చెప్పవలెను. ఇట్లు లెక్కించిన మీదట శమీపూజచేసి యొక్క సంవత్సరమయిన తర్వాత యుద్ధము

చేసిరని చెప్పవలెను. ఇట్లు చెప్పటకు బ్రహ్మాణములులేవు. మఱియు సంత యవధిజరిగినట్లు కథా సందర్భములబట్టి మనకు గనుపింపదు.

కావున పాండవులు చైత్రమందు శమీపూజచేయుటయు వైశాఖమందు అభిమన్యుని పెండ్లిచేయుటయు నిశ్చితములగుటచే బెండ్లి యనంతర మాఱునెలల కాలమందు బాండవులు సైన్యమును సమకూర్చుటయు రాయబారము లంపుటయు గావించిరని చెప్పవలెను. మూడురాయబారము లీయంతరాశమున జరిగెను. కౌరవుల పక్షమున సంజయ రాయబారమును బాండవుల పక్షమున పురోహితుని రాయబారమును శ్రీకృష్ణుని రాయబారమును జరిగెను.

సా రాం శ ము

మొత్తముపై రామాయణమందే సరియగు ప్రమాణములుండుటచేత నీపండుగ రామవరముగనే యెంచవలసినదని నాయభిప్రాయము. వాడుకలో “విజయ దశమి” అనుటచేతను “అర్జునవ్యధనరాత్రీ” అనుటచేతను భారతమున కర్థమేర్పరచి యిట్లు లోకము విశ్వసించు చున్నది. అర్జునవ్యధనరాత్రీ యనునది శమీవృక్ష వర్ణనలోనొక విశేషణముగానే భావింపవలెను. మఱియు విజయ దశమి యనుదానికి విజయకాలమందు చేయబడు దశమి యని అర్థము.

విజయ కాలమును గుఱించి వ్రతగ్రంథ కారులందఱు నిట్లు వ్రాసినారు.

శ్లో॥ అశ్వశస్య సిరేపత్నే దశమ్యాంతార కోదయో
పకాలో విజయోవామ పర్వకౌమార్థ సాధకః॥

అనగా ఆశ్వయుజ శుద్ధదశమి దివసమునాటి సాయం కాలము విజయ కాలమనబడును. ఆకాలమందు పూజ లెవ్వరు చేయుదురో వారు తమ కార్యములందు విజయము పొందుదురని దీని యర్థము.

కావున విజయ దశమికిని అర్జునునకును సంబంధము లేదు. మొత్తముపై యీ విజయదశమి భారతమునకన్న రామాయణమునకే యెక్కువ సంబంధము కలదైయున్నది.

ఈ విజయదశమి కృత్రియుల పండగ యని ప్రారంభముననే తెలిపియుంటిని. ఇంకను కొన్ని విశేషములు మనివి చేసికొందును. అతి ప్రాచీనకాలములో ఆర్యుల దేవతలలో “అపరాజితాదేవి”. ముఖ్య దేవతయై యుండెను. ఈ యపరాజితా పదమున కర్థము పరాజయము లేనట్టి దేవత. రాజులు తమకు పరాజయము లేకండుటకై యీ యపరాజితా దేవిని పూజించుట సమంజసమే. ఈ దేవీపూజా విషయమై స్కంద పురాణ మిట్లు శాసించుచున్నది.

“దశమ్యాంచ వరైస్సమ్యక్ పూజనీయా పరాజితా
మోక్షార్థం విజయార్థంచ పూజ్యోక్త విధినా వరైః

నవమీ శ్రేష్యయుక్తయ్యాం దశమ్యా మపరాజితా
దదాతి విజయం దేవీ పూజితా జయవర్ధినీ”

నవమీ శ్రేష్యయుక్తమైన దశమీ దివసమున అపరాజితాదేవిని పూజించిన ఆదేవి “విజయ” ము నిచ్చును. ఈ అపరాజితా దేవి చాణక్యుని కాలములో గణనీయమై యుండినది. చాణక్యుడు తన అర్థశాస్త్రములో అపరాజితాదేవితో వహా అప్రతిహత, జయంత, వైజయంత, అను దేవతల పేరులనుదహరించినాడు. విశేషమేమన ఈ పేరులన్నియు “విజయ” ము సూచించు నర్థములే యిచ్చుచున్నవి. కావున వైయంశములవలన నిర్ణయమైన దేమన పూర్వకాలమందు రాజులు ఈదశమీ దివసమునాడు అపరాజితా దేవిని పూజించి విజయయాత్ర లేక జైత్రయాత్రకు బయలుదేరెడివారు.

ఇంకొక చిత్రమున్నదీ యపరాజితా పూజా విషయములో. అపరాజితా శబ్దమునకు దేవీశక్తి అను నర్థమున్నను ఇంకొక యర్థముకూడ కలదు. వైద్యగ్రంథములలో అపరాజితా శబ్దమునకు “శమీవృక్ష భేదము” అనియు నొక యర్థముకలదని శబ్దకల్పద్రుమ నిఘంటులో వ్రాసియున్నారు. ఈ యర్థమును కనిన తర్వాత ఒక ఊహ తట్టుచున్నది. ఏమన అపరాజితా దేవీపూజ తర్వాతి కాలములో శక్తిపూజగా మారినను, దాని పర్యాయ పదార్థమగు శమీవృక్ష పూజ కూడ తర్వాత యేర్పడి యుండవచ్చును. జనసామాన్యములో అపరాజితా దేవీపూజలు ఆచారమందు లేనందున తత్పర్యా

యపదార్థమగు శమీవృక్షపూజ ఆచరణలోనికి తీసికొని వచ్చి
రేమో!

వైదిక పద్ధతిలో రావిచెట్టు, ఉమంబరము, ముఖ్య
మైనవే కాని శమీవృక్షము ముఖ్యమైనదిగా గోచరించదు.
అట్టిచో ఈవండుగనాడు దీనికి ప్రాధాన్యము కలుగుటకు కార
ణమేమో? నేనుపైన సూచించినదొక కారణమైయుండునేమో
పరిశోధకులు నిర్ణయింతురుగాక.

ఎన్నియో వృక్షములుండగా నీ శమీ వృక్షమున కెం
దులకు ప్రాధాన్యమిచ్చినాలో యని పండితులు శమీవృక్ష
గుణములు, దాని శక్తిని, వర్ణంప మొదలిడిరి. ఎన్నిచెప్పినను
తృప్తికరమగు సమాధాన మగుపడుటలేదు.

ఏదియెట్లున్నను ఇది పూర్వము క్షత్రియుల పంకుగ
యైనను ఇప్పుడు హిందువులలో అన్ని వర్ణములవారు తమ
తమ వృత్తిలో విజయము కలుగవలెనని యీ దినమునాడు
తమ కభిమానమగు వస్తువుల పూజింతురు. కావున నాగండ్ల
ను, కమ్మరి కొలిమిని, వడ్డంగి తన ఉలి గాడినను, సాలెవారు
తమ మగ్గములను, విద్యార్థులు తమ పుస్తకములను, ఈప్రకా
రముగా ప్రతివృత్తివారును పూజించుట పరిపాటియైపోయినది.

ఉ గా ది.

ఉగాది యాంధ్రులకు చాల ముఖ్యమైన పండుగ. దక్షిణ దేశ మంతటను గూడ రెండు మూడు దినములు హెచ్చు తచ్చుగా నీపండుగ చేయబడుచున్నది. దీనినే సంవత్సరాది పండుగని యందురు. ప్రతి సంవత్సరము నైత్ర శుక్ల పాడ్యమి దినమున నీ పండుగ చేయబడును. ఇదియే యన్ని పండుగలలో మొదటి పండుగ. ఈ దినమున ప్రతి జాతివారును శిరస్సొనముచేసి క్రొత్త బట్టలు కట్టుకొందురు. సాయంకాలమున దేవాలయమందుజేరి బ్రాహ్మణాశీర్వాదమును బొంది ప్రతినాడును తనపేర నానంద తృణమం దెన్ని సున్న లుండునది విచారించును. బ్రాహ్మణుడు పంచాంగము సూచి యేయేవ్యక్తి కెన్ని సున్న లుండునది చెప్పును. ఎన్ని సున్న లుండిన నన్ని మారులా సంవత్సర ముందా మనుష్యుడు రోగార్తుడగునని దీని భావము. నిజము రాష్ట్ర మందలి కొన్ని భాగములలో సాయంకాలము దూరి బండ్లన్నియు నలంకరింపబడి మంచి యెడ్లచే నీడ్పింప బడును. ఉగాది పండుగుయొక్క భోజనములలో జాల ముఖ్యమైనది

“ఉగాది వచ్చడి” లేక గొజ్జ. ఈ గొజ్జను వేపపూత చేతను లేతమామిడికాయల ముక్కల చేతను క్రొత్తచింతపండుపులుసు క్రొత్త బెల్లము పానకము గసాలు, పప్పులు మున్నగు వానిని కలిపి సిద్ధము చేయుదురు. అనగా క్రొత్త సంవత్సర ఫల పుష్పములచే నిది సిద్ధము చేయబడుచున్నది. ప్రకృతి యంతయు నప్పుడే ప్రాత యాకులను దుల్చి క్రొత్త చివురులచేతను ఫల పుష్పముల చేతను వికసించు చుండు సమయ మాంధ్రులకు సంవత్సరాది. ఈ పండుగ సర్వ వర్ణముల వారికిని ముఖ్యమైనట్టిది.

పూర్వము “యుగాది” (యుగ+అది) (యకారాది పదము) పండుగను నొక దానిని చేయుచుండి నట్టుల భవిష్యత్ పురాణోత్తర భాగమందలి కథనము వలన తెలియవచ్చెడి. శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుతో నిష్ఠు చేప్పుచున్నాడు.

కృతయుగము నైశాఖ తృతియనాడు ప్రారంభమయ్యెను. కార్తిక నవమినాడు త్రేతాయుగ ముద్భవించెను. నభత్రయోదశినాడు ద్వాపరము వచ్చినది. మాఘపౌర్ణిమ కలికాలాది యని చెప్పబడుచున్నది. ఈ తిథులు యుగాదులని పండితులచే బేర్కొన బడియున్నవి.

శ్లో॥ యుగాదయశ్చ కథ్యంతే కథైతాః పర్వసూరిభిః.

ఈ నాలుగు యుగముల యాది తిథులందు నాయా

దేవతలను బూజించి బ్రాహ్మణులకు నానా దానము లియ్యవలెను.

కలియుగము మాఘ మాసమందు ప్రారంభమయ్యెనని పైపురాణము చెప్పుచున్నది. మన ఉగాది చైత్రమందు జరుగునట్టిది. కావున పైపురాణము మనకు బ్రమాణముకాదు.

ధర్మసింధు కారుడును నిర్ణయ సింధు కారును నీయుగాది పండుగ సంవత్సరారంభపు బండుగయని నిర్ణయించినారు. ధర్మసింధు కారుడు విశేషించి యిట్లు వ్రాయుచున్నాడు.

ఆశ్రమశ్లో ప్రతిపదాది రమాంత ఏవమాసః

ప్రాయేణ దాక్షిణ్యై ర్ద్రాదియతే.

అనగా నీపండుగు దాక్షిణ్యైర్ద్రాదియచే నాదరింపబడుచున్నదని వీరి యభిప్రాయము. ఈ పండుగనాడు ఈ ప్రకారము చేయవలయునని ధర్మసింధువు చెప్పుచున్నది.

“మాతవ సంరత్సరకీర్త నాద్యారంభం—ప్రతిగృహ ధ్వజాశోహణం నింబపత్రాశనవత్సరాది శ్రవణం నవరాత్రారంభః”

అనగా నీదివసమున ప్రతియింటికి దోరణములుకట్టి వేపపూతచే గొజ్జుచేసి భుజించి సంవత్సరఫల శ్రవణమునుచేయవలయును. కొందఱు ఉగాదినుండి శ్రీరామ నవమివఱకు శ్రీరామనవరాత్రులు చేయుదురు.

“చైత్రశుక్ల ప్రతిపద్ధిక్వ జయంతి కేళక”

అనుటవలన నీ దివసమునాడు మత్స్యజయంతి యని కొందఱందురని యనుచూసముగా జెప్పినాడు.

“ఆర్యపర్వపథతి” యను గ్రంథ మొకటి పండిత భవానీ ప్రసాదు (ఆర్య) గారిచే హిందీలో బ్రకటింపబడినది. అందు గొన్ని పండుగల చర్చగలదు. ఈ గ్రంథములో గొన్ని విషయములు చాల యుత్తమములుగా నున్నవి. దీనిలో “నవనం వత్సరోత్సవము” లేక సంవత్సరేష్టి, యను శీర్షిక యందీ యుగా దిపండుగ విషయమున నిట్లు వ్రాయబడినది.

“మధుశ్చ మాధవశ్చ కాసంతికా వృత్”

—యజుర్వేదము.

అనగా యజుర్వేదమందు సంవత్సరము వసంతముతో బ్రారంభమగుననియు నా ఋతుమాసముల పేర్లు మధువు మాధవము అని యుండెననియు వీరి యభిప్రాయము. కాని కాలక్రమేణ చైత్రాది మాసములే వ్యవహారసిద్ధములయ్యెనట.

ఈ విషయమై హేమాద్రి యిట్లు వ్రాసియున్నాడు.

చైత్రేహాపి జగద్రభహ్మసంజ్ఞప్రథమేహని

శుక్ల పక్షే సమ గ్రంతు తదా సూర్యోదయః॥

అనగా బ్రహ్మదేవుడు చైత్రశుక్ల ప్రతిపత్తునాడు జగత్తు మొక్క ప్రథమ దివసమును ప్రారంభించెను.

భాస్కరా చార్యులు తేల్చుగ్గు నిశ్చయిద్వార్యయ జ్యోతిషగ్రంథమం దిట్లు సెలవిచ్చినట్లు.

అంకానగర్యామద యచ్చభానా తస్యైవవారే స్రఫమంబభూవ
మః స్పితా దేర్దివమాసవర్షం యుగాదికానాం యుగపత్నవృత్తిః

అనగా అంకానగరమందు భాను దుదయించుటజేసి
శుభమాసము (దైత్రము) యొక్క శుద్ధ పాడ్యమినాడు
గాదులయొక్క ప్రారంభమయ్యెను. పైశ్లోకమందలి “యు
ది” అను పదము గమనింప దగినది. ఈ ఉగాది ప్రారంభ
మున యకారాది పదమగు యుగాదిగానేయుండి యుండవ
లెను. అది తర్వాత నప్రభంశము కాకున్న తద్భవమైనదని
యెన్నవలెను. హిందీగంధకారుడు రెండు మూడు విశేషము
లీపండుగును గుఱించి సూచించియున్నాడు. జౌరంగజేబు తన
కొడుకగు మొలక్కుమ్ అను వానికి వ్రాసిన జాబులో నీ పండు
గను గుఱించియుట్లుపార్శ్వోవాసెను. “ఈదినము అగ్నిపూజకు
లగు పాఠసీకుల పండుగ. మఱియు నిది కాఫరులైన హిందు
వుల విశ్వాసానుసారముగ ధిక్కృతుడైన విక్రమాదిత్యుని
రాజ్యాభిషేక దివసము. మఱియు హిందూదేశములో నిది
నంవత్సరాదిగా నున్నది.” పై యౌరంగజేబు ధిక్కార వాక్య
ములలో నొక్కటి గమనింప దగినదియున్నది. ఈపండుగు
పార్శ్వలకుగూడ నంవత్సరాది పండుగుగా నున్నదనుటలో నీ
యాచారము ప్రాచీన వేదకాలమందు అర్యులు, పార్శ్వలుకలిసి
యుండిన కాలపు మర్యాదను సూచించుచున్నది. మరియు పై
భవానీ ప్రసాదపండితుని యభిప్రాయమున నీచైత్రాదిపర్వమే
పూర్వము హిందూస్థాన మంతటను నుండెనట. కాని తర్వాత

చాంద్రసారమూన బేధములు కలిగిన తర్వాత దక్షిణమున
చైత్రమాసమందును సుత్తరమున మేషసంక్రాంతినాడును నీపం
డుగజేయు నాచారమయ్యెనట. ఈపండితుని యభిప్రాయ
ములు గమనింపదగినవి.

ఫార్సీలలో ఉగాదిని సెంరోజ్ అనగా క్రొత్తదినము
అని యందురు. ఇది సాధారణముగా ఇంగ్లీషు మాసమగు
మార్చినెలలో వచ్చును. అసగా వనంత కాలారంభమందు
వచ్చును. ఇంచు మించు మన ఉగాది వచ్చు కాలములో
వారికిని సంవత్సరాది పండుగ వచ్చుచుండును.

శ్రీరామ నవమి.

ద్విదివిష్ణవ తారమని పేరుగాంచిన శ్రీరామ చంద్రుని పుట్టుక దినము. కావుననే హిందూ ప్రపంచ మంతయు సీ దినమును మహా సుదినముగా భావించి గృహ గృహ మం దుత్సవములు సలుపును. అవతార పురుషుల జన్మదినములలో శ్రీకృష్ణాష్టమియు శ్రీరామ నవమియు ముఖ్యమైనవి. శ్రీరామ నవమి ప్రతి సంవత్సరము చైత్ర శుక్ల నవమీ దిననమందు జరుపబడును. ఈ పండుగను గుఱించి వ్రతచూడామణి యందు అగస్త్య సంహితలో నిట్లు వ్రాయబడినదని యుదాహరింప బడినది.

చైత్రమాసే నవమ్యాంతు జాతోరామస్సయంహరిః

పునర్వస్యక్ష సంయుక్తా సాతథి స్సర్వకామదా

చైత్రమాస శుక్ల నవమినాడు పునర్వసు నక్షత్రమందు శ్రీమహావిష్ణువు స్వయముగా శ్రీరామావ తారమైతైనను. ఈ దినము సమస్తకామముల నొనగూర్చునట్టిది.

శ్రీరాముల యవతారమును గుఱించి చెప్పవలయున

నిన రామాయణ మంత కథయగును. శ్రీరాముల చరిత్రను మొదట వ్రాసినవాడు వాల్మీకి. ఈతని రామాయణమునే యాదికావ్యమని వ్యవహరింతురు. హిందువులలో సీతారాముల కథ తెలియని దౌర్భాగ్యు డొక్కడైన లేడని గట్టిగా జెప్పవచ్చును. కావున నాకథ నిందు వివరింపనై తిని.

హిందువులలో ఏకపత్ని వ్రతుని నిదర్శనమునకు శ్రీరాములకన్న మించిన యుదాహరణ మింకొకటి కానేరదు. హిందూ స్త్రీలకు ఒత్తివ్రతాదర్శమునకై సీతాదేవికన్న మించిన యాదర్శముండదు. రామాయణకథ హిందూపురాణ కథలన్నింటిలో సత్యంతి ప్రాచీన మైనదిగా సత్యమైనదిగా గనబడుచున్నది. దక్షిణ అమెరికా దేశములోని మధ్యభాగ మందు నివసించు రెడ్ ఇండియన్ మున్నగు నాదిమ నివాసు లలో నేటికిని “సీతారాముల” యుత్సవ మొకటి ప్రతి సంవత్సరము జరుప బడుచున్నదనియు, సీతారాముల గుఱించిన పాటలు పాడుదురనియు, సీ యుత్సవ సందర్భమున సీతారాముల గూర్చిన నాటకము లాడుదురనియు, చరిత్ర పరిశోధకులు తెలుపుచున్నారు. ఈ యంశమువలన ననేక విశేషములుబయలు పడుచున్నవి. ఒక కాలమందు హిందువులు అమెరికా దేశముతో వ్యాపారము చేసిరనియు నూహించిన నాశ్చర్యమేమియులేదు. ఏలన ప్రాచీన కాలమందు నేటి సంకుచిత పద్ధతివలె కాక హిందువులు తమ మత ప్రచారమును సర్వభంధములందు చేసినవారు. ఒక కాలమందు హిందువులకు మిం

చిన సముద్ర వ్యాపారులు ప్రపంచమందు లేకుండిరి. కావున రామాయణ కథ హిందువులచే కొలంబసుకన్న రెండు మూడు వేల యేండ్లకు బూర్వమే ఖండ ఖండంతరములందు వ్యాపింప జేయబడినది.

రామాయణము సర్వ ప్రపంచమున కాదర్శ గ్రంథ మనజెల్లును. పితృవాక్య పరిపాలనకును ఏక పత్నివ్రతత్వమున కును, శ్రీరాములే తార్కాణము. భాతృ వాత్సల్యమునకు లక్ష్మణ భరతులే నిదర్శనము. పతి భక్తికి సీతాదేవియే పేర్కొన దగినది. స్వామిభక్తి, సేవాపారాయణతకు హను మంతుడే పేర్కొన దగిన బంటు. ప్రతి హిందువును నేయితర గ్రంథమును జదువు శ్రమకు బోక శ్రీమద్వాల్మీకి మహర్షిచే రచితమగు శ్రీమద్రామాయణమునే చదివి ధన్యుడగుగాక!

జన్మాష్టమి

శ్రీమహావిష్ణవ తామ్రముగా హిందూవ్రసం
చముచే బూజింపబడు శ్రీకృష్ణ భగవా
నుడు శ్రావణ బ ౮ దినసమున జననమందెను. ఈ కృష్ణుడు
అవతారములలో నెవమిదవ యవతారముగా బరిగణింపబడు
చున్నాడు. ఈ మహాపురుషుని చరిత్రము సుప్రసిద్ధమైనది.
భాగవతములోను హరివంశమందును, నితర మహాపురాణము
లందును సీతని చరిత్ర వ్రాయబడినది. భారతమందు సహితము
శ్రీకృష్ణుడే ప్రధాన పాత్ర యనవచ్చును. భాగవతములో నీ
మహా మహుని జన్మయునుండి మొదలుకొని సమగ్రమైన చరి
త్రవ్రాయబడియున్నది. ఈ చరిత్రలో నొక్కయశము మాత్ర
ము నిందు విదుర్భించుచున్నాను. భాగవతమందు శ్రీకృష్ణుడు
వ్యభిచారిగ వర్ణింపబడియున్నాడు. దీనివలన శ్రీకృష్ణుని నిర్మల
చరిత్ర కొక కళంకము కలిగినది. దీని మూలముననే వ్యభిచార
మునకు శ్రీకృష్ణుడొక సామెతగా లోకులచే వ్యవహరింపబడు
చున్నాడు. భక్తివరముగా నీవ్యభిచార కథనమును గ్రహించ

వలసివడగా గొందఱు సమాధానము చెప్పెదరు. కాని యీ భక్తిని బ్రదికించుట కిట్టివిధానమును భాగవతరచయిత యవలంబించి నందున దుదకు లోకమందు శ్రీకృష్ణునకు నిద తప్పకపోయెను.

శ్రీకృష్ణుని చరిత్ర చాల గంభీరమైనది. పుట్టినకాలము చాలవిషమ సమయము. తల్లిదండ్రులగు దేవకీవసుదేవులు క్రూరకంసునిచే జెఱసాలలో నుంచబడిరి. కృష్ణుడును బలరాముడును బుట్టిన దాదిగ యశోదాసంతులను గొల్లదొరల యిండ్లలో దాచబడి నుంచబడిరి. పిమ్మట విద్యనేర్చి పెద్ద వారై తమ తల్లిదండ్రుల హింసించిన మేనమామను జంపిరి. తర్వాత జరాసంధ శిశుపాలాది మహావీరుల దెబ్బకు తాళలేక సముద్రతీరమందు ద్వారకానగరమును నిర్మించి కొంతకాలము నకు శత్రువుల సంహరించిరి. శ్రీకృష్ణుడు మహాబలశాలి. బాల్యమందే యనేక దుర్మార్గుల బరిమార్చెను. పెద్దయైన పిమ్మట తన బంధువులగు పాండవుల యొక్క రాజసూయ యాగమందు అగ్రపూజ నందెను. భారతయుద్ధమందు లక్ష్మణ సారథియై పాండవులకు జయమునాపాదించెను. శ్రీకృష్ణుడు ౧౧౩ సంవత్సరములు బ్రదికినట్లు భాగవతాదులలోని సందర్భముల వలన తెలియవచ్చును. (వివరములకై భీష్మకాదళీ వ్రతమున జూడుడు.) ఇతనికి ౮ గురు భార్యలు. అందు ముఖ్యురాలు దుర్గిణి.

శ్రీకృష్ణుడు గొప్ప తత్వవేత్త. లోకోపకారార్థము భగవద్గీతను బోధించిన మహర్షి. ఈ భగవద్గీత హిందూ మత గ్రంథములలో నొక యుత్కృష్ట గ్రంథమై యున్నది.

ప్రతి సంవత్సరము శ్రావణ బహుళాష్టమి దినమున శ్రీకృష్ణుని జన్మదినోత్సవము ప్రతిగృహముందును జరుపబడుచున్నది. సాయంకాలమందు శ్రీకృష్ణుని విగ్రహము నూరేగించుచు రూ. శ్రీకృష్ణుడు బాల్యమందు గొల్లల యిండ్లలో బెరిగి పాడు పాలు వెన్న దొంగిలించిన దుడుకు చేతలకు నిదర్శనముగ వీధులలో నుట్లుచెట్టి వాటిని జనులచే గొట్టించు వేడుకలు నేటికిని జరుగుచున్నవి. శ్రీకృష్ణుడెన్నియో సాహసములు చేసి యుండ నీ యుట్ల దొంగతనమునే యాదర్శముగా భారతీయులు గ్రహించి యుండుట యాశ్చర్యముగా నున్నది.

భవిష్యత్పురాణమందు శ్రీకృష్ణుని జన్మదినోత్సవమును బ్రతి మనుష్యుడును జేయవలయుననియు అట్లు చేయనివాడు కూర రాక్షసుడై పుట్టుననియు శాసించబడినది.

వి మ ర్శ.

హిందువులుచేయు పండుగ లన్నిటిలో శ్రీరామ నవమి శ్రీకృష్ణ జయంతి యీ రెండును జాల ముఖ్యమైనవి. కాని యేమి చిత్రమో శూద్రులలో ననేకు లనేక ప్రాంతములలో నాగపంచమి వంటి పండుగలకు బ్రాముఖ్య మిచ్చి యీపండుగను స్మరింపనై న స్మరింపరు. కొన్ని ప్రాంతములలో కృష్ణా

ప్రేమి నాడు ఉట్ల పండుగ యనియు ఉట్ల తిరునాళ్లయనియు చేయుదురు. ఈ పద్ధతి ఆంధ్రదేశ మందంతటను విరివిగా నున్నది. ఇది దాక్షిణాత్యులు కొండఱుచేయు “లాట్లపండుగ” కన్న మేలే కాని “గ్రడ్డిలో మెల్లపంటిది” శ్రీకృష్ణుడు నిందలను బాలయినట్లు ఏ యితర మహాపురుషుడును గాలేదన నచ్చును. ఇట్లు నిందించినవారు వారిపరమ భక్తులే. భక్తి కొఱ్ఱ యాపనము పురుషునిచే చిన్న తనమున దొంగతనము చేయించినారు. వయసున వ్యభిచారము చేయించినారు. ఇట్లు వర్ణించుటచేత జనసామాన్యములో శ్రీకృష్ణుని గౌరవము తగ్గుచు వచ్చెను. శుకసప్తతి కారుడొక గొల్లనిచే నిట్లు చెప్పించినాడు.

సీ. మేరలెంచక యూరి వారిండ్లకేగి పా

లెరుగు నెన్నలు మ్రుచ్చిలించెననుచు
నీరాదుతటి నాడు నానికట్టినపాత

లెత్తుకపోయి చెట్టెక్కెననుచు
బ్రతుకు భాగ్యముక్రింద బడగ బాపనయిండ్ల
కరిగియాకటికి కూడడిగెననుచు

కడపట చుట్టల గరితలపైటలో
జెయివేసి యేమేమి చేసెననుచు.

తే. గీ॥ వ్రాసికొన్నారు బాపన బైసిగాండ్లు
కొలముసాని విచారించు కోకయిట్లు

చేయునేయంచు బెద్దలచేతవి నెడు

కృష్ణకథలందు నిటువంటి వెల్లవినుచు.

ఇప్పుడు సూచించున దేమనగ శ్రీకృష్ణుడు పాలు, నేయి, వెన్న, మజ్జిగ, పెరుగు నుట్లలో బెట్టినవి చిన్నతనమున దొంగలించు చుండెనని వ్రాసిన కారణముచేత నిప్పుడా దొంగతనమును నాతని జీవితముబో బ్రాముఖ్యమైనదిగా నెంచి యుట్ల పండుగను నూహార జేయుచున్నారు. దక్షిణ దేశమందు గొన్ని స్థలములందు శ్రీకృష్ణ జయంతి నాడు రాత్రి కాలమందు కొందఱు భక్తులు దంపతులుగా సంకీర్తన దేవతా యతనములందు జేరి తప్పత్రాగి యారాత్రి కంచుక క్రీడను చేయుదురట.

ఈ క్రీడకు రవికయే ప్రధానము. కాని వాని వరుసవై నను తుదకు ప్రధానములు కావు.

కొన్ని తప్పుడు శాస్త్రములు దీనిని పమర్థించుటకై వ్రాసినారు. ఈ హేయమును గుఱించి యింతకన్న నెక్కుడుగ వ్రాయనొల్లను. కావున లొట్ల పండుగ కన్న నుట్లపండుగయే మేలని విప్పితి.

ఇప్పుడిప్పుడు శ్రీకృష్ణుని నిజమగు గొప్పతనమును కొందఱు పండితులు చాటుచున్నారు.

ఈ సందర్భమున శ్రీకృష్ణుని రూప మెట్లుండెనో విచారించుట యప్రస్తుతముగా నుండనేరదని పరిశోధకుల వినోదార్థము నాయభిప్రాయమును బ్రకటించు చున్నాడను.

శ్రీ కృష్ణ ని రూ ప ము

శ్రీకృష్ణుని ఫోటో గాని ప్రాచీన చిత్రముగాని మనకు దొరికి యుండిన మన మండలము నెంత యాశ్చర్యపడి యుండుమో యేమో! కాని మన యీ భూమండలమున మనము మనకు దోచినట్లుగా శ్రీకృష్ణుని చిత్రించుటను జేవలోక మంగలి దివ్యవిగ్రహములు చూచి యేమనుకొనుచున్నారో పాపము!

నా యభిప్రాయమున ప్రాచీనమునుండి నేటివఱకును సిద్ధముచేయ బడుచుండిన శ్రీకృష్ణ విగ్రహములును, శ్రీకృష్ణ పటములును సరియైనవి కావు. శ్రీకృష్ణుడను మహానుభావుడొక కాలమందుండి నదియు, నాకాలమున నాతడు లోకోత్తరపురుషుడుగా భావింపబడి తుద కవతారములలో నెన్నికగని ప్రపంచ స్వరూపము మార్చిపోయినమాట నిర్వివాదాంశము. అట్టి శ్రీకృష్ణు డెట్టి స్వరూపము కలవాడుగా నుండెనో యను విషయమును విచారితము. సాధారణముగా శ్రీకృష్ణుడు నీల వర్ణుడుగను, సుందరాకారుడుగను, మీసములు లేని యశావ్వ నుడుగను, స్త్రీలోలుడుగను, లేక పదా మురళీ గానలోలుడుగను, నెమలి పింఛపు తుట్టాకల కిరీటధారిగను, చిత్రంపబడుచున్నాడు. ఈ స్వరూపమును విశేషముగా ప్రచారమునకు దెచ్చి యవచారము చేసిన వారిలో ముఖ్యుడు రాజారవి వర్మ. ఇతడును నాలుగైదువందల యేండ్లనుండి లిఖింపబడుచున్న చిత్తరువుల నాధారముగా చేసికొని వ్రాసినవాడు.

“అంధేనై వ నీయమానో యథాంధః” యన్నట్లు తర్వాతి వారందఱును నీతనినే యనుకరించినారు. తుదకు విశేషముగా బొగడ్త గన్నట్టి బెంగాలీ చిత్రకారులు సహితము ఎక్కువ మార్పులు చూపించలేదు.

శ్రీకృష్ణునియొక్క స్వరూప మిదిసరియైనది కాదని నా నమ్మకము. అయితే శ్రీష్ణుని నేను ఏ దివ్యజ్ఞాన మూలకముగా జూచిన వాడనుగాను. కాని మన పురాణగాథలను బట్టి యిదమిథ్యమని నిర్ణయించుటకు గొంత వీలుగలదని నా మనవి.

మొట్ట మొదటి దేమన శ్రీకృష్ణుడు నీలవర్ణుడు అనగా నలుపువర్ణము వాడని నిశ్చయించుట సమంజసము. “శ్రీకృష్ణః పదమున కీయర్థమేకలదు.

రెండవది సాధారణముగా శ్రీకృష్ణుడు సుకుమారగా త్రుడుగా నిరూపింపబడుచున్నాడు. కొన్ని పటములలో నీతడు శ్రీయో, పురుషుడో గుత్తింప శక్యముకానివాడైయున్నాడు. శ్రీకృష్ణునికి ముక్కుపై నొక ముత్యపు “బులాకి” నిబెట్టి లావై నట్టియు కండ కలిగినట్టియు చెంపలుపెట్టి యా మోముపై యొకపిల్లనగ్రోలిని బట్టించి దొఱకించు ముత్యాలహారము లను కంఠములో ధరింపజేసి శ్రీత్వ మాపాదింప జేయుచు న్నారు. ఇది సరియైనదికాదు. శ్రీకృష్ణుడు బాల్యముందు గొల్లలలో బయళ్లలో తిరిగి బెరిగినవాడు. నూనూగు మీసాల

నాడు మరిచి జెట్టిలతో బోరికర్కశకాయుడై నవాడు. పరి పూర్ణవయః పరిపాకమునాడు నానారాజులతో యుద్ధముచేసి వారిని సంజించి యసామాన్యుడని యనిపించికొనినాడు. ఇట్టి వాడు “నాజూకు” జనుడుగా నేటి నవాబులవలెను మహారాజు లవలెను లీలగా నామకార్థముగా కత్తిబట్టినవాడుగా నుండి యుండడు.

శ్రీకృష్ణమూర్తి స్త్రీలోలుడని భావింపబడుచున్నాడు. ఇతనికిన్న మించిన నిగ్రహశక్తి సంపన్నుడును, జితేంద్రియు డును మఱియొకడుండడు. “రంగీలా” రాజు ఎన్నటికిని భగ వద్గీతను బోధింపజాలడు. కావున చీటికి మాటికి శ్రీకృష్ణుని స్త్రీల గుంపులో నిలిపి పటములు వ్రాయుట అపచారముగా నుండును.

“అయితే యిక శ్రీకృష్ణ డెట్టివాడో నీవే చెప్పుము చూచెదముగాక” యని నా విమర్శకులందురేమో? నివేదించు చున్నాను.

శ్రీకృష్ణ డాజానుబాహువు. అవతార పురుషుల లక్షణ ములలో నిదియొక ముఖ్యలక్షణమైయున్నది. కావున నీతడు పోట్టివాడుగాక యెత్తైన విగ్రహమై యుండియుండును. ఇతడు నల్లనివాడని ముందే నివేదించితిని. యాదవులు మున్నగు నాత్మరాహులూ జానుబాహులనియు, యుద్ధములందు ముం దువజ్జీలో నుంచదగిన వారనియు భారతమందు వర్ణింపబడి యున్నారు.

ఇతడు మీసములు కలవాడుగా నుండియుండును. శ్రీకృష్ణునికి మీసములనేలయో చిత్రకారులంకణము గొటిగివేసినారు. ఇది చాల దౌర్జన్యము. ఈచిత్రకారులు శ్రీకృష్ణుని బావమఱదులగు పాండవులకు బుష్టిగా లోపములేకుండు వట్లుగా మీసములుంచుచున్నారు. శ్రీకృష్ణుడే యపరాధమును జేయనప్పుడిట్లు శిక్షించుట న్యాయముకాదు. అయితే ప్రాచీనకాల మందార్యులలో మీసములుంచు వాడుకయే లేదని వాదించవచ్చును. అట్లైన పాండవులకును నండకూడదు. ఇంతియకాక ప్రాచీనమందు మీసములు చాల గౌరవస్థానము వహించియుండెనని ధర్మశాస్త్రముల శిక్షావిధానమే సూచించుచున్నది. కావున నింతవఱకును వ్రాసిన దానివలన శ్రీకృష్ణుడెట్లైన వాడుగను నల్లనివాడుగను, కర్మశ శరీరుడుగను, మీసములు కలవాడుగను, నేర్పడెను.

ఇంకొక్క యంశము విమర్శనీయమైయున్నది. శ్రీకృష్ణుడే పటమందు చూచినను 30 యేండ్లలోపలి యువకుడుగా గనబడుచున్నాడు. భగవద్గీతలోని ముఖపటములందు శ్రీకృష్ణుడు సారథిగా చిత్రింపబడిన పటములు ముఖ్యముగా గమనింప దగినది. అందును శ్రీకృష్ణుడు 30 యేండ్ల లోపలివాడుగా గోచరించును. కాని యివన్నియు సరిగావు. శ్రీకృష్ణుడు భగవద్గీతా భోధనా కాలము నాటికి ౪౦ యేండ్ల వృద్ధుడు. హరి వంశమందును, భాగవతమందును, విష్ణుపురాణమందును, శ్రీకృష్ణుడు ౧౨గి యేండ్లు జీవించెనని వర్ణింపబడినది. భారతమందు

పాండవుల వయస్సు ౧౧౫ యేండ్లకు పైగానుండి కావల
సినన్ని నిదర్శనములు కలవు. పాండవులలో భర్తాజాతప్ప
తక్కినవాడికన్న శ్రీకృష్ణుడు పెద్దవాడు. కావున శ్రీకృష్ణుని యా
యర్థాయము ౧౧౬ యేండ్లకు తక్కువ కాదనుట నిర్భయము.
అతడు యుద్ధప్రారంభము నాడు (అనగా భగవద్గీత వాఙ్మోక్షచేసి
ననాడు) ఎంతవయస్సువాడని నిర్ణయించుట సులభము. యుద్ధ
ము ముగిసిన వెంటనే గాంధారి తననూర్గురి పుత్రుల శత్రు
ములను జూచి నిర్భర విపాద యుతయై శ్రీకృష్ణుని జూచి
యిట్లునెను. “కృష్ణా! ఇదంతయు నీమూలముననే జరిగినది.
కావున నీవు నేటికి ౩౬ సంవత్సరముల యనంతము దిక్కు
లేని వాడవై చతువుగాక.” ఈ శాపమువలన శ్రీకృష్ణుడు
భారత యుద్ధమునాటికి ౮౦ ఏండ్ల నృద్ధని విశదమయ్యెడి. ఈ
వార్ధక్య చిహ్నము లేవటము నందు నేను గాంచలేదు.

శ్రీకృష్ణుని వయస్సును గుఱించి ఛాందోగ్యోపనిషత్తు
యండి కొంతవరకు నిర్ణయింపవచ్చును. ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో
శ్రీకృష్ణుని చర్చయుండుటచే శ్రీకృష్ణుడు చాల వ్రాచిన కాల
యందే అనగా వేదకాలమందే సుప్రసిద్ధుడనియు విశదమగును.

మ॥ తద్దైత్యోర అంగిరసః కృష్ణాయ దేవీపుత్రా

యాక్త్వా మచాపిపాస ఏకసంభూత సోమతే

శాయామేత శ్రయం పతిపద్యేతాక్షితమస్యచ్యుతమసి

ప్రాణసంకితమసీతి తత్తైతేద్యే ఋషాధికారిః॥ ౩-౧౭-౬

దీని యర్థమేమన “పురుషయజ్ఞ విజ్ఞానమును అంగిరస

గోత్రుడైన ఘోరుడు అను ఋషి కృష్ణుని కుప దేశముచేసి యీ యుపాసనాంగముగా స్థూలశరీరముయొక్క అంత్యకాలమందు మూడు మంత్రములను జపముచేయవలసిన దని చెప్పెను.* ఈ మంత్రమందలి కృష్ణుడింకెవ్వరైన వేరు కృష్ణుడు కావచ్చునని చెప్పటకు వీలులేదు. ఏలన నితడు దేవకీపుత్రుడని వర్ణింపబడి యున్నాడు. అయితే మన ప్రకృతాంశమునకు సంబంధించిన దేమన నీపురుషయజ్ఞ మంత్రమును పఠించునాతడు ౧౧౬ వండ్లు సంపూర్ణవయస్కుడై యుండునని పై యుపనిషత్తులోని ౧౬ వ ఖండములోని మంత్రములు బోధించుచున్నవి.

మం॥ ఏకదశస్మై తద్విద్వానాహమహీదాస

ఏతరేయస్య కింఽ ఏతదుపతపసి యోహమనేన

నప్రేక్ష్యామితిసహ పాదేశంపర్ష శతమ

జీవత్రహపాదశం క్షు శతం జీవతియ ఏవంవేద॥ 3-౧౬-౩

దీని భావమేమన ఏపురుషుడైనను పురుషయజ్ఞమును పాసించిన నతడు రోగాదివిముక్తుడై ౧౧౬ వర్షములు జీవించి పూర్ణాయువునొందును. కావున శ్రీకృష్ణుడుపై మంత్రమున కర్పణము చేసి బోధింపబడిన వాడన నతడు ౧౧౬ వఱకు లేక యంతకన్న నెక్కుడు కాలమువఱకు జీవించిన వాడని యందఁ యీ నాకాలమున దెలిసిన విషయముగా నుండినందున ఉపని షత్తులో నుదాహృతుడయ్యెననుటలో సందేహములేదు.

ఇదే తృతీయ ప్రపాఠకములోని ౧౬ వ ఖండమందలి యితిౌక మంత్రము గమనింపదగినది.

మం॥ అథయ త్రపోదాన మార్జవమహింసా
సత్యవచన మితతా అస్పృహక్షిణాః॥

అనగా పురుషయజ్ఞమున కందఱును సర్వులుగాఁగూ
ఎవ్వరు తపస్సంపన్నులొ, దానపరులొ, ఇంద్రియ నిగ్రహు
లొ, అహింసాతత్పరులొ, సత్యవంతులొ, వారే యీ యజ్ఞ
మున కర్హులని పై మంత్రము బోధించుచున్నది. ఇందుమూ
లమున శ్రీకృష్ణుడు పురుషయజ్ఞమున కర్హుడయ్యెననిప నతడు
“తపోదానమార్జవ మహింసా సత్యవచన” ములందు బ్రహ్మ
తపహించిన వాడని వేదప్రమాణము సిద్ధాంతీకరించుటచే
దద్విరుద్ధముగా వచించు పురాణములన్నియు శుద్ధాబద్ధములే
యగును.

ఇట్టి తపఃప్రభావుని, జితేంద్రియుని, సత్యవాక్పరిసాల
కుని ఉట్లదొంగగా వల్లవీ పల్లవునిగా, వ్యభిచారిగా వర్ణించిన
పురాణములన్నియు చాల యపచారముచేసిన వని చెప్పక
తప్పదు.

కావున పై ప్రమాణములచేత శ్రీకృష్ణుడు ౧౧౬ ఏండ్ల
తన్న హెచ్చుకాలము జీవించినవాడని నిశ్చయ మయ్యెను.

ఇది నాకుదోచిన శ్రీకృష్ణ స్వరూపము. ఇక సీతడెట్టి
వేషము ధరించియుండెనో విచారితము. సాధారణముగా
మన చిత్రకారులు శ్రీకృష్ణునికి వైదికపు ధోవతి పింజకట్టును,
చెంచువారివలె నెత్తిన నెమలి పింఛపు కట్టును నుంచుదురు.

ఇది సగియెవదో కాదో నేను చెప్పజాలను. కాని అజంటా ఎల్లోరా గుహలలో హిందూదేవతల విగ్రహముల అలంకారములను పరీక్షించవలెను. ఆచిత్రములు ౨౦౦౦ యేండ్ల క్రింద టివి. అంతకన్న ప్రాచీనమగు చిత్రరువులు మనకి. అభింపలేదు. అందుచేత పురాణపురుషుల చిత్రరువులను అజంటా చిత్రరువుల కనుకూలముగా చిత్రించుట యుక్తము.

ఈ ప్రకారముగా మహాబూబు సగరము జల్లాలోని మార్బాట్రామ వాసులగు శ్రీమాన్ కే. రామాచార్యులను చిత్రకారులచే శ్రీకృష్ణుని పటము తయారుచేయించి యీ గ్రంథమందు ముద్రించినాడను. శ్రీకృష్ణుని సంబంధ మగు నితర విషయములను భీష్మకావ్యీ వ్రతమున జూడగలరు. శ్రీకృష్ణుని జీవితమును గురించి యనేక గ్రంథములు ఆంధ్రమందును వెలువడి యున్నది. అందుచేత నిటవ్రాయబడలేదు.

హనుమ జయంతి.

శ్రీజయంతిని ప్రతి చైత్ర పౌర్ణిమా దివసమున జరుపుదురు. హనుమంతుడు వానరజాతిలో జేరినవాడు. ఇతని తల్లి పేరు అంజనీదేవి. ఈమె పూర్వజన్మమందు పుంజికస్థల యను పేర బరగు నొక యష్పరయై యుండెను. 'ప ఫలితముగా వానరాంగనయై జన్మించి కేసరియను వాని బెండ్లాడెను. ఒకనాడు వాయుగతిచే యామె వలువలు పరి వలుద గుబ్బలు బయల్పడ వాయుదేవునికి మనస్సుచెదిరి యామెను గట్టిగా శోగించుకొని యామెతోడి సంబంధ ఫలితముగా నొక కొడుకును బ్రసాదించెను. ఆమె కొడుకునే అంజయుడని బిలుతురు. ఇతడు కేసరికి శ్మశ్రజుడుగను, వాయువున నారనుడుగను నేర్పడెను. ఇతని నొక గుహలోగని యచ నే తల్లి పెంచుచుండ నొకనాడీతగు సూర్యబింబమును జూచి ల మను నాపేక్షచే దాని గబళింపబోయెను. అప్పుడిందు తన వజ్రాయుధముచే నీతని గొట్టెను. నాటినుండి హనుమంతుడను పేరు గలిగెను. కొడుకును గొట్టినది వాయువుజూచి ను ప్రవంచములో సంచరించుట మానుకొనగా నఖిలభూత లు దేవతల సమేతముగా నార్యజొచ్చెను. అప్పుడు బ్రహ్మ

హనుమంతునికి చిరంజీవత్వమును బ్రసాదించి వాయువు కుందు మాన్పెను.

హనుమంతుడు పెద్దయై సంస్కృతాద్యనేక విద్యల నేర్చెను. సీతతో మాట్లాడునప్పుడు మనుజు భాషను మాట్లాడును. ఇతడు నిత్య బ్రహ్మచారిగా నుండెను. పెద్దయైన తర్వాత సుగ్రీవురాశ్రయించి యతనికి మంత్రియై యుండి రామునికి సుగ్రీవునికి సంధి కుదిరించి వాలిజంపించి, పిమ్మట సీతాన్వేషియై సీతనుజూచి లంకగాల్చి రామునికి వార్తదెలిపి యుద్ధమందు జవనత్వములజూపి సంజీవవర్చితమునేదెచ్చి యిచ్చి లక్ష్మణు మూర్ఛదెలిపి శ్రీరామునికి నమ్మిన బంట్ల జీవనము గడపిన మహానుభావుడు. ప్రపంచములో శ్రీరాములవంటి యజమానిపుట్టలేదు. హనుమంతునివంటి సేవకుడు పుట్టబోడు.

ఈ హనుమజ్జయంతి మధ్యలకు ముఖ్యులుగు పండుగ. వానర జాతి యేజాతియో పండితులు నిర్ణయించుటకు వీలు లేనివారై యున్నారు. కొందరు తోకలు కలిగిన మనుజులే యనియు గొందఱు అడవి మనుష్యులనియు దలచుచున్నారు. ఏది యెట్లున్నను హనుమంతు డాదర్శపుడును అనుకరణీయుడు పూజ్యుడు.

భీష్మకాదళి, (భీష్మప్రమి)

భీష్మడు భారతవీరాగ్రేసరుడని యందఱకు దెలియును. ఇతని బీజితము చాలగంభీరమైనది. ఇతడు శంతనునికిని గంగా దేవికినిబుట్టినవాడు. ఈయన తల్లిదండ్రుల వివాహమును గుఱించియు నితని బాల్యమును గుఱించియుతర్వాత యితడు తండ్రిగొఱుకై సత్యవతిని తెచ్చి పెండ్లిచేయుటయు నానందరథమున తాను రాజ్యపదవిని వదలుకొనుటయు, నిత్య బ్రహ్మచారిగానుండుటకై వ్రతము బూనుటయు నీమున్నగు కథలనన్నింటిని భారతమందు జూడనగును. సత్యవతివలన నీతనితండ్రికి విచిత్రవీర్యుడుద్భవించెను. అతనికి అంబ అంబాలికలను కన్యలను రాక్షసముగాదెచ్చి పెండ్లిచేసెను. కాని విచిత్రవీర్యుడనవత్యుడై గతిచెను. ఆతనిభార్యలను వ్యాసుడుపొంది పాండుధృతరాష్ట్రుల బుట్టించు కథనుగూడ భారతమందు జూడనగును.

ఇచ్చట మనము కేవలము భీష్మసంబంధముగు వ్రతములను గుఱించియే చర్చింతము. భీష్మకాదళి వ్రతమని యొకటి కలదు. కార్తిక శుక్ల ౧౧ నాడు భీష్మడు పది దివసములు యుద్ధముచేసి యుంపశయ్యపై పడిపోయెను. ఆ సంద

ਭਾਗੀ ਭਾਗ

రృపు జ్ఞాపకార్థమే యీ యేకాదశి వ్రతమాచరింప బడుచున్నది.

కార్తికై కాదశినాడు భీష్మడంపశయ్యపై బడినాడనియు, మాఘ శుద్ధాష్టమినాడు చనిపోయి నాడనియు వ్రతగ్రంథములు వ్రాయుచున్నవి. మాఘ శుద్ధాష్టమినాడు చనిపోయినట్లు భారతమందు సరియగు ప్రమాణము లున్నవి. కాని యతడంపశయ్యపై బడినది మార్గశిర శుద్ధకాదశియే. కార్తిక శుద్ధకాదశి కాదని విజయ దశమి యను పండుగ వివరములలో వ్రాసినాడను అందు జూడనగును.

భీష్మడు యుద్ధములో గూలి పడినను ఉత్తరాయణము వచ్చిన తర్వాతనే మృతించెను. ఉత్తరాయణము మాఘ శుద్ధ ౧ దివసమున వచ్చెనని ప్రమాణములు కలవు. నిర్ణయ సింధువులోను ధర్మసింధువులోను మాఘ శుద్ధ ౧ దివసమున భీష్మనికి దిలాంజలి విడిచి పూజింప వలెనని నిర్దేశింపబడినది. ధర్మసింధుకారు డిట్లు వ్రాయుచున్నాడు.

“మాఘశుక్లాష్టమి భీష్మప్రమి అస్యాభీష్మద్దేశన
యేత్రాద్ధం కుర్వంతి తే సంతతిమంతోధవంతి తత్రత్రా
ద్ధకామ్యం తర్పణంతునిత్యం తర్పణేకృతే సంవత్సరో
పాత్ర దురితనాశః ఆకృతే త్రణ్యనాశః—తత్రతర్పణ మంత్రః॥
“తైయ్రాఘవ్యగోత్రాయ సాంప్తిత్య ప్రవరాయచ
గంగాత్రతభీష్మాయ అజస్మబ్రహ్మచారిణే”

ఈ పైశ్లోకము వలన భీష్ముని గోత్ర ప్రవరములు తెలియవచ్చెడి. భీష్మాష్టమినాడు భీష్మునికి త్రాడ కర్మలు చేయవారికి సంతానాభివృద్ధి కలుగుననియు, పుణ్యము కలుగుననియు, చేయనివారికి పుణ్యనాశ మగుననియు పై ప్రమాణముల వలన విశదమగును.

ఇట్లు భీష్మకాదశియు, భీష్మాష్టమియు బుధ్యాదివసములై యున్నవి. భారత వీరులలో నెవ్వరెవ్వ రేతిభులందు జచ్చిరో సరిగా జెప్పట కష్టమైనను భీష్ముని యంశశయ్యాదివసము, మరణ దివసమును నిశ్చితములై యున్నవి. ఈయన యెప్పుడు పుట్టెనో యెంతకాలము జీవించెనో యీ వివరములు సరిగా గానబడవు. అయినను గొన్ని యాధారములచే నతని వయస్సును మించుచుగా నెంతయుండెనో పరీక్షింతుము. భారతమందు శ్రీకృష్ణుని యొక్కయు పాండవుల యొక్కయు వయస్సు మనకించుమించు సరిగా గుఱుతు పడుచున్నది. శ్రీకృష్ణుడు ౧౨గి సవత్సరములు జీవించెనని భాగవత పురాణ ప్రమాణముల వలన దెలియ వచ్చెడి.

భాగవతమం దిట్లున్నది:—

యదోర్వంశే వతీర్లస్య భవతఃపురుషోత్తమ
కృచ్ఛతం శృతీతాయ పంచవింశతి కంబభా.

ఈ శ్లోకమును పోతనామాత్యుడిట్లు తెనిగించినాడు:—

గీ॥ అఖిలలోకేశ! సర్వేశ! యభవ! నీవు

నుదయమొందుట భూభార ముడుపు కొరకు

పంచవింశోత్తర శతాబ్దపరిమితంబు

నయ్యె విచ్చేయు నైకంఠ హర్ష్యమునకు.

(ఏకాదశస్కందము)

కాని ఛాందోగ్యోప నిషత్తులో శ్రీకృష్ణుడు ౧౧౬ సంవత్సరములు జీవించి యుండినట్లు ప్రమాణము లుండుటచేతను పురాణములకన్న ఉపనిషత్తులే యెక్కువ ప్రామాణ్యమైనవి కనికను మనము ౧౧౬ ఏండ్ల వయస్సునే అంగీకరించవలెను.

మఱియు భారతమందంతటను శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుకు నమస్కారము చేయుటయు భీమునాలింగనము చేయుటయు, నరుని నాశీర్వాదించుటయు వర్ణింప బడినది. అనగా ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణునికన్న పెద్దవాడు. భీముడు సమానీకుడు. అర్జునుడు చిన్నవాడని దీని యభిప్రాయము. ధర్మరాజుకన్న భీమార్జును లొక్కొక్క సంవత్సరము చిన్నవారు. కావున ధర్మరాజు వయస్సు ౧౧౭ సంవత్సరములున్నా, భీముని వయస్సు ౧౧౬ సం॥ లున్న, అర్జుని వయస్సు ౧౧౫ అనియు నిర్ణయము చేయవలసి వచ్చును. ఈ యాహను భారత ప్రమాణముల చేతనే సమర్థించెదను.

ధర్మరాజు శతశృంగమునుండి వచ్చినప్పుడు అతని వయస్సీ క్రింది వాక్యము వలన తేటపడును.

“యుధిష్ఠిర భీమార్జునయములు గ్రమంబున షోడశ పంచదశ చతుర్దశ త్రయోదశ వర్షజాతులై శతశృంగంబునకు

వచ్చి యందు శౌరవులంగలసి యస్త్రవిద్యలం గఱచుచు పద మూడేండ్లుండి యపును ధృతరాష్ట్ర నియోగంబున వారణా వతంబునకు జననీ సహితంబుగ బోవసమకట్టిరి.* దీనివలన ధర్మరాజు వారణావతమునకు బోయిన కాలము నాటికి ౨౯ సంవత్సరముల వాడని బోధపడును. వారణావతములో

క॥ ధనధాన్యములను బ్రయభో

జనదానములను విశిష్ట సద్విజితతులఁ

దనువుచునుండగ దత్పుర

మున షడ్మాసములు భరతముఖ్యుల కరిగెన్.

అనగా లక్కయిల్లు కాలువరకు ధర్మరాజు ౨౯౪ సం. వత్సరముల వాడు. వారణావతమునుండి పాండవులు శాలి హోత్రునాద్రికి వచ్చి యతని దగ్గఱ “అనేక ధర్మశాస్త్ర నీతి శాస్త్రంబు లభ్యసించి యమ్ముని వీడ్కొని చని విదర్భ ముత్సృతిగర్త కీచక విషయంబులు గడచి యేకచక్ర పురం బును గనిరి* ఇట్లు ఏకచక్రపురమందు కొంతకాలముండి బకా మరునిజంపి పాంచాల దేశమునకుబోయి ద్రౌపదిని వివాహ మాడిరి. అనేక ధర్మ నీతిశాస్త్రము లభ్యసించి నానా దేశము లందు సంచారములు చేయుట వీరికి ౧౦ సంవత్సరము లైన వట్టియుండును. కావున ద్రౌపదీ వివాహము నాటికి ధర్మరాజు నకు ౩౯ సంవత్సరముల వయస్సుండును. వివాహానంతరము పాండవులు మామ యింటిల* “ఒక్క సంవత్సరం బుండిరి” అని యున్నది. అనగా ౪౦ సం॥ముల వయస్సు అయ్యెను.

శ్రీర్వాత ధృతరాష్ట్రుడు వీరిని బిలిపించుకొనెను. పాండవులు “దుర్యోధనాదులతో గలసి యెప్పటియట్లు రాజ్య విరోధంబుల నేనునంవత్సరములుండునంత” ధృతరాష్ట్రుడు వారిని ఇంద్ర ప్రస్థ పురమున కంపెను. అనగా నిప్పటికి ధర్మరాజుకు ౪౫ సంవత్సరములు. తర్వాత వీరు జూదమందోడి పోయిరి. “ఇట్టింద్ర ప్రస్థపురంబున నిరుపదిమూడేండ్లుండి పాండవులు సాప ద్యూత పరాజితులైరి.” అని సభా పర్వాంతములో నున్నది. కావున ధర్మరాజు అరణ్యమునకు బోవువరకు ౬౦ యేండ్ల వాడని తెలిసెను. అరణ్యజ్ఞాత వాసములు ౧౩ యేండ్లు కలిపిన ధర్మరాజు యుద్ధప్రారంభ కాలము నాటికి ౮౩ సంవత్సరముల వాడు. యుద్ధాంతమందు గాంధారి శ్రీకృష్ణునికి శాప మిచ్చును. ఇంక ౩౬ యేండ్లకు శ్రీకృష్ణుడు దిక్కులేని చావు చచ్చునని శపించును. కావున పాండవులు శ్రీకృష్ణుడు చచ్చిన వెంటనే చచ్చినవారు గావున వీరును ౩౬ ఏండ్లు యుద్ధానంతర ముండిరిని విశదమగును. అప్పటికి ధర్మరాజుకు ౧౧౯ సంవత్సరముల వయస్సుండును. శ్రీకృష్ణ జయంతిలో వాయుచు ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో శ్రీకృష్ణుడు ౧౧౬ ఏండ్లు జీవించినట్లు నిదర్శనముల చూపినాడను. ఇందు భారత ప్రమాణములను బట్టి చూపిన విషయముల వలన ధర్మరాజు ౧౧౭ ఏండ్ల వాడని తేలుటచే శ్రీకృష్ణుడు సరిగా ౧౧౬ ఏండ్లవాడని పై ఉపనిషత్తు ప్రమాణము ప్రబలమగుచున్నది. కావున శ్రీకృ

ష్టుడు ౧౧౬ ఏండ్ల వరకు జీవించి యుండెనని ప్రాచీన ప్రమాణముల సారాంశమై యున్నది.

ఇక మనము భీష్ముని కాలము నిర్ణయింపవలెను. భీష్ముడు ధర్మరాజుకు ౨౦ సంవత్సరముల వయస్సుండినప్పుడు యుద్ధకాలమందు—మృతించెను. భీష్ముడు ధర్మరాజుతాత. ధర్మరాజు ౪౦ వ సంవత్సరమున వివాహమాడెను. ఈ కాలమువలె బాల్యవివాహములు కాక యాకాలమందు క్షత్రియులు కనిష్ఠము ౩౦ సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చినప్పుడే వివాహమాడెడివారు. ఏలయన నాకాలములో స్వయంవరము లందు కన్యచే వరింపబడని క్షత్రియులు వరించిన వానిపై యుద్ధము చేసెడివారు. అట్టిచో ౨౦ యేండ్ల పిల్లవాని కేమి యస్త్రవిద్య యుండును? ఎట్టి పాటవముండును. కావున పాండురాజు కుంతిని తన ముప్పదియవ యేట వివాహమాడెనని నిర్ణయించిన కొంతకాలము శాప మనుభవించి నియోగముచే కుంతీదేవియందు పుత్రులను గాంచెను. అనగా ధర్మరాజు పుట్టవరకు పాండురాజు కనిష్ఠము ౪౦ యేండ్లవాడుగా నుండి యుండును. పాండురాజు తండ్రి విచిత్రవీర్యుడు. విచిత్రవీర్యుడు పుట్టకముందే భీష్ముడు పుట్టియుండెను. అతడు బ్రహ్మచారిగా నుండు ప్రతిజ్ఞనుబూని రాజ్యమున కర్హతను వదలుకొను నప్పటికి ౨౦ సంవత్సరముల వాడుగానుండి యుండవలెను. లేకున్న బాలునియొక్క ప్రతిజ్ఞలు పనికిరానివగును. పైగా మత్స్య గంధి తల్లి దండ్రులు భీష్మునికి భయపడియే యీవరములడిగి

రన్న భీష్మ డప్పటికే సన్నుడై ప్రబలుడై యుండి యుండును. అట్లు ౨౦ సంవత్సరముల యీడునాడు తన తండ్రికి సత్యవతిని దెచ్చి పెళ్లిచేసెను. సత్యవతికి విచిత్రవీర్యుడు పుట్టెను. విచిత్ర వీర్యుడు మనము పైన వ్రాసిన సిదాంతము ప్రకారము ౩౦ సంవత్సరముల యీనాడు పెండ్లి చేసికొనియుండును. అతని కొఱకే భీష్మడు బలిమిచే అంబయంబాలికలను పడుచుల దెచ్చెను. కావున విచిత్రవీర్యుని పెండ్లినాటికి భీష్మడు ౫౦ సంవత్సరములవాడు, విచిత్రవీర్యుని భార్యలను నియోగ ముచే పాండురాజును ధృతరాష్ట్రుడును బుట్టిరి. పాండురాజు ధర్మరాజు పుట్టువఱకు ౧౦ యేండ్ల వయస్సుండునని ముందే తెలిసియుంటిని. కావున ధర్మరాజు పుట్టువరకు భీష్మనికి ౬౦ యేండ్ల వయస్సుండెననలెను. భారతయుద్ధమునాటికి ధర్మ రాజుకు ౮౦ ఏండ్లు అని చెప్పితిమికదా, కావున భీష్మడు యుద్ధముచేసి చచ్చినపుడు కనిష్ఠము ౧౭౦ ఏండ్లవాడని నిర్ణయించ వలసివచ్చును.

౧౭౦ ఏండ్లవరకు సాధారణముగా ప్రపంచ మందెవ్వ రును బ్రదుకరని యనుమానింప ననసరములేదు. ఈ కాల మందు నానా దేశములందు కొందరు ౧౭౦ యేండ్లవారున్నారని పత్రికలలో జదువుచుందుము. అట్టిచో బ్రాచీనకాలమందును ఆయుః పరిణామము విశేషముగా నుండినవారు కొందరైనయుండి యుందురు. మఱియు భీష్మడు నిత్యబ్రహ్మచారి.

మహాబలశాలి. కావున ౧౭౦ యేండ్లు బ్రదికినను బ్రదికి యుండువచ్చును.

ఇట్టి భీష్ముని నేలపూజింపవలెనో యని సంశయింపబనిలేదు. ఇతడాదర్శపురుషుడు. భారతమందు శ్రీకృష్ణుడీతనిగుఱించి చెప్పుచు నీతడు చనిపోయెనేని ప్రపంచమునకు గొప్పనష్టము కలుగుననియు, నీతనికి దెలిసినన్ని విషయములు మఱెవ్వరికిని దెలియవనియు స్తుతించెను. ఇట్లు వయస్సునందును సర్వజ్ఞత్వమందును నీతడు పరిపూర్ణుడు. ఇక గుణములందును నీతడు తక్కువవాడు కాడు. ముదకతండ్రియొక్క సుఖముకొఱకై వయస్సునందుండిన నీతడు రాజ్యసుఖములను వదలుకొనెను. తుదకు నిత్యబ్రహ్మచారిగా నుండునని ప్రతీతి పూనెను. కొంతకాలము తర్వాత యంబికను వివాహమాడుమని యతని గురువగు పరశురాముడు బోధించినను వినలేదు. ఈ కారణముచే వారిద్దఱికి ౨౩ దినసములు యుద్ధముజరిగెను. పరశురాముడోడిపోయెను, ఇట్లు గురువుతో యుద్ధము చేయుటకు గూడ జంకలేదు. కాని తనప్రతిజ్ఞ భంగముమాత్రము గలుగకుండునట్లుగా గాపాడుకొనెను. ఇట్లతిలోకుడై గుణగణోత్తరుడై వృద్ధుడై జ్ఞానఖనియై నిష్కళంక జీవనముగడిపి వ్రాధించి నట్టి పాండవులకు దనను జంపునుపాయముచూపి తన ప్రాణ

భీష్మేశ్వరశి; భీష్మప్రమి

51 గం

ములర్పించి మరల వారికే సమస్త నీతులు బోధించి “అపునరా
వృత్తిపదమున కేగిన” భీష్మడు నిశ్చయముగా సర్వసం
పూజ్యుడు . నిత్యస్మరణీయుడు .

ఈతనిపూజలు బ్రాహ్మణులు చేయుదురు. జనసామాన్య
మితని గుఱించిన పండుగ చేయదు.

మహాలయ పక్షము.

ఇది భాద్రపద కృష్ణపక్షమందువచ్చును. ఈపక్షమందు హిందువులు తమతమ పితృదేవతలకు తర్పణములు విడుతురు. ఇవి చాల ముఖ్యమైన దినములు. ఈ దినములలో దప్పక చచ్చినవారికి శ్రాదధర్మములు చేయవలెను. ఇది సర్వవర్ణములవారిచే జేయబడును. బ్రాహ్మణులగువారు మంత్రపూర్వకముగా తర్పణములు విడుతురు. బ్రాహ్మణీతిరులలో విశేష సంఖ్యాకులు మంత్రములు లేకయే చేయుదురు.

బ్రాహ్మణీతరులు—అనగా శూద్రులు చేయుపదతియందుక విచారితము. ఈభాద్రపదమాసములో మన యాంధ్రదేశమందు రెండు పండుగలను శూద్రులు ముఖ్యముగా కీయుదురు. ఒకటి “మాల పున్నమి”. రెండవది “పితరుల అమాస.” దీనినే నోరుతిరుగక “పెత్తర్ల అమాస” అనియు, పిద్దల అమాసయనియు సప్రభంశముగా నుచ్చరింతురు. ఇందు రెండవది పేరుచేతనే పితృదేవతల సంబంధము కలదని విశదమగును. భాద్రపద కృష్ణ ప్రతిపత్తునుండి యమావాస్యవఱకున్నదైన బిత్తుకర్మము చేయవచ్చును. కాని శూద్రులీ కడపటి

దివసమున జేయుదురు. ఆనాడు కొందరు మాంసముతోను, కొందరు భక్ష్యములతోను బండుగ జేసికొందురు.

ఇక మాలపున్నమ యననేమొ విచారితము. మాల పున్నమనుగుఱించి యిట్లు కథ చెప్పుదురు. జోకరయ్య యను తెలగవాడు మాలపిల్ల నొకదానిని మోహించి దానిని బొందెనట. కేవలము పొందుటయేకాదు దానియింటిలో దివసము మాంసము మెక్కుచుండెనట. ఈతని జారత్వమును గుర్తించి పట్టవలెనని యీతని కులస్థులొకనాడు వీని ప్రియురాలి యింటికి బోవుచుండిరట. అప్పుడీ జోకరయ్య తన ప్రియురాలి యింట మాంసము భుజించుచు నొక యెముకను గొరుకు చుండెనట. అంత నాతనిప్రేయసి యాతనితో దన బంధువులు వచ్చుచున్నారని తెలుప గబగబ యాయెముకను మ్రింగ బోవ నది వానిగొంతులో నిరికెనట. అంత జోకరయ్య యా వేదనచే జనిపోయెను. అప్పుడు మాలలీ జోకరయ్యను నొక యెండిన గుంతలో బాటవైచిరట.

జోకరయ్య స్వర్గలోకమునకు బోయెను. అచ్చటికింతకు మునుపే వినాయకులవారు బాగుగ గుంజాళ్ల పరమాన్నమును, కుడుములను భుజించి కుంటుచు పోయియుండెను. (అనగా నీభాద్రపద మాసమందే శుక్ల చతుర్థి దివసమున వినాయక వ్రతము జరుగును.) ఈ విఘ్నేశ్వరుడు స్వర్గలోకము పోయినప్పుడు ఇంద్రుడు “ఏమయ్యా! లోకములో మా

నవుల స్థితిగతు లెట్లున్నవి? అని విచారించెనట. అప్పుడు “వెనకయ్యో” యిట్లనెనట. “ఏమి చెప్పదు నయ్యా! లోకములో కాపులు, బాపలు, అందరు బలసిపోయినారు. వర్షములు నమ్మద్ది. పంటలు పుట్టుపుట్టు. నాకు బొట్టబగుల మంచి మంచి తిండి పెట్టగా మెక్కి పొట్ట బగిలి వచ్చితిని”. ఈకథవిని ఇంద్రుడు వర్షమును బిగియబట్టెనట. లోకమందు వానలు లేక పున్నమవటకే జనులకిక వర్షమురాదను భయము కలిగెనట. అప్పుడు పున్నమనాడు మనజోకరయ్య యొడిన గుంతలోబడి చావుతప్పి కన్ను లొట్టబోయినట్లు పొర్లి లేచి స్వర్గమునకు బోయెను. ఇంద్రుడిటీవలివార్తలు—శుద్ధ చతుర్థినుండి పున్నమవటకు లోకములోని జనులపంగతి-యేతంత్రీమూలమునను దెలిసికొనలేదు. కావున మన జోకరయ్య పోయినవెంటనే “ఏమయ్యా! ఇప్పుడెట్లున్నది మానవలోకము” అని ప్రశ్నించెనట. అందులకు జోకరయ్య జవాబు—“ఏమిచెప్పదునండీ! ప్రపంచమందు వానలు లేనందున లోకులుకూడులేక చచ్చుచున్నారు. నాకు పట్టెడైన పట్టమని యన్నము పెట్టజాలక యెముక నోటిలోబెట్టి కుక్కి-చంపి నట్టి గుంతలో బారవేసిరి. చెఱువులు, కుంటలు బావులు, అన్నియు నెండిపోయినవి.”

ఇంద్రునికి దయగలిగెను. తాను బంధించిన మేఘముల మరలవిడిచెను. వర్షములు నమ్మద్దియయ్యెను. ఇట్లువకారము

చేసినందున నీజోకరయ్యను నీ దినము శూద్రులలో తెలగ మాల మున్నగువారు పూజింతురు. జోకరయ్య మాలస్థిని బొంది మాలదై నందున నీపండుగను మాలపున్నమ యని యందురట.

ఇది మాలపున్నమను గుఱించి గూంధ్ర దేశమందు బ్రచారమందుండు కథ. పౌరాణికు లొకటికల్పించిన బ్రజలు పదికల్పింతురు. ఈకథకు మూలము కేవలము పుక్కిడి పురాణమే. ఇది కల్పితము. అబద్ధము.

ఇక యథార్థమును గుఱిచెదము. ఈ పండుగ మహాలయపక్ష సంబంధ మైనది. మహాలయ పదమునకు తారానాథుడు తన నాచస్పత్యము నం దిట్లు వ్రాసియున్నాడు:-

మహాలయ-౧ మహా ఆత్యంతికి జయాయత్ర

౨ కన్యాస్థ రవిక మాస కృష్ణపక్షే.

“తస్యాం దద్యాత్ శచేద్దత్తం

పితౄణాం శైవమహాయే”

మహాలయము అనగా గొప్ప వినాశనము లేకచావు. ఇది కన్యాసంక్రమణ మాసమందు వచ్చును. అనగా భాద్రపద కృష్ణపక్షమందు వచ్చును. ఈ పక్షమం దిదివరకు తిలతర్పణములచే పూజింప బడకుండినట్టి పితృదేవతలకు తర్పణము చేయవలెను అని భవిష్యత్పురాణ వచనము. కావున మహా-

లయ పక్షమున బిత్తపూజలు జరుగును. ఇక యీ మాల పున్నమ అను పదములలో “మాల” యను పదము “మహాలయ” యను పదమున కప్రభంశము. శూద్రులు మహాలయ యనుమాటను నోరుదిరుగక “మహా” ను “మా” జేసి “మాలయ” యనుటకూడ గప్తముగాదోచి కడపటి ఆ “య్య”ను బంపివేసి “మాల”ను జేసిరి. మాలయన చండాల జాతిభేదము కనుక జోకరయ్య కథను గల్పించిరి. ఈ పండుగ బిత్త సంబంధమనుట కీపున్నమనాడు శూద్రులు మాంసముచేతను, కల్లు సారాయిచేతను బండుగ చేసికొనుట యొక నిదర్శనము. అయితే పితరులకు (పెద్దలకు) మాంసమునకేమైన సంబంధమున్నదా యన నున్నదని పురాణ ధర్మశాస్త్రములే చెప్పుచున్నవి. భారత శాంతిపర్వమందును, విష్ణుపురాణమందును, ఆపస్తంబ, మను, ధర్మశాస్త్రాదులందును, ప్రతిమాంస మొక్కొకరీతి జగతు మాంసముచే శ్రాద్ధకర్మలు చేయవలెనని యీదేశములు కలవు. మనుస్మృతి యిట్లా దేశించుచున్నది:-

పితృజ్ఞాం మాసికం శ్రాద్ధ మస్వాహర్యం విదుర్భుభాః
తచ్ఛామిషేణ కర్తవ్యం ప్రశస్తేన ప్రయత్నకః.

మాసిక శ్రాద్ధమును ప్రశస్తమైన మాంసముచేత చేయవలసినది అని దీని భావము.

భక్త్యం భోజ్యంచ వివిధం మాలానిచ ఫలానిచ
కృత్యానిచైవ మాంసాని పానానిసురభీణిచ.

ఈ శ్లోకముకూడ పితృశ్రాద్ధ కర్మలందు బ్రాహ్మణులకు—అందు ముఖ్యముగా వేదములు జదివిన బ్రాహ్మణులకు—శ్రాద్ధానంతరము రుచికరమగు మాంసపుగూరచే గుడువబెట్టవలెనని చెప్పుచున్నది.

మనుస్మృతిలోని తృతీయాధ్యాయములో ౨౬౮, ౨౬౯, ౨౭౦, శ్లోకములలో చేపలమాంసముచేతను జంక, పొట్టేలు, పక్షులు, మేక, దుప్పి, ముండ్లసంది, దున్నపోతు, నుండేలు, తాబేలు, వీనిమాంసముచే శ్రాదముచేసిన పితృదేవత లత్యంతముగా తృప్తిపొందుదురని వర్ణింప బడియున్నది.

కాని యిటీవల బ్రాహ్మణులు మాంసభోజనము విడుచుట యుత్తమమని భావించి దాని కాధారము కల్పింపనెంచి వృథ పరాశరునిచే “పలపైతృకము” కలియుగమందు వర్జ్యము అని చెప్పించిరి! అయినను శూద్రులు మాత్రమింకను నీవిషయమున సత్యయుగ ధర్మమునే యాచరించు చున్నారు!!

అయితే “మాలపున్నమ” మహాలయపక్ష సంబంధమనుటకొక్క యాక్షేపణము కలుగుచున్నది. బహుళపాడ్యమినాడు దీనినిచేయుచుండిన సందేహమే యుండదు. అయితే యిది శూద్రులందఱిలో నాచారమై యున్నందున వారీ పున్నమనాడే అనగా ఒక దినము ముందుగానే నీ పండుగను జేసి మరల అమావాస్యనాడు అనగా కడపటి దినమునను నీపం

డుగ చేయుటచే నిది మహాలయ (పున్నమ) యగుటలో నేమియు సందేహములేదు.

మనుస్మృతిలో మహాలయశ్రాద్ధ విధినిగుఱించి యిట్లున్నది.

యత్కించిస్మధువా మిశ్రం ప్రవద్యాత్తుత్రయోదశీం
తదప్యక్షయ మేవస్యాద్వర్వాసుచ మఘాసుచ.

వర్షర్తువునందు భాద్రపద కృష్ణ ౧౩ నాడు తెనెతో శ్రాదముచేసిన నది ఆక్షయముగా నుండునని దీనిభావము.

ఈ వివరములు తెలిసికొన గోరువారు మనుస్మృతిలో తృతీయాధ్యాయ మందలి ౨౭౩ నుండి ౨౮౬ వరకుండు శ్లోకములను జూచికొన గలరు.

ప్రముఖ — ఎల్.కె.ఎం. కవులు

దత్తాత్రేయ జయంతి.

శ్రీజయంతి మార్గశిర శుద్ధ
దశమినాడు చేయబడు
ను. దత్తాత్రేయడు

త్రిమూర్తుల యవతారమని భావింపబడును. ఇతని సృష్టిని గుఱించి యీ క్రింది యితి హాసముగలదు. నారదుడొకమారు త్రిమూర్తుల భార్యలతో సత్రభార్యయగు అనసూయను బోలు పతివ్రతలు సర్వలోకములం

దెందును లేరని చెప్పి కలహబీజము నాటిపోయెను. త్రిమూర్తులను దమ తమ భార్యలు అనసూయా పాత్రినత్యమునకు భంగముకలిగించునట్లు చేయవలెనని ప్రేరేపణచేసిరి. ముగ్గులు మూర్తుల దేవకారము మారువేసములతో ననసూయ యింటి కతిథులై వచ్చిరి. అనసూయ వారిని బూజించి భుజంప గూర్చుండబెట్టెను. కాని వారామె సగ్నయైవచ్చిననే భుజంతుమనిచెప్పిరి. అప్పుడు అనసూయ తన భర్త వాదములుగడిగి యానీటిని వీరిపైచల్లెను. ఆశ్చర్యము! ఆముగ్గులు దేవతలు పిల్లలై కావు కావు మనిరి. ఆపిల్లల కీమె దిగంబరయై పాలిశ్చెను. పిమ్మట వారి నామె సయ్యెలయందుంచి యూచెను. ఇట్లు మూర్తిత్రయము శిశుత్రయమైరి. వారిభార్యలు వారికై

యెదురుచూచి చూచి తుదకు అనసూయాదేవి యింటికివచ్చి తమ మగల యవస్థనుజూచి ఖిన్నులై యామెను పతిభిక్ష పెట్టుమని పార్థించిరి. అప్పుడామె మరల తన భర్త పాదముల గడిగి యాసీటిని వాగిపై చల్లగా శిశువులు యథారూపమును దాల్చి త్రిమూర్తులైరి. అప్పుడీ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరు లనసూయా పాతివ్రత్యమునకు మెచ్చి నరమును వేడుమన నామె వారిని వేరురూపమున దనకు బుత్తులై యుండ గోరెను. కాననే దత్తాత్రేయుడు పుట్టెను. ఇతని కాలుచేతులు. మూడు తలలు. మన్యశిరస్సు విష్ణుపుననియు, దానికుడిది శివునిదనియు, నెడమది బ్రహ్మదనియు, జెప్పుదురు.

వేదకాలమందు నింద్రుని దేవతల ప్రాముఖ్యము హెచ్చు. పురాణకాలమందు మూర్తిత్రయ మేర్పడెను. ఈ ముగ్గురు మూర్తులు, భిన్నులుకారనియు నొక్కరేయనియు దేవు డొక్కడేయను వేదప్రమాణమును సమన్వయించుటకై యీ దత్తాత్రేయోద్భవ కథాసందర్భ ముద్దేశమై యుండి యుండును. మఱియు పాతివ్రత్య ప్రభావమువలన సాక్షాద్దేవ దేవులనైన దారుమాడు చేయవచ్చునని బోధించుటయు, కథోద్దేశములలో నొకటియై యుండును.

కూర్జయంతి

ఇది వైశాఖ పౌర్ణమీ దినసమున జేయబడును. ఇదంత ప్రాముఖ్యమైనదికాదు. విష్ణువు దేవదానవులమృతమును మధించినప్పుడు మందరపర్వతము సముద్రమందు గ్రుంకకుండునట్లుగా కూర్మరూపమునుదాల్చి దానిని మోసెనని పురాణములందు జెప్పదురు. కూర్మావతారము దశావతారములలో నొక్కటిగా బరిగణింప బడుచున్నది.

ఈ కూర్మావతార విషయమై యాంగ్లపండితు లభిప్రాయ మిట్లబ్ధినారని గుప్తే పండితు డుదహరించినాడు.

“పూర్వ మొకప్పుడు సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణము సంభవించెను. అది బెంట్లీపండితుని యభిప్రాయము ప్రకారము క్రీస్తువనకు పూర్వము ౯౮౫ వ సంవత్సరమున సంభవించెనట. (అనగా నేటికి ౨౦౮౩ ఏండ్ల క్రిందట ఈ సంఘటన మేర్పడెను.) దీనినే దేవదానవుల యుద్ధముగా వర్ణించినారు. దేవతలు వెలుతురునకును దానవులు చీకటికిని గల్పించబడిరట. ఈ సూర్యగ్రహణమునాడే శనిగ్రహము మొట్టమొదట జ్యోతిష్కులకు గనబడెనట. గ్రహణనమయమున చంద్రుడడ్డమువచ్చి చీకటిని గలిగించినందున నది మందరపర్వతముగా

గల్పింపబడెనట. కాస్తూ భరత్నము దొఱకెననుట. శనిగ్రహమును గుఱ్ఱించుట యట. తక్కిన దంతయు సుత్రేక్షయట. విమర్శకు లేది నిజమో విచారించి కొనగలరు.

ఒక వేళ ఈ సూర్యగ్రహణ నిరూపణమే నిజమైన ఇంత మాత్రము మనము నిశ్చయించు కొనవచ్చును. అదేమన మన పురాణములలో ముఖ్యమైనట్టివి సుమారు ౨౫౦౦ ఏండ్ల క్రిందట వ్రాయబడెను.

నృసింహ జయంతి

నృసింహ జయంతి ప్రతివైశాఖ శుక్ల చతుర్దశీ దినమున గావింపబడును.

ఈ జయంతి సర్వవర్ణములవారు చేయవచ్చుననియాక్రిందిప్రమాణముచెప్పుచున్నది.

“సర్వేషామేవ వర్ణానామధికారోఽస్తిమద్ర్వతే”

అట్లైనను నిది కేవలము బ్రాహ్మణులచేతనే చేయబడును. బ్రాహ్మణేతరులలో శ్రీరామ నవమీ కృష్ణాష్టమీ జయంతులే ప్రధానముగా నుండనప్పుడు ఈ నృసింహ జయంతియు ప్రాముఖ్యత నొందలేదని చెప్పవచ్చును.

ఈ వ్రతమును గుఱించి హేమాద్రి బ్రహ్మాండ పురాణములిట్లు వాయుచున్నవని వ్రతగ్రంథకారుడుదాహరించి నాడు.

నృసింహ జయంతి కథ

నృసింహస్వామి హిరణ్యకశిపుని చంపి ప్రశాంతుడై యున్న తర్వాత ప్రహ్లాదుడు చేతులు జోడించుకొని యాస్వామిసెట్లు ప్రశ్నించెను. “ఓస్వామి! మిమ్ముల బ్రీతుగా జేయుటెట్లు? ఆమాటకు స్వామి యిట్లానతిచ్చెను. “నాయందు భక్తి కలవాడే నాకు బ్రియుడగును. పూర్వజన్మమందు నీవును,

వేళ్ళాలోలుడవై యుండి నన్ను భజించినకతని నీయుత్తమజన్మమును బొందితివి. అదెట్లున. పూర్వము అవంతీపురమందు మశర్మయను వేదపాఠకుడగు బ్రాహ్మణుడొకడుండెను. అతని భార్య సుశీలయను సార్థక నామధేయ. ఆపత్రివ్రత కైదుగురు కొడుకులు పుట్టిరి. అందొకడవు నీవు (ప్రహ్లాదుడు.) నీవు వేళ్ళాలోలుడవై నానాపాపము లొచరించితివి. సురాపానము నువర్జిస్తేయము మున్నగు మహాపాతకము లొనర్చితివి.

అట్టి నీవును వేశ్యయు మీరుచేసిన పాపములనుండి నా వ్రతము తెలియకచేసి ముక్తి పొందితిరి. ఒకనాడు నీగృహమందు కలిపురుషుడు నీబోగవు సానితో గూడి యుండెను. ఆదివసమీ నైశాఖ చతుర్దశి. ఆనూతనవిటునితో నీకు గలహము జరుగుటయు, నీహనాడు పగలు మితిమీరి తినుటచే రాత్రి భుజింపక జాగరణ చేయుటయు, నావ్రతము చేయునదిగా నయ్యెను. దానిచే నీవు విముక్తుడవైతివి. నావ్రతము దేవతలు కూడ జేసినారు. బ్రహ్మదేవుడు సృష్ట్యర్థమై నావ్రతముచేసెను. ఈశ్వరుడు త్రిపురాసురవధకై సన్నారాధించెను. నావ్రతముచేయుజనులు కల్పశతానంతరముగూడ నీలోకము వకురారు. వారు నిత్యకై వల్యపదవి బొందుదురు. మఱియు పుత్రులు లేనివారు ధనములే వారు వేయేల యేయేవస్తువు వధిలమించు వారు నావ్రత మాచరించిన తమ యీశ్వితముల బొందుదురు. నావ్రతము చేయనివారు సరకమునకు బోదురు. వ్రతము చేయువాడీ దివసమున నదీతటాకాదులందు స్నాన

ముచేసి శుచియై నన్ను ఋతుకాలోద్భవములైన పుష్పముల
చేత బూజింపవలెను. రాత్రి జాగరణ చేయవలయును.
బ్రాహ్మణులకు స్వర్ణమయమగు సింహ విగ్రహమును దాన
ముచేయవలయును. ఈ విషయములో పితృశాత్రుము చేయ
జనదు. అనగా లోభత్వము చూపగూడదు. మఱియు బ్రాహ్మ
ణులను భోజనముచే సంతోషపెట్టవలయును. ఈ ప్రకారముగా
నావ్రత మాచరించువాడు సర్వపాప విముక్తుడై సద్గతి
పొందును. ఇది నృసింహ జయంతి కథ.

విమర్శ

దశావతారములలో నృసింహావతారి మొక యవ
తారముగా బరిగణింపబడుచున్నది. ఈ యవతారము కథ
యందటకును విదితమే. భాగవత మందీ కథ చాల రమ్య
ముగా వర్ణింప బడినది. ఆంధ్ర భాగవతమందు సహితము
పోతన ప్రహ్లాదుని చరిత్రమును బహురమ్యముగా వర్ణించి
నాడు. అభిలాషులందీవివరములను జూచికొన గలరు.

ఈ యవతారము కేవలము హిరణ్య కశిపుని వధ
కేర్పడినదని పురాణములు చెప్పుచున్నవి.

వామన జయంతి

వామన జయంతిని ప్రతి సంవత్సరము
భాద్రపద శుక్లమందు శ్రవణానక్షత్ర
యుక్తమైన ద్వాదశినాడు చేయుదురు.
భాగవతమందును నీ దినమందే వామను
డుద్భవించెనని యున్నది. ఆంధ్ర భాగవతము నుండి యీ
యంశము నుదహరించు చున్నాను.

మ॥ రవిమధ్యాహ్నమునం జరింపగ్రహతా

రాచంద భద్రస్థితీ

శ్రవణద్వాదశినాడు శ్రోణనభిజిత్

సంజాత లగ్నంబునన్

భువనాధీశుడుపుట్టె వామనగతిన్

బుణ్యవ్రతో పేతకున్

దివిజాధీశ్వరు నూతకున్ బరమ పా

తివ్రత్య విఖ్యాతకున్.

దశావతారములలో నీ వామనావతార మొకటిగా

భావించబడు చున్నది.

ఈ వామనుని కథ శ్రీ మహాభాగవత మందు జాల

విపులముగా వర్ణింప బడినది. అందఱకు దెలిసినదియైనను రెండు మాటలలో దానిసారాంశము నిందు వ్రాసెదను.

పూర్వము బలిచక్రవర్తి యను రాక్షసుడు చెలరేగి దేవతల గెలిచి యింద్రుని బాటదోలి ముల్లోకముల కధిపతి యయ్యెను. ఈ దైన్యమును దేవతల తల్లి యోర్వక కశ్యపుని తో జెప్పికొని విష్ణునారాధించెను. విష్ణువు తన యంశముచే ఆమె గర్భమందు వామనుడై పుట్టెను. ఈ ప్లాట్రవాడు పెద్దయై బలిచక్రవర్తి దానములు చేయుచున్నాడని విని బ్రాహ్మణుల గుంపులో గలిసి బలిదగ్గఱకుబోయి మూడడుగుల భూమిని వేడెను. బలియు దన గురువగు శుక్రుడు వలదని వారిం చినను వినక మాట తప్పనివాడై వామనునికి ధారపోసెను. వామనుడు తన నిజరూపముతో భూమ్యాకాశములను దన రెండు పాదములచే నావరించి మూడవ పాదమునకు దాళలేక బలి శిరస్సుపై నుంచి యతనిని బాతాళమున కడ్కొదొక్కెను.

ఇది కథ. ఈబలిచక్రవర్తిని నిర్జించి యింద్రునికి మరఃస్వర్గ రాజ్యమిప్పించుటకై యీ యవతార మేర్పడినదిగ పురాణములు చెప్పుచున్నవి.

విమర్శ

ఈ బలిచక్రవర్తి విషయమై వామనుని మూడడుగుల విషయమై దీపావళి పండుగయొక్క విమర్శన యందు వివరి

చినాడను. అందు జూడనగును. బలిచక్రవర్తిని సిద్ధించుటకు మాత్రమే యీ యవతార మెత్తుటలో విశేషమేమియు గానరాదు.

పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాకాయచదుష్కృతాం

ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే

అని భగవద్గీతయందు బోధింపబడిన రీతిగా దుష్టశిక్షణార్థమే యవతారమవసరమగును. అట్టిచో బలిచక్రవర్తి దుష్టుడని నిరూపింపజాలము. అడిగిమాట తప్పవాడు కాడు. తుదకు తన గురుశాపమునైన నోర్చెనుగాని సత్యమునుతప్పక పోయెను. రాక్షసులందఱు వామనుని కైతవముజూచి కత్తులు కటారులు చేతబూని యుద్ధసన్నద్ధులుకాగా వారిని శాంతి పఱచెను. ఈ బలి రాజ్యములో బ్రపంచ మంతటను సకాల వర్షములు కురిసెననియు ధన ధాన్య సమృద్ధియుండెననియు, ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణులు తృప్తిబొంది కోరిన యర్థమున నాతని నుండి పడసిరనియు భాగవతమందు వర్ణించియున్నారు. తుదకు వామనుడే బలి నిట్లు ప్రశంసించెను.

శా॥ బద్ధుండై గురుశాప తప్పుడయి తా

బంధు వ్రజత్యక్తుడై

సిద్ధేశ్వర్యము గోలుపోయి నిభవ

క్షీణుండునై పేదయై

శుద్ధత్వంబును సత్యము గరుణయు

సాంపేమియుండస్పడు

ద్బుదుండై యజయాఖ్య మాయగెలిచెం

బుణ్యుండితం డల్పుడే.

ఇట్టివాని వినాశార్థముగా నీయవతారము వచ్చుట యేయో యూహింప శక్యముకాదు. ఇంద్రలోకిము నీ బలి గెలిచెనను నెవమున నీతడు వామనునిచే బాతాళలోకమున కంపబడెను. ఈపై సందర్భముల బట్టి చూడ నేను దీపావళిని గురించి వ్రాసిన విమర్శలోని విషయములనే యొక రమ్య మగు కథారూపముగా పురాణకారులు వ్రాసిరని విశ్వసింప వలయును.

ఈవామన జయంతి నృసింహ జయంతివలెనే బ్రాహ్మణులకే ప్రధానమైనది. తక్కిన వర్ణముల వారు దీని నాచరించుట లేదు.

తులసీ వ్రతము

ఈ వ్రతమును క్షీరాబ్ధిశయన వ్రతమనియు, క్షీరాబ్ధివ్రత మనియు వ్యవహరింతురు. ఈవ్రతము బ్రాహ్మణులలో, సర్వవర్ణ వితంతువులలో విశేష ప్రాముఖ్యత వహించి యున్నది.

అనేక పురాణములలో ననేక విధముల సీ తులసీ కథ నువ్రాసియున్నారు. ఒక పురాణమందిట్లున్నది. తులసీ పూర్వ జన్మములో కాలనేమియను రాక్షసుని బిడ్డయై జన్మించెను. ఆమెను జలంధరుడను రాక్షసునికిచ్చి పెండ్లిచేసిరి. ఈశ్వరుడొక మూరిందునిచే జీవాట్లుతినపప్పు డతని పాలస్థలము చెమ్మరించెనట. ఆచెమ్మట సముద్రమందు బారవేయబడ దానినుండి యీజలంధరు ఉత్పత్తియయ్యెను. ఈ జలంధరుడు సముద్రమందు బుట్టినందున దన తండ్రియైన సముద్రునినుండి దేవతలు లాగికొనిన లక్ష్మీకౌస్తుభ పారిజాత కామధేన్వాది వస్తువుల మరల దనకిమ్మని నింద్రునిగోరెను. ఇంద్రుడియ్యకొననందున జలంధరుడు స్వర్గలోకము నాక్రమించుకొనెను. జలంధరునికి బ్రహ్మ యొక పరమిచ్చి యుండెను. ఎంతవర కాతని భార్య జలంధరుని తప్ప నితరుల బొందదో యంతవఱకు జలంధరుని

జంపు వీరుడే లోకమునను నుండడని. ఈ కీలకము నెఱిగి విష్ణువు జలంధరుని వేషమున నతని భార్యయగు తులసిని బాంధెను. అప్పుడు ఇంద్రుడు జలంధరుని తలదుచుమనాతల తులసి యుండట వచ్చిపడెను. తులసి సర్వము నెఱిగి విష్ణువును రాయి గమ్మని శపించెను. గండకీనదిలో దొరికు నాలగ్రామశిలలే యీ శాప ఫలిత శిలలు. విష్ణువుకూడ తులసికి బ్రతిశాపమిచ్చి యామెను మొలకయై యుండుమనెను. గావున నాదేవి యిప్పుడు తులసిచెట్టై యున్నది. అయినను వీరిద్దఱకు నేటి కాలమందు నివాహముచేసి పూజలు చేయుచున్నారు.

పద్మపురాణ మందీకథ యించుక భేదముగా నున్నది జలంధరు డీశ్వరుని మూడవకంటి మంటనుండి జన్మించెనట. ఇతని భార్యవేరు బృంద. ఈ బృంద తనభర్త దేవతలతోడి యుద్ధమందు జయమందుటకై విష్ణువుగూర్చి పూజచేయుచుండెను. అప్పుడు విష్ణువామెకుజలంధరుని రూపమున గనంబడెను. తన భర్త వచ్చెనను సంతోషమున నామె విష్ణుపూజ పూర్తిగా జేయకపోయెను. ఆకుహనా భర్తయు బృందయు గొన్ని దినములు కాపురము సేయుచుండ జలంధరుని శిరము నునుమ బడి యాబృంద ముంగల బడెను. అప్పుడు తులసి విష్ణువును శపింపబోవ విష్ణువామెతో దానెల్ల లోకముల దులసీదేవిగా బూజింపబడునట్లు వరమిచ్చి పోయెను.

బ్రహ్మకై వర్తి పురాణమున నీకథ యిట్లున్నది. యుధిష్ఠిరు డరణ్యవాసము చేయుచుండ వ్యాసుల వారు నారీ దగ్గ

అకువచ్చి ప్రసంగ వశమున నీ తులసీదేవీకథ నిట్లుజెప్పిరట.
 “కార్తిక శుద్ధద్వాదశినాడు విష్ణువు క్షీరసముద్రమునుండి
 మేల్కొంది బృందావనమునకు వచ్చి యిట్లు లోకమునకు
 వెల్లడించెను. ఏమానవుడీ దివసమున నన్ను దులసిని బూజిం
 చునో వాడు సర్వపాప నిముక్తుడగును. కావున కార్తికశుద్ధ
 ద్వాదశినాడు తులసికి దీపములుపెట్టి పూజింపవలెను. ఒక
 దీపదానము చేసిన ననేక పాతకములు నశించును. నూరు దీప
 ములచేత విష్ణు రూపమును బొందును. నూటికి మించిన దీప
 దానములు చేసిన నాఫలమును వర్ణించుటయే కష్టము.

తులసీ మహిమ బ్రహ్మకుగూడ దెలియదు. ఈతులసీ
 పూజను ద్వాదశినాడెవ్వడు చేయజో వాడు జన్మములు చం
 డాలుడై పుట్టును. తులసి చెట్టును పెంచిన వారాచెట్టుకెన్ని
 వేరులుండునో యన్ని మహాయాగములు విష్ణులోక మందుం
 దురు. దీనిని గుఱించిన కథయొకటి కలదు. కాశ్మీర బ్రాహ్మ
 ణులిద్దరు కాశ్మీయాత్ర చేయుచుండిరి. అందొకడు బాటలో
 నొకతులసీని జూచి దానిని వలగొని నమస్కరింప ఁడవ
 బ్రాహ్మణుడా విశేష మేమని విచారింప వారిరువురొక చింత
 తో జ్ఞక్రింద గూర్చుని తులసీ మాహాత్మ్యమును జెప్పుకొనిరి.
 అంత తటాలున చెట్టుతోజ్ఞనుండి యిద్దఱు దివ్యపురుషులు బయ
 టకు దున్నికి “మహాత్ములారా! మీరు మాకు చాల యుపకా
 రము చేసితిరి. మేమప్పరసలతోడి వినోదములందు దగిలి
 రోమత మహాముని శాపము వలన బ్రహ్మ రాక్షసులమై

తులసీ మాహాత్మ్య శ్రవణానంతరము విముక్తిబొందననుగ్రహింపబడితిమి. మీకు బదివేలు దండములు. మీకు శుభము గును. మేము పని వినియెదము* అని ప్రార్థించి, దీవించి యంతర్ధానమైరి.

వితంతులకిది ముఖ్యముగా నేర్పాటుచేయుట కీ క్రింది కథ ప్రమాణము. పూర్వము ద్వారవతీ నగరమున నొక బ్రాహ్మణుని కూతురు చిన్నతనమందే నవ్యవైధవ్య బహవిధ వ్యధల చేగుంది తండ్రితో నాదుఃఖోపశాంతి నార్జయి జ్ఞానోపదేశము చేయుమని వేడ నాతడు సంతసించి యీతులసీ పూజను బట్టు వడజేసెను. ఈ కారణమున నాయమ రెండవ జన్మమున మిత్ర విందయై పుట్టి శ్రీకృష్ణునికి బార్యయయ్యెను.

ఈ తులసీ మాహాత్మ్యమును గుఱించి యింకొక కథకూడ గలదు. అదెట్లనః—

తంటాల తాకట్ల నారదుఁగొకమారు సత్యభామతో భర్తను వశీకరించు వ్రత మొకటి యన్నదని చెప్పి యంతులకై శ్రీకృష్ణునే యాతనికి దానమియ్యవలసినదని బోధించెను. మరల యాకృష్ణుని తూకముతో సమానమగు బంగారునిచ్చి శ్రీకృష్ణుని విడిపించి కొనవచ్చునని చెప్పెను. సత్యభామ యాయుపాయమున కొప్పుకొని శ్రీకృష్ణునితో దనముచ్చట యొకటి నెరవేర్పవలెనని ప్రార్థించి యొప్పించి యాభర్తను నారదునికి దానము చేసెను. నారదుడాకృష్ణునికి దనతంబురాన, జింకతోలును

నిచ్చి మోసికొని తన వెంట రమ్మని యాజ్ఞాపించెను. శ్రీకృష్ణుడట్లేచేసెను. సత్యభామ పిమ్మట శ్రీకృష్ణుని నొక త్రాసునందుంచి చూతని తూకమునకు సరిపోవునట్లు తన నగలనన్నింటిని దూచెను. కాని త్రాసు చింతాకంఠకూడ కదలకపోయెను. సత్యభామ ఖిన్నురాలయ్యెను. నారదుడు శ్రీకృష్ణుని వెంట గొనిపోదునని తొందరపెట్టెను. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుని యితర భార్యలు సహితము తమ యాభరణములను ధనమును సర్వము తక్కిడలందుంచిరి కాని యేమియు దాసునందు జలనములేదు అప్పుడు రుక్మిణీదేవి భక్తితో దులసిని పూజించి యొక్క తులసీపత్రమును దీసికొని త్రాసులో వేయగా శ్రీకృష్ణుడుపైకి దూదివలె లేచెను. అప్పుడు నారదుడు రుక్మిణిభక్తిని తులసీమహిమను గొనియాడి సత్యభామ గర్వభంగమునరించి శ్రీకృష్ణునికి దాస్యవిముక్తి నిచ్చెను.

ఈ కథనే శ్రీకృష్ణ తులాభార మందురు. ఇవి తులసీ సంబంధముగ కథలు.

వి మ ర్శ

ఈ తులసీ మా హాత్యమును గుఱించి వ్రాసిన కథలు పరస్పర విరుద్ధముగా నున్నవి. ఏ ప్రమాణమును శ్రుతిస్మృతి గ్రంథములందును తులసీచర్చలేదు. ఇది తర్వాతి కొన్ని పురాణములలో క్రమముగా కల్పింపబడినట్లు తోచును. ఏది యెట్లున్నను దీని ముఖ్యతత్వము మనము గుఱ్ఱింప వలయును. తులసి చాల యుత్తమముగ నోషధి. ఇది ప్రతివారి యింటనుండిన

నారోగ్య కరముగా నుండును. కావున నీతులసిని వ్రతమింట నుంచవలెనని పౌరాణికుల యభిప్రాయమై యుండును. అట్టిచో “మీ యింటిలో దులసిని తప్పక పెంచుదు. అదనేక రోగముల హరించును. దాని నలన మీరు మేలుపొందుదురు.” అని వారు చెప్పియుండిన నెవరు విందురు. మఱియు నట్లుజోధించుట వారి పద్ధతీకాదు. ఏచిన్న విషయమును గాని భక్తుల మనస్సున కెక్కింప వలయుననిన నావస్తువు తిమూర్తులకే ముఖ్యాధారమైనట్టిదని చెప్పకుండిన వారికులమునకు దప్పు వచ్చును. కావున వారీతులసిని గుఱించి “ఇది యిట్టి వ్రతవ్రత. ఇది విష్ణువు భార్య. ఇది దేవతలచేతనే పూజింప. బడినది. ఇది పూజించిన వారు యుగాంతరముల వఱకు విష్ణుసాయుజ్య మొందుదురు.” అని వర్ణించి యుండును.

ఇక తులసి యొక్క గుణము లెవ్వయో విచారితమువైద్య గ్రంథములు దీని గుఱించి యిట్లు వ్రాసియున్నవి.

౧. ఇది వాయువును శుభ్రపఱచును.

౨. దీనిని తినిన నాకలి గుణము కలుగును.

౩. ఇది రక్తమును శుభ్రపఱచును.

౪. ప్రక్కనొప్పులను బాగుచేయును.

౫. చర్మరోగముల బాగుచేయును. (గజ్జి, దురద, తామర కలవారిది రుద్దుకొనిన సవ్య తక్కువ యగును.)

౬. మూత్ర వ్యాధుల బోగొట్టును.

౭. తులసి విశేషముగా నిండ్లలో నుంచిన దోగులుండవు. దోమలు లేకుండిన చలిజ్వరములు (మలేరియా) యుండదు. మలేరియాకిది మంచి మందుని పాశ్చాత్యులు కూడ నొప్పుకొని యున్నారు.

౮. కుశువ్యాధులకును పాముకాటులకును దీనియాకు రసము, వేరువలనిగంధము పనికివచ్చును. ధన్వంతరి నిఘంటునందు తులసిగుణముల నిట్లు వర్ణించినారు.

శ్లో॥ తులసీలఘుతిక్తోష్టా రూక్షాచ కఫవాతనుత్
క్రిమిదోషం హరత్యేషా రుచికృద్వహ్నిదీపనీ.

అనగా తులసి శేలికగను చేదుగను ఉష్ణముకిలిగించునదిగను నుండును. మఱియు రూక్షముగను కఫవాతము బోగొట్టునదియునై యున్నది. ఇది క్రిమిదోషమును హరించును. రుచి కరముగానుండును. ఇంతియకాక అగ్నిదీపనమును గలిగించును మఱియు అష్టాంగవృద్ధయము (బాహులు) లో నిట్లు దీని గుణము వర్ణింపబడినది. “ఈ నల్లతులసి హిథ్మకాసము శ్రమశ్వాసము పార్శ్వశూల చార్దంధ్రము వీనిని హరించును.”

ఇట్టి ద్రవ్యగుణములు గలిగిన యీతులసిని ప్రతి యింటిలో దప్పక యుంచవలసినదే.

క పి లా ష ష్టి

షష్టి అనగా ౬౦ సంవత్సరములు. కావున నీవ్రతము ౬౦ సంవత్సరముల కొకమారువచ్చును. భాద్రపదమాసములో కృష్ణపక్ష మందు సూర్యుడు హస్తానక్షత్ర సమీపమందుండినపుడు మంగళవారమునాడు రోహిణీనక్షత్రమున నీవ్రతముచేయవలెను. అనగా నిష్క్రిగహములు భాద్రపదమాసమందు కూడియుండవలెను. ఏసంవత్సరమిచ్చినదియుగూడునో యప్పుడిది చేయవలెనని యర్థము. దీనినిగూఱించి యొక కథ గలదు. అదెట్లున:—

నారదుడొకసారి గంగలో స్నానము చేయుచు రెండు చేపలు క్రీడించుట జూచెను. వానిని జూచి యతనికి సంసార సౌఖ్యముపై కాంక్షగలిగెను. కలిగి యిట్లునుకొనెను. “శ్రీకృష్ణునికి ౧౬౦౦౮ గురు భార్యలట. అందొకతెను నాకిచ్చిన నతని కేమి తక్కువ. కావున నాతనినే యడిగెదను” అని బయలుదేరి శ్రీకృష్ణునితో దన యభిలాష నెఱిగించెను. శ్రీకృష్ణుడును నిదియొక వినోదముగా భావించి కోపగించుకొనక నారదునితో నిట్లునెను. నీవు నాభార్యల యిండ్లకుబామ్ము. ఏభార్యదగ్గఱ నేనుండనో దానిని నీవుపరిగ్రహింపుము. నారదుడట్లే ౧౬౦౦౮

యింట్లో తిరిగెను. కాని ప్రతి యింటిలో గృహ్యుడే కనబడెను. ఇంతలో నాతడు స్నానముచేయు ప్రాద్దయ్యెను. కొవున మరల గంగకుబోయి యొక మునుక మునిగెను. మునిగి పైకిలేచు వటకతడొక సుందర స్త్రీ యయ్యెను. అతడు తన సర్వాంశములు మారినది చూచుకొని విస్మితుడయ్యెను. ఇంతలో నా సన్యాసివచ్చి యా “నూతన వధువును” చేయిబట్టిలాగి బలవగ తవు బెండ్లిచేసికొని తన కుటీరమందే యుంచుకొని యామె వలన క్రమక్రమముగా ౬౦ కుమారుల గనెను. ఇట్లు ౬౦ సంవత్సరములు గడిచెను. పిల్లలబోషింప లేక సంసారము నుండి విముఖుడై యీ స్త్రీ నారద విష్ణువును బ్రార్థించెను. అప్పుడా సన్యాసిభర్త మాయమై విష్ణువు శత్రుక్షమయ్యెను. “ఏమివరముకోవెదవో కోరుము” అనెను. నారదునికి దెలివి వచ్చెను. “స్వామీ నేను మూర్ఖుడనైతిని. నాకీ సంసారములో సుఖము న్నదని తలచితిని. ఇంత దుఃఖభాజనమైనది మఱొకటిలేదు. దీని నుండి నన్ను దప్పించి యీ పెండ్లిరూపును మాపి నన్ను మరల పూర్వమువలెనే చేయవలెను.” అని యనెను. ఇట్లనుచుండగనే యీతని ౬౦ కుమారులు “తల్లి” చుట్టుచుట్టి “కూడోకూడు” అని లబలబ కొట్టుకొను చుండిరి. విష్ణువు కనికరించి యిట్లనెను. “నారదా! నీవు యథాప్రకారముగా పురుషుడవై యుండగలవు. ఈ నీకుమారులు ప్రపంచ రాజ్యమున ఏటేట నొకరి వంతున ౬౦ యేండ్లప్రకారము అనుభవించుచు ముండగలరు.” ఇది కథ.

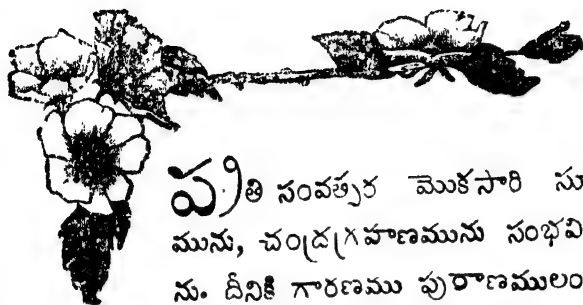
ఈ యరువది కుమారులే ప్రభవ, విభవాది యరువది సంవత్సరములు. ఈ సంవత్సర విభాగము వింధ్యకు దక్షిణ భాగమందు శాలివాహన శకము చెల్లుదేశము లందున్నది. ఈ విభాగ ప్రకారము ౬౦ ఏండ్లు నిండునప్పుడీ కపిలానతమును జేయవలెనని వ్రతకారుల యుద్దేశమై యుండును. మఱియు నీ సంవత్సరముల ప్రాముఖ్యమును జూపుటకై నారదునికి యుద్ధము గల్పించి యతని కుమారులనుగా వీని నేర్పాటుచేసిరి.

ఈ వ్రతమునాడు నొక విచిత్ర కపిల ధేనువును సిద్ధము చేయవలెనట. దీనికి కెండు బంగారు కొమ్ములుండవలెను. రాగి కేకుతో వీవు చేయవలెను. గిట్టలు వెండివిగా నుండవలెను. తక్కిన భాగము కంచు. దీనిదూడ కూడ నిల్లే యుండవలెను. దీనిని బ్రాహ్మణునికి దానము చేయవలెను. అట్లుచేసిన పాపక్షయమగును.

సూర్య చంద్ర గ్రహణములు

ప్రతి సంవత్సర మొకసారి సూర్యగ్రహణమును, చంద్రగ్రహణమును సంభవించు చుండును. దీనికి గారణము పురాణములందు రాహు

వను రాక్షసునియొక్క పీడయని చెప్పబడుచున్నది. భాగవతమందీ కథ అష్టమస్కంధ మందు వ్రాయబడి యున్నది. ఆకథను సంక్షేపముగా నాలుగు మాటలలో జెప్పెదను. పూర్వము దేవదానవులకు నిరంతర వైరముండెను. ఆవైరముచే వారికి పోరాటములు జరుగుచుండెను. అందు రాక్షసులే జయము పొందుచుండిరి. అప్పుడు దేవతలందఱును రాక్షసులతో సంధి చేసి వారి గర్వము నణచుటకై శ్రీమహావిష్ణువును బ్రార్థించిరి. విష్ణువు వారికి సముద్ర మథనముజేసి అమృతమును సంపాదించుటకై నియోగించెను. దేవతలును రాక్షసులును గలిసి యీ పనికై పూనికొనిరి. రాక్షసులు మందర పర్వతమును సమూలముగా బెకిలించి కొనివచ్చి సముద్రములో వేసిరి. వాసుకి సర్పమును కవ్వపు ద్రాడుగా జేసిరి. విష్ణువు కూర్మరూపియై పర్వతమును మోసెను. సురాసురులట్టి సాధనములతో సముద్ర

మును మధింపగా నందు లక్ష్మి, ఉచ్చైశ్రవము, విరావతము కల్పవృక్షము, కామధేనువు మున్నగునవి యుద్భవించెను. తరువాత హాలాహలమును విషముద్భవించి ప్రపంచమును దహింప జొచ్చెను. దానిని శివుడు మ్రింగెను. శుద్ధకు ధన్వంతరి అమృత కుంభముతో సముద్రమునుండి వెడలెను. వెడలిన వెంటనే రాక్షసు లాకుంభమును లాగికొని తామే దానిని భుజింతుమని నిశ్చయించిరి. అప్పుడు విషపు మోహిని రూపముదాల్చి రాక్షసుల మోహింపజేసి వారినుండి అమృత కుంభమునుదీసికొని సురాసురులకు సమముగా పంచియిత్తునని నమ్మజెప్పి మొదలు దేవతలకా యమృతము బంచిపెట్టెను. రాక్షసులలో నొకడగు రావణువు దేవతల పంక్తిలో గూర్చొని యమృతము త్రాగెను. ఈసంగతిని సూర్యచంద్రులు చిష్టేవున కెఱిగింప నాతడు తన చక్రముచే వాని తలదునిమెను. కాని యితడంత వలకే యమృతము త్రాగినవాడగుటచే వాని శిరమొక గ్రహమై యాకాశమున నిలిచెను. ఈగ్రహము ప్రతి సంవత్సరము సూర్య చంద్రులను బట్టి విడుచును. ఇది పురాణగాథ.

విమర్శ

ఈగాథకల్పితము. జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథములన్నియు సూరియ చంద్ర గ్రహణములకు గారణములను వేరుగా జూపుచున్నవి. అవియే విశ్వసనీయములు. వలన సంచాంగములను వ్రాయు వారి జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రకారము గుణించి ప్రతి సంవత్సర

మాయా కాలములందు సూర్యచంద్ర గ్రహణములు కలుగు నని చెప్పుదురు. అదే ప్రకాశము నేటికిని మన యనుభవ మందు జరుగుచున్నది. ఒక్కొక్క సంవత్సరము గ్రహణములు కనుపించును. వేరు సంవత్సరములందు వేరు దేశములందు గను పించును. ఇవి భూమిచంద్రుల గమనమును బట్టి యుండును. ఈ గ్రహణములకు గారణము గణకానందమను జ్యోతిశ్శాస్త్ర మందిట్లు సూచింపబడినది. చంద్రగ్రహణ కారణము:—

కింతుభూమేరథమార్యే శోర్భర్షభాగే నితాకరః
ఉభయోఃపూర్ణిమాయాంతురాశిః పటాంతరంబివేత్
అత్యోర్ధ్వ వ్యాపిభూచ్ఛాయాం యావద్విశతిచంద్రమాః
తావద్విక్షేపతశ్చంద్ర గ్రహణస్యమితిర్భవేత్

పౌర్ణిమనాడు సూర్యచంద్రులమధ్య భూమివచ్చిన చంద్రగ్రహణమగును.

సూర్యగ్రహణ కారణము:—

స్వకక్ష్య రాశితుల్యత్వం దర్శాంతే సూర్యచంద్రయోః
భవం త్యేవహిసూర్యస్య కక్ష్యభస్పంస్థితకృశీ
కాలేనయావతసూర్య మాచ్ఛాదయతిపర్వణి
సూర్యస్యతావద్గ్రహణం భవేదత్రనసంశయః

అమావాస్యనాడు సూర్యునికి భూమికిని మధ్య చంద్రుడు వచ్చిన సూర్యగ్రహణము కలుగును.

ఋషి పంచమి

భాగవద శుక్ల పంచమీ దివసమున నీవ్రతము చేయబడును. ఇది సర్వజనులకు ప్రాముఖ్యముకాదు. బ్రాహ్మణులలో సహితము కొందఱే చేయుదురు. ఇది సప్తర్షుల నుద్దేశించి చేయబడునట్టి వ్రతము. సప్తర్షులెవరనః—

కశ్యపుడు, అత్రి, భరద్వాజుడు, విశ్వమిత్రుడు, శాతముడు, జమదగ్ని, వసిష్ఠుడు—వీరు సప్తర్షులు. ఈ ఋషిపంచమీ వ్రతము చేయువారు వీరితోసహా వసిష్ఠుని భార్యయగు నరుంధతిని గూడ నర్చింతురు. ఈ దివసమున సప్తర్షిపూజలు ప్రత్యేకముగాజేసి తర్వాత యందఱి పూజయు జేయవలెను. ఈ వ్రతమును జేయువారు సర్వపాపములనుండి విముక్తులగుదురని చెప్పబడినది.

ఋషిపంచమీ కథ.

పూర్వము విదర్భ దేశమందు ఉదంకుడను బ్రాహ్మణుడును, సుశీలయను వాని భార్యయును చిన్నతనముననే వితంతువైన వానిబిడ్డయు నివసించు చుండిరి. రాత్రి కాలమందావిధవ నిద్రించిన యనంతరము క్రిమిరాశియై పోవుచుండెను. దాని కారణము భార్య విచారింపగా త్రికాలవేదియగు భర్త యిట్లు

నెను. “పూర్వమీ బిడ్డ యేడవ జన్మమందు ఋతుమతిగానుండిన కాలమున భండాది స్వర్ణసము చేసిన దోషమున నీజన్మమునందామె శరీరము పురుగుల కుప్పయగుచున్నది.” కావున దీని పరిహారార్థము ఋషిపంచమీ వ్రతము చేసినట్లైన నీ స్త్రీ పరిశుద్ధయగును.

ఈ వ్రతమును గుఱించి శ్రేకృష్ణుడు ధర్మరాజుతో నిటు చెప్పెను:—

“రజస్వలయగు స్త్రీ మూడు దినములు క్రమముగా చండానినివలె, చాకలివలె, బ్రహ్మఘాతినీవలె మహాపాతకీనియై యుండును. నాల్గవ దినమున స్నానముచేసిన పరిశుద్ధురాలగును. రజస్వలగా నుండు కాలమున దెలిసియో, తెలియకయో యింటిలోని కుండలు మున్నగునవి ముట్టిన నా స్త్రీ మహాపాతకమును బొందును. పూర్వ మింద్రుడు వృత్తాసురుని వధచే పాపముబొంది యాపాపమును అగ్నికీ, జలమునకు, చెట్లకు, స్త్రీలకు బంచిపెట్టి తాను పాపవిముక్తుడయ్యెను. స్త్రీల వంతునకు వచ్చిన పాపభాగమే యీ రజోరూపము దాల్చుచున్నది. దీనిని గుఱించి యొక కథ యున్నది. పూర్వము వినర్భ దేశమందు సుమిత్రుడను బ్రాహ్మణుడుండెను. ఆతని భార్య రజస్వలగానండిన కాలమందు భండాదులను ముట్టుకొనెను. ఆపాపముచే వారు జాతిస్మరణ కలిగినట్టి కుక్కలుగా తమ కొడుకు గృహమందే పుట్టిరి. కొంతకాల మిట్లుండ వూకనాడు తండ్రి తద్దినమునకై, యీ యిట్లు పాపముచేసిన

పాయన భాండమందొక పాము విషము విడిచిపోయెను. త్త
యగు కుక్క దీనిని జూచి కుండను మూట్టి కొడుకున కుపకార
ముచేసెను. కాని కొడుకది గుత్తింపక దానిని నడుము విఱుగ
నడచెను. పెంటికుక్కపోతుతోతమ పూర్వ జన్మపు గొడుగు
చెయిదములను జెప్పికొని యేడ్చెను. ఇది కొడుకు విని ఋషు
లను సమీపించి వారి యాదేశముచే నీదీనదశనుండి తన త్త
దండ్రులకు ముక్తినిప్పించుటకై ఋషివంచమివ్రతము నేడు
సంవత్సరములు చేసెను. అప్పుడు దేవ విమానమందు తల్లిదం
ద్రులు శునకరూపముల జాలించి దివ్యలోకముల కేగిరి."

ఇది భవిష్యత్తర పురాణమందు శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరా
జునకు జెప్పినట్టి వ్రతకథ. ఈ ఋషివంచమి వ్రతమువలన
స్త్రీలు వాపవిముక్తలై సుఖసంపద బొంది పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
కలిగి యుందురని వ్రత ఫలముగా జెప్పబడినది.

సత్యనారాయణ వ్రతము

కామ్యవ్రతములలో సత్యనారాయణవ్రతము ముఖ్యమైనట్టిది. ఈవ్రతమునకు నితర వ్రతములవలె నొక ప్రత్యేక దినమేర్పాటులేదు. ఈవ్రతము నెప్పడైనను చేయవచ్చునని శ్రీవిష్ణుభగవానుడే నారదునికి ఇట్లుచెప్పెను.

“ఈ వ్రతము దుఃఖమును బోగొట్టును. ధన ధాన్యము నిచ్చును. సౌభాగ్యమును సంతతి నిచ్చును. దీని నేదినమందైనను నొక దినమందు సాయంకాల సమయమున జేయవలయును.”

ఈ సత్యనారాయణవ్రత ప్రభావ మెట్టిదో తెలుపుటకై స్కాండపురాణమందలి రేవాఖండమందెట్లు వ్రాయబడినది. మున్నొకసారి నారదుడు ప్రపంచమందలి జనులదుర్గతిని జూచి వారి సుద్ధరించు నిమిత్తమై వైకుంఠమున కరిగి విష్ణువును స్తుతించి ప్రసన్నుడౌచుకొని యాదేవుని నిట్లు ప్రశ్నించెను—“మర్త్యుల విమోచనార్థమై ఒక సులభోపాయమును తెలియ జేయుడు.” అందులకు శ్రీవిష్ణువు సమ్మతించి యిట్లు సెలవిచ్చెను.

“ప్రపంచములో నేజనులు సత్యనారాయణ వ్రత మాచరింతురో వారుసుఖులై, దుఃఖివిముక్తులై ధన ధాన్యసౌభాగ్య

సంతతియుక్తులై సుఖంతురు. ఈ వ్రతమును పూర్వమెవ్వరెవ్వరు చేసిరో యావిషయమును తెలుపుచున్నాను. పూర్వముకప్పుడు కాశీపట్టణమున నొకదరిద్ర బ్రాహ్మణుడు వ్యాకులుడై దేశదేశముల దిరుగుచుండ సత్యనారాయణుడు కరుణించి వృద్ధ బ్రాహ్మణ హవధారియై యతని కీవ్రతమును భోధించెను. అటులనే యాత డానాడు అజ్ఞించిన ద్రవ్యముచే సత్యనారాయణవ్రత మాచరించి సర్వదుఃఖములనుండి విముక్తబొంది సుఖించెను. ఈ బ్రాహ్మణు డిటులే పలుమారు వ్రతము నాచరించుచుండ నొకనాడొక (కాస్త్రకేత) కట్టెలమ్మువాడది చూచి విచారిచి సంగతి నెఱిగి తానును జేయ నుద్వ్యుద్దయ్యెను. ఇట్లు సంకల్పమాత్రము కలుగగా నా దినము వాని కట్టెలకు క్రయము పెండంతలు దొరికెను. ఆక్రయముసంతయు వ్రతమునకే వినియోగించి వాడు సుఖించెను. అట్లు సుఖించుచుకాదు. వాడవసానమందు సత్యలోకమును బొందెను.*

ఈ వ్రతమును గుఱించి మఱియొక కథయు నిదేస్కాండ పురాణమందు కలదు. అదేమన పూర్వమందు జితేంద్రియుడును సత్యప్రియుడును నగు ఉల్కముఖుడను రాజు ఈ వ్రతమందు శ్రద్ధాల్పడైయుండెను. వ్రతము చేయు కాలము దొక కోమటి వచ్చి దాని విశేషమును రాజువలన నెఱిగి తాను సంతానహీనుడగు కారణమున తనకు సంతానము కలిగిన సత్యనారాయణుని కొలుతునని మ్రొక్కులిడెను. కొంత కాలమునకు కళావతియును కూతురు వీనికి పుట్టెను. భార్య

తిన్నగా భర్తతో తన మునుపటి మొక్కును జ్ఞప్తికిదెచ్చెను. “నాలిక పెండ్లియప్పుడా వ్రతమును జేయుదము. ఇప్పుడేమిలే” యని యతడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. కన్యకకు పెండ్లియయ్యెను. కన్యతండ్రియు, అల్లుడగు వరుడును కలసి ద్వీపాంతరమునకు వ్యాపారార్థమై వెళ్ళిరి. పెండ్లిజరిగినను వ్రతము జరుపనందున సత్యనారాయణుడు క్రుద్ధుడై వైశ్యునికి ఘోరదుఃఖములు సంభవమగునట్లు శపించెను. వైశ్యుడేదీపమునకేగెనో యచ్చట రాజగృహమందు దోపిడియయ్యెను. దొంగలు రాజభటులచే తఱుమబడి వానినండి విముక్తిగానక మన సెట్టిగారి బసలో తమ దొంగిలిన ధనమును బారవైచి యథేచ్ఛంజనిరి. సెట్టిగారిని, అల్లుని, రాజభటులు పట్టుకొని రాజసభకు పోయిరి. వారి ద్రవ్యమును లాగికొని వారిని కారాగృహమందు ద్రోయిరి చిరి. సత్యనారాయణుని కోపమంతటితో శమించలేదు. ఇంటిలో సెట్టిగారి భార్యయు, బిడ్డయు దరిద్రులై వీధులందు కూటికి తిరుగసాగిరి. ఇట్లుండ నొకనాడొక భక్తుని యింట వ్రతము జరుగగా నావ్రతాంతమందు స్వామి ప్రసాదము కొంత సెట్టి బిడ్డకు లభించెను. అప్పుడు తల్లిబిడ్డలకు వ్రతము జ్ఞాపకము వచ్చుట తడవ వారా వ్రతమును గావించి దేవుని ప్రసన్నునిగా జేసికొనిరి. ఇట్లు వ్రతమై సత్యనారాయణుడు సెట్టును చేతునుంచిన రాజ స్వప్నమందు గనిపించి వారిని విడుదల చేయునట్లుజ్ఞాపించెను. రాజును మఱునాడు మామయల్లుండ్రను

కారాగ్రహవిముక్తులనుగా జేసి వారి ద్రవ్యము వారికిచ్చి వారిని మర్యాదతో బంపించెను.

అయితే ధనమహంధులగు నీవిద్యుంకులను మరల పరీక్షింపనెంచి సత్యనారాయణస్వామి వారికొక సన్యాసిగా గౌరవము వారియొడలో నేమియున్నదని విచారించగా వారు గర్వముతో నిట్లనిరి—“దానిలోనుండు ధనమును నీవపహరింప నెంచిన నది వ్యర్థప్రయాసమే యగును. అందేమియు లేదు. అందు కుండలుతప్ప నింకేమియులేవు.” కుహ నాసన్యాసియు “నట్లయగుగాక” యని శపించెను. నైశ్చలు తమధనమునకు మారుగా నిజముగా వట్టికుండలే యుండుట జూచి ఖిన్నులై సన్యాసి పాదములు పట్టుకొని క్షమాపణము వేడి సుముఖునిం గావించుకొని గండము తప్పించుకొని తమ దేశమును జేరికొనిరి. చేరినవార్త యింటిలో జెలిసెను. సెట్టిగారి కూతురు వ్రతము చేయుచుండినదై భర్తయు తండ్రియు వచ్చిన వార్తనువిని సంతోషమున వ్రతమును బూర్తిచేయ మఱచి సముద్రతీరమున కెదుర్కొన బోయెను. సత్యనారాయణునకు మరల పట్టరాని కోపము కలిగెను. సెట్టినిరువుర సముద్రమండేముంచివై చెను. మరల వ్రతమును జేసిరి. మరల దేవునికి దయ గలిగెను. మరల కోమట్లు సముద్రముపై తేలివచ్చిరి.

ఇందుల కింకొక కథయు గలదు. ఒక రాజు మృగయా వినోదియై నానాజంతు సంహార మొనర్చి యులసి యొకచో గొల్లలుచేయు వ్రతముచెంత విశ్రమించెను. గొల్లలు ప్రసాద

మర్పించినను తీసికొనడయ్యెను. దేవునికి గోపము వచ్చెను. రాజు రాజ్యభ్రష్టుడయ్యెను. అప్పుడు రాజు తెలివి తెచ్చికొని మరల గొల్లలుండుచోటికి వచ్చి వ్రతమాచరించి హరిచ్ఛు ప్రసాదమును స్వీకరించి తన రాజ్యమును మరల పొందెను.

ఇ సత్యనారాయణస్వామిని గూర్చిన వ్రతకథలు. ఈ వ్రతమును సర్వము లాచరించవచ్చును. ప్రత్యేకకాల నియమములేదు. అయినను కొన్ని సమయములలో వేయిట మంచి దని వ్రతగ్రంథములలో చెప్పబడినది.

“ఎన్ద్రసూర్య వామావాస్యం సూర్యసంక్రమణ వ్యతీ పాతాష్ట - ద్వాదశీ భౌమభృగు సూర్యపర్వదినేషు చంద్రాను కూర్తేషు ఉత్సాహ బ్రాహ్మణ ముఖ్యోక్త పర్వసువాసత్య నారాయణవ్రతం కుర్యాత్”

అనగా పౌర్ణమాసువాస్య సూర్యసంక్రమణాది కాలములందును, అష్టమీ ద్వాదశీ తిథులందును లేక బ్రాహ్మణులు సూచించిన దినమునందును నీవ్రతమును నాచరింపవచ్చును. బ్రాహ్మణాది ద్విజులకు వేదోక్తముగ వ్రతముచేయవలయును.

“శూద్రాదిః కర్తాచేద్ద్వైదికం మంత్రప్రయోగో నకార్యః”

శ్రుశూద్రులు వ్రతమాచరించిన వారికి వైదికమంత్రములు కూడవు. అనగా పౌరాణికముగా నీవ్రతము వారితో చేయించబడదు.

శ్రావణ పూర్ణిమ

రాకీపున్నమయని నీ పండుగ వ్యవహరింప బడును. దీనినే సంస్కృతములో రక్షి కాపూర్ణిమయనియు నందురు. రక్షయనగా సంరక్షణ. ఈ రక్షి కాపూర్ణిమయే వికృతిరూపమున రాకీపున్నమయైనది. ఈపండుగనాడు బంధువులును స్నేహితులును నొకరికొకరు ముంజేత్తిపై పట్టుదారమునైన వెండితీగైన సబంగారుతీగైన నొకను వెలగల రత్నమాక్తికములతో జేరిన కంకణములనైన కట్టుకొందురు. దీనినే రక్షాబంధము అని యుందురు. ఈ పండుగ ప్రతిసంవత్సరము శ్రావణపూర్ణిమనాడు జరుగును. ఈపండుగనాడు యజ్ఞోపవీతధారులగు ద్విజాలు శ్రాత్రజంఘములను ధరించురు. కావున నీపండుగ బ్రాహ్మణాదులలో బ్రాముఖ్యముగన్నది. శూద్రులచే నీపండుగ నాచరింపబడదు. రక్షాబంధన విధానము ఆంధ్రదేశమందు విశేష ప్రచారమందు లేదు. ఇదివిశేషముగా సుత్తరహిందూస్థానమందు జరుపబడుచున్నది. కొంకణదేశములో నీ దినమునాడు సముద్రమునకు జనులందఱరిగి పెంకాయలతో సముద్రమును బూజింతురు. కావున నాదేశమున నీ పండుగను “నారలీ పూర్ణిమ” యని యుందురు. ఈ పండుగ

విషయమై భవిష్యత్పురాణ మందిట్లున్నది. “పూర్వము రాక్షసులు దేవతలచే నోడింపబడిరి. అప్పుడు బలిమున్నగు రాక్షసులు తమగురువగు శుక్రునితో తమ విషాదమును దెలుపుకొనగా నాతడు దేవతలు రక్షాబంధనముచే నజేయులైరినియు నట్టిరక్షాబంధమునే రాక్షసులకుగూడ నేర్పాటు చేయుదునని చెప్పి వారలకుందుమాన్వేనట. అప్పుడు ధర్మరాజు శీకృషునితో నిట్లనెను. ఈరక్షాబంధ మెట్టిది. ఎట్లు ఎప్పుడు చేయవలెను? శ్రీకృష్ణు డిట్లుచెప్పెను:—

శ్రావణ పూర్ణిమనాడు బ్రాహ్మణాది చాతుర్వర్ణ్యముల వారు స్నానముచేసి దేవపితరులను పూజింపవలెను. తర్వాత ఉపాకర్మాదికమును జేయవలెను. మధ్యాహ్న కాలమందు రక్షను సిద్ధముచేయవలెను. గృహమధ్యమందు సలికి వీటను వేయవలెను. అచ్చట యజమాని బ్రాహ్మణ పరి వృతుడై కూర్చుని వారిచే రక్షను గట్టించుకొనవలెను. ఈ ప్రకారమొకరి కొకరు నాలుగు వర్ణములవారు రక్షి కాబంధమును గట్టుకొనవలెను. ఇట్లు చేసిన నొక సంవత్సర కాలమువఱకు వారుసుఖముగా నుందురు.

పండితభ వాసీ ప్రమాదుగారీ శ్రావణపూర్ణిమను గుఱింది తన. “చర్యపర్వపఠతి” యను గ్రంథమందుత్తమ పరిశోధనా ఫలితములగు విషయముల వ్రాసియున్నారు. వానిని క్రింద నువహించు చున్నాను.

ఈ పండుగను గురించి పారశ్కరగ్రహ్య సూత్రమంది
ట్లున్నది:—

అథాతో అథ్యాయోపాకర్మ । ఓషధీనాం ప్రాదుర్భావే
శ్రవణే శ్రావణ్యం పౌర్ణిమాస్యాం శ్రావణస్య పంచమ్యాం
హస్తీనా ।

భావము:—ఈ యుపాకర్మను శ్రావణ పంచమినాడుగాని
పున్నమనాడుగాని చేయవలయును.

మనుస్మృతిలో నిల్లున్నది:—

శ్రావణ్యం పౌష్టిపద్యం వాప్యపాకృత్యయథావిధి
యక్షశ్చందాంస్యధీయేత మాసాత్ విప్రార్థ పంచమాత్
ప్రవ్యేతు ఛంకసాంకుర్యాత్ బహిరత్సర్జనంద్విజః
బాఘశుక్ల స్యతాప్రాప్తే శూర్యాహ్నే ప్రథమేహని.

భావము:—

బ్రాహ్మణులు శ్రావణపూర్ణిమనాడు కాని భాద్ర
పదపూర్ణిమనాడు కాని యుపాకర్మచేసికొని నాటినుండి ౧౪
నెలలపర్వంతము వేదాధ్యయనము చేయవలెను. తర్వాత
పుష్యమందుగాని మాఘమందుగాని యెదు నెలలు ౧౫ దిన
ములైన వెంటనే యధ్యయనము చాలింపవచ్చును.

“పై ప్రమాణములవలన శ్రావణ పూర్ణిమనాడు నూ
తన యజ్ఞోపవీతధారణము చేసికొని బ్రాహ్మణుని ద్విజతు
లు ౪, ౫ మాసముల వఱకు వేదాధ్యయనము జేయవలసిన
విధియై యుండెను.

“కాని నిక్కాలమందా యాచారము లన్నియు నడుగంటినవి. మధ్యవచ్చిన యప్రధానమగు రక్షి కాబంధము ప్రాముఖ్యత పొందినది.

“ఈ రక్షాబంధనమునకు ప్రమాణము భవిష్యత్పురాణమును దప్ప మరెందునులేదు. మరియు నీ యాచారము మొగలాయి రాజులు ఢిల్లీలో సామ్రాజ్య మారంభించిన కాలములో ముసల్మానుల క్రూర్య వైచ్యముల నుండి స్త్రీలను రక్షించుటకై రాజపుత్రస్థానములో నీ యాచారము ప్రారంభమయ్యెను. రాజపుత్ర స్త్రీలు తాము మెచ్చుకొనిన పేరుని హస్తమందీనాడు రక్షికను గట్టుటచే యాస్త్రీపురుషుల క్కదమ్ముల వరుసపారైరి. అట్టి సోదరిని యావజ్జీవము రక్షించు భారమా కృతక సోదరునిదై యుండెను.

చిత్తూరు మహారాణియగు కర్ణావతి తినకోటను గుజరాతు నవాబగు బహదూరుషా ముట్టడింపగా దనను రక్షింపుమని ఢిల్లీచక్రవర్తిగానుండిన హుమాయూను పాదుషాకు రక్షాబంధన మంపి ప్రార్థించెను. అతడా ప్రార్థన మంగీకరించి బహదూరుషాను దఱిమివై చెను. నాటినుండి యీ యాచారము మన దేశమున బహు ప్రాంతముల ప్రబలెను.”

వినుర్భ

యథార్థమేమన ప్రాచీనములో యజ్ఞోపవీతధారణము అర్చకులకు ప్రధానాచారమై వారిని అనార్యులనుండి భిన్నింపజేసిననాడు సంవత్సరమున కొకమారు నూత్న యజ్ఞోపవీతము

అను ద్విజులు ధరించుటకై ఏర్పాటు చేసికొనిన దివసము ఈ రక్షి కాపూర్ణిమ. అందుచేత దక్షిణ హిందూదేశములో ఈ దినమున క్రొత్త జందెములను ధరింతురేకాని ఒకరిచేతికొకరు రక్షనుకట్టుకొను నాచారములేదు. ఇప్పుడిప్పుడందందు ఈ నూత్నాచారము ప్రారంభమగుచున్నది.

రక్షికను కట్టు నాచారము మొదలు రాజపుత్రస్థానములో ప్రారంభమయ్యెనని చారిత్రకాధారములను పైనచూపించినాడను. మహమ్మదీయులు ఉత్తర హిందూస్థానమునాక్రమించుకొని నప్పుడు స్త్రీలపై అశ్వాచారము లందందు జరుగుటకు మొదలయ్యెను. అప్పుడు రాజపుత్రస్థానములో హిందువులు తమ యైక్యతకును అత్మగౌరవార్థమును, తమ స్త్రీలమానసంరక్షణార్థమును నీ రక్షికాబంధ నాచారమును ప్రచారమునకు తెచ్చిరి. అయితే ఆకాలములో శ్రావణపూర్ణిమనాడే యీ యాచారము నాచరణయందుంచినట్లు కావరాదు. ఏ రాజపుత్ర స్త్రీయైనను తనకు శత్రువులనుండి కప్పస్థితి యేర్పడినప్పుడు తనకు నచ్చిన వీరునికి—అతని నామెచూచినదైనను, చూడనిదైనను, లేక ఇకమాందును చూడలేట్లస్థము కాకుండినను, అతడామెకు పరిచితుడైనను, కాకపోయినను, ఎట్టి పరిస్థితులలోనైననునరే— ఒక మణిబంధమును పంపుచుండెడిది. అట్లేవీరుని కామె (రక్షికా) మణిబంధము నంపునో అతడామెకు కృతకసోదరుడయ్యెను. ఆ సోదరుడు తన ప్రాణములనొడ్డియైనను తన నూతన సోదరిని రక్షింపవలసినవాడైయుండెను.

ఆసోదరుడు తన యంగీకార సూచకముగా తన నూత్నసోదరికి ఒక పట్టురవికెను ముత్యాలతో పొదిగించిన దానిని పంపెడివాడు. ఇట్టియాచారముచేతనే ఈ రాజపుత్రులలో ఐక్యత ఏర్పడుచు వచ్చెను. రాణీకర్ణావతి ఇదే పద్ధతిచే హుమా యూన్ సుల్తాను సహాయము పొందగా నాసుల్తాను తానప్పుడు బెంగాలులో యుద్ధము చేయుచుండినవాడైనను ఆసనిని వదలి మహా వేగముతో చిత్తూరునుచేరి బహదూరుషాను ఓడించి రాణియొక్క శిశువగు ఉదయసింగును సింహాసనముపై ప్రతిష్ఠించెను.

క్రమక్రమముగా ఉత్తర హిందూస్థానమందలి హిందువులలో నీయాచారము వ్యాపించిపోయెను. దీనికి ప్రాధాన్యత నిచ్చుటకై తర్వాతి కాలములో దీనిని భవిష్యత్పురాణములో నెక్కించినట్లు తోచుచున్నది. ఏలన మరి యే పురాణమంకను దీని నిదర్శనములేదు.

ఏది యెట్లున్నను శాఖోపశాఖలచే భిన్నులైన హిందువులలో నీయొక్క యాచారమైనను సర్వత్ర ప్రచారమునకు తేదగినదైయున్నది. ఈ శ్రావణపూర్ణిమ శాస్త్రోక్తముగా బ్రాహ్మణాది ద్విజులదేయైనను ఈ కాలములో కేవలము బ్రాహ్మణులకే దక్షిణదేశమందు ప్రధానమైనట్టిది. శూద్రుల వర్ణముల వారికిందు స్థానములేదు. అందుచేత ఉత్తరహిందూస్థానపు ఆచారము దక్షిణమునను సర్వత్ర వ్యాపించిన హిందువులలో ఐక్యత కిదియొక ముఖ్య సోపానముగా నుండగలదు.

సంక్రాంతి

సంక్రాంతి పండుగ ప్రతిసంవత్సర మితర పండుగలు వచ్చి నటు ఒకే దినమునాడు రాదు. ఏలన నీపండుగ సూర్యుని సంచారమును బట్టి యేర్పడును. సూర్యు డారుమాసముల కాలము దక్షిణాయన మందుండి పిమ్మట యత్తరాయణమునకు బోవును. ఆసందర్భమున నీపండుగను జేయుదురు. సాధారణముగా నిది మార్గశీర్ష మాసమందు వచ్చును. లేదా పుష్యమాసమందైన వచ్చును.

సంక్రమణమునాడు జనులుపవసించి పితరులకు తిలోదక ములు విడిచి తామును నూలపిండితో శరీరమును రుద్దుకొని స్నానము చేయుదురు. కొన్ని ప్రాంతములందు సంక్రాంతి పండుగ మూడు దినముల వఱకుకూడ చేయుచుందురు. ఆదిన ములలో ప్రతిదినము ఇంటిముంగట నలికి రంగు రంగుల పిండి తో మ్రుగ్గులుపెట్టి గోమయముతో గురుగులుచేసి వానిలో నానా విధములగు రంగులపూలను నూలు బియ్యమును రేగు పండ్లనుపెట్టి యిండ్లనలంకిరించి కొందురు. మఱియు ప్రతిదినము కొందఱు నూలతో రొట్టెలనుజేసి భుజింతురు. సజ్జలు పండు భూములలో నివసించువారు సజ్జరొట్టెలకు నిండుగ్గా నూలనంటించి చేసి భుజింతురు. సంక్రాంతి పండుగ చలికాల

మందు వచ్చును. సజ్జలు ఉష్ణము గలిగించు స్వభావముకలవి. కావున వీనితో జేసిన రొట్టె లాకాలమందు భుజించుటకు జాల యోగ్యములై నవి. సంక్రాంతి పండుగనాడు నానావిధ ములగు కూరల నన్నింటిని గలిపి వండుదురు. ఆదినము బ్రాహ్మణులకు కూరగాయలను ధాన్యమును దక్షిణను సిచ్చెదరు.

మొదటిదినము చేయుపండుగను భోగియందురు. రెండవ దినమునాడు సంక్రాంతి చేయుదురు. దీనిని మకరసంక్రాంతియని యందురు. ఈ సంక్రాంతి పండుగనాడు బ్రాహ్మణులకు కుంకుమ సుగంధద్రవ్యములు, తండులములు, గుడముపుష్పములు, వస్త్రములు మున్నగు వానిని స్త్రీలు దానము చేయవలయునని పురాణములు బోధించియున్నవి.

ఈ పండుగ కేవలము సూర్యుని నుద్దేశించి చేయబడునట్టిది. సూర్యుడు దక్షిణమునుండి యుత్తరాయణమునకు బోవును గాన నీపండుగ జేయబడును.

వి మ ర్శ

సంక్రాంతి మాసమున కొకసారి వచ్చును. జ్యోతిషాశ్రమమందు ౧౨ నక్షత్రరాశులను నేర్పాటు చేసియున్నారు. ఒక్కొక్క మాసమందు సూర్యు డొక్కరాశియందు వచ్చుటచే నామాసమందా నక్షత్రముతో సంబంధించిన సంక్రాంతియని యందురు. ఈ సంక్రాంతిలలో ముఖ్యమైనది మకర సంక్రాంతి. అనగా నాదివసము సూర్యుడు మకరరాశియందు

వచ్చును. కర్కాటకమునుండి మకరసంక్రాంతివఱకు సూర్యుడిను
చుక దక్షిణాభిముఖముగా సంచరించుటచేత నీకాలమును దక్షి
ణాయనమని యందురు. తిరుగా మకరసంక్రాంతినుండి కర్కా
టక సంక్రాంతివఱకు సూర్యుడినుచుక యుత్తరాభిముఖుడై సం
చరించుటచే నీకాలమును సుత్తరాయణమని యందురు. ఉత్త
రాయణము దేవతలకు ముఖ్యమనియు, దక్షిణాయనము పితృ
దేవతలకు ముఖ్యమనియు జెప్పుదురు. కావుననే సుత్తరాయ
ణకాల ముత్తమకాలమనియు దక్షిణాయన కాలము కీడుకాల
మనియు జనులు విశ్వసించుదురు. మఱియు దక్షిణాయన కాల
మందు దక్షిణదిశద్వారము తెఱచియుంచి యుత్తరద్వారము
మూసియుంచుదురనియు, సుత్తరాయణ కాలమందే యుత్తర
ద్వారము తెఱచియుంచుదురనియు జన విశ్వాసము. ఇందుచే
దక్షిణాయన కాలమందు మరణించిన వారి కుత్తమగతియుండ
దనియు, భీష్ముడు దక్షిణాయనములో యుద్ధభూమిపై బడిన
వాడైనను ఉత్తరాయణము వఱకు ప్రాణముల నిలుపుకొని
యుండెననియు జెప్పుదురు. (ఈ వివరములను దీపావళి పండు
గయను శ్రీరికక్రింద జూడుడు)

సంక్రాంతి విషయమై జయసింహకల్ప ద్రుమమందిల్లున్నది:—

తత్రమేషాదిషు ద్వాదశరాశిషుక్రమేణ

సంచరతః సూర్యస్యపూర్వస్మాదాశేరుత్తరాశౌ

సంక్రమణప్రవేశః సంక్రాంతిః

అనగా సూర్యుడు క్రమముగా మేషాది ద్వాదశరాశులందు సంచరించుచు పూర్వరాశినుండి యుత్తరదిక్కు మొగమై ప్రవేశించినప్పుడు సంక్రాంతియగును.

ఉత్తరాయణ దక్షిణాయన పదములలోని అయనము అనుపదమునకర్థము జయసింహకల్పద్రుమమందిల్లున్నది.

“సూర్యుడు ఋతుశ్రేయమందుత్తర దక్షిణగామిగా సంచరించు దానిని అయన మని యందురు. ఆఋమాసములు దక్షిణముగా, నాఋమాసములు యుత్తరముగా సూర్యుడు సంచరించును. మార్గస్థి మాసమునుండి మొదలుకొని మూడుఋతువులవఱకునగా ఆఋమాసముల వఱకు సూర్యుడుత్తరాయణమందుండును. జేష్ఠమాసము మొదలుకొని మూడుఋతువులవఱకు అనగా నాఋమాసముల పర్యంతము సూర్యుడు దక్షిణాయనమందుండును. కర్కసంక్రాంతి మొదలుకొని సూర్యుడు దక్షిణాయనమందుండును. మకర సంక్రాంతి మొదలుకొని సూర్యుడుత్తరాయణ మందుండును.”

ఇటు పై ప్రమాణముల బట్టి మకరసంక్రాంతినాడు సూర్యుడు ఉత్తరాయణ గతుడగుటచే జనులీనాడు సంక్రాంతి పండుగ చేయుచురని విశదమగును.

హిందీ గ్రంథకారులగు భవానీప్రసాదుగారి యభిప్రాయమొకటి గమనింపదగినది. అదేదన:—

“ఈ పండుగనాడు నువ్వులు, నెయ్యి, గొంగుళ్ళు, బీజ

లకు దానము చేయవలయునని వ్రతకారు లాదేశించినారు. దీనియందు మంచియర్థముకలదు. ఈ పండుగ శీతకాలమందు వచ్చును. కావున పై మూడు వస్తువు లుష్ణమును గలిగించునవి కాన నీవిధి చెప్పబడినది.

“సువ్వుల ద్రవ్యగుణమును గుఱించి వైద్య గ్రంథము లందిది యుష్ణము గలిగించునదని వ్రాసినారు.

“మఱియు కంఠ విషయమై చెప్పవలసినది లేదు.
“కం బలవంతం న బాధతేజితః” యని శ్రిష్టాక్షిగా నొక కవి వర్ణించియున్నాడు.

“నెయ్యి, ఓజస్సు తేజస్సు లగ్నిదీపనము కలిగించున దని వైద్యగ్రంథములు చాటుచున్నవి. కాన యత్యంత శీతల ముండు సుత్తర హిందూస్థానమందీ పండుగనాడీ వస్తువుల దానము చాల సమంజసము”

సంక్రాంతి సర్వసాధారణముగా చలికాలమందు వచ్చు ను. ఈ సందర్భముననే శ్రీనాథకవి తన శివరాత్రి మాహాత్మ్య శ్లోమందిట్లు రమ్యముగా వర్ణించినాడు:—

“ఇండ్ల మొదలను నీరెండ నీడికలను

ననుగుదమ్ముడు నన్నయ నాటలాడు

అత్తయును కోడలును గుమ్మలాడు కుమ్మ

గాచుచోటికి మకర సంక్రాంతివేళ”

అనంత చతుర్దశి

అనంత వ్రతము భాద్రపద శుక్ల చతుర్దశీ దినమున జరుగును. ఇది వైష్ణవులకుజాల ముఖ్యమైనది. దీనిని గుఱించి భవిష్యోత్తర పురాణమందు విశేషముగా వ్రాయబడియున్నది.

పూర్వము ధర్మరాజు రాజనూయ యజ్ఞమందు నకలై శ్వప్య యుక్తుడై యుండినతఱి దుర్యోధనుడు మయనిర్మిత హర్మ్యమందు

నేలయని భ్రమించి నీటబడినప్పుడు ద్రౌపది పరిహాసించగా దుర్యోధనుడు గ్రుడ్డై కొంత కాలమునకు పాడిపులను శకుని సహాయుడై మాచూద్యూత మందోడించి యరణ్యావానము చేయ పాండవుల బంపెను.

అరణ్యమందు ధర్మరాజు ఇన్నుడై తన్నుజూడ వచ్చిన కృష్ణునితో దాము మరల తమ స్వత్త్వములబొందు నుపాయ మెట్లని ప్రశ్నింప కృష్ణుడు వారికనంత వ్రతమాచరించు నట్లా దేశించెను. ధర్మరాజు అనంతుడన నేమని ప్రశ్నింప కృష్ణు డిట్లు చెప్పెను.

అనంతుడు అనగా వర్షేశ్వరుడగు విష్ణువు. అతని

గూర్చిన వ్రతమే యవంతవ్రతము. ఆ వ్రతమును పూర్వము శీలయను పతివ్రత యాచరించి నర్వాభీష్టముల నందెను.

అదెల్లన తొల్లి కృతయుగమందు సుమంతుడను బ్రాహ్మణుడు దీక్షాదేవియను భార్యవలన శీలయను కూతును బడసెను. దీక్ష కొంతకాలమునకు మృతింప సుమంతు డింకొక భార్యను గర్భశయను స్థాగక నామధేయను బిండ్లాడెను. శీల సుశీలయై వినయ విధేయతలచే నొప్పుచుండెను. అంత నామె పెద్దాకాగా కౌండిన్యడను బ్రాహ్మణువొక్క డామెను వివాహమాడెను. దంపతులు ప్రయాణమగు నప్పుడు సవతితల్లి వారి కేమియు బహుమతుల నొసగక కఠినముగా వారిని వెడల నడచెను.

ప్రయాణము చేయుచు దంపతులు యమునావదిని సమీపించిరి. అచ్చట అనేక పుణ్యస్థ్రీలు కుసుంభారుణవస్త్రా లంకృతలై యమునాపూజలు సేయుచుండిరి. ఆదినము భాద్రపద శుద్ధ చతుర్దశి. శీలయాస్థ్రీల సమీపించి వారు అనంత వ్రత మాచరించుట యెఱింగి యా విధానము తానును నేర్చి యాచరించి బ్రాహ్మణులకు దమ యన్నమందు సగముభాగ మిచ్చి మరల ప్రయాణమై భర్తృగృహము చేరెను. అచ్చట యామె గృహము సంపదలకు నిలయ మయ్యెను. ఒకనాడామె భర్తయ్యామె వామహస్తమందు చతుర్దశ గ్రంథి యుక్తమైన దోరకమును జూచి యాముఖ్య గల దారము నీహస్తమందేల యున్నది. వన్నేమైన వశీకరణముచేయుటకై కట్టకొనిన తంత్ర

మా యిదియేమి చెప్పుము అని యామెను కఠినముగా నడిగెను. ఆయమ యనంత వ్రతకథను జెప్పెను. భర్త యిది విశ్వసింపక కోపముతో నాదోరకమును ద్రుంచి యగ్నిలోవైచెను. ఈ దుడుకునకు ఫలితముగా కౌండిన్యుని సంపద యంతయు కొల్లబోయెను. కొలదికాలము లోపలనే సర్వదరిద్రుడయ్యెను. దీని జూచి ఖిన్నుడై యొకనాడు తన భార్యతో దాని కారణమడుగ నాసాధ్యి యాతడు దోరకమును ద్రుంచివైచి నందు లకీయవస్థ ఘటిల్లినదనియు మరల నావ్రతమాచరించుట యుక్తమనియు బోధించెను.

కౌండిన్య డప్పుడరణ్యమునకేగి కొంత కాలము ఘోర తపముచేసి పిదప పిచ్చివానివలె వనమంతటను గ్రుమ్మరుచు నెదురగు చేతనాచేతనముల దామనంతుని జూఁతిరా యని ప్రశ్నింప దొడగెను. ఒక మామిడిచెట్టు చెదలచే నిండియు ఫలవంతమై యొక్క పక్షి యేసియు దానిపై వ్రాలక యండ జూచి కౌండిన్యడు దానితో ననంతుని విషయమడిగెను. ఆవుక్తము అనంతుని జూడలేదని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

పిమ్మట యొక యావును దానిదూడను సరణ్యమై లోబోవుచుండజూచి దానినిగూడ ననంతుని వృత్తాంతమడిగి చూడలేదను ప్రత్యుత్తరమువడసి ముండరిగెను. మఱికొంత దవ్వరిగి రెండు తటాకములను జూచెను. అచ్చటకూడ నదే ప్రత్యుత్తరమందెను. అటుపిమ్మట యొక గాడిదను, గజమును

జూచి వానివలనగూడ నదేజవాబువినెను. ఇట్లు సర్వవిధముల బ్రయత్నించియు ననంతుని సాక్షాత్కారము బొందక హతాశుడై యొకచెట్టుపై యురివేసికొని చావ నంసిద్ధుడయ్యెను. అప్పుడొక వృద్ధబ్రాహ్మణుడు చచ్చటికివచ్చి కౌండిన్యుని యుద్యమమును వారించి యతనినొక గుహలోనికి గొంపోయెను. అచ్చట నొక గొప్పనగరమగవడెను. అనగరమధ్య మందొక మహాసాధమందొక రత్నఖచిత సింహాసనముండెను. దానిపై అనంతుడు కూర్చుని గరుడునిచే నేవింపబడుచుండెను. అప్పుడా కౌండిన్యడు వృద్ధబ్రాహ్మణుని పాదములపైబడి తాను మహాపాతకి ననియు దన్నురక్షింపు మనియు బ్రార్థించెను. ఆవృద్ధ బ్రాహ్మణుడు తననిజమగు ననంతరూపమునుజూపి కౌండిన్యుని వరమువేడుమని చెప్పెను, కౌండిన్య డిట్లు పలికెను “ఓదేవా! నేను సంపదచేగర్వించి నాభార్యచేసిన వ్రతములనరకు గొనక దోరకమునుద్రుంచి మంటనైచి మిమ్ము నవమానపఱచి మహాదోషినినై తిని. దానిఫలితమును వెంటనే యనుభవించితిని. నాసంపదయంతయు నాకనమయ్యెను. బంధువులందఱు నాతో గలహించిరి. మరల మీకరుణచే నిప్పుడు మీదివ్య విగ్రహమును జూడగంటిని. ఇంతియచాలును. అయినను నా పాతకముల నెట్లు బాపిశొనవలెనో నాకు దెలుప వేడెదను” అనంతుడు కౌండిన్యుని గరుణించి యిట్లానతిచ్చెను. “నీవు నీగృహమునకు బొమ్ము. పదునాల్గు సంవత్సరములవఱకు దోరకమును బూజించి నావ్రతమునుజేయుము. నీపాపములన్నియు

సమసిపోవును. నీవు పుత్ర పౌత్రుల తోడను, సర్వసౌఖ్యముల తోడను వృద్ధికి రాగలవు. ఇంతియకాక యికముందు బ్రపంచ మందెవ్వరవ్వ రనంతప్రతమాచరింతురో యెవ్వరెవ్వరు నీభార్యయగు శీలయొక్క చరిత్రమును జదువుదురో వారెల్లరును నీవు పొందునట్టి సౌఖ్యమును ముక్తిని బొందగలరు.” ఈమాటలుచిని కౌండిన్యకు ధన్యోస్థియని దేవుని నానావిధముల స్తోత్రముచేసి యాదేవునిట్లు ప్రశ్నించెను.

“దేవా! నేను గొన్ని దృశ్యముల జూచితిని. అవన్నియు నేల యిట్లయ్యెనో సెలవీయవలయును.”

అనంతుడు:—నీవు జూచిన నూమిడిచెట్టు పూర్వజన్మమున బ్రాహ్మణుడై యుండెను. అతడు తనశిష్యులకు వేదముల బోధింపనందున చెడలకాహారముగు చెట్టుగా బుట్టినాడు. ఆవు భూదేవతగా నుండెను. ఆమె నేను సృష్టించిన యోషధులను (మింగినందున జంతువై పుట్టినది) చెరువులు బ్రాహ్మణ కన్యకలు. వారు దానముల నెవ్వరికి నీయకుండ నన్నియు దామె యపహరించు చుండినందున చెరువులైరి. గాడిద కోపముయొక్క పరిణామము. ఏరుగు అహంకారము.” ఇట్లుచెప్పి యనంతుడదృశ్యుడయ్యెను.

కౌండిన్య డింటికేగి దేవుడానతిచ్చినట్టల పదునాల్గు సంవత్సరములు ప్రతమాచరించి నంపదలబొందెను. కాని యీ కాలము దేవుడు నొక్క సంవత్సర మివ్రత మాచరిం

చిన నభీష్టముల బొందును. అని శ్రీకృష్ణుడు భర్తానికీ
బోధింపెను."

ఇదే భవిష్యత్పరాణ మందీ వ్రతమును శ్రయోదశితో
కూడిన చతుర్దశినా డాచరించిన నది నిష్ఫల మగుటయేగాక
యా సంవత్సర మాచరించిన పుణ్యమంతయు నశించుననియు,
కావున పూర్ణిమతో కూడిన చతుర్దశినాడే యీ వ్రతమునకు
జేయవలయు ననియు నా దేశింపబడియున్నది.

రథసప్తమి

రథసప్తమి వ్రతము మాఘశుక్ల సప్తమి దినమున చేయబడును. ఈ వ్రతము సూర్యును దేశించి చేయబడుచున్నది. సూర్యమాహాత్యమును గురించి సూర్యపూజావిధానమును గురించియు భవిష్యత్పురాణ మందనేకాధ్యాయములు వ్రాయబడియున్నవి. రథసప్తమి విషయముగూర్చి విశేషముగా వర్ణింపబడియున్నది. ఈ వ్రతమును హిందువులందని వర్ణములవారు చేయరు. ఇది కేవలము బ్రాహ్మణులకే ప్రాముఖ్యమైనది. అయినను పురాణములందు రాజుల నుదేశించి చెప్పిన కథలందీ వ్రతమునాడు బ్రాహ్మణులకు బంగారు మొదలుకొని ధాన్యవస్తువుల వఱకు దానమియ్య వలసినదిగా జెప్పబడి నందున వారియుద్దేశమున నితర వర్ణములకును నీవ్రత ముపకరించుటకేయని భావింపవలెను.

శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముల నొకపరి యుద్ధిష్ఠురుల వారు రథసప్తమి వ్రతమునెట్లు చేయవలెను? ఎందులకు జేయవలెను? దాననేమి ధలమ? అని ప్రశ్నింపగా కృష్ణభగవాను లిట్లు సెలవిచ్చిరట:—

కథ

పూర్వము కాంభోజ దేశమందు యవవర్షయను.

రాజుండను. అతనికి ముసలి ముప్పానకు సర్వవ్యాధియుతుడైన కొడుకొకడు జన్మించెను. బ్రాహ్మణుల బిలిపించి యారాజు దానికారణ మరసెను. చక్రికాలవేడు లిట్లనిరి. “రాజా! వీడు పూర్వజన్మములో లుబ్ధగ్రేనర చక్రవర్తియైన కోమటి. వీడు రథసత్తమి వ్రతమును జేయుచుండ గూడదటస్థించెను. అదర్శ సమాత్రా ఫలితముగా వీడు మీకు పుత్రుడై జన్మించెను. వాని కాజన్మమున సంపద లశేషముగా నుండియు నాదినమున చిల్లిగవ్వ గూడ దానిము చేసినవాడు కానందున నీ వ్యాధిని వెంటదెచ్చి కొనినాడు.” రాజమాటవిని యిట్లనెను. “ఓభూసు రులారా! వీని రోగమును బోగొట్టు నుపాయమేమో సెలవిండు.” మరల త్రికాలవేడులు గంణించి గుణించి తుదకిట్లు తమ యభిప్రాయమును భూపతికి విన్నవించిరి. “ఏవ్రతదర్శనముచేత వీనికీయఖండ వైభవము కలిగినదో, ఏకార్పణ్యముచే వీనికి జాడ్యము సంభవించినదో యావ్రతమునేచేసి వ్రతానుష్ఠాన కాలమందు ఖండశ మహాదానములుచేసిన జాడ్యము కుదిరి పోవును. ఈరథసత్తమివ్రతము నెవ్వారు భక్తిశ్రద్ధా సమన్వితులై యాచరింతురో వారు చక్రవర్తిత్వమును బొందుటలో నేమియు సందేహములేదు. కావున నావిధానమును వివరించెదము వినుడు.

మాఘ శుక్ల షష్ఠి దివసమున నదీకూప తటాకాదులందు పరిశుద్ధ జలమున తిలపిష్టముతో శరీరమును దుద్దుగొని స్నాన

ముచేయవలయును. పిమ్మట సూర్యాలయమునకుపోయి భక్తి పూర్వకముగా మార్తాండ భగవానుని నమస్కరించి పుష్ప ధూపాదులచే సమ్యగారాధన చేయవలెను. పిమ్మట నింటికి వచ్చి పంచయజ్ఞములుచేసి సర్వజ్ఞులైన బ్రాహ్మణులను పిలిపించి వారిని పూజింపవలెను. సప్తమీదినమున ప్రాతఃకాలమున మేల్కొంచి స్నానముచేసి కింకిణీజాలముతో గూడిన రథము నొకదానిని సిద్ధము చేయించవలెను. రథమును గుట్టములను సూతుని వీనినన్నిటిని బంగారముతో గాని చేతగాని వారు వెండితోనైనను జేయించవలెను. ఆరథమును వస్త్రముతో గట్టిన మంటవమం దుంచవలెను. ఆరథమున బంగారుతో జేసిన సూర్యవిగ్రహము నుంచి మంత్రోక్తముగా పూజనానర్పవలెను. నానావిధ ఫలములు భక్ష్యభోజ్యములు వీనితో దేవునికి నైవేద్య మొసగవలెను. ఈ ప్రకారముగా పూజించి రాత్రికాలమండు జాగరము చేయవలెను. ఇటు రాత్రియంతయు కనురెప్ప వాల్చక భక్తియుక్తుడై పూజచేసి ప్రాతఃకాలమున స్నాన మాచరించి బ్రాహ్మణులను ధన ధాన్యాన్న వస్త్రభూషణములచే తృప్తిపరుపవలెను. రథమును గూడ గురువులగు బ్రాహ్మణుల కిచ్చివేయవలయును. ఈ ప్రకారము రథసప్తమీప్రతమాచరించిన సర్వరోగవిముక్తి కలుగుటయేకాక పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి కలిగి సూర్యలోకమును జూచి యచ్చట నొక కల్పకాలము వసియించి పిమ్మట

భూలోకమున కవతరించి సర్వ సర్వసహా చక్రవర్తియై మానవుడు సౌఖ్యమునుభవించగలడు.

విమర్శి

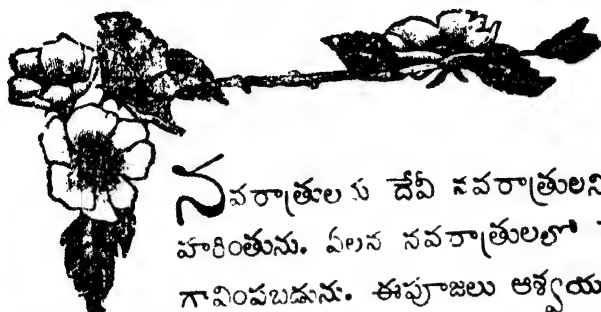
ఇది సూర్యసంబంధమైనది. ప్రాచీనకాలమున —

నేడకాలమునుండి బహుకాలమువరకు — ఆర్యులలో ప్రకృత్యారాధన చాల ప్రాముఖ్యత వహించియుండెను. అనేక ప్రాంతములలో సూర్యాలయములుండెను. కాని శైవ వైష్ణవ సాంప్రదాయములు ముదిరినకొలది సూర్యారాధనము మాసిపోవుచు వచ్చెను. ఈరథనప్తమి వ్రతము ప్రాచీన సూర్యారాధనముయొక్క నిదర్శనము.

ఈ సూర్యుని రథమేకచక్ర యుతము. అందు సూర్యుడు కూర్చున్నను, అదేచక్రమే మనకగుపడు సూర్యబింబమని భావింపవలెను. సూర్యుడనుదిన మారథమందాకాశమున నంచరించునని చెప్పుదురు. యథార్థముగా సూర్యుడు ఎల్లమమార్గమున నంచరింపడు. భూమియే సూర్యుని చుట్టివచ్చుటచేత మనకీ భ్రమలు కలుగుచున్నవి. సూర్యుని రథమునీడ్చు గుఱ్ఱము లేడని చెప్పుదురు. ఈ సప్తసంఖ్య బహుళః ఏడుదినములు కల వారమును సూచించునేమో. ఏడవసంఖ్య కలదివనమండే యీవ్రతమాచరించుట కేర్పాటుచేయుటయు సూర్యుని నివూణించు మంత్రములో “సప్తలోక ప్రదీపన”. యని యుండుటయు గమనింపఁదగినది.

న వ రా త్రు లు

నవరాత్రులను దేవీ నవరాత్రులనికూడ వ్యవహరింతును. ఏలన నవరాత్రులలో దేవీపూజలు గావింపబడును. ఈపూజలు ఆశ్వయుజ శుక్లపక్ష పాడ్యమినుండి సనమివరకు జరుగుచుండును. నవరాత్రులు అనగా తొమ్మిదిరాత్రులు. పార్వతీ దేవియొక్క యవతారములు పదియవతారములనియు నొక్కొక్కయవతారమందు దేవీ రాక్షసాదులను జంపి ప్రపంచమును రక్షించెనని యుచెప్పుదురు. మార్కండేయ పురాణమందు దేవీమహాత్యక్తులు మునందీ విషయముల కథనము లా కలవు.

మధుకైటభులను రాక్షసులు విష్ణువుయొక్క చెవిలోని మురికినుండి యుద్భవించిరట! వీరు ప్రపంచమునకు కంటకులు కాగా వారితో విష్ణువు ౧౦౦౦ యేండ్ల యుద్ధము చేసియు నోడింపజాలక యలసిపోయెనట! అప్పుడు మధుకైటభులు మహా మాయయొక్క మాయకులోనై దర్శింపఁబడకులై కన్ను గానక విష్ణువు తనతో నింతకాలము పోరినందులకు వరమడుగు మని విష్ణువునే కోరిరట. విష్ణువు వారి చావును గోరెనట. ఇట్లు వందితులై వారు చచ్చిరట!!

మాయా దేవి నల్లనిది, పదితలలు పదికాళ్లు కలదిగా నుండుటచే నామెను మహాకాళియనిపిలుతురు.

మాయా దేవి పెండవ యవతారములో మహిషాసురుని జంపెను. మహిషాసురుడు ఇంద్రుని జయింపగా దేవతలు భీతిల్లి యీశ్వరుని ప్రార్థింప నాతని కోపాగ్నినుండి యాయవతారము వచ్చెనట. మహిషాసురమర్ధిని సింహవాహనమై మహిషాసురుని జంపెను.

మూడవ యవతారమందు శుంభనిశుంభులు సమయింపజేసిరి. పార్వతీదేవి గంగాన్నాసము చేయబోవుతరి యాదేవి శరీరమునుండి యొక సుగంధరీ యవతారమై పైను. శుంభు డీమెను జూచి మోహించి తన్ను పెండ్లియాడుమని రాయబారము పంపెను. కాని విఘ్నేశ్వరుడయ్యెను. అప్పుడీ సోదరులు చండ, ముండయను వీరులపెంట సైన్యమునిచ్చి యామెపై యుద్ధమునకంపిరి. వాఙ్ద్వరిని ఆయమచంపి వారితలలు దేవిదగ్గఱకు గొనిపోవ దేవి సంతోషించి యాచండ, ముండుల చంపినందున నామెకు చాముండయని బిరుదునిచ్చెను. పిమ్మట శుంభనిశుంభులు రక్తబీజుడను వానితో గలసి యుద్ధమునకు వచ్చిరి. రక్తబీజుని శరీరమునుండి యెన్నిరక్తబిందువులు భూమిపై బడునో యందఱు రాక్షసు లుద్భవించుచుండిరి. అప్పుడు కాళీదేవి వానిశరీరమునుండి రక్తబిందువులు పడనట్లుగా వాని రక్తము

శుద్ధాచార్యులు, దేవి వారిని మనాయాసముగా జూపెను. ఇది మూడవ యవతారము.

ఇక నాల్గవ యవతారమందీ దేవి నందుని పుత్రునిగా జన్మించెను. కందుడ శిశువును రాతిపై మొత్తగా నామె యదృశ్యమై కందుని వధించువాడు క్షేమముగా నున్నవాడని చెప్పి పోయెను.

అయిదవ యవతారమందీ దేవి యొక రాక్షసిని తన దంతముతో చీల్చినందున నీమెకు రక్తదంతియను పేరువచ్చెను.

ఆరవ యవతారమైన ననేక సంవత్సరములనుండి లోక మందు క్షామముసంభవించి వ్రజలు మలమల మాడుచుండ దేవి వారిని సంరక్షించినందున ఈమెను శాఖాంబరియని పిలుతురు.

ఏడవ యవతారమందు దుర్గుడను రాక్షసిని చంపినందుకు దుర్గయని పిలుతురు. ఎనిమిదవ యవతారమందు మాతంగిగాను తొమ్మిదవ యవతారమందు అభ్రమారిగాను నీదేవి యవతారమెత్తెను.

నవరాత్రులలో సాధారణముగా దేవీభక్తులు పవాస వ్రతములు పలుపుచుండురు. కొందరు దేవికి జంతుబలులు నిచ్చెదరు. మరికొందరు కన్యక నొకదానినిదెచ్చి పూజింతురు.

భవిష్యత్పురాణమున నీరాత్రులకు “మహానవమి” యని యున్నది. ఈ దినములు పార్వతీదేవి యవతారమగు

చాముండీదేవికి చాల ప్రിയములని వర్ణించియున్నారు. సార్వభౌమ యొక్క తొమ్మిది యవతారముల కథలు పైన పేర్కొనబడినట్లు గా నిందులేవు. ఇంకొక్క విషయ మేమన నీదినములలో శస్త్రాస్త్రములను ఘాతంపవలెననియు, గజ హయాది వర్గము తోను, భటులతోను దేవిని పల్లకిలోనుండి యూరేగింపు కడ పటినాడు చేయవలయుననియు నిందు వర్ణింపబడియున్నది.

ఈనవరాత్రులయనంతరమే విజయదశమి వచ్చును. విజయదశమి క్షత్రియులపండుగయని యిదివరకే నిరూపింపబడినది. ఈనవరాత్రులలో శస్త్రాస్త్రపూజ మున్నగు నాచరణములన్నియు పైయంశము నేర్పరచుచున్నవి.

ఈ నవరాత్రులు స్మార్తులకు వైపులకు ప్రధానమగు నుత్సవ కాలములు.

అక్షయ తృతీయ.

పండుగ ప్రతివైశాఖ శుక్లతృతీయ నాడు వచ్చును. భవిష్యోత్తిర భాగమందిట్లున్నది. “ఈ అక్షయ తృతీయ కృతయుగారంభ దినముగా నున్నది. ఈ దినమందెవ్వరు దానములిచ్చెదరో వారు సర్వసంపదలతో

నుండెదరు. పూర్వముకొమటి ధర్మనాముడు చాల దరిద్రుడు. వానిభార్య పరిదన్నను వినక తనకున్నదానిలో మరల యితరులకు దానముచేయుచుండెడివాడు. కొంతకాలమునకు వాడు చనిపోయి క్షత్రియుడై మరల జన్మించెను. అప్పుడు నిత్యాన్న దానమును, జపహోమములను చేయుచు తనకున్న దంతయువ్యయముచేయదొడగెను. కానియాతనిద్రవ్యముత్రయ మగుటకు మారుగా “అక్షయము” గానుండెను. కావున నీ పండుగనాడు చేసిన దానముపలన అక్షయ సంపదలు కలుగుటచే నీపండుగను అక్షయ తృతీయయని పిలిచిరి.

ఈ దినమునాడు బ్రాహ్మణులకు ఛత్రము చెవ్వులు దానముచేసిన పితరులు తృప్తిచెందుదురు. ఇది భవిష్యత్పురాణకథ.

ఈ తృతీయనాడే పరశురాముడు జన్మించెనందురు.

“అస్యామేవ తృతీయాయాం పరశురామోజాతః
పరశురామ జయంతీత్యుచ్యతే.”

పరశు రాముని జన్మ దినమగుటచే దీనిని పరశురామ
జయంతియనియు చెప్పుదురు.

బ్రహ్మ పురాణ మిట్లనుచున్నది
శైలాశతృతీయాయాం శుక్లాయాంతుజవార్తనః
బ్రహ్మలోకాత్ప్రపథగాత్ పృథివ్యామవతారః
వివముత్పాదయామాస రవౌ మధ్యందినే సతి
ప్రొక్తాపరశురామవ్య జయంతీచ నూరిభిః

ఈ వైశాఖ శుక్ల తృతీయయందు మధ్యాహ్న కాల
మందు బ్రహ్మలోకమునుండి సాక్షాత్పరమేశ్వరుడే యవతార
మెత్తెను. అప్పున పండితులు దీనిని పరశురామ జయంతియు
చెప్పుదురు. ఈ తిథిప్రభావమును గూర్చి భవిష్యత్పురాణము
దిట్లున్నది.

“ఈ తిథినాడు దేవతలను గుఱించి సితరులను గుఱిం
యు జేసిన పూజ అక్షయముగా నుండును.”

గణేశ చతుర్థి.

గణపతి, వినాయక, విఘ్నేశ్వర, గణేశమున్నగు పేర్లతో నొప్పునీ దేవునిపూజ ప్రతిసంవత్సరము భాద్రపద శుద్ధచతుర్థినాడు జరుపబడును. ఈవిఘ్నేశ్వరుడు పౌరాణిక కాలమందు చాల ప్రాముఖ్యతకు వచ్చెను. హిందువుల ప్రతిశుభకార్యమునకు ముందు విఘ్నేశ్వరునిపూజ జరుపుట యాచారమైనది. ఈ విఘ్నేశ్వరునికి నింతటి ప్రాముఖ్యత కలుగుట యేకారణముననో యూహింప శక్యముగాదు.

పౌరాణికము:—ఈ విఘ్నేశ్వరుని యుత్పత్తి విషయమై యీ ప్రకారముగా చెప్పుదురు. శివుడొకనాడు వేటాడుటకై వెడలెను. పార్వతి యింట స్నానము చేయుటకై సిద్ధమగుచు ద్వారము గగ్గట కావలియుండుటకై యొక మంటి విగ్రహమును జేసి దానికి జీవము కల్పించి స్నానపు గదిలోనికి ఎవ్వరిని రానియ్యకుమని యాజీవపు బొమ్మకుజెప్పి తాను స్నానము జేయబోయెను. ఇంతలో శివుడు వేటనుండి తిరిగి వచ్చి లోపలబోవప్రయత్నింపగ నీ విఘ్నేశ్వరుడు నివారిం చెను. శివునికి కోపము వచ్చి తలనటికి లోవలికేగెను. పార్వతి యీ సమాచారమును విని తన నృప్తించిన కుమారుని మరల పునర్జీవుని చేయుమని పట్టుపట్టెను. శివుడు తానునటికిన తలను

మరల మొండెమున కతికింప నెంచి చూడగా నాతల కవబడక పోయెను. అప్పుడు సమీపముననుండిన యొక యేనుగుతలను కోసి యీ మొండెమున కతికించి జీవమువచ్చునట్లుజేసెను. ఈ యేనుగు తలగలదేవుని విఘ్నేశ్వరుడని వ్యవహరింతురు. ఇట్లు వికారముగా నొనరించిన కారణమున దానికి ప్రత్యామ్నాయముగా నీ విఘ్నేశ్వరుని కగ్రపూజ జరుగునట్లేర్పాటు చేసెను. కొంతకాలమున కీదేవుడు విద్యకుగూడ సధిపతియయ్యెను.

నామములు:—భాద్రపద శుద్ధ చతుర్థినాడు విఘ్నేశ్వరుని విగ్రహమొకటి మట్టితోజేసి పూజింతురు. ఈ వినాయకునికి నాహనము ఎలుక. కావుననే యితనిని మూషికనాహనయని యందురు. ఇతనికొకేదంతము. కావుననే యేకదంతాయని సంబోధింతురు. ఇతనికడుపు పెద్దది. తిండికాదు. కావుననే లంజోదరా యని పిలుతురు. చెవులు చేటల వంటివి. కావుననే శూర్యకర్ణా యని వ్యవహరింతురు. సర్వసిద్ధులను గలిగించువాడని యితనిని సర్వసిద్ధిప్రదాయకుడని వ్యవహరింతురు. ఈ ప్రకారముగా నీదేవునికి సహస్రనామములున్నవని యందురు.

పూజావిధి:—ప్రతి గృహమందును శుద్ధచతుర్థినాడు వినాయకుని ప్రాతఃకాలమందు మంత్రపూర్వకముగా నానా విధములగు పత్రపుష్ప ఫలములతో పూజింతురు. భాద్రపద మాసమందలి ఫలపుష్పములన్నియునమర్చింతురు.

మాలతీపత్రము, భృంగరాజపత్రము, బిల్వపత్రము, బదరి, శమీపత్రము అపమార్గపత్రము బృహతీపత్రము, కర

వీరము అర్కము విష్ణుక్రాంత, దానిమ్మయాకులు, దానిమ్మ పండు దేవదారు, లశ్వత్థము. మొగలివువ్వులు మున్నగు వానిచే విఘ్నేశ్వరుని పూజింతురు.

వినాయకునికి కుడుములు యిష్టము కావుననే,
నానాభాద్యమిదండిత్యం తుష్ట్యర్థం తే నివేదితం
ఏకవింశతి సంఖ్యాకౌ మోదకౌ ఘృతపాచికా
నైవేద్యం సంఖం దద్యాం నమస్తేవిఘ్న నాశినే

౨౧ కుడుములు నేతితో జేసి నట్టివి లెక్కపెట్టి వీరికి నైవేద్యముగా నిడవలయునట. వినాయకుని దగ్గఱ నొక దీపము వెలిగించి యుంచుదురు. ఇది యారెండునట్లుగా మరునాటి వఱకుంచుదురు. మఱుదివనము సాయంకాలము వినాయకుని మట్టిప్రతిమను బావిలో లేక నదిలో వేయుదురు.

విఘ్నేశ్వరుడు సర్వాభీష్టముల నొనంగువాడని యింతలును నీవ్రతమాచరింతురు. వ్రతచూడామణి యంగీ వ్రతమును గుఱించి యిట్లు వ్రాయబడినది.

నైమిశారణ్యమున శౌనకాది మునులు సర్వకార్యములు నిర్విఘ్నముగా నడచు మార్గమెద్దియని సూతుని విచారింపగా నాతడిట్లని చెప్పదొడగెను. పూర్వము కురుపాండవ సేనలు యుద్ధముచేయగడగినప్పుడు యుధిష్ఠిరుడు శ్రీకృష్ణునితో దాను జయమందుటకు మార్గమెద్దియని విచారించెను. అందులకు శ్రీకృష్ణు డిట్లుచెప్పెను. “నివు గణాధ్యక్షుడగు గణపతిని పూజింపుము. నీరక్ష్యము నీకు లభింపగలదు.”

యుధిష్ఠిరుడు ఆపూజయెట్లు చేయవలెనని విచారించగా కృష్ణుణ్ణిట్లు చెప్పెను.

భాద్రపద శుక్ల చతుర్థి మధ్యాహ్నమందు లేక శ్రావణచూసమందుగాని మార్గశీర్ష మాసమందుగాని వినాయకుని మంత్రయుక్తముగా పూజించి యతనికి నైవేద్యము సమర్పింపవలయును. ఆదినము బ్రాహ్మణులకెంత దక్షిణ యిచ్చినయంతే పదియంతలు మరల యిచ్చిన దాతకు సమకూరును.

ఈ చతుర్థినాడు చంద్రునిచూచిన వారికొక సంవత్సర వర్యంతము లేనిపోని యపనాదములు కలుగుచుండునని పురాణములు చెప్పుచున్నవి. ఈ దోష పరిహారార్థమై యీక్రింది మంత్రము నుచ్చరించ వలయునట.

“సింహో ప్రసేవ మవన త్సింహో బంబకాహతః

సుకుమారక మారోదీస్తవ శ్చేష్యష్యమంతకః

ఈ మంత్రమును జదువుటయేకాక స్యమంత్రో పాఖ్యానమును గూడ వినవలయును. చంద్ర దర్శన దోషమునకు కారణమిట్లుచెప్పుదురు. విఘ్నేశ్వరుడు తననుపూజించినబ్రహ్మకువరము లొపగి మూషకముపై స్వారిచేయుచు చంద్రునికమును జేరుతటి తట్టుకపడెను. అది చూచి తన సౌందర్యమునకు గర్వించిన చంద్రుడు పక్కన నవ్వ వినాయకునికి పట్టరాని కోపమువచ్చి “టరీ చంద్రా! నీముఖమును జూచిన వారందఱును మిథ్యావవాదములకు లోనగుదురు గాక” యని శపించెను. చంద్రుడు భయభ్రాంతుడై సముద్రమున దాగెను.

లోక మంధకార బంధురమయ్యెను. దేవతలు తల్లడిల్లిరి. అప్పుడు త్రిమూర్త్యాదు లందఱును ఇరి చంద్రునికి వినాయకుని పూజించు విధానమునేర్పి వినాయకుని ప్రసన్నునిగా జేసిరి. వినాయకు డప్పుడు శాపము కేవలము భాద్రపదశుద్ధ చతుర్థి దినము నాటికి మాత్రమే వినియోగ మగునని సెలవిచ్చెను. అనాడు పొరపాటుతో చూచిన వారికి సహితము నిముక్తియై ట్లని ప్రార్థింపగా నాదినము వినాయకుని పూజించి బ్రాహ్మణులకు దక్షిణ లిచ్చి వ్యమంతకోపాఖ్యానము జదువు వారి కేయపవాదములు నుండనిని చెప్పెనట.

వ్యమంతకోపాఖ్యానము:—

ఈ కథ భాగవతమందును స్కాంద పురాణమందును నున్నది. దీనినే యిచ్చట సంగ్రహముగా సూచింతును. శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకలో రాజ్యము చేయుచుండగా నందొక యాదత్రుడు గ్రసేనుడను వాడుండెను. అతనికి సత్రాజిత్తు, ప్రసేనుడను నిరువురు కుమారులుండిరి. అందు సత్రాజిత్తు సూర్యసంబుద్ధుడోచనుడై సూర్యభగవాను నా రాధింప నాదేవుడతనికి ప్రత్యక్షమై వరమును గోరుచునెను.

సత్రాజిత్తు వ్యమంతకమణి నిమ్మని కోరెను. సూర్యుడ దీవిధముగ నామణినిచ్చుచు నిట్లు చెప్పెను. “ఈమణియ సాధారణమైనది. ప్రతి దినమును నిది తన తూకమంత యెనిమిదంతల బంగారము నిచ్చుచుండును. ఎవ్వడు నిర్మలుజో

ఎవ్వడు నన్నార్జునో వాడే దీనిని ధరింప గలడు. పాతకియైన వాడు దీనిని ముట్టినేని వెంటనే నశించును." సత్రాజిత్తా మణిని ధరించుకొని ద్వారకకు రాగా పరులందఱు దాని కారతి జూచి సూర్యుడే సమీపించెనేమోయని భ్రమించిరి. సత్రాజిత్తు శ్రీకృష్ణుని దర్శనార్థమై యరుగగా శ్రీకృష్ణుడా మణినిచాల ప్రశంసించెను. అంతట శ్రీకృష్ణుడెన్నడైన దానిని తన నద్దించుఁగి యపహరించునని సత్రాజిత్తు భయపడి తన తమ్ముడగు ప్రసేనునికి దాని నిచ్చెను. ప్రసేనుడును శ్రీకృష్ణుడును నొకనాడు వేట కరిగిరి. అనంతరము శ్రీకృష్ణుడుమాత్రము తిరిగి వచ్చెను. ప్రసేనుడు రాలేదు. శ్రీకృష్ణుడు తన తమ్ముని సంహరించి మణి నపహరించెనని సత్రాజిత్తు నిందకేయ దొడ గెను. జనులు గుసగుసలాడజొచ్చిరి. శ్రీకృష్ణుడు చాల నొచ్చి కొని యడవిలో ప్రసేనుని వెదకబోయెను. ఒకచో ప్రసేనుడు చచ్చిపడినది జూచి యొక సింహము వీనిని జంపిన జాడవలన గుర్రైఱంగి యాసింగపు జడలవెంట పోయెను. కొంత వడికి సింహశవమును జూచెను. ఆసింహమొక యెలుగు బంటుచే జంపబడి యుండెను. ఎలుగు జాడలను బట్టి పోవంబోవ నొక మహాగుహ యెదురయ్యెను. ఆగుహ లం మైశ్య పొడవై యుండెను. అందొక మేడయుండెను. ఆమేడలో నొక శిశువు నిద్రించు చుండెను. ఆశిశువు బాంబవంతుని కుమారుడు. ఆ శిశువు యొక్క యుయ్యెలపై శమంతకమణి కట్టబడియుం

డెను. ఆయుర్యైల నొక సుందరాంగి యూచు చుండెను. అకస్మాత్ జంబవంతుని కూతురు. ఆమె యిట్లు పాడుచుం డెను.

“ప్రసేనుని సింహము చంపెను. సింహమును జంబవం తుడు చంపెను. కావున ఈమణిసేదే. ఓబాలక యేడువ వలదు. శ్రీకృష్ణ దుర్యోధను సమీపింపగా బాలిక అతనిని జూచి మోహించి కృష్ణునితో నీమణి తిసిగొని తన తండ్రి మేల్కాంతు గోపల పారిపాహ్మని చేపెను. కృష్ణుడు నవ్వి తన శంఖమును పూరించి జంబవంతుని యుద్ధమునకు పిలిచెను. ఇద్దఱును యుద్ధము ౨౧ దినముల వఱకు జరిగెను. కృష్ణుని వెంట వచ్చిన పరీవాము గుహవెలుపల వారము దినములు నిగ్రహించి కృష్ణుడు రానందున నాతడండే మృతించెనని నిశ్చయించి సగరమునకుబోయి యావార్త తెలిపి యాతని యంత్యార్థము సహితము చేయించిరి. అచ్చట గుహలో జంబవంతుడు శ్రీకృష్ణునితో ఘోరముగబోరి తుదకోడిపోయి యీ శమంతకమణితో గూడ తన కూతురు జంబవతిని శ్రీకృష్ణునికిచ్చి గౌరవించెను. శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకకువచ్చి సభజేసి యందఱియెదుట మణియొక్క పుత్రాంతమునుచెప్పి సత్రాజిత్తునకు దాని నిచ్చెను. సత్రాజిత్తుగూడ దాసన్యాయముగా కృష్ణుని నిందించినందులకు సిగ్గుపడి తనకూతురగు సత్యభామను శ్రీకృష్ణునికిచ్చి పెండ్లిచేసెను.

పాపము సత్తాజన్ము మాత్రము మణి మూలమున
మృతినొందెను. శరభస్వదనువాదామణి నపహరించి సత్తాజన్ము
నుజంపెను. పిమ్మట శ్రీకృష్ణుని భీతిచే నామణిని అక్రూరుడను
వానికిచ్చి ద్వారకనుండి పారిపోయెను. కృష్ణుడును బలరాము
డును వానిని వెన్నంటి చంపిరి. కాని మణిని మాత్రము కాన
లేదు. మరిల కృష్ణుడు దాని నపహరించి ననునట్టి యపనాద
మునకు పాలయ్యెను.

అక్రూరు డా మణిని దీసికొని కాశిలో దాని నుండి
వచ్చు బంగారముచే దినదినము దానములు చేయచుండెను.
ఇచట శ్రీకృష్ణుడు మణి దొరుకనందున చాల విచారమునొందు
చుండెను. ఇట్లుండ నొకనాడు నారదుడు శ్రీకృష్ణుని సందర్శించి
వారి పరితాపమునకు గారణమరసి తెలిసికొని భాద్రపదశుద్ధ
చతుర్థి నాడు చంద్రుని శ్రీకృష్ణుడు చూచియుండినందున నింద
లకు పాలయ్యెననిచెప్పి యాచంద్రదర్శన దోష సంబంధ కథ
సంతయు దెలిపి వినాయకుని పూజనేయుటకై బోధించెను.
శ్రీకృష్ణుడదే విధము చరించి దూరునుండి విముక్తడయ్యెను.
ఇది శమంతకమణి వృత్తాంతము.

విఘ్నేశ్వరుడు సత్యవినాయక నామముచేతగూడ గొం
దటిచే పూజింపబడుచున్నాడు. దీనిని గుఱించి బ్రహ్మాండ
పురాణములో వ్రాయబడియున్నది. అందు కుచేలుడు కడుదరి
ద్రుడై శ్రీకృష్ణుని జూడబోవ శ్రీకృష్ణు డతనితో సత్యవినాయక
పూజనేయుమని బోధించెననియు : తడవ్లేచేసి ధనాధికుడయ్యె

ననియు జెప్పబడియున్నది. భాగవతములోని కుచేలునికథనే యించుక మార్చి పెంచి బ్రహ్మాండ పురాణములో వ్రాసి యున్నారు.

విశేషాంశములు:—

ఈ వినాయకుని నిజమగు తత్వమేమో యూహింప జాలము. సాధారణముగ ఇంద్రుని దేవత లొక్కొక్క ప్రకృతి తత్వమున కధిపతులుగా నుందురు. ఆరీతిగా నాలోచించిన వినాయకుడు పురుషు లొసరించు కార్యములు నిర్విఘ్నముగా గొనసాగవలెనను తలపుతో పూజింపబడి యుండును. గుప్త పండితు డీ వినాయకుడు పంటల దేవుడని యూహించినాడు. ఏలయున పంటలను నాశనము చేయునట్టిపి యెలుకలు. ఆ యెలుక యీతని వాహనము, అనగా నేనస్తువును వీరులు నిర్జితురొ కానిని వాహనముగా చేసికొందురనియ, శ్రీకృష్ణుడు కాళీయసర్పము నోడించినందున దానిపై నాట్యమాడెననియు, నీశ్వరుడు నందికేశ్వరుని జయించినందున నందిపై స్వారిచేసె ననియు, నదేవిధమున నెలుకలను నాశనముచేయు వినాయకుని కెలుక వాహనమనియు నాపండితుని యభిప్రాయము. మఱియు చెవులు చేటలవంటివని వర్ణించుటచే చేటలును దూర్పు వట్టు మున్నగు ధాన్యసంబంధ కార్యములలో వాడబడుచు న్నందున నీయుపమానముకూడ పంటల సంబంధమైనదని వారు వ్రాసినారు. ఏకదత్తముయొక్క యర్థము నాగలిగి

భావింప వచ్చుననినారు. ఈ వాదమే నిజమని భావించిన
వినాయకుని పూజా విధానములో సమర్పింపబడు ప్రతిపుష్ప
ఫలములను గూడ నాలోచింప వలయును. అనగా ప్రకృతి
యంతయు పంటలచే నుండినప్పుడీ దేవుడు కొలువబడుచు
న్నాడు. ఈవాదము సరియైనదో కాదో నిర్ణయింప జాలము.
వినాయకుని పూజ కొక ప్రత్యేక దినము పూర్వము నిర్ణయిం
చినట్లు కనబడదు. భాద్రపద మందుగాని శ్రావణమందుగాని
మార్గశీర్షమందుగాని చేయవచ్చు ననుటలో నేమి సందర్భమో
దురూహ్యము.

విమర్శ

గణేశ పూజను గుఱించి యనేక పండితులు ((ప్రాచ్యులు
(వ్రతీచ్యులును) తమ తమ తెలివినంతయు వినియోగించి యిద
మిథమని నిర్ణయింప ప్రయత్నించినారు.

గణపతిని గుఱించి ఐతరేయ బ్రాహ్మణములో ౧, ౨౧
లో చర్చగలదు. అందితడు బ్రహ్మ, బ్రహ్మణస్పతి, లేక బృహ
స్పతిగా వర్ణింప బడినాడు.

మ్యూర్ (Muir) అను శాస్త్రాత్మ్య పండితు డిట్లను
చున్నాడు:—

“ప్రాచీన వేదాంతము లేఖక కళను మంచి వద్దతిపై
నువయోగించిరి. సమానార్థద్యోతకములగు పదములన్నియు
నొకచో కేర్పబడెను. వీనినే “గణములు” అని పేర్కొనిరి.

ఈ “గణముల అధిపతి”ని బ్రహ్మణస్పతియని నిర్వచించిరి. తర్వాత దీనినే విద్యతో సరి పోల్చిరి. ఈ విద్యనే బ్రహ్మయనియు, వేదమనియు ననిరి.”

యాన్ముడు ఇట్టి గణములను సమకూర్చెను. ఈ పంక్తిని అభిప్రాయమున నీగణముల (విద్య) యధిపతియే గణేశుడు.

శివమహాపురాణములో గణేశునికి వివాహముచేసియున్నారు. ఇతనికి బుద్ధి, సిద్ధి అను నిద్దఱు భార్యలు. వీరిరువురికి క్షేమ, లాభ—అను పుత్రులు కలిగిరట. ఈ పదముల యర్థము చూచిన వినాయకుడు విద్యాధిదేవత యనియే బోధయగుచున్నది.

గణపతి పూజ జేయునప్పుడు పారోహితులీ మంత్రమును జదువుదురు.

మ॥ గణానాం త్వాగణపతిం నానామహే

కవింకవీనా మపమశ్రవస్తమం

శ్రీష్టరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత

తనశ్చుభ్యన్నా తిథిస్సీదపాదవం॥

ఋగ్వేద, మం ౨, ౨౩, ౧

పై వివరింపబడిన బ్రహ్మణస్పతిరామమే గణపతిరామమని దీని యభిప్రాయము, కాని యీమంత్రము మనగణేశుని సంబంధము కాదని గోవిందదాసుగారి యభిప్రాయము. అది ముందు వివరింతును.

తైత్తిరీ యోగ పనివత్తులో నీకింది మంత్రమున్నది.
 మం॥ తత్పురుషాయ విద్మహే
 వక్రతుండాయ ధీమహి
 తన్నోదంతిః ప్రచోదయాత్ ॥

దీనిభావము:—

“ఆ పురుషుని తెలిసికొనుచున్నారము. వక్రతుండుని
 ధ్యానించుచున్నాము. ఆధ్యానమందు మమ్మలను మహాదంత
 ముగల దేవుడు ప్రేరేపించుగాత”

ఈమంత్రము సుప్రసిద్ధమగు గాయత్రీమంత్రము నమూ
 నాపై సిద్ధము చేయబడినది. ఇట్టి మంత్రములీ యపనివత్తులో
 విశేషముగా నున్నవి. అయితే విశేషమేమన అన్నిటికిని
 భాష్యము వ్రాసినట్టి శ్రీమత్ శంకర భగవత్పాదులవారు ఈ
 మంత్రముల కేమియు భాష్యము వ్రాయలేదు. ఈయుపనివత్తు
 యొక్క పాఠ భేదములు నానాప్రాంతములందును కలవు. కొన్ని
 ప్రాంతములవారు ఈ మంత్రములు గల పాఠ భేదముల నొప్పు
 కొనరు. దీనివలన మనకు జోధయగుటయేమన, శ్రీమత్శంకరా
 చార్యుల యనంతరమెవ్వరో శైవభక్తులీ మంత్రముల నీతైత్తిరీ
 యోగపనివత్తునందు చేర్చినారు.

ఒక పండితుడు గణపతి యత్పత్తిని గురించి యిట్లు
 ఇంగ్లీషుభాషలో వ్రాసియున్నాడు:—

“క్రీస్తు శకానంతరము ౨౦౦ లేక ౩౦౦ ఏండ్ల తర్వాత,

జాడజన్మ కథలను తిన్నగా హైందవ పురాణముల లోనికి మార్చుకొన మొదలుపెట్టిరి. మాయాదేవిని జాడలు గజముచే నభిషేకింపబడినట్లు చిత్రించుచుండిరి. ఈ గజయు మాయాదేవినే పారాణికులు గజలక్ష్మిని జేసిరి. అదేప్రకారము జాడల “జంభాల” యను దేవతను వీరు గణేశునిగా జేసిరి. జంభాలుని వాహనము ముంగిస. దీనినే చిట్టెలుకగా మార్చి గణేశుని వాహనము చేసిరి.”

గోవిందదాసుగారు “హిందూమతము” (Hinduism) అను నాంగ్లగ్రంథమందు గణేశుని గుఱించి బహుతీవ్రముగా ఖండితపూర్వకముగా వ్రాసియున్నారు. ఎట్లువ్రాసినను భిన్నాభిప్రాయములను గూడ పాఠకుల యెదుట నంచుటలో దోషముండనేరదు.

“అధునికులలో ప్రతిపూజకును మొదట రక్తవర్షింపును. అట్లే బొజ్జకల వాడును, చతుర్భుజుడును, ఏనుగుతలవాడును, ఎలుక నెక్కిన సామియునగు గణేశుని పూజించుట యాచారమైపోయినది. ఈ వికారపు దేవుని తత్త్వమంచేదో పరమార్థమున్నదని నిరూపింప కొంటు ప్రయత్నింతురు. కాని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి కాలమువఱకే యితనిని మంచి దేవతగా బరిగణించక దుష్టదేవతగా నెంచినాడు, (చూడుడు స్మృతి ౧, ౨౭౦, ౨౮౯, ౨౯౩) ఇతడు వాల్మీకికి బరిచితుడేకాదు. (అనగా రామాయణ కాలమున లేడు) ఇతడనేకేతర దేవతల

వలె అనార్య దేవతగా నుండినను కొందఱు “గణానాంత్యా గణ పతి హవామహే” యను ఋగ్వేదమంత్రముచు నీతనికి నమస్వయింతురు. కాని యథార్థముగా నీమంత్రము బృహస్పతి నుద్దేశించి చెప్పబడినది. ఇదే ప్రకారము వేదముందలి రుద్రులను పౌరాణిక మహాదేవునికి (శివునికి) అంటగట్టుదురు. ఇది తప్పు.

“మానవగృహ్య సూత్రముల ప్రకారము (౨, ౧౪) ఈ గణేశుడు ఒకే దేవుడుకాదు. గృహ్యసూత్రములలో నలుగురు దేవతల పేరులున్నవి. అవేవన (౧) శలకటంకట (౨) కూష్మాండరాజపుత్ర (౩) అజస్మిత (౪) దేవయజ్ఞ ఈనలుగురును మానవుల వీడించి వారికి గష్టముల గలుగ చేయుచుండిరట. ఈ దుష్టులను తృప్తిపఱచుటకై వైగృహ్య సూత్రములు పూజావిధాన మిట్లు నిరూపించినవి. వీరికి వచ్చిమాంసము, చేపలు, మద్యము నైవేద్యముగా నియ్యవలెను.

“యాజ్ఞవల్క్యుని కాలము వఱకీ నాల్గుదేవతలు ఒకే దేవతయయ్యెను. కాని పేరులు మాత్రము అతయ్యెను. అవేవన (౧) శాల (౨) కటంకట (౩) కూష్మాండ (౪) రాజపుత్ర (౫) మిత (౬) నమ్మితం.

“ఈ పేరులను జూచిన పైనాల్గు నామములనే తలతోక విడిచి అరుచేసినారని విశదమగును. మొదటి నాల్గింటిలోని దేవయజ్ఞన నామము మాత్ర మెగుర గొట్టబడినది.

“ఈ పునఃప్రకాలము వచ్చునట్లుకు ప్రాణములైన
౧౧ రుద్రులను వివరముగా ఒకే మహాదేవు-
డుగను, గణపతిగాను మార్చెను. ఈ గణపతి పార్వతీ మహా-
దేవులకు గణపతియ్యెను.

“ఈ సర్వసత్కార్యములను నాశనము చేయువాడు
గాన “విభవ” గణపతి డయ్యెను. ఇట్టి దయ్యమును నిద్రాధి-
దేవతగా పోషింప విచిత్రము. ఇతని కేనుగుతలను, తిండిపోతు-
తనమును పోషించి పెద్దపాట్లను, పెట్టుటయేగాక సూచికార-
పరిణామములను యెరుకను సవారి గుఱ్ఱముగా జేసినారు.

“ఈ గణపతి భక్తులు ఆరు తెగలవారు. కొండలు
వామ మామలు. ఈ వామమార్గీయుల దేవతను ఉచ్చిష్ట-
గణపతి యనెను. ఈ విగ్రహము ప్రక్కన నొక సన్నదేవి
యుండును. ఇట్లుగణపతి మొక్క తుండము ఆడుచుం-
డును.

“ఈ భాగమము” అను తంత్రగ్రంథమంగిట్లున్నది.
తేలివిగల గణపతి (వినాయకుడు) తన తండ్రిని (శివుని) తన
వికృతిరూపముగా గారణమేమని యడుగగా జనకు డిట్లనెను.”

“నాకును నీతల్లియగు పార్వతీయు హిమవంతమందు
సంచరించి నాడగా మేము ఏనుగులు రమించు చుండుటను
జూచితిమి. అప్పుడే మాకును ఏనుగుల రూపుతో గూడవలె
నని కోరిక కలిగెను. ఆనంభోగ ఫలితముగా నీవు జన్మించి-
తివి.”

ఇవిగోవిందదాసు గారి యశిప్రాయములు. మొత్తము పై వారి యశిప్రాయమున వినాయకుడు అనార్యుల దేవతయై యుండి తర్వాత నార్యులచే పూజింప బడజొచ్చెను.

నాయశిప్రాయమున మ్యూరు (Muir) పండితుని యభిప్రాయమే సమంజసముగా నున్నది. ఋగ్వేద మందు వర్ణించబడిన బ్రహ్మణవృతియే గణములకు (అనగా శబ్దములకు—లేక విద్యకు) అధిపతి—అతడే గణపతి అతనికే తర్వాతి సౌరాణికులు శైవసంబంధము కల్పించి నానా విధముల సతని యుత్పత్తి ప్రకారమును సృష్టించి విఘ్నముల కధవతినిగాజేసి యుందురు.

చాతుర్మాస్య వ్రతము

దేవ ధర్మమందు బ్రాహ్మది
భీష్మనితో స్త్రీలకు నకల సంప
త్కరమగు వ్రతమేదియని విచా
రించగా నా పితామహుడిట్లు చెప్పెనని
యున్నది.

“గీ॥ అధిక మేకాదశీవ్రతం బందు శ్రావ
ణంబు మొదలుగ మాసముల్నాలుగింట
నాచరించినవారికి నఖిల వాంఛి
తంబు లీడేరు నిందిరాధవుని కరుణ”

“నారాయణ దేవుండు శ్రావణ మాసంబున శుక్ల
పక్షంబున నేకాదశీ దినంబున యోగనిద్రగైకొని కార్తికం
బున బ్రసన్నుండగు నాశేషశయనుండు మేల్కొంచిన దినంబు
ద్వాదశి యనంబరకు. అందు బూజించిన వారికి సర్వపాప
విముక్తియు హరిసాలోక్యంబు నబ్బు.”

ఈ నాలుగు మాసములలో అనగా శ్రావణ, భాద్ర
పద, ఆశ్వయుజ, కార్తిక మాసము లందలి ఏకాదశీ దివస
ములం దుపవసించి జాగరముండుట ముఖ్యము.

ఈ చాతుర్మాస్యము శేషధర్మమందు స్త్రీలకే ప్రధా
నమని చెప్పినను నాచరణలో సన్యాసులు వీరాధిపతులు,

బ్రాహ్మణులు మున్నగువారుకూడ దీనినాచరింతురు. శ్రీమహావిష్ణువు ఈ నాలుగు మాసములు యోగనిద్ర చెందుననుట యుక్తికి సరిపోదు. యథార్థమేమన నీ నాలుగుమాసములు వర్షకాలమున వచ్చినవి. ఈ నాలుగు మాసములదే వస్యాత్పత్తియు, సకల సిపీలికాది కీటకిముల యుత్పత్తియు విశేషముగా నుండును. జనులీ కాలములలో విశేషముగా సంచరించిన సూక్ష్మజీవరాసులకు ప్రాణహానియని జైనుల విజృంభణకాలమున మనవారు గ్రహించి యుండును. మఱియు రాజులకు పరదేశములపై పీఠాధిపతులకు తమ శిష్యుకోటపై అర్ధులకు దాతలపై దండయాత్ర చేయునీ నాలుగు మాసములందు దుస్తరపంకమును, పరిపూరిత సచితటాకములును, నడ్డుపెట్టుటచే నెచ్చటికిని కదలక యున్నచోటనే కాలము గడవుట యుక్తమని మన పెద్దలు భావించి యీ చాతుర్మాస్యము నేర్పాటుచేసి విష్ణునికి యోగ నిద్రను కల్పించి యుండురు.

పరశు రామ జయంతి

పరశురామ జయంతి ప్రతి వైశాఖ శుద్ధ తృతియ నాడు జరుప బడును. ఈ పరశురాముడు సకావతారములలో నొకడుగా బరిగణింప బడుటచేత శ్రీరామాద్యవతార పురుషుల వలె నీతని జయంత్యుత్సవము సహితము ఆ బ్రాహ్మణ చంపాలముగా జరుపబడవలసి యుండగా నిప్పుడని కేవలము బ్రాహ్మణులకే ప్రాముఖ్యమైనదై యుండుటకు గారణమేమో!

పరశురాముడు క్షత్రియ స్త్రీయగు రేణుకకును, బ్రాహ్మణుడగు జమదగ్నికిని బుట్టిన వాడగుటచే నేటియాచార మనుకట్టి సంకరజాతిలో జేరవలసినవాడు. కాని పూర్వ కాల మంనుండిన శాస్త్రముల యాధారమున నేమి మర్యాదలవలన నీని బ్రాహ్మణుడు దక్కిన మూడు జాతుల స్త్రీలను బొందుట కర్హుడై యుండెను. కావున జమదగ్ని యొక్క యుత్పత్తి అను లోమవద్ధతిచే నశాస్త్రీయమే.

ఈ పరశురాముని చరిత్ర అతి విచిత్రమైనది. ఇతడు చాల ముక్కోపి. తండ్రి నుండి యీధనమును వారసత్వపు హక్కుగా పొంది వృద్ధిచేసి కొనిసట్టివాడు. జమదగ్ని భార్య

యగు శివుని ప్రతిదినము నదికేగి యచట నున్నాడో నొక
 విందెను సిద్ధముచేసికొని దానిలో నీరుతెచ్చి నీరకములను
 జేయుచుండెడిది. ఒకనాడు నదీనీరమున నొకదాని విడిసియుం
 డెను. అతని సౌందర్యమును, నైభవమును దేవుని చూచి
 చూచి కొంతమనసు చెదరిన దయ్యెను. ఆ నాడెన్ని ప్రయత్న
 ములుచేసినను యిసుకకుండ సిద్ధము కాకపోయెను. తుదకెటు
 లో నిలొకనోయెను. జమదగ్ని తన భార్యతో నాలస్యమున
 కేరక కారణమనియడిగి సరియగు సమాధానము కానక తన
 మోగింపిచ్చిచేతనే యామె మనశ్శుంచలతను గుఱ్ఱించి యా
 గ్రహావస్థకుడై యలిగి తన కుమారుడగు పరశురాముని
 నామె పాలనకుట్టకై నియోగించెను. గొట్టెలియే మాయుధ
 ముగా గలిగి యాచేరు పొందిన పరశురాముడు జంతు కొంకు
 లేక యల్లచేసెను. పితృవాక్య పరిపాలకుడగు కొడుకుయొక్క
 చూజ్జాపరిపాలన క్రమమునకు సంతసించి పరము చేడుకొనుమని
 తండ్రి కోరగా సమయస్ఫూర్తిగల యాబాలుడు తన తల్లిని
 పునర్జీవితముగా చేయుట వరప్రసాదమన జనకునిని యొనరిం
 చెను.

కొంత కాలమునకు జమదగ్ని తనశ్శత్రువులనుకొనుచుండ
 కొండలు క్షత్రియులా ఋషిని గ్రూరముగా జంపివైచిరి.
 దానిని విని పరశురాముడు క్రోధోద్ధీపితుడై ధాత్రినంతయును
 నిరువది యొక్కమారు చుట్టిచుట్టి క్షత్రియులను వెదకి వెదకి
 సంహార మొనర్చెను. ఇట్లు ప్రపంచమును నిండుమింతు నిష్క

త్రముగా నొనర్చి శాంతిబొంది క్షత్రియ సరమేధమో నాగ
నొక యజ్ఞముచేసి యందు దక్షిణగా కశ్యపుడను బ్రాహ్మణు
నికి యావత్ప్రపంచమును దానముచేసి తాను మహేంద్ర
పరవ్రతమం దునికి చేసికొనెను.

కొంత కాలమునకు శ్రీరాముడు సీతకొరకై శివధన
స్సను భగ్గుము జేయగా పరశురాము డచ్చటికివచ్చి రాము
నెదిరించి యోడిపోయెను. ఇది మొదటి యోటమి. ఇందు
విశేషమేమన ఒక యవతారిపురుషుని. ఇంకొక యవతారిపురు
షుడోడించెను!!

తర్వాత రామాయణ కాలమందే కాక భారత కాల
మందును పరశురాముడు మన కగబడు చున్నాడు. భారత
మందు భీష్మాచార్యుల కీతడు చావాచార్యుడు.

గురు శిష్యుల కొకసారి యంబవిషయమై పోరాటము
జరిగెను. అందు పరశురాముడు శిష్యునిచే నోంపబడెను. ఇది
రెండవ యోటమి.

ఈ పరశురాముని దగ్గఱ శస్త్రాస్త్ర విద్యల గణచు
టకై కర్ణుడుపోయి తాను ద్వీజుడనని బొంకి యాయన యొద్ది
విద్దెను నేర్చుకొనెను. కాని యింద్రుని కైతవముచే పరశురా
ముడు యథార్థమును గుఱ్ఱించి కర్ణునికి కాపమిచ్చి చాపవిద్య
యందు జెడిసవానిగా జేసెను. ఇది యాతని చరిత్ర.

విమర్శ

పరశురాముని కాలమందు క్షత్రియులకును బ్రాహ్మణులకును జాత్యున్నతి విషయమై కలహములు జరుగుచుండెనని చరిత్రకారుల యభిప్రాయము. ఒక సమయమున క్షత్రియులు మొదటితరగతిని బొంది బ్రాహ్మణులను రెండవవర్గాకు నించి యుండిరి. గీని సంబంధముగు నిదర్శనములు జాతక కథ లందు గూడ జాలకలవు. కావున తీవ్రముగా నుత్కృష్టతకై పెనగుచుండిన వీరి వివాదమును గొడ్డలితో బరశురాముడు తీర్చెను

ఆ కాలమందు క్షత్రియులు చాల ధర్మేతరులై ప్రపంచమును బాధించు చుండి రనియు, నట్టి యుపద్రవమును పరశురాముడు నివారించె ననియు దాన నీత డవతార పురుషుడనియు జెప్పదురు. కాని యథార్థమేమన తన తండ్రిని జూపిన క్రోధముచే రాజులనందఱను వెదకి వెదకి చంపెను. మఱియు దల్లినే నిర్భయముగా చంపినవానికి క్షత్రియులొక లెక్కయా?

పరశురాముడెల్లు రామాయణ— భారత కాలము లందు రెండు యుగాంతరము లందు జీవించెనో యాతని వయస్సు ఎంతయని నిశ్చయింపవలెనో యు విషయముల నిర్ణయించుట కష్టము. ఇతడు శ్రీరామ శ్రీకృష్ణుల కాలమందు—రెంటు ను నుండిన వాడనునది విశ్వసించిన శ్రీరామ శ్రీకృష్ణుల కాలము లందు జాల వ్యత్యాసము లేదనియు నించుమించు వీరు సమ

కాలికులనియు జెప్పవలసివచ్చను, అప్పటికిని పరశురామునికి సుమారు ౧౭౦ సంవత్సరముల వయఃకాలమని చెప్పవలసియుండును. అయితే పౌరాణికులు పరశురాముడు చిరంజీవియని చెప్పి యూచిక్కుచుండి తప్పించుకొనుచున్నారు. పరశురాముడొక్కడేకాదు నేటికిని జీవించువాడు. ఇతనితోబాటు నశ్వత్థామ హనుమంతుడు మున్నగు వారు నేటికిని బ్రతికియున్నారు. శ్రీరామకృష్ణులు శతవత్సరముల జీవితానంతరము మరణించిరి కాని వీరుమాత్రము చిరంజీవులై ప్రకృతి విరుద్ధ మర్యాదచే విలసిల్లుచున్నారు. ఏమి కారణమో? నిజమో? కల్లయో? ఎందున్నారో? ఎవరికగపడువారో? ఇనన్నియు మనకు నచ్చ జెప్పవారెవరో తెలియదు.

పరశురాముడు రామాయణ భారతకాలములందును గ్రంథను నుండినది విశ్వసనీయమే. శ్రీరాములు, శ్రీకృష్ణులు, యుగంతరములలోనుండి నారని విశ్వసించువారు పరశురామునికి చిరంజీవత్వసిద్ధిని ఇమ్మివలసి వచ్చెను. యథార్థమేమన శ్రీరామ శ్రీకృష్ణులకు అంతరాయము విశేషముగాలేనటు కనబడుచున్నది. శ్రీరాముల వార్ధక్యవశో శ్రీకృష్ణులు బాలుడుగా నుండి యుండును.

రామాయణమందును. భారతమందును వచ్చు వీరు లలో పరశురాముడొకడు. ఇంకనుచాలామంది రామాయణము లోనివారు భారతమందు కనబడుచున్నారు. ఎట్లనః—

౧. హనుమంతుడు:—

ఇతడు రాచూయణమునకే పూర్తిగా చెందినవాడై నను భారతములో వృద్ధుడుగా కానవచ్చుచున్నాడు. సౌగంధి కాహరణములో భీమునితో కలసి అతనికి సాయపడుచున్నాడు.

౨. బ్రభువాహనుడు:—

ఇతడు జాంబవంతుని మనుమడు. జాంబవంతుడు రామాయణములో ముఖ్యుడు. బ్రభువాహనుడు భారతవీరులలో నొకడు.

౩. విభీషణుడు:—

ఇతనిని రాముడు లంకాకాశ్యపనిగా పట్టాభిషేకముచేసి పోయెను. నలుడు దక్షిణదేశ దిగ్విజయ యాత్రకు పోయినప్పు డును ఇతడే వృద్ధుడై రాజ్యముచేయుచుండెను. నలునితో ఢి కొనుటకు మారుగా అడిగిన వెంటనే లోబడి కప్పముగట్టెను.

౪. పరాశరుడు:—

ఇతడు వసిష్ఠుని మనుమడు. భారతములో నితనిగురించి యిట్లు వ్రాయబడినది.

చ. “గతవః సమత్సరుండు త్రిజ గద్వినుతుండు వసిష్ఠపౌత్రుడు
స్నతమతి శక్తిః పుత్రుడ ఘనాశన ఘోరతపోధనుండు ను
వ్రతుడయి తీర్థయాత్రనను వాడు పరాశరుడన్మనీంద్రుడ !
య్యతివ దగ్ధోదరింగనియె నయ్యమునానదియోడరేవునన్

—అది. ౩ అ. ౩౪ ప.

పై పద్యమందు పరాశరుని తండ్రి శక్తిపుత్రుడనియు,

తాత వసిష్ఠముని యనియు తెలిసెడి. వసిష్ఠుడు శ్రీరాములకు కులగురువు.

౫. సుగ్రీవుడు:—

తెనుగు భారతములో సభాపర్వమందా సహదేవుని
చిగ్విజయములో కిష్కింధా విజయము వదలివేయబడినది. సం-
స్కృత భారతమందెట్లున్నది.

“గుహమాసాదయా మాన కిష్కింధాంతోక విశ్రుతాం
పురం వానరాశీం సుగ్రీవేణాభివాలితం”

కావున సుగ్రీవుడును ఉభయత్ర కనుపించువాడే.

నాకు గోచరించిన విషయములివి. ఇంకను పండితులకు
మరెందరు కనుపింతురో యేమో! ఈ విషయములను బట్టి
యాలోచించి చూచిన రామాయణ భారతకాలములందు అం-
తగా అంతరాయము కనుపించదు.

వరశురాముడు ఒకవిధముగా గొప్ప సంస్కర్త. స్వయ-
ముగా అనులోమసంజాతుడు. ఇతని క్షత్రియ సంహారము నేటి
వరకును చాల జాతులకు అరుకూలమగు నాధారముగా నేర్పడి-
యున్నది. పతిహీనలైన క్షత్రియ స్త్రీలనుండి మిశ్రజాతులేర్పడి
నట్లు ఎందరో వ్రమాణములను కల్పించుకొనినారు.

“వరశురాముడు భీకరవిజ్ఞాపాగ్ని శాస్త్రుడై యిరువదియొక్క
మారు ధాత్రీతలని ఒకక్షత్రింబుచేసిన దత్ క్షత్రియ పకులు
సంతానకాంక్ష వెలయంగ ఋకుకాలముల మహావిప్రలదయ
చేసిధయ్యపురపుత్రుడ బడిసిరిపలుపుర గొడుగుల గూతుల”

అని భారతమందు వ్రాసినారు. మరియు స్కాండపురాణములోని సహ్యాద్రి ఖండములో నిట్లు వ్రాసినారు.

“అబ్రహ్మణ్యే తదా దేశే కౌశరాణా ప్రేక్షభార్గవః
స్థాపయత్వా స్వకీయే సత్వే తే విప్రాణాః కల్పితాః”

తాను కశ్యప బ్రాహ్మణునిచే పెడలగొట్టబడిన పక్షి సహ్యాద్రి పర్వతప్రాంతమందు నివసించి అందు బ్రాహ్మణులు లేకుండు టనుజూచి అచ్చటి ఆటవికులైన కొండజాతి వారిని (అనగా శూద్రులకన్న నీచులైన జాతివారిని) జూచి వారి మెడలలో జందెములు వేసి వారిని బ్రాహ్మణులనుగాచేసెను. ఇంతటి సంస్కార శార్యము సామాన్యమైనదికాదు.

బుద్ధ జయంతి

భావతారములలో బుద్ధ భగవాను డొకడు. ఇతనికి కడవటి యవతారము. వీరి తర్వాత ముందెన్ని భావతారములు రానున్నదని హిందువులు విశ్వసించును. అన్ని యవతారముల మాట యటుండ శాస్త్రావతారము హిందువులకు సరిపడినది కాదు. ఒకప్రక్క యవతారమని చెప్పుచు వేరొక ప్రక్క బుద్ధుని నిందించును. దీనికి గారణమేమన బుద్ధుడు వేదప్రామాణ్య మొప్పుకొన లేదనియు, జాతి సంకరము చేసెననియు, నాస్తికతను ప్రబలజేసెననియు నిందించును. బుద్ధునివంటి భావములనే వెల్లడించిన శ్రీశంకర భగవత్పాదులను సహితము ప్రచ్ఛన్న శౌద్ధుడని నిందించినారు. శౌద్ధమత మెట్టిదైనను మనకా ప్రసక్తితో నవసరములేదు. అన్ని జయంతులను గుఱించి యీ గ్రంథమందు వ్రాసినాము. కావున నీజయంతి విషయము సహిత మించుక వ్రాసెదము.

బుద్ధుని జీవితము

కలియుగమందు ౨౪౮౦ వ సంవత్సరమున వైశాఖ పౌర్ణమినాడు కపిలవస్తు సమీప మందలి లంబినియసు నారామ మందు శ్రీబుద్ధ భగవానుడు జన్మించెను. ఇతని తల్లి మా

యాదేవి, తండ్రి శిష్యుడనుడు. వీరిది క్షత్రియ వంశము. గౌతమగోత్రము. శాఖ్యులను శాఖివారు. ఇత్థాకు సంతతివారగుటచే వీరు సూర్యవంశ క్షత్రియులు. బుద్ధుడు పుట్టిన నాడే యతని భార్యయగు యశోధరయు, బోధివృక్షమును, జన్మించెనని చెప్పుదురు. బాలుని ముగ్ధుడని పేరు సిద్ధార్థుడు. అతని జాత సముచూచి యాశువృక్షివృక్షమున యగును లేనా ప్రదక్షయైన యగునని కాలగర్హిణుల పరీక్ష. బాలుడు పుట్టిన యేడవనాడే యాశువృక్షి వృక్షివచ్చెను. తండ్రి బాలుని ప్రతిరోజుంచి విద్యలుచెప్పించెను. అతని ౧౬ వ ఏట యశోధరతో బండ్లియయ్యెను. వీరికి రాహులాయను కొడుకుపుట్టెను. ఈ కొడుకు వారికి ౨౫ వ ఏట పుట్టెను. ఈ కొడుకు పుట్టిననాడే సిద్ధార్థుడు సంసారమును వదలెను. ఇతడప్పుడు సన్యసింతునో యేమోయను భయముచే సీతనితండ్రి యితనిని సదా భవనమందే సర్వశాఖ్యములతో బెంచెను. ఒకనాడు సిద్ధార్థుడు సగరముచూచుటకై రథమెక్కిపోయెను. ఆతడు వీధులందుబోవుచుండగా నాలుగు దృశ్యములు చూచెను.

౧. మొదలు ఒక ముదునలిసిజూచెను. చూచి రథచోదకునితో వాని తల నరసిన కారణము విచారించగా నందరును నిల్లేముదుక లగుదురని ప్రత్యుత్తరము బడసెను.

౨. తర్వాత నొక జాడ్యస్థునిజూచి తానును జాడ్యముల బొందవచ్చునని గ్రహించెను.

౩. అటుతర్వాత నౌకశవమును జూచి అందఱును నౌకనాడు చచ్చు వారేయని తలపోసెను.
౪. కడపట నౌకభిక్షువును జూచి వాడు సర్వసంగ పరిత్యాగియై యుడుటను జూచి ప్రాపంచిక దుఃఖములనుండి విముక్తికిదియై మంచిసాధనమని యాదినమే యర్థకాత్రమందు నిల్లు వాకిలి తల్లి పిల్లలు వడలి యేకాంతముగా నడవుల కేగెను.

అచ్చట నాఱు సంవత్సరములు తపస్సుచేసి నానాయోగాభ్యాసములుచేసి తుదకవి నిరుపయోగములని గ్రహించెను. తర్వాత నౌకనాడు (నైశాఖ పూర్ణిమనాడు) అతనికి దివ్యజ్ఞానము కలిగెను. అప్పుడే బుద్ధుడయ్యెను. నాటినుండియే సిద్ధార్థుని బుద్ధుడనియు సతని మతమునకు బాదమతమనియు లోకమందు ప్రఖ్యాతి కలిగెను.

ఇట్లు బుద్ధుడై యతడు మొదలు కాశీలోని సారనాథులో మతబోధచేసెను. అనేక బ్రాహ్మణులు వారిశిష్యులైరి. బుద్ధుడైన తర్వాత సతడు ౪౫ సంవత్సరములు మత వ్యాపకము చేసెను. అతడు తన ౮౦ వ ఏట కుశీనరయను స్థలములో రెండు సాలవృక్షముల మధ్య మరణించెను.

బుద్ధుని ఋఖ్యనందేశము అహింస. ఈతత్వము పూర్వము హిందువులందు కానము. హిందువులు సశువుల యజ్ఞము పేరజంపి మాంసభక్షకులై యుండిరి. బుద్ధుడిది నిరాకరించెను.

ఈతని తత్వమునే తర్వాతి కాలములో బ్రాహ్మణులు సంపూర్ణముగా నొప్పుకొనిరి.

బుద్ధుని కెండవ సందేశము సర్వసమత్వము. ఆర్యులలో చాతుర్వర్ణములు ముదిరి నానాశాఖలుగా వ్యాపించి పరస్పరద్వేషములు వ్యాపించియుండెను. బుద్ధుడీకులమును భ్వంసముచేసెను. అందఱను నొకేకులము వారినిగా జేసెను.

ఈ బౌద్ధమతము తూర్పున జవా (యవద్వీపము) బోర్నియో, సుమిత్ర, బలి, చీనా, జపాను దేశముల వఱకును దక్షిణమున సింహళము వఱకును పశ్చిమమున బాబిలోనియా వఱకును వ్యాపించెను. కాని యేమినిత్రమో రానురాను తన యుత్పత్తిస్థానమగు హిందూస్థానమందు నామమాత్రావశిష్టమయ్యెను.

జయదేవకవి తన గీతగోవిందములో శ్రీ బుద్ధపరమాత్మను నిట్లు వర్ణించినాడు.

విస్తసియజ్జ విధే రిహ హా శుభిజాతం
పదయచ్ఛాదయ దర్శితపశుఘాతం
శేకన! ధృతబుద్ధశరీర!
జయజగదీశ! హరే!

భావము—“హే కేశవ, హేహరే, హేజగదీశ! నీవు బుద్ధావతార మెత్తితివి. బుద్ధావతారమున నీహృదయము దయామయమైనది. నీవు వేదమందు పశుఘాతముచే యజ్ఞము

చేయవలయునని చెప్పెడి శ్రుతిని ఖండించినావు. అనగా అహింసా తత్త్వమును బోధించినావు."

భారతమందు శాంతిపర్వము లోని 3౪౦ అధ్యాయము లోని యీ క్రింది శ్లోకములో దశావతారములు తారుమారై నవి.

“హంకః కూర్మశ్చ మత్స్యశ్చ సామర్భవాద్విజోత్తమః
వారాహో వరిశిః హర్ష వాహనోఽమ ఏవచ
రామో దాశరథీశ్చ సాత్వజోఽత్మిక-చేషః॥

నిక్కుండినను “సాత్వజః” అను అనంతరము బుద్ధావతారమని స్పష్టము.

హోలీ

హోలీ పండుగ ఫాల్గుణ శుక్ల పౌర్ణమి దివసమున చేయబడుచున్నది. హోలీ పండుగ నేటికాలమం దించుమించు హిందూస్థాన మందన్ని ప్రాంతములందును గావింప బడుచున్నది. అయినను నిది యుత్సవదేశీయుల కుండినంత ప్రాముఖ్యమాగా దాక్షిణాత్యులకు లేదనవచ్చును.

హిందువుల యనేక పర్వముల చరిత్రతెలిసే యీహోలీ పర్వచరిత్రయు సనమగ్రముగా నున్నది. ఈ పర్వ మెట్లు వాడుకలోనికి వచ్చెనో యిది యేల జేయబడుచున్నదో యేగ్రంథ కారుఁడును తృప్తికరముగా చూపించి యుండలేదు. దీని నిజమైన తత్త్వమేదో నేను విమర్శలో చర్చించి నిర్ణయించెదను. ప్రకృతము ఈపండుగకు సంబంధించిన కథలు, చూపించు కారణములు వివరింతును.

హోలీ పండుగ కామదేవోత్సవ మని కొందఱు, హోలిక యను రాక్షసి గుఱించి శాంత్యర్థముగా చేయునుత్సవమని కొందఱును, దోలికోత్సవమని మఱికొందఱును, వసంతోత్సవమని వేరు జనులును జెప్పుచున్నారు. వీని వివరములను ముందు చర్చింతము:-

హోలికా సంహారము.

హోలికా సంహారమును గుఱించిన చర్చలు, ధర్మసిం

ధు, నిర్ణయసింధువు లందును, హేమాద్రియందును, జయసింహ కల్పద్రుమమందును భవిష్యత్ పురాణమందును మఱియు నొందు రెండు గ్రంథములందును గలవు. అందు జయసింహ కల్పద్రుమ గ్రంథమున, భవిష్యత్పురాణమునను నిట్లు వ్రాసి యున్నారు.

“శ్రీకృష్ణుడు యుధిష్ఠిరునితో నిట్లుచెప్పెను. పూర్వము కృతయుగమందు రఘునాథుడను సూర్యవంశపు రాజుండెను. అతడు సమస్త దుష్టులను శిక్షించి ప్రజానందజకముగా బాలించుచుండెను. కాని కొంతకాలమునకు బ్రజలందఱ తాతనితో హోలిక యను రాక్షసి తమ పిల్లలను హింసించుచున్న దని మొరలిడిరి. అప్పుడా సభయందుండిన నారదుడిట్లనెను. ఈ హోలికను ప్రతి ఫాల్గుణ పౌర్ణమీ దివసమున పూజించిన శిశువులకే బాధయు సుండుదు. రఘునాథు డదేవిధముగా నాచరించుట కాజ్ఞయిచ్చెను. నాటినుండియు నీయత్సవము చేయబడుచున్నది.”

ధర్మసింధువు, నిర్ణయసింధువు అను గ్రంథములందు హోలీయనియు, హోలికా యనియు రెండు పదములుపయోగింపబడినవి. ఈ గ్రంథములలో హేమాద్రినుండియు, భవిష్యత్పురాణము నుండియు ప్రమాణములు గైకొనుచు నిట్లువ్రాసి యున్నారు. “ఈ హోలీ పండుగనాడు రాత్రి కాలమందు శిశువులను గృహములందు భద్రముగా దాచియుంచవలెను.” దీనినిబట్టి హోలిక యనుదాని భయముచే పిల్లలదాచుచున్నా

రని విశదమగును. దేవదాసీయ వచనమని పై నిర్ణయ సింధు
కారు డిట్లుదహరించినాడు.

నిశాగమే ప్రపూజ్యేత హోలికా సర్వదా బుధైః
దివివాపూజాయే డ్డుంధాం పూజితా దుఃఖదా భవేత్.

అనగా రాత్రికాలమందే హోలికను పూజించవలెను.
పగటికాలమందు పూజించినవారు గుఃఖముల పాలగుదురు.
ఈ శ్లోకమందు హోలికను ఉంథయని సంబోధించియున్నారు.
హిందీలో ధులంఢీయను పదమునకు దీనికిని సామీప్యము కన
బడుచున్నది. ధులంఢీ అను పదమునకు “దుమ్మురేపుట”. అని
సర్థమని కొందఱు చెప్పుదురు. అట్లయిన నీశబ్దము వసంతోత్స
వనూచకముగా నున్నది.

మరికొందఱు హోలిక హిరణ్యకశిపుని చల్లెలనియు,
హిరణ్యకశిపుడు ప్రహ్లాదుని అగ్నిలో త్రోయించి నప్పుడు,
హోలిక ప్రహ్లాదునితో నగ్నిలో ప్రవేశించెననియు, నప్పుడు
హోలికయే భస్మమయ్యెననియు, తర్వాత నాహోలికను శిశు
సంరక్షణార్థమై పూజింప మొదలు పెట్టిరనియు చెప్పుదురు.

కామ దేవోత్సవము:—

ఇక హోలికిని కామునికి సంబంధమును గుఱించి యిం
చుక విచారితము. పూర్వ మొకప్పుడు లోకమంతయు నొక
రాక్షసునిచే బాధింపబడుచుండెను. వానిని జుపుటకు శివోద్భ
వుడే సమర్థుడని దేవతలు నిర్ణయించిరి. శివుని ప్రథమ భార్య
యగు సతీదేవి దక్ష ప్రజాపతి యజ్ఞములో దనకును దనభర్త
కును నవమానము కలిగెనని దేహమును విసర్జించెను.

సతీదేవి శరీరమును జాలించి పార్వతియై పుట్టెను. ఈశ్వరుడు సతీదేవి మరణానంతరము విరాగియై ఆత్మధ్యాన పరాయణుడై హిమవత్పర్వతమందు వసించెను. అప్పుడొంద్రాది దేవత లాలోచించి మన్మథుని బిలిచి యీశ్వరునికి పార్వతిపై మోహ మంకురించునట్లు చేయగోరిరి! మన్మథుడు తన భార్య యగు రతీదేవి తోడను నఖండగు వసంతుని తోడను హిమవం తముచేరి పార్వతీదేవి యీశ్వరునికి నపర్యలు పిత్రాదేశముచే చేయుచుండు సమయముచూచి శివునిపై తన పుష్పబాణముల బ్రయోగించి యతని మనస్సును గళావిక లొనర్చెను. ఈశ్వ రుడు తన దివ్యదృష్టిచే నీకామునిచర్యల గ్రహించి కోపించి తన మూడవ కంటి మంటచే వానిని డహించెను. రతీదేవి యత్యంతముగా విలపించి భర్తతో నహగమనము చేయ నమ కట్ట నాకాశవాణి నారించి యామెకు మరల శుభము కలుగ నున్నదని చెప్పెను. పిమ్మట పార్వతి తపస్సచే నీశ్వరుబ్రసన్ను జేసి యాతని పెండ్లాడెను. మన్మథుడు శరీరము లేకున్నచు బూర్వమువలెనే దేవతలలోనుండ ఈశ్వరుడు వరమొసగెను. కావుననే మన్మథుని యనంగుండందురు. ఈమన్మథ దహ నమునే పాల్గుణశుద్ధ పౌర్ణమీ దివసమున జనులు పండుగగా చేయుచుందురు.

జో లి కో త్వవ ము.

ఈ సందర్భముననే నికొక యంశము నూచింపదగినదై యున్నది. నిర్ణయ సింధువులో నిట్లున్నది.

సహోక్తాగతం దృష్ట్యా గోవిందం పురుషోత్తమం
ఫాల్గుణ్యాం సంయతో భూత్వా గోవిందస్య పురంప్రవేశత్.

అనగా గోవిందుడు (కృష్ణుడు) దోలికయందు (ఉయ్యెల
యందు) ఎక్కినకాల మీఠాల్లుగా నివస మండగుటచే నీనాడు
నియతిచే బూజనేయు నరుడు వైకుంఠమును బొందును. పై
ప్రమాణ రీత్యా బెంగాలులో నేటికిని నీపండుగునాడు శ్రీకృష్ణ
విగ్రహమును నుయ్యెలలో నుంచి పూజింతురు.

ఆ చా ర ము.

ఈ యుత్సవమునాడు జనులు కొన్ని హేయమగు పను
లను జేయుదురు. కొన్ని ప్రాంతములలో వీధులలో జనులొక
రిపై నొకరు దుమ్ము జల్లుకొందురు. కావుననే ఈయుత్సవము
ను ధులండీయని వ్యవహరించియుందురు. ముఖ్యము నొకరి
నొకరు తిట్టుకొందురు. రంగులు చల్లుకొందురు. కొన్ని ప్రాంత
ములలో సదేపనిగ వారకాంతలను కూలికి బిలుచుకొనివచ్చి
మంగళవాద్యములతో నూరేగింపుచేయుచు వారిపై రంగులను
చెంబులతోడను పిచికారీలతోడను జల్లుచుండును. కొన్ని ప్రాంత
ములలో నీదివసమున మండియిండ్లలోదూరి పాలు పెరుగు
భక్ష్యాది భోజన పదార్థములను దొంగిలించుకొని పోదురు.
మఱియు రాత్రికాలమందు వీధులలో కామదేవుని పటమును
దహింతురు. దహించుటకు గట్టెలనుగూడ దొంగిలింతురు.
ఆంధ్ర దేశమందీ యుత్సవమును కామదహన మనియు, కాముని
పున్నమ యనియు వ్యవహరింతురు. ఆంధ్ర దేశమునకన్న

మహారాష్ట్ర దేశముండింకను హేయమగు పనులు చేయుదురు. ఇందూరు సంస్థానమందును దత్తనిసర దేశములందును నీపండుగ నాడు “సత్థూరాం” అను గొప్పవిగ్రహము నొకటిచేసి దాని కొక గొప్ప లింగము నుంచుచుండిరట. ఈ యంగమును స్త్రీ పురుషులు పూజించు చుండిరట. ఇట్టి హేయమును రోసి యచ్చటి శిష్టులెల్లరును నొక మెహజరును దర్బారువారికిచ్చి నివేదించుకొన నీ యాక్షేపణీయాంగమును దీసివైచి విగ్రహమును పూజించుకొన వచ్చునని యాజ్ఞయయ్యెను. (హైదరాబాదు నగరములో కూడ మార్వాడీలుండు బేగంబజారు మున్నగు ప్రాంతాలలో నీన్న మొన్నటివరకు ఈ “సత్థూరాం” యొక్క వికార విగ్రహములు బజారులలో స్థాపింపబడుచుండెను.

వ సంతో త్వ వ ము

ఈ హోలీ పండుగ వసంతోత్సవమని కొందరందురు. వసంతోత్సవమును గుఱించి కొన్ని గ్రంథములలో జర్పగలదు. కాని తిథి భేదముచే నిదమిస్థమని నిర్ణయించుట కష్టము. నిర్ణయ సింఘపునం విల్లున్నది:—

ప్రసృతే మధుమాసేతు ప్రతి పమ్యతేచపా

కృత్యాచాశ్చ కార్యాణి సంతర్ష్య పిత్తదేవతాః

పందయేద్ధోలికా భూమిం సర్వదుఃఖో పశాంతయే॥

చైత్రశుక్ల ప్రతిపత్తునాడు హోలికాభూమిని సమస్త రిందిన సర్వదుఃఖ శాంతియగునట.

భవిష్యత్పురాణమందు “మదన మహోత్సవము” అను దానిని వర్ణించియున్నారు. ఇందునేను పైవర్ణించిన మన్మథ దహన కథయంతయు వివరింపబడియున్నది. అందీ శ్లోక ము గాన నగును:—

అస్మిన్ వసంతసమయే శుక్లపక్ష త్రయోదశి
అస్యాం మనోభవో దేవి! భవిష్యతి శరీరవాక్.

అనగా చైత్రశుక్ల త్రయోదశినాడు అనంగుడు నశరీరు డగునట. ఈయత్సవమునే చైత్రోత్సవమనియు నీ భవిష్యత్పురాణ శ్లోకముచుండి విశదము కాగలదు.

చైత్రోత్సవే నకలలోక మనోనివాసం
కామం వసంత మలయాద్రి పరుత్సవోయం
రత్యా సహర్ష్య పురుషః ప్రవరాచయోషిత్
సాభాగ్యరూప సుతసౌఖ్యయుతా సదాస్యాత్ ||

అనగా నకలలోక మనోనివాసుడగు మన్మథుని, వసంతుని, రతీదేవిని చైత్రోత్సవమందు పూజించువారు సాభాగ్యరూప సుత సౌఖ్యయుతులై యుందురు.

ఇట్లు చైత్రోత్సవమనియు, వసంతోత్సవమనియు మన్మథోత్సవములు చేయవలెనన భవిష్యత్పురాణ నిర్ణయ సింధు ప్రమాణములున్నను నీయత్సవము చైత్రమాసాదియందని యొకరును, శుక్ల త్రయోదశియందని యొకరును నిర్ణయించుట వలన హాళికా సంబంధము కాదనవచ్చును. కాని చైత్రశుక్ల సప్తమిత్తున జేయవలయునను శాస్త్ర ప్రమాణమునకు హాళి

నాడను. అనగా నీపండుగు హోలికా రాక్షసీ తృప్త్యర్థమనియు కామదహనోత్సవ మనియు దోలికోత్సవమనియు పలువురు పలువిధముల తలచుచున్నారు. కావున నిందేది నిజమో యేది యనమంజసమో విచారితము.

రాక్షసికథ:— రఘుమహాజు కాలమందొక రాక్షసి హాజ్యమందలి బాలికలను చంపుటచేత దానిని శాంతి పఱచుటకై యీపండుగును రఘుమహారాజు చేయ నాజ్ఞాపించెననుటకు భవిష్యత్పురాణ స్థియసింధువంటి గ్రంథములందు ప్రమాణములున్నను సహి యవిశ్వసనీయములు. రాక్షసి బాలికలను హింసించుటకు హేతువేమో రఘుమహారాజు సంశయించి దానిని సంహరించుట కేల సామర్థ్యము చాల లేదో నుచూహ్యము. ఒకవేళ రాక్షసిని సంహరింపలేక పోయినను కొన్ని హేయపద్ధతులచే దానిని శాంతిపఱచేయుటయు ననమంజసముగా నున్నది. ఈహోలికారాక్షసిని తృప్తి పఱచుటకై దొంగతనముచేయ వలయునట. చండాలుర యింటినుండి దానినంటు పెట్టుటకై యగ్నిని తేవలయునట. బూతులతో తిట్లు తిట్టవలయునట. ఈ క్రింది ప్రమాణము లీవిషయమున గమనింపదగినవి.

పురుషార్థ చింతామణి యచ గ్రంథములో నీక్రిందివిధముగ నుదహరించియున్నారు.

దశస్యః శోభనాస్తాసుకాస్థస్తేయం విధీయతే
అపత్యైర్వాభవ్యైర్వా యవాభిర్వా దినాత్మయే

ప్రాప్తోయం హ్నామాయాంతుకుర్యాత్ తాన్త్యదీపవం
చందాల నూతికా శహచ్చిశు హరిత వహ్నివా
ఛద్రాముఖం పరిత్యజ్య హోలాయాదీపవం శుభం

* * * *

గ్రామాద్భు హిశ్యమధ్యే వా తూర్ధ్వ వాదసమర్పితం

ఇట్లు హోలికా దహనము చేయునప్పుడు దీపన మం

త్రము లీ క్రిందివిధముగా నున్నవి.

అర్చయిత్వాత్తై రక్తైః కుంకుమేన సుసంస్కృతైః

గీతైర్వాద్యై స్తథావృతై రాశ్రిః సానీయలేజనైః

తమగ్నిం త్రిపరిక్రమ్య శబ్దైరింధ్రాంధ్రాంకితైః

లేవశబ్దేనసా పాపాపరాక్షసీ తృప్తిశాల్ను యాత్

ఇందు బూతుల నుపయోగించుట కనుజ్ఞయియ్యబడినది.
ఇట్లు మానవుల్గు నీచకార్యములుచేయుట రఘుమహారాజునకు
సమ్మతమై యుండునా? నాయభిప్రాయమున నీతప్పుడు శాస్త్ర
ములన్నియు మధ్యన కల్పింపబడినవే!

దోలికోత్సవము

ఇదియు కేవల భ్రమాజనితమో యేమోయని నాకను
మానము కలుగుచున్నది. హోలికను దోలిక యని భ్రమిం
చి యాపదమునకొక కథను కల్పించి శ్రీకృష్ణుని సుయ్యలలో
బరుండ చేసినారు. ఈ యాచారము బెంగాలులో మాత్రము
డుటచే నిది యనాదరణీయము.

కామదహనము—వసంతోత్సవము

ఇక కామ దహనము వసంతోత్సవమును జిర్పనీయములు. నాయభిప్రాయమున నీరెండును నొకటియే. వసంత కాలమందు కామోత్సవము చేయుటచే నీ రెండు పేరులు కలిగినవి. ఈ హోలీపండుగ వసంతోత్సవమే. ఈ విషయమును నిరూపించుటకు పూర్వము హోలీశబ్దమును గుఱించి గొంత చర్చించెదను.

హోలీశబ్ద నిర్వచనము:—

ఈ హోలీపదము సంస్కృత వాఙ్మయమునకు గ్రొత్తదిగా నుండినట్లున్నది. కావుననే నిఘంటుకారులు సహితము సరిగా నిర్వచనము చేయకపోవుటయే కాక నితర శాస్త్రకారులును గొంత సంశయించి నట్లున్నది. ఎట్లన. వాచస్పత్య నిఘంటునందిట్లు వ్రాసియున్నారు:—

“హు, విచ్, తంలాతి, లా, కనంజ్ఞామూంక౯.” హు అనగా దానాదానము అనియు లా అనిన దానాదానమే అనియు ధాత్వర్థములు. మొత్తముపై ఏమి అర్థమో నిఘంటుకారులు వ్రాయక “వసంతోత్సవభేదీ ఉపచారాత్” అని వ్రాసినారు. ఇట్లు వసంతోత్సవ భేదమని అర్థముచేసి నిఘంటుకారులు జైమిని నిఘంటువారిచినారు.

“హోలికాచ వ్రాచ్యాభిమానిరణ ప్రియతే హోలికాచ
వసంతోత్సవ విశేషః హులీప్రసిద్ధః ఏమాదీనేషుకాఙ్క౯

వాచాన్త్యైః అదీనేహకం న్యప్యకులాగతం కరంబాభాషి
సాగర దేవతాత్రాణాదికం తద్దేవ ప్రసిద్ధం తిద్యువధ
యజ్ఞాదిక ముదీప్యైః క్రియతే.

శబ్దకల్పద్రుమ కోశమందు హోలిక “యను పదమున
కిటరము చేయబడినది.

“తృణాగ్ని భ్రష్టార్థపక్షే శమీధాన్యం హోలకః।
హోలాఞ్జతీ హిందీభాషా॥

అనగా అగ్నిలో నగముకాలిన గడ్డితోకూడిన గింజలు
(కాపిళ్ళు) అని అభిప్రాయము చెప్పచు నిది హిందీపదము
అని తిప్పించుకొనినారు. మఱియు వైద్య గ్రంథములందును
నిదే యర్థమిచ్చియున్నారు.

అర్థపక్షశమీధాన్యైశ్చోక్తైస్తృషృహోలకః
హోలకోల్పానిలామేదః కఫదోషశమాపహః.

అనగా అగ్నిలో నగము పక్షమైన ధాన్యము హోలక
యనబడును. ఇది యుదరమందు స్వల్పముగా నగ్నిదీపనము
కలిగించును. కఫదోషముల బోగొట్టును.

ఈ పై రెండు ప్రమాణములచే బూర్వము మనదేశ
మందు గ్రోత్తగా బండిన ధాన్యమును గడ్డితోతెచ్చి గ్రాహస్థు
లందఱును నొకచో కేరి దానిని గాల్చి నగము పక్షమైన
తీర్వాత భుజించుచు పండుగ చేయుచుండిరని యూహించ

వచ్చును. వడ్లును, గోధుమలును, జొన్నలు, సెనగలు ఈసాలు
ణపొర్ణిమివఱకు బూర్తిగా పండును. కావున వసంతకాలము
లోని హాలికాధాన్యమును వేపుకొని భుజించుచుండిరే కాని
హాలికా రాక్షసిని గాల్పలేదని నమ్మవచ్చును.

జైమినీ న్యాయమాలలో హాలికాధి కరణమని
ప్రత్యేకాధికరణ మొకటి కలదు. అందు ౧౫ నుండి ౨౩
వఱకు గల సూత్రములలో హాలికా చర్చయిట్లున్నది.

“హాలికా దేవ్యవస్థా స్కాత్ సాధారణ్య ముతాగ్రమః
క్షేభేదేనదృష్టత్వాత్సామ్యంమూః సమత్వతః॥ హాలికా
దయః ప్రాచ్యైరేవ క్రియంతే వసంతోత్సవో హాలికా
లక్ష్మీనైజకాదయో దాక్షిణ్యైః ఉద్యోషభ యజ్ఞా
దయ ఉదీచ్యైఃకేవల మాసస్య పౌర్ణిమాస్యాం బలీవర్ధా
వభ్యర్చ్యధావయంతి సాయము ద్యోషభయజ్ఞః॥ ఏవం హరి
తాదిస్మృతిః॥ కాదిక్ష్వాదిదేశ విశేషే దృశ్యతే
తస్మాద్యస్య వస్థితం ప్రామాణ్యమితీచేత్॥ మాహైవం॥ తస్మా
త్తేనా మమితస్య కేవల్య సర్వ సాధారణత్వేన తేమమపి
సర్వసాధారణత్వాత్ అత్రైవ గుఱమతమాహ.....॥

మొత్తముపై జైమిని యభిప్రాయమేమన దేశాచార
ముగా నీహాలికోత్సవ మున్నది గాన నిది ప్రమాణముగా
గ్రహింపదగినది. తైత్తిరీయోపనిషద్భాష్యము వ్రాయుచు
రంగరామానుజుల వారు “యాన్యస్మాకం సుచరితాని తాని
మేవితాని—నో ఇతరాణి” అను దాని కిట్లుదాహరణము చెప్పి

నారు. “శిష్టాచారేష్వపి శ్రుతిస్మృతివిరోధశూన్యతయా యాని సుచరితాని తాన్యేవ హోలానికాని గ్రాహ్యాని సలోభాది మూల చరితాసీత్యర్థః” అనగా శ్రుతి స్మృతి విరుద్ధములైనను శిష్టాచారములైన హోలాకాద్యుత్సవముల వంటివి చేయవచ్చును. ఇట్లు కొందఱు హోలికాశబ్దమును గుఱించి సంశయించియున్నారు.

అయినను నీహోలికోత్సవము వాత్సల్యమునునికాలము వఱకే ప్రసిద్ధినొంది వసంతోత్సవముగా భావింపబడినదని వాత్సల్యమునుడే తెలిపియున్నాడు. కామ సూత్రములం దిట్లు వ్రాయబడి యున్నది.

“యక్షరాత్రిః కామదీక్షాగరః.....

మదనోత్సవః, దమనధంజకా, హోలాకా, ఆహోహో

త్రంసికా...తాస్తాశ్చమాహిమాన్యః దేశ్యాశ్చక్రీడా

జనేభ్యో విశిష్ట మాచరే యురితి సంభూయక్రీడాః”

పై కామ సూత్రములకు యశోధరుడు తన జయమం గళవ్యాఖ్య వ్రాయుచు హోలాక కిట్లు అర్థము వ్రాసినాడు.

“హోలాకా ఫాల్గుణపూర్ణిమాయాం శృంగకాది ముక్తైన కింశుకాది కుసుమరాగాంభరా పరస్పరోక్షణం మిథః పటవానప్రక్షేపశ్చ” అనగా ఫాల్గుణపూర్ణిమనాడు పిచికాగి లతో (చిమ్ముడు గొట్టములతో) మోదుగు పూలతో సిద్ధము చేసిన రంగులతో జల్లులాడుట బుక్కచల్లుటయు ముఖ్యవిరోధములు. వాత్సల్యమునుడు క్రీస్తు పునకు బూర్వము గగిలం

వసంతోత్సవము చేయుచుండిరి. దానినే ఏప్రిల్ ఫూల్ ఉత్సవ మనిరి. (April Fools day) హోలీపండుగను ఫాల్గుణియనియు వ్యవహరింతురు. ఈ ఫాల్గుణి శబ్దమువంటి ధ్వనికల “ఫల్లికా” యనునత్సవము ఈజిప్టులో జేయబడుచుండెను. దీనినే గ్రీసు దేశములో “ఫ్లోరేలియా” యని వ్యవహరించిరి. ఈపదమునకు “పుష్పోత్సవము” అని అర్థము. మన వసంతవర్ణనమునకు సరి పోవును.

ఈ విధముగా ప్రాచీనమం దార్య శాఖలలో జేసిన జాతు లన్నింటిలో నీవసంతోత్సవ ముండుటయు, సన్నితావు లలో నీతిబావ్యాపు చర్యలను పచ్చి శృంగారచేష్టలను జేయుట యు ప్రసిద్ధము. కావున హోలికోత్సవము బహు ప్రాచీనమై నది. హిందువులార్యావర్తమునకు రాకపూర్వము (తక్కిన యార్యశాఖలలో గలసియుండిన కాలము) నుండియు నీయుత్స వమూచార ముండుండినది. సర్వవిధముల నిది వసంతోత్సవమే యనుటలో నేమియు సందేహములేదు.

నాగ పంచమి

(ప్రతి సంవత్సరము శ్రావణశుద్ధ పంచమి
దివసమున నాగపంచమి పూజలు జరు
గును. తెనుగులో నీపండుగను నాగుల పండు
గయని యందురు. ఈపండుగ కేవలము సర్ప

ముల పూజానిమిత్తమై యేర్పడినట్టిది. ఈ పండుగ విషయమై
వ్రతచూడామణి యం దిట్లున్నది.

“నాగపంచమి వ్రతవిషయమై హేమాద్రి ప్రభాన
ఖం డ మం దు ఈ శ్వ రుడు పార్వతితో నిట్లనెను, సర్ప
ములను ప్రతిగృహముయొక్క ద్వారముపై గోమయముతో
వ్రాసి శ్రావణశుక్ల పంచమి దివసమున పూజించవలెను.
చతుర్థి నాడుపవాసవ్రత మాచరించి పంచమినాడు బంగారుది
గాని, వెండిదిగాని, కట్టెదిశాని, తుదకు మట్టిదిగాని నొక పం
చముఖముల సర్పమును చేయించి దానిని నానా విధములగు
ఫల పుష్పములతోడను గంధాది ధూపములచేతను పూజించి
బ్రాహ్మణులను ఘృత పాయస మోదకములచేత దృప్తిపఱ
చవలెను. పిమ్మట బ్రాహ్మణులకు సువర్ణాది దానములను
జేయవలెను. ఆనాడు దివారాత్రములం దెప్పుడు భూమినిత్రవ్వ
కూడదు. ఇట్లు స్కాంధపురాణమందు జెప్పబడినది.”

ఎవరైనను సాములచే గజవబడిన వారి బంధువులు నాగపంచమి వ్రతమును నిష్ఠతోజేసిన నాబాధలు తొలగి పోవునని పైస్కాంద పురాణమందు వ్రాసినారు.

గా థ లు

నాగపంచమి పండుగను గుఱించి హిందూస్థానమందీ క్రింది గాథలు కలవని గుప్తే పండితుడు తన యింగ్లీషు గ్రంథ మందు వ్రాసియున్నాడు.

అనగా ననగా నొక బ్రాహ్మణుడుండెను. అతని కేడుగురు కోడలులు. కట్టకడపటి కోడలికి తల్లి దండ్రులులేరు. తక్కినవారందఱు తమతమ పుట్టునిండ్లకు బోగా నీపెమాత్ర ము మామగారి యింటనే యుండి తనకు ఆదిశేషుడు తప్ప వేరే తండ్రిలేడని విచారముతో జెప్పకొనుచుండెను. ఆదిశేషు డీవార్తను విని జాలినొంది యొకనాడు వృద్ధబ్రాహ్మణ వేష ధరియై యీమె మామదగ్గఱకు వచ్చి తానీబాలిక పినతండ్రి ననియు, తనకూతురును పుట్టినంటికి బిలిచికొని పోడుననియు నడిగెను. కోడలుకూడ మామగారి యింటినివాసమునకు విసిగి తానీ బ్రాహ్మణుని వెంటబోవుట కొప్పకొనెను. ఇద్దఱును బ్రయాణమైరి. కొంతదవ్వేగిన పిమ్మట మాయా బ్రాహ్మణు డు తన నిజరూపము చాల్చి తన భణమువై యాబిడను స్వారి చేయ నాదేశించి నాకలోకము నకుం గొనిపోయి తన యాలు పిల్లలతోనుండ నియమించెను. పిల్లల కందఱకును నీపె నేమా త్రమును హింసించగూడదని శాసించెను. ఇట్లుండ గొంతకాల

మునకు అదిశేషుని భార్య ప్రసవించెను. ఇంటినిండ బాముపీల్లలు పాతాడుచుండెను. ఒకనాడీ కోడలు బరువగు కంచు దీపమాను చేతబట్టకొని భయముచే దానిని జాతవిడువ పిల్లల తోకలపై బడి యాతోకలు విటిగిపోయెను. కొంతకాలమగు తఱి యాకోడలు మరల తన మామగారి యింటికివచ్చెను. ఇట్లుండ శ్రావణశుక్ల పంచమి దిననము వచ్చెను. అనాడీ బాలిక పాముల రూపముల నొకచో జిత్తించి దేవుని గూర్చి తన పాము తమ్ములను రక్షించుటకై ప్రార్థించుచుండెను. తోకలు తెగినపాము లానాడే విచిత్రవిధముగ తమ తల్లితో తాము వికృతులైన కారణమడిగి తెలిసికొని యీ దుష్టబాలికను ఇంపుడుమని పట్టుబట్టి యాపె మామయింటికివచ్చి పొంచియుండిరి. అప్పుడే యీబాలిక యా తోకదెగిన పాముల రక్షించుటకై దేవుని బ్రార్థించిన దవచూచి కరుణాంతరంగి తహృదయములతో నామె నైవేద్యముగా నుంచిన పాలు పండ్లను మెక్కి దీవించి తను నెలవులకేగెను. నాటినుండి ప్రపంచమందీ నాగులపూజ జరుగుచువచ్చెను.

ఇంకొక కథ

ఒకకాపు పొలము దున్నుచుండెను. ఒకనాడు తన నాగేటిమొన యొక రంధ్రములోబడి యెద్దులచే బైకి మన్ను పెకలింపబడగా నారంధ్రమందుండు పాము పిల్లలన్నియు జచ్చె

ఎవరైనను పాములచే గఱవబడిన వారి బంధువులు నాగపంచమీ వ్రతమును నిష్ఠతోజేసిన నాబాధలు తొలగి పోవునని పైస్కాండ పురాణమందు వ్రాసినారు.

గా ధ లు

నాగపంచమి పండుగను గుఱించి హిందూస్థానమందీ క్రింది గాధలు కలవని గుప్తే పండితుడు తన యింగ్లీషు గ్రంథ మందు వ్రాసియున్నాడు.

అనగా ననగా నొక బ్రాహ్మణుడుండెను. అతని కేడుగురు కోడలు. కట్టకడవటి కోడలికి తల్లి దండ్రులులేరు. తక్కినవారందఱు తమతమ పుట్టునిండ్లకు బోగా నీపెమాత్ర ము మామగారి యింటనే యుండి తనకు ఆదిశేషుడు తప్ప వేరే తండ్రిలేడని విచారముతో జెప్పకొనుచుండెను. ఆదిశేషు డీవార్తను విని జాలినొంది యొకనాడు వృద్ధబ్రాహ్మణ వేష ధారియై యీమె మామదగ్గఱకు వచ్చి తానీబాలిక పితండ్రి ననియు, తనకూతురును పుట్టనింటికి బిలిచికొని పోడుననియు నడిగెను. కోడలుకూడ మామగారి యింటినివాసమునకు విసిగి తానీ బ్రాహ్మణుని వెంటబోవుట కొప్పుకొనెను. ఇద్దఱును బ్రయాణమైరి. కొంతదవ్వేగిన పిమ్మట మాయా బ్రాహ్మణు డు తన నిజరూపము చాల్చి తన ఘణముపై యాబిడను స్వారి చేయ నాదేశించి నాకలోకము నకుం గొనిపోయి తన యాలు పిల్లలతోనుండ నియమించెను. పిల్లల కిందఱకును నీపె నేమా త్రమును హింసించగూడదని తాసింపెను. ఇట్లుండ గొంతకాల

మునకు ఆదిశేషుని భార్య ప్రసవించెను. ఇంటినిండ బాముపీల్లలు పాతాడుచుండెను. ఒకనాడీ కోడలు బరువగు కంచు దీపమాను చేతబట్టకొని భయముచే దానిని జాతవిషవ పిల్లలతోకలపై బడి యాతోకలు విఱిగిపోయెను. కొంతకాలమగు తఱి యాకోడలు మరల తన మామగారి యింటికివచ్చెను. ఇట్లుండ శ్రావణశుక్ల పంచమీ దినవము వచ్చెను. ఆనాడీ బాలిక పాముల రూపముల నొకచో జిత్రించి దేవుని గూర్చి తన పాము తమ్ములను రక్షించుటకై ప్రార్థించుచుండెను. తోకలు తెగినపాము లానాడే విచిత్రవిధముగ తమ తల్లితో తాము వికృతులైన కారణమడిగి తెలిసికొని యీ దుష్టబాలికను జంపుదుమని పట్టుబట్టి యాపె మామయింటికివచ్చి పొంచియుండిరి. అప్పుడే యీబాలిక యా తోకదెగిన పాముల రక్షించుటకై దేవుని బ్రార్థించిన దవచూచి కరుణాంతరంగి తహృదయములతో నామె నైవేద్యముగా నుంచిన పాలు పండ్లను మెక్కి దీవించి తను నెలవుల కేగెను. నాటినుండి ప్రపంచమందీ నాగులపూజ జరుగుచువచ్చెను.

ఇంకొక కథ

ఒకకాపు పాలము దున్నుచుండెను. ఒకనాడు తన నాగేటిమొన యొక రంధ్రములోబడి యెద్దులచే బైకి మన్ను పెకలింపబడగా నారంధ్రమందుండు పాము పిల్లలన్నియు జచ్చె

ను-తల్లివచ్చి యీ ఘోరమును భరింపలేక గాపువాని యింటికి వచ్చి యందఱును గఱచి చంపెను. ఇంతటితో దృష్టి నొందక గాపువాని బిడ్డ మగనియింట నంసారము చేయుదానినిగూడ జంపనెంచి యచటికి బోయెను. అనాడా కాపు కోడలు అది శ్రేష్ఠుని పూజ నేయుచుండెను. ఈ పాము పూజ యగువఱకు తామసింప వలసి వచ్చెను. అంతలో నాకలిగొనినదగుట యా బిడ్డ యారగింపుగా నుంచిన పండ్లుతీసి. ప్రాలనుద్రాగి శాంతి బొందెను. పిమ్మట పూజచే దృష్టి నొంది యా కాపుబిడ్డ ముంగలనిలిచి దానాపె తల్లిదండ్రుల చన్నదమ్ముల జంపిన వృత్తాంతము దెలిపి వరము కోరుకొనుమని యడిగెను. కాపుది హారల నందఱును పునర్జీవులనుగా జేయుమని కోరెను. అటులే వారు మరల బ్రతికింపబడిరి. నాటనుండి నేటివఱకు కాపులు నాగపంచమినాడు భూమి దున్నుకొనుటను మానినారట!

ఆచారము

ఇవి నాగులపండుగను గూర్చిన కథలు. నాగపంచమినాడు జనులు శిరస్సునముచేసి ప్రాతఃకాలముననే సర్పముల ప్రతిమలకు పాలు, కొబ్బెర, అన్నము, ఆరగింపు చేయుదురు. మఱిగొందఱు పుట్టలదగ్గఱపోయి పుట్టలలో పాలుపోసి పుట్ట చుట్టును ప్రదక్షిణముచేసి వచ్చెదరు. ప్రతి గ్రామ మందును రాతితో చేయబడిన పాముల విగ్రహము లుండును. నాగపంచమి నాడి విగ్రహములకు పూజలు చేయబడును.

విమర్శ

నాగపంచమి విషయమై స్కాంద పురాణమందును భవిష్యత్ పురాణమందును చర్చలు గలవు. వీనినిబట్టిచూడ నిది యార్యులపండుగుగా నుండినట్లుతోచదు. ఇది విశేషముగా ద్రావిడులయొక్కయు ననార్యుల యొక్కయు పండుగగా గనబడుచున్నది. సర్పములు మనుష్యులను హింసించు జంతువులలో జేరినట్టివి. సింహ శార్దూలాదు లరణ్యములలోనే యుండుటచే నగరవాసులకు వాని భయము తక్కువ. కాని యీ సర్పములు నగరములందు గ్రామములందు చేలలోను తుదకిండ్లలోను నివసించి మనుష్యులను కఱచి చంపుటచే వీనిభీతి జనులకు విశేషమయ్యెను. పామువిషమునకు మందు సాధారణముగా నేటివఱకు ను మంచిదికనిపెట్ట బడలేదు. అట్టిచో దాని భీతి యింకను విశేషమగుట సహజము. మన పురాణకాలమున నీశ్వరుడు, విష్ణువు, వినాయకుడు, మున్నగు దేవులకు సర్పములు భూషణములై యున్నవి. శివుడు భుజింగ భూషణుడు. విష్ణువు శేషశాయి, కృష్ణుడు కాళియమర్దనుడు. ఈప్రకారముగా పాములకు ప్రాముఖ్యత నీయబడినది. దేవతలకు ప్రియమైనవిగావ నీపాముల కొకేతల యుండిన లోకమోయని అయిదుతలలు మేయితులలు గలవిగా వర్ణింప బడినవి. వ్రత చూడఁ మఱి నూదించినరీతిగా నీపండుగ నాగదష్ట వ్రతముగానున్నది.

జనులు సర్పములను పూజించిన సర్పముల బాధ తొలగునని నమ్మి యీ ప్రకార మొక దిన మేర్పాటుచేసి యాదినము సర్పముల పూజించుటకై ప్రత్యేకించి యుందురు. పాముచాల తెలివిగల జంతువనియు, పగబట్టిన సాధించి తీరుననియు, భారతభూమి యంతటను వేసవేలు గాధలు చెప్పుచుందురు. భారత దేశమం దుండినన్ని సాములు బహుశ యేయితర దేశ మందును లేకుండును. మన దేశమున నేటెట వేసవేలు జనులు సర్పముల కాట్లచే మరణించు చున్నారు. కావున నీపై నంద ర్భములను పర్యాయించి వేరు మందుగానక లోకులు వానిని పూజించ మొదలిడియుందురు.

విశేషాశ్రములు

భవిష్యత్పురాణమందు నాగపంచమిని గుఱించి యిటు వ్రాయబడినది. ఉచ్చైశ్శ్రవమను గుఱ్ఱము సముద్ర మథనమం దుద్భవించెను. అది యంతటను తెల్లనిది. దానినిజూచి కద్రువ అను సర్పము వినతతో నిట్లనెను, “అంతటను గుఱ్ఱము తెలుపే కాని వెండుకలేల నల్లగ నున్నవి.” వినత యిట్లనెను. “నాశం తయు తెలుపే కనబడుచుండ నీకు నలుపెట్లుకనబడెను.” అంత వారిరువురు పందెము చలించిరి. కద్రువు నలుపుచూపిన వినం దానికి దాని యగునట్లును చూపకుండిన కద్రువె దానియగు నట్లును పందెము కుదిరెను. కద్రువంటికివచ్చి తనమాటనిక్కిరి

చుకొన నలచి తన పిల్లల బిలిచి నల్లని వెంట్రుకలు కలిగిన
యశ్వరూపము చాల్చుమని చెప్పెను. పిల్లలు ధర్మవిరుద్ధమని
దాని కొడంబడక పోయిరి. అప్పుడు తల్లి వారికి జనమేజయుని
వర్పయాగములో నందఱు నశించునట్లు శాపము పెట్టెను.
వారు చింత చేయుచుండ బ్రహ్మకరుణించి వారిని ఆస్తి కుడను
వాడు ముందు రక్షించగలడని వరమిచ్చెను. ఈవరమును
బ్రహ్మదేవుడు పంచమీ దివసమున ననుగ్రహించెను. కావున
నా దివసము పాములకు శ్రేష్ఠమైన దినము. ఆదినమునాడు
పాముల నెవ్వరు పూజింతురో వారి వంశమందు సర్పదష్ట
భయములేదు. అయిన పాములను బంకారువికాని వెండివి
కాని కట్టవిగాని తుదకు మట్టివిగాని జేసి గోక్షీరమాచేతను
పాయసముచేతను పూజించి తర్వాత బ్రాహ్మణులను బూజిం
చివారికి రుచిరాన్నముల భుజింప బెట్టవలయును. నాగపూజ
చేసిన భయములేదనుట కీ క్రిందిశ్లోకములను పై భవిష్యత్తు
రాణమునుండియే యుదాహరించుచున్నాను.

వాసుకిస్త త్త కత్తైవకాలియో మణిభద్రకః॥ విరావతో
ధృతరాష్ట్రః కరోత్తుక ధవజయః॥ ఏతే ప్రయచ్ఛంత్య
భయం ప్రాణిణాం ప్రాణిభీషితాం పంచమ్యాం స్పృహయం
తీర్థనాగాః క్షీరేణ యోసరాః॥ తేహంకులే ప్రయచ్ఛంతి
తి తీర్థయం ప్రాణ దక్షిణాం శస్త్రావాగా యదామూత్రా
దహ్య మానాదివానికా॥ విర్యాపయంతి స్పృహనైర్గావాంక్షీ

శ్రీరామశ్రీతైః॥ యేస్మ పయంతి జైవాగాక భక్త్యై శ్రద్ధాపమ
న్యతాః॥ తేహంతురే సర్వభయంనభవేదితి నిశ్చయః॥

పై శ్లోకముల సారాంశ మేమన:-

నాసుకి శత్రుకి మున్నగు పేరులు గల సర్పరాజములు సాణకొటి కభయమిచ్చునట్టివి. ఏజనులు పంచమీతిథినాగు పాములను (విగ్రహములను) గోక్షీరముచే స్నానము చేయి తురో వారికి సర్పభయములేదు. పాములు తమతల్లిచే శపింప బడినవి గాన నవి రాత్రింబవళ్ళును శాపాగ్నిచే దహింపబడు చుండును కావున వానికి క్షీరస్నానము శాంతి కలిగించును అట్లు శాంతిబాంధిని వగుట కతన భక్తులను కృతజ్ఞతాసూచక ముగా హింసింపనేరవు. తల్లిశాపమును గుఱించిన కారణము ముందే చూపింప బడినది.

ఈ భవిష్యత్పురాణ విషయములను జూచిన సర్పముల భయముచే నీప్రకారము పూజించుట యారంభమయ్యెనని నే నిదివఱకే విమర్శించిన యంశము ప్రబల మగుచున్నది. ఈ పురాణ మందలి సర్పములు కొన్ని మనకితర పురాణములందు పరిచితములై యున్నవి. జనమేజయుని సర్పయాగమందు కొన్ని సర్పములు గనబడుచున్నవి. మఱియు కాళియాడు శ్రీకృష్ణునిచే నొంపబడెను. నలుని కుషకారము చేసినవాడు కర్కాటకుడు.

ఈ నాగ పంచమి యనార్యుల పండుగ యమట కొక యనుమానము కలుగుచున్నది. ద్రావిడ దేశమందు పాముల పుట్టలకు కొబ్బెర తెంకాయల నైవేద్యము నిచ్చుదురు. నారి కేశముచుండి కేరళనామము దక్షిణ దేశమునకు గలిగెను. ఈ కారణముచేత నిది యనార్యుల పండుగ యననచ్చును.

పాశ్చాత్య పండితులు “నాగుల” ను గుఱించి కొన్ని చారిత్రక సిద్ధాంతముల చర్చించి యున్నారు. అందు ముఖ్యముగా పర్షియన్ పండితుడు “నాగపూజ” అను ఇంగ్లీషుగ్రంథమందు వ్రాసిన సిద్ధాంతములలో ముఖ్యాంశములను నిందుదహరించు చున్నాను.

“In the mountainous country bordering upon Kashmir, especially in the tract lying between Chenab & Ravi rivirs a remnant of the Nagas of the Mahabharata still survives. Here the serpent gods are worshipped now as they were then, not as dangerous reptiles nor as mere symbols but as the deified rulers of an ancient people whose tribal or racial emblem was the Naga or the hooded serpent and whose chief diety was the sun. These people do not call themselves Nagas. The name of the tribe is Taksha. Taxilas ally of Alexander was a Takshaka. The Naga Temples are not dedicated to the serpents but to the Naga Rajas, the ancient

rulers of the race. Sesh Nag, Basuki Takht, Karkota, Prithu, &c. . . . . are all worshipped in human form."

దీనిభావ మేమన; కాశ్మీర దేశమందలి రావీ, చీనాబు నదుల మధ్య నుండు పర్వత ప్రదేశములందు నేటికిని మహా భారతమందుదహించి బడిన "నాగ" జాతివారున్నారు. ఇచ్చట శేష, వాసుకి, వాసుదేవ, తక్షకి మున్నగు పేరులు గల దేవతలు పూజింప బడుచున్నవి. కాని ఈ దేవతలు పాములుగావు వీరిని మనుష్య రూపమున నుంచి పూజించుచున్నారు. ఈ జాతి యొక్క జాతీయ చిహ్నములు మాత్రమే నర్పములై యుండును. ఇచ్చటి దేవాలయములు ఈజాతిలోని పూర్వరాజులను పూజించుస్థలములు. ఈ రాజులవిగ్రహములపై మూడు, అయిదు, ఏడు, తలలుగల పాముల ఘణములను చిత్రించినారు.

పై యంశములను జూడ మన నాగపంచమికిని పై నాగ జాతికిని గొంత సంబంధ మేర్పడుచున్నది. అర్జునుడు కాశ్మీర ప్రాంతమందలివాడే. కావుననే ఉలూచిని అనగా కాశ్మీరదేశ మందలి నాగజాతిరాజు కూతును పెండ్లాడెను. మఱియు సుప్రసిద్ధమగు నాగానందములోని కథయు నీజాతి సంబంధమైనదిగా నున్నది. వాసుకికి గరుడునికిని ద్వేషముండెను. అనగా వీరిరువురు వేర్వేరుజాతుల రాజులు. వాసుకికి (నాగజాతిరాజుకు)

జీమూతవాహనుడను మంత్రియుండెను. ఇతడు యుద్ధమందు చంపబడెను. వానుకి దాగుకొనెను. తర్వాత కొంత కాలము నకు వానుకి తన ప్రజలను జీమూతవాహనుని తనతో బాటిగ పూజింపనాజ్ఞాపించెను. ఈ కథవలన నాగజాతివారను వారు కొందరు ప్రాచీన హిందూస్థానమందుండిరనియు వారనార్యులుగా నుండి రనియు వారికిని నార్యులకును యుద్ధములు జరుగుచుండెననియు నూహింపవచ్చును.

నాగులచరిత్రను గుటించి టాడ్ గారు తమ రాజస్థాన కథావళిలో నిట్లు వ్రాసియున్నారు. “సిరియా దేశములో సూర్యారాధనమునకై యుంచిన ధ్వజస్తంభముపై పాములను చిత్రించినారు. అదేవిధమున హిందూదేవాలయములలో “ఏకలింగస్వామి” విగ్రహము చుట్టును పాముచుట్టియున్నది. ఇదేరీతినే (ఇటలీ దేశములోని) పాంపేనగరమందలి ప్రాచీన దేవాలయమగు “ఇసిన్” దేవాలయములో నొక లింగము చుట్టు పామున్నది.” (ఇసిన్ మన ఈశన్ పదమును పోలియుండుట గమనింపదగినది.)

“ప్రాచీన హిందూస్థానములో “ఇందు” వంశముతో నాగధ్వజులై యుండిరి. వీరు సూర్యపూజకులు. యాదవుల గరుడధ్వజులై యుండిరి. ఈ సూర్యారాధకులగు నాగ ధ్వజకును, గరుడధ్వజులగు యాదవులకును, బహుకాల ద్వేషము

డెను. దీనినే భారతమందు గరుడ సర్పముల ద్వేషకథలనుగా వర్ణించియున్నారు. నాగధ్వజులే నాగజాతి వారనబడిరి. వీరు పాండవుల శత్రువులు. ప్రాచీనకాలమందు బహుదేశములలో సర్పములకు ప్రాముఖ్యత గలిగియుండెను. ఈజిప్టులో హర్మిస్ దేవునికిని, గ్రీసులో మర్క్యూరీ దేవునికి సర్పము ముఖ్య భూషణము."

—Vol. I. Page 419, 420.

టాడ్ గారింకను ఇట్లు వ్రాసియున్నారు.

"Few subjects have more occupied the notice of the learned world than the mysteries of Ophite worship, which are to be traced wherever there existed a remnant of civilization or indeed of Humanity. Among the savages of the savannahs of America and the magi of Fars, with whom it was the type of evil—their Ahrimanes. The Nagas are the serpent-genii of the Rajputs, precisely as the Diodorus describes the snake mother of the Scythae, in whose country originated this serpent worship engrafted on the tenets of Zardusht, on the Puranas of the priesthood of Egypt and on the fables of early Greece..... The traditions of the Jains or Budhists originated in the land of the 'Takshas'"

—James Tod's "Annals and antiquities of Rajasthan Vol I. Page 455.

దీనిభావమేమన "నాగరికత వ్యాపించిన దేశములందో తటను సర్ప (నాగ) పూజకనబడు చున్నది. అమెరికాలోని

అటవికులలో ఘోర దేశపు “మాజీ” జాతిలో నిదికలదు. సర్పములు “అహిమాను” లుగా భావింపబడుచున్నవి. అనగా “మాన”పుల “అరి” (శత్రువులు) అని యర్థము. సిగ్గజాతిలోను ఈ పూజకలదు, జరత్వప్రమతమందును, ఈజిప్టులోను, గ్రీసులోను నీయాచారముండెను. జైన శాస్త్రమతములు నాగజాతిలోనే మొదలు ప్రారంభమయ్యెను”

మొత్తముపైటాడ్ చరిత్రకారుని యభిప్రాయములో నాగపూజ బహుప్రాచీనమునుండి బహుదేశము లందుండినది. ఆర్యావర్తములో నాగులు అన సర్పములుకాదు. సర్పములు జాతీయచిహ్నములు కల జాతియొకటియై యుండెను. వీరికిని యాదవులకును నిరంతరము ద్వేషముండెను. ఈ కథనే భారతమందాదిపర్వములో గరుడుని అచ్యుత హరణమందును, జనమేజయుని సర్పయాగమందును వర్ణించియుందురు.

ఫగ్గుజాక పండితుని యభిప్రాయములో నాగజాతివారే మొట్టమొదట శాస్త్రమతమును స్వీకరించిరి. నాగజాతివారు క్రీ. పూ॥ ౬౯౦లో మగధరాజ్యము నాక్రమించుకొనిరి. బుద్ధభగవానులు క్రీ. పూ॥ ౬౨౩లో జన్మించిరి. కావున నీమగధరాజులగు నాగులే మొదట శాస్త్రులైరి. దన్యులను జాతివారును మొట్ట మొదట శాస్త్రులైనయు, వారు కాశ్మీర, తమిళ,

గాంధార దేశమందుండిన ననార్య జాతులనియు, పైపండితుని యభిప్రాయము.

ఇట్లే నాగులు మొదట జొడ్డులైన కారణమున వారు జొడ్డులైన తర్వాతకూడ తమ పూర్వపు పూజాస్మరణను మానలేదు. బుద్ధగయలోని శిల్పములలో కొన్ని విగ్రహములు కలవు. ఆ విగ్రహములు క్రీ॥ పూ॥ ౨౫౦ సం॥ లనాడు నిర్మింపబడినవి. బార్హత్ స్తూపములు క్రీ॥ పూ॥ ౨౦౦ సం॥ లనాడు నిర్మింపబడినవని ఘనాజ్ఞాగారి అభిప్రాయము. అచ్చట నాగరాజుల విగ్రహములు కలవు. అచ్చటి యొక స్తంభముపై నుండు శాసనములలో నీవదములున్నవి.

“ఏతపత్రుడు అనునాగరాజు బుద్ధునిపూజించుచున్నాడు”

అమరావతీ స్తూపములు క్రీ॥ శ॥ ౬౦౦ ప్రాంతములందలివి. అందొక డాగోబాపై బుద్ధుడుకూర్చును స్థలమున బుద్ధునికి మారుగా నొక గుర్రతల సర్పవిగ్రహమున్నది. ఈకారణములచే నాగులు అనువారొక మనుష్యజాతివారనియు, వారు సర్పచిహ్నులుగను సర్పధ్వజులుగను సర్పములందు గౌరవముగలవారుగ నుండిరనియు, వారినుండి భారతాదులందు ప్రసిద్ధులైన నాగరాజులుత్పత్తి యొరనియు, నీపౌరాణిక నాగరాజులు నిజముగా సర్పములు కావనియు, వీరు అనార్యజాతులుగా నుండిరనియు, వీరిని నార్యులత్యంతముగా హింసించిరనియు,

దీనికి నిదర్శనము జనమేజయుని యజ్ఞమనియు, వీరార్జునతో సంబంధములు చేసిరనియు, దీనికి నిదర్శనము అష్టనాదుల వివాహములనియు, తర్వాత బుద్ధుని కాలములో వీరు శౌద్ధులైరనియు, ఆట్లైనను వీరు తమ జాతీయ చిహ్నములగు సర్పములను వదలక శౌద్ధాలయములందు వీనినుంచి పూజించిరనియు, వీరి యాచారమే తర్వాత హిందువులును స్వీకరించిరనియు, పై ఘర్షణగారి సిద్ధాంతములనుండి మన మూహించవచ్చును. ఏది ఎట్లున్నను నీపండుగ హిందువులలో చాల ప్రాముఖ్యమైన దనుటలో నేమియు సందేహములేదు.

శ్రీనాథకవి తనశివరాత్రి మాహాత్మ్యమం దిట్లువర్ణించినాడు.

గీ. చలి బ్రవేశించు నాగుల చవితినాడు

మొఱయు వేసవి రథన ప్రమా దివనమున

ఆచ్చ నీతు బ్రవేశించు బెచ్చపెటిగి

మార్గశిర పౌష మాసాల మధ్యవేళ.

ఈ పద్యములో “నాగుల చవితి” యను పదమును గమనించుడు. శ్రీనాథుని పద్యములోని భావములు మొదట నాకు సరిగాఁ జోరలేదు. తర్వాత నా మిత్రులగు శ్రీయుత ఆదిరాజు వీరభద్రరావుగారు నాకీవిషయమున తెలిపిన దానిని బట్టి సరియైన భావము నిప్పుడు తెలుపు కొనుచున్నాను.

పై పద్యములో మార్గశిర మాసములో నిండు చలి యుండునని చెప్పి నాగుల చవితినాడు చలిప్రవేశించుననియు చెప్పినప్పుడు నాగుల చవితి కార్తీకమాసములో వచ్చునని యర్థమగును. నిజాంరాష్ట్రములో నాగులపండుగ నేను ఈపండుగలో వ్రాసినప్రకారము శ్రావణమందు “నాగపంచమి” అను పేరుతో శుద్ధపంచమినాడు చేయుదురు. దానికి శాస్త్రీ ధారములును చూపించినాను. అయితే నామిత్రులు తెలిపిన దానివలన బ్రటిషిండియాలోని ఆంధ్రులు “నాగులచవితి” అను పేరుతో నిదేపండుగను కార్తీక శుద్ధ చవితినాడు చేయుదురట, అప్పుడు పై శ్రీనాథుని పద్యములోని భావము సమంజసముగా నున్నదని మనివిచేసుకొనుచున్నాను.

అయితే నిజాంరాష్ట్రములో చేయునట్టి “నాగపంచమి” నే బ్రటిషు ప్రాంతపు ఆంధ్రులు “గరుడ పంచమి” అను పేరుతో అందందు చేయుదురట. వ్రతగ్రంథములలో “గరుడ పంచమి” చర్చనాకు జ్ఞాపకమున్నంతవరకు లేనట్లే. అయినను దేశాచారముగా నున్నందున పేర్కొనుచున్నాను.

మరికొన్ని విషయములు.

ఈ గ్రంథముయొక్క ప్రథమ ముద్రణానంతరము నాకు నాగులనుగురించి తోచినకొన్ని విషయములను పరిశోధకులవినోదార్థము మనివిచేసుకొనుచున్నాను. కొందరు పాశ్చాత్యపండి

తులు నాగజాతి మనుష్యులు హిమవత్సర్వత ప్రాంతదేశములందును సింధూతీరములందును నుండినట్లు వాసినారు. ఇది సత్యమే. “నాగులు” అనులడవిజాతివారు నేటికివిలస్సాము (త్యామ్) దేశములోనున్నారు. ఈనాగజాతి జనులు పాములుకారు. వీరు ఒకలినార్యజాతి మనుష్యులు. వీరితెగలు క్రమముగా హిందూ దేశమంతటను వ్యాపించెను. వీరి ప్రాధాన్యతను చూపుటకై మధ్య పరగణాలలోని నాగపురమును, దక్షిణదేశమందును ఆంధ్రదేశమందును నాగశబ్దముతోకూడిన స్త్రీ పురుషనామములు బహుళముగానుండుటయు నిదర్శనములు.

సంస్కృత భారతమందు వీరివిగురించి యిట్లు వ్రాయబడినది.

“హూవి నాగవేశ్మావి గంగాయాస్తీర ఉత్తమే
తత్రస్థాపి సంస్తామి మహతః పన్నగానహం”

గంగాతీరమందు అనేక నాగుల ఇండ్లుండెననియు అందు నివసించు నాగులను స్తుతించుననియు పై శ్లోకభావము. నాగులు పాములే అయిన వారి పుట్టలవర్ణింప వలసియుండెను. కాని వారి ఇండ్లను వర్ణించుటచేత వారు మనుష్యులేయని ద్యోతకమగును. తెనుగు మహాభారతమందు ఆదిపర్వములో విట్లున్నది.

“ఉతంకుడు తనచేతికుండలంబులు పెట్టి యాచమిండు
కున్నయ తన లోడనవచ్చి తమకుండు కన్న వేషధరుండు

యక్కుండలంబులుగొని పారిన నుతంకుండును వాని పిరుందన పారి వట్టుకొనుడు" అనియున్నది. పైవాక్యములో నగ్న వేషమును ధరించుట అనునది జైససిద్ధాంతమును స్ఫురింపజేయుచున్నది. జైనులకు "క్షుపణకులు" అనియు పేరుకలదు. ఈసం దర్భములో "క్షుపణక" పదముపయోగించిన నగ్న వేషమునకు పూర్తిగా సరిపోయియుండును. అయితే ఆంధ్రభారతములో "తక్షకుడు" అని మాత్రమేయుండగా నతనిని సంస్కృత మహాభారతములో "క్షుపణకుడు" అనియు వాడియున్నారు. ఎట్లన

“సాధయమస్తాపదిత్యక్త్వా (పాతిస్త్యతోత్తంక స్తేకుండ శ్యహీత్వా సోపశ్యదధపథి నగ్నం క్షుపణక మాగచ్ఛంతం మహుగ్మహుర్ దృశ్యమాన మదృశ్యమానంచ.”

నగ్న క్షుపణకులు జైనులగుటచే ఈ శ్లోకములు జైన మతవ్యాప్తి తర్వాత భారతములో చేర్చినారని చెప్పజాలను కాని క్షుపణకు డనగా సన్యాసి యని యైనను అర్థము చేయవలసియుండును. ఎందుకనిగా శబ్దకల్పద్రుమ నిఘంటులో పై శ్లోకమునే యుదాహరణముగా తీసికొని క్షుపణక శబ్దమునకు జౌద్ధుడు అను నొకయర్థమును సన్యాసియని యింకొక యర్థమును వ్రాసినారు. “క్షుపణక” శబ్దముయొక్క వ్యుత్పత్త్యర్థమును జూచిన (క్షుపతి దూరం లజ్జామితి క్షుపణకః) లజ్జను పోగొట్టుకొన్న చిత్తలవాడు అను సర్థమువచ్చును. ఈతక్షకుడు సర్పమే అయియుండిన అతనికి నగ్నత్వమును సన్యాసమును

కలిగించు శ్రమయెందులకు. కావున నాగులు అనువారు దిగం
బరులై తిరుగుచుండిన అడవిజాతివారై యుండురు. ఈజాతి
భారతకాలములో గంగాతీరములందుండెనని చెప్పితిమి. అంతే
కాదు. ఈ జాతివాడగు శేషుడు “గండమాడన బదరీతపోవన
గోకర్ణ పుష్కరారణ్య హిమవంతంబున..... తపంబు
చేసెను” అని ఆది పర్యమందున్నది. అనగా పైస్థలములలో
నాగులుండిరని యూహించవచ్చును. ఆస్థలము, ప్నియు సుత్త
రహిందూస్థానములోనివే అనగా నాగులింకని దక్షిణమున
కును తూర్పునకు వ్యాపింపలేదని విశదమగును. ఇట్లు పరీక్షి
స్తును జంపునప్పుడు తనవారితో బ్రాహ్మణులకుడై పోయెను.
మరియు ఆస్తీకుడు జనమేజయుని వద్దకిపోయి స్పృడు “నకల
వేదవేదాంగ పారగులైన విప్రవరులతోడంజనె” తర్వాత “ఈ
ద్విజనాథునికొక్క బెంపున వృథసేయగా దిగం” అనియు నీ
ఆస్తీకుని కోరికను సభాసదులు బలపరచిరి. ఈ విషయమున
నింకొక ప్రశ్నబయలు దేరుచున్నది. నాగులలో బ్రాహ్మణుని
వర్ణములుండెనా? లేకున్న ఆస్తీకుడు నాగజాతివాడై యుం
డగా వై దికబ్రాహ్మణులలో కలసియుండుటయెట్లు? అతనిని
సభాసదులు “ద్విజనాథుని”గా అంగీకరించుటెట్లు?

యథార్థమేమన ఆస్తీకుని తండ్రి జరత్కారుడు. అతడు
బ్రాహ్మణుడు. “వివేకన్యాయాన్విత భూసురోత్తమ! జరత్కా
రు!” అని అతని సంబోధించిరి. ఇటు చూచిన జరత్కారు

వలనను నాగజాతి స్త్రీవలనను ఆస్తీకుడు జన్మించి తండ్రికుల ములో అనులోమపద్ధతిచే చేరినవాడయ్యెను. భారతకాల ములో బ్రాహ్మణులును, క్షత్రియులును నాగులతో సంబంధ ములుచేసిరి. అర్జునుడు ఉలూచియను నాగకన్యను వివాహమాడినది సుప్రసిద్ధ విషయమే.

నగ్నశబ్దమునే హిందీలో “నంగా” అందురు. హిమాలయ శిఖరములలో నొకటి “నంగా పర్వతము (నగ్నపర్వతము) ఈ “నంగా” పదమును “నగ్న” పదమును సమానార్థ దోష్టతకములు. నగ్నులుగా నుండినందున వారికి నాగజాతి యని పేరువచ్చెనో యేమో చెప్పజాలము. లేక నగములందు (పర్వతములందు) ఉండువారు కావున నాగులని యైనను శబ్ద మేర్పడియుండును.

ఏది యెట్లున్నను నాగులు అడవిజాతివారనియు బహు ప్రాచీనకాలమునుండియు వారు భారతదేశమం దుండిన వారనియు నిశ్చయ మయ్యెడి. ఇక ఈనాగజాతికిని నాగపంచమికిని ఏమైన సంబంధ మున్నదో లేదో చెప్పజాలము.

ఏ కా ద శి.

హాయిపులలో ఏకాదశీ దినమునా దినములలో శ్రేష్ఠముగా పెరిగింప ౭ ముచున్నది ఏకాదశీ దినమున నుపవాస ముండవలయును. అనంత దశమి రాత్రి భుజింపగూడదు. ఏకాదశీ దినమున ముఖమైన కడుగెక్కుట. ఏమాత్రమును భుజింపగూడదు. ద్వాదశినాడు ప్రోద్బుత భోజనము చేయవలయును

అన్ని యేకాదశులలో ఆషాఢ యేకాదశి చాలాముఖ్యమైనది. దానినే ప్రథమికాదశి యనియుందురు. చాశుర్నామమప్పటినుండి ప్రారంభ మగును. ఆషాఢ శుద్ధ ఏకాదశి ముదలకొని కార్తీక శుక్ల ఏకాదశి వరకు చాశుర్నామ్యమనవలయును. ఈనాలుగు నెలలందు వచ్చునేకాదశీ దినములు చాలా విశ్రమ విభావించ బడుచున్నవి. ఆషాఢ శుక్ల ఏకాదశినాడు ప్రత్యువతమును గోపవర్త ప్రతమందును. దీనికథ గుట్లు చెప్పుదురు.

పూర్వ మొక మారు యమ సభయందు దేవయక్ష సాదులు సభలో గూర్చుని యుండ యమునితో నానభ్య

లు తమ దుందుభులకై చర్మము నిప్పింపుమని గోరిరి. అప్పుడు యముడు తనభటులకు చాతుర్దాస్య వ్రతమును సంక్రాంతి వ్రతమును చేయని మానవ స్త్రీల చర్మములు తెమ్మని యాజ్ఞాపించెను. ఈసందర్భమును నారదుని వలన శ్రీకృష్ణుడు విని తన నగర మందు స్త్రీలందఱును గోపద్మ వ్రతమును జేయవలయునని యాజ్ఞాపించెను. పూర్వముసూతు డీవ్రతమును జేయువిధానమును ఋషులతో చెప్పియుండెనట. దానినే శ్రీకృష్ణుడు తన చెల్లెలగు సుభద్రతో నిట్లుచెప్పెను.

“ముఖ్యముగా ఆషాఢశుక్ల ఏకాదశినాడు ప్రారంభించి కార్తిక ద్వాదశ్యంతము వఱకు నీవ్రతమును చేయవలయును. గోష్ఠ మందు గోమయముతో పరిశుభ్రముగా నలికి గంధ పుష్పాదులతో నలంకరించి బ్రాహ్మణులకు వాయనము లియ్యవలెను. కడళీస్తంభములతో మంటపమును నిర్మించి సువర్ణ కల్పితమైన లక్ష్మీ నారాయణ విగ్రహము వందుంచి పూజింపవలెను.”

సుభద్రయు నిదే ప్రకారము వ్రతమాచరించెను. వ్రతము ముగిసిన వెంటనే యమదూతలు సుభద్ర చర్మమునకై వచ్చిరి. సుభద్ర తాను వ్రతమాచరించితిని వారితో జెప్పుచుండగనే విష్ణుదూతలు వచ్చి యమదూతలను మెత్తగాదన్ని పలాయితలనుగా జేయ వారుపోయి తమ మహిషవాహనునితో జెప్పుకొన నాతడంతయు గ్రహించి యికనెప్పటికిని హరి

హారాదుల వ్రతమొందుసాగునో యచ్చటికి దనభటులు పోగూడదని శాసించెను.

మార్గశీర్షమాసమందలి యేకాదశి కూడ చాలముఖ్యమైనదని చెప్పుదురు. కృతయుగమందు మురనామక దానపు డొకడుండెను. వాడు మహారౌద్రుడును సర్వలోక భయంకరుడును నై ఇంద్రుని దేవతలను శివబ్రహ్మది మహాదేవులను నిర్జించి వారికి విలువ నీడలేకుండునట్లుగా జేసెను. అందఱును విష్ణువుతో మొఱపెట్టుకొనిరి. విష్ణువు వారి స్త్రోతములకు వ్రసన్నుడై యీదానపు డెవఁగు, వానిబలమెంత, వాడు విష్ణుల బెట్టు శ్రమయెట్టిది అని విచారించెను. ఇంద్రుడిట్లనెను: “పూర్వము బ్రహ్మసముద్భవుడైన తాళజంఘుడను రాక్షసుడొకడుండెను. వానికిమారుడే యీమురానురుడు. వాడు చంద్రవతీ నామనగరమున కేలిక. వాడిప్పుడు సర్వలోకములను జయించి మమ్ముల దిక్కులేని వారినిగాజేసెను.”

ఈపలుకులవిని విష్ణుడు మహోగ్రుడై వానిని త్వరలో జంపి దేవతలకు సౌఖ్యము చేకూర్తునని చెప్పియందఱును తమ తమ నెలవులకుబోవ నెలవొనంగెను. విష్ణువు మురుని పక్షమందండిన రాక్షసులను చంపి మురానురునితో వేయినంపత్సరములు బాహుయుద్ధముచేసియు వానినోడించజాలక పోయెను. ఇట్లుపరాజితుడై విష్ణువు పారిపోయి సింహవతియను గుహయందుదాగి యచ్చటికి దానపుడు వచ్చినట్లైన వానిని తప్పకసంహ

రింతునని నిశ్చయించెను. ఇట్లు సంకల్పముకలిగిన వెంటనేయొక కన్యక యాయన శరీరమునుండి యుద్భవించి వచ్చిన మురుని యో యుద్ధముచేసి వానిని సంహరించెను. ఈమెయే యేకాదశీ దేవి. ఈయేకాదశి చేసినమహోపకారమునకు విష్ణువు సంతసించి యామెనువరముగా గోరుచుని చెప్పెను. ఏకాదశి యిట్లు పలికెను.

“తాము నాకు మూడు వరము లనుగ్రహించ వలెను. మొదటిది నేనుసర్వకాలములందు మీప్రియురాలగు నుండవలెను. రెండవది నేను సర్వతిథులలో బ్రధానముగు తిథిగా పూజింపబడవలయును. మూడవది లోకమందెవ్వరెవ్వరు నాతిథియందు మహాభక్తి యుక్తులై యుపవసించు రోవారం దఱు ముక్తిని బొందవలయును. విష్ణువదేప్రకారము వరము లొసగుటచేత బ్రపంచమందేకాదశీవ్రతము మొదలయ్యెను.

పూర్వముకుచేయుదు సహితము సర్వదర్శిద్వైత యేకాదశీవ్రత నూచరించినందున ధసిగుడయ్యెననియు చెప్పబడి యున్నది.

ఈ యేకాదశీ ప్రాముఖ్యతను గుఱించి సుప్రసిద్ధమగు కథయొకటికలదు. అదెట్లన పూర్వము రుక్మాంగదుడను రాజు పాలించుచుండెను. అతని రాజ్యమందుసర్వజనులు ఏకాదశీ దినమందు భోజన భాజనాదులను వదిలి భక్తిచేదేవుని పూజింపవలయునని యాతడాజ్ఞాపించి యుండెను. రాజాజ్ఞాబద్ధులైనను

దటటులేయాచరించుటచే యముగోకమందుజనాభాలెక్కలలో చాలతక్కువమంది లెక్కకువచ్చిరి. మరియు స్వర్గలోకమంతయు భక్తులచే నిండిపోవుటచేత రంభాదులకు చాలకష్టము సంభవించెను. అప్పుడు యముడు తన ముఖ్యులతో నాలోచించి దీనికి ప్రత్యాచరణయెట్లని ప్రశ్నింపవారు రంభను మోహిసీ వేషమున రుక్మాంగదుని మోహింపజేసి యాతనివ్రతమును నాశనము చేయవలయునని నిర్ణయించిరి. అదేనిధముగ రంభ యొకనాడు రుక్మాంగదు డడవిలో వేటాడుచుండ సుందరమగు స్త్రీరూపధారిణియై యొకచో రుక్మాంగదుని దృష్టిపథమునవసించి యాతని మోహింపజేసెను. రుక్మాంగదుడాయువిదను పెండ్లాడగోరెను. కాని యువతిమాత్రము బహుభార్యాసక్తులగురాజులనుబెండ్లియాడుట కిచ్చగింపలేదు. తుదకు రుక్మాంగదుడామె వశవరియై యామెచెప్పినట్లాచరించుకొందునని శపథముచేయగా నామె యియ్యకొని యతని వెంట నరిగి యంతఃపురమందు రాణిగానుండుచుండెను. కొంతకాలమైన పిమ్మట నొక యేకాదశినాడు రంభ తనను సురతకేళి యందు గూడుమని రుక్మాంగదునిగోరెను. రుక్మాంగదుడు నిరాకరించెను. ఆమె యిష్టము నెల్లప్పుడు నేరవేర్తుననిమాట యిచ్చినది అతనికి జ్ఞాపకముచేసెను. రుక్మాంగదుడేకాదశీ పుణ్యదినమున సంభోగముకూడదని యెన్నియో విధముల బోధించి యాకానితలపు నుజ్జగింపుమని ప్రార్థించెను. కాని

రంభ తీనపట్టినపట్టును వదలదు. తుదకు రుక్మాంగదుడు తానాపనితప్ప నితరముగ నేపనిచేయుమన్నను చేయుదనని యెచ్చించెను. ఇదియే యదనని రంభ యాతని కుమారుని వధింపుమని కోరెను. జంకు కొంకులేక రుక్మాంగదుడు తన కుమారుని చంప నుద్యుక్తుడై శిరమును ఛేదించ తనఖడ్గము నెత్తెను. అప్పుడు విష్ణువు ప్రత్యక్షమై రుక్మాంగదునిభక్తికి మెచ్చికొని యాతని మోక్ష మొసంగెను.

ఏకాదశి ప్రతిమాసమందు రెండుచూడులు శుక్లపక్ష మందును కృష్ణపక్షమందును వచ్చును. ఇట్లు మొత్తముపై సువత్సరమునకు ౨౪ ఏకాదశులు వచ్చును. ప్రతిఏకాదశియు నేదోయొక మాహాత్మ్యము కలదిగా పౌరాణికులు వర్ణించి యున్నారు. ఈ విషయములను సంగ్రహముగా నిందు నేకాదశీ మాహాత్మ్యమునుండి యుదహరించుచున్నాను.

౧. చైత్రశుక్ల పక్షము—కామదై కాదశి;—

లలిత గంధర్వజను వాడు సంగీతము సరిగా పాడనం దున రాక్షసుడుగా శపింపబడెను. వానిభార్య లలిత యీవ్రతమునుజేసి భర్తనుశాప విముక్తుగావించెను.

౨. చైత్రకృష్ణపక్షము—వరూధి న్యేకాదశి;—

ఈ ఏకాదశి నెవ్వరు చేయుమరో వారికి ౧౦౦౦ గోవు ల దానముచేసిన ఫలము లభించును.

౩. వైశాఖ శుక్లపక్షము—మోహినీకాదశి

దుష్ట బుద్ధియను కోమటి తన ధనమంతయు దుర్మార్గ ములందు వ్యయపఱచెను. అందుచే గృహ బహిష్కృతుడయ్యెను. అడవియందు దివిగుచు నొక మునిచే నాదేశితుడై యీవ్రతమును జేసి ధనమును బొందెను.

౪. వైశాఖ కృష్ణపక్షము—అపరై కాదశి:—

ఈ నాటి యుపవాసమువలన స్నాన దాన ఫలములు చేకూరును.

౫. జ్యేష్ఠశుక్లపక్షము—నిర్జలై కాదశి:—

భీముడు తిండికాడు. ఏకాదశినాడుపవాస దీక్షకు జాల నివాడు. అందుచే వ్యాసుడితనితో నీయొక్క యేకాదశి నాడు నిర్జల నిరాహార దీక్షతో నెట్టైన నుండుమని చెప్పెను. అతని జన్మలోనిదొక్క యేకాదశిని చేసి అందఱు ౨౪ ఏకాదశులు చేసిన ఫలమును బొందెను.

౬. జ్యేష్ఠకృష్ణ పక్షము—యోగిన్యేకాదశి:—

కుబేరుని తోలమాలి ప్రతిదినము శివార్చనకు పూలు తెచ్చి తన యేలిక కిచ్చుచుండెడివాడు. ఒకనాడు వాడు భార్యలోలుడై తన సేవయందు ప్రసన్నుడయ్యెను. కుబేరుడు వానిని కుష్టుగాశపించెను. ఈ ఏకాదశి యందలి యుపవాసముచే వాడు రోగవిముక్తుడయ్యెను.

౭. ఆషాఢశుక్లపక్షము—శయనై కాదశి:—

ఈనాడు చాతుర్మాస్యము ప్రారంభ మగును. విష్ణువు క్షీరాబ్ధిశయనుడగును.

౮. ఆషాఢకృష్ణపక్షము—కామికై కాదశి:—

అభీష్టసిద్ధి కలుగును.

౯. శ్రావణశుక్లపక్షము—పుత్రదై కాదశి:—

మహిజన్మనువానికి సంతానములేక యీ యేకాదశి చేసి కొడుకును గనెను.

౧౦. శ్రావణకృష్ణపక్షము- అజై కాదశి:-

హరిశ్చంద్రుడు రాజ్యమునుదారాపుత్రులను బోనాడు కొని యీ వ్రతమునుజేసి మరల యన్నిటినిబొందెను.

౧౧. భాద్రపదశుక్లపక్షము-పరివర్తి న్యే కాదశి:-

విష్ణువు నిద్రచెంది రెండుమాసములై నది. ప్రక్కత్రిప్పి నాడు. ఎదురునుండి కుడికిబొరలినాడు. కాన యీయే కాదశి పేరు పరివర్తి న్యే కాదశి.

౧౨. భాద్రపద కృష్ణపక్షము:-ఇంద్రై కాదశి:-

ఇంద్ర సేనుడిను నాడు యమలోకమందు బాధపడుచుండెను. అతని కొడుకీయే కాదశిచేసి తండ్రిని స్వర్గమున కంపెను.

౧౩. ఆశ్వీజశుక్లపక్షే కాదశి:-

ఇది స్వర్గప్రాప్తి నిచ్చును.

౧౦. ఆశ్వీజకృష్ణపక్షము- రమైకాదశి:-

శోభనుడనురాజుకు ఈ ఏకాదశిచే స్వర్గప్రాప్తి కలిగెను.

౧౧. కాస్తీక శుక్లపక్షము- ప్రబోధిన్యేకాదశి:-

ఈ దినము చాతుర్మాస్యాంతము విష్ణువు ప్రబోధము (మౌనిభావ) పొందును కావున నీపేరు.

౧౨. కాస్తీక కృష్ణపక్షము- ఉత్పత్త్యేకాదశి:-

మురమర్దన మీనాడే జరిగెననియు, ఏకాదశీదేవియీ నాడేజనించెననియు, నింతకు పూర్వము వ్రాసినకథకిది సంబంధించినది.

౧౩. మార్గశీర్ష శుక్లపక్షము-మోక్షదై కాదశి:-

వైఖానసుడనురాజు తన తండ్రి సరకమందున్నట్లు కల గాంచి యీ వ్రతముచేసి తన తండ్రిని స్వర్గమున కంపెను.

౧౪. మార్గశీర్ష కృష్ణపక్షము-సఫలై కాదశి:-

మాహిష్మంతుని కొడుకు బుంపకుడనువాడు దేశభ్రష్టుడై యొక యేకాదశినాడు ఏమియు దోఱకక బల వంతపు నుపవాసముండినందున నీయజ్ఞాత కార్యఫలమునకు సహితము సత్ఫలముబొందెను.

౧౫. పుష్యశుద్ధ పక్షము- పుత్రదై కాదశి:-

సుకేతువను రాజీనాటి యపవాసముచే కొడుకును గాంచెను.

౨౦. పువ్యకృష్ణపక్షము- షట్తిలైకాదశి:—

ఈనాడు ఆఱు విధములుగా నువ్వుల నుపయోగింపవలెను. (౧) స్నానముచేయు నీటిలో వేయవలెను. (౨) తిలపిష్టము శరీరమునకు రుద్దుకొనవలెను. (౩) ఆరు నూలగింజల తినవలెను. (౪) పానోదకములో నూలను వేయవలెను. (౫) బ్రాహ్మణులకు తిలదానము చేయవలెను. (౬) దేవతలకును సమర్పింపవలెను.

౨౧. మాఘ శుక్లపక్షము:-జయైకాదశి:—

ఇంద్రునిభార్య పుష్పవంతుడను వాడు తన భార్యను జూచికొనుచు నాట్యములో నెత్తుతప్పగా ఇంద్రుడీదంపతుల రాక్షసులనుగా శపింప వీరీదివనమున నేమియు దినుటకు లభింపనందున నుపవాసముండిన కారణమున శాపవిముక్తులైరి.

౨౨. మాఘకృష్ణపక్షము-విజయైకాదశి:—

రాముడు లంకపై సేతువు నిర్మించిన దీదినమేయట.

౨౩. ఫాల్గుణ శుక్లపక్షము-ఆమలకై కాదశి:—

చిత్రరథుడు పరశురాము నీదినమునబూజించెను.

౨౪. ఫాల్గుణకృష్ణపక్షము- పాపమోచనైకాదశి:—

మంజు ఘోషయను నప్పర మేధావియను ముని తపోభంగ మొనర్చి శపింపబడెను. ఈవకాదశివలన నామె విముక్తిబొందెను.

వి మ ర్శ

ప్రతిమతమందును నుపవాస పద్ధతికలదు. వైద్యులు సహిత ముపవాస మప్పుడప్పుడుండుట యారోగ్యవ్రదమే యని యందురు.

ఈకారణముచేతగాబోలు హిందువు లేకాదశినా దువ సింపవలసినదిగా నేర్పాటు చేసియుందురు. ఈ పద్ధతినలన నిహమును బరమును జేకూరునట్లొనర్చినారు. స్రతిఏకాదశి యందుపవాసవ్రతమును జనసామాన్య మాచరించుటలేదు. బ్రాహ్మణులలో విశేషముగా నుపవాసము చేయుదురు. కాని తక్కిన జాతులు ఆషాఢశుద్ధ ఏకాదశినాడు మాత్రము వ వసింది ద్వాదశినాడు పండుగచేసి తృప్తి పడుదురు.

ఏకాదశి వ్రతమును గుఱించి వేమనయోగి యభిప్రాయముచూడుడు:—

గీ. దశమి యేకాదశి యటంచు వ్రతముబూని
మెతుకు దినకున్న దుర్గుణమేలమాను
పుట్టపై గొట్ట నురగంబు గిట్టబోదు
విమలగుణ రాజ యోగీంద్ర వేమనార్య.

శ్రీ త లా స ప్ర మి

శ్రీ తలా దేవిని బెంగాలు దేశమందు తప్ప యితర ప్రాంతములందు పూజింపరు. పేరు మాత్రము భిన్నమైనను నితర ప్రాంతములలో నిట్టి దేవతనే వేరునామములతో పూజింతురు. ఈశ్వర సోఫుటక వ్యాధికి అధిదేవత.

ఈ దేవతనే మన తెనుగులో ఎల్లమ్మయందురు. “అమ్మ” పోయుటయనియు సోఫుటకమునకు ముఖ్యమగు పేరు. ఈ అమ్మ ఎల్లమ్మ. మన దేశములో సామర జనులు ప్రతియేట ప్రతి గ్రామమందు ఎల్లమ్మను చేయుదురు. ఆంధ్ర దేశమందు ప్రాచీనమందును నీ ఎల్లమ్మ చాల ప్రసిద్ధిపొందిన దేవత. ఓరుగంటి ఎల్లమ్మ యనియు, పానుగంటి ఎల్లమ్మ యనియు నేటికిని జనులు వాగొనుచుందురు. వల్లభరాయుడు తన క్రీడాభిరామములో నీ ఎల్లమ్మనే ఏకవీరాదేవినిగా వర్ణించియున్నాడు. అలంపురీ మాహాత్మ్యములో రేణుకాదేవియే ఎల్లమ్మ యయ్యెనని

“ఎల్లమ్మ ఇతివామ్నా సాదేవీః కీర్త్యతే”

అని వర్ణించియున్నారు.

“అమ్మ” పోసిన వారికి ఎల్లమ్మ నై వేద్యము నిచ్చిన జాడ్యము పోవునని జనులు విశ్వసించుదురు.

రాజపుత్రస్థానములో మనువుబిడ్డ “ఎల్ల” యనియు నామె బుధుని వివాహమాడెననియు, నీ ఎల్లయే భూదేవత యనియు, టాతనరాజస్థానకథాననిలో వ్రానియున్నాడు. ఈ “ఎల్ల”యే రాణిమలు (రాష్ట్ర)కూటులు అండ్ దేశమునకు వచ్చినను వారింటవచ్చి యిచ్చట “ఎల్ల”మ్మ అయ్యెనో యేమా!

ఈ ఎల్లమ్మనే పంకాలు దేశమందు శ్రీతలాదేవి యను పేరుతో బూజింతురు. ఈదేవి వాహనము గాడిది.

“యాద్యో శ్రీతలాదేవీ తాదృశః ఖివాహనః”

అని మన దేశమందు సామెతయు గలదు. ఏమిచిత్రమో యీ దేవత వాహనమును జనులు ముట్టుకొనరు. ప్రమాదముచే ముట్టుకొనిన స్నానముచేయుదురు.

ఈ శ్రీతలాదేవిని ప్రతి సంవత్సరము చైత్ర బి. ౭ దినమున బూజింతురు. ఈ దేవికి వేపచెట్టు చాల ప్రియము. కావున బాడ్యస్థులకు వేపపుల్లలతో గూడిన నీటిని ద్రావుదురు. నిజమగు తత్త్వమేమన వేపచెట్టులో ననేక సుగుణములున్నవి. స్ఫోటకమునకు ముఖ్యముగా నీవేపపుల్లలతో గాచిన నీటిని శాషధముగా నిచ్చిన బాడ్యము కుదురునని ఆయుర్వేద గ్రంథములు నిరూపించు చున్నవి. కావున శ్రీతలాదేవికన్న వేపచెట్టేగుణము నిచ్చునది. అదేవిధముగా గార్హభము యొక్క ప్రాముఖ్యమేమన బాడ్యస్థులకు దాని పాలని

త్తురు. కావున నీజంతవు కూడ వేపచెట్టువలెనే పనికి వచ్చునట్టిది.

మొత్తముపై యీ శీతలా వ్రతము బెంగాలునకు సంబంధించినది—“టీకాలు”. తీయు నీకాలములో నీ దేవీ మాహాత్మ్యము కొంత తగ్గియుండవచ్చును.

ఆయుర్వేద గ్రంథములలో సుప్రసిద్ధ గ్రంథమగు మాధవనిదానములో “అమ్మ”. జాడ్యమునకు నాలుగు పేరులు పేర్కొనబడినవి. (౧) శీతలాజాడ్యము (౨) స్ఫోటకము లేక విస్ఫోటకము (౩) మసూరిక (౪) నర్షపిక. స్ఫోటకము అనగా సన్నని బొబ్బలు శరీరముపై స్ఫుటముగా కనిపించుట. మసూరికయనగా సెనగలవలె బెందులుగలజాడ్యము. నర్షపిక అనగా ఆవాలవలె సన్నని బెందులుకల “తట్టు”. పోయుట అను స్ఫోటక జాడ్యభేదము. ఈ పేరులన్నియు సూచించు “అమ్మ” జాడ్యమునకు అధిదేవత శీతల లేక యెల్లమ్మ. మాధవ నిదానములో శీతలాజాడ్యమును గురించి యిట్లు వ్రాసినారు.

“దేవ్యాశీతల యక్రాంతా మసూర్యః శీతలా జహ్నిః

జ్వరయేయిర్జ్వరాధూతా ధిష్ణితో విషమజ్వరః.

పై ప్రమాణమువలన వైద్యమందును శీతలాదేవిని ఈ స్ఫోటకమునకు అధిష్ఠానదేవతగా జనులు భావించి ప్రాచీనకాలమునుండి పూజించుచు వచ్చినారని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇక ఈ శీతలాదేవియొక్క వాహనమును గురించి కొంత చర్చింతము.

ఏకారణముచేతనో యేమో గాడిద జంతువులన్నిటిలో నీనాడు అస్పృశ్యజాతిలో చేర్చబడినది. శీతలాదేవికి గాడిద వాహనమైనందున జనులు శీతలాదేవిని నీచ దేవతగా భావించుచుండెను! అట్టివారి భ్రాంతిని దొలగించుటకై గాడిదయొక్క చరిత్రకూడ సంగ్రహముగా వ్రాయుచున్నాను.

వేదకాలమందును పురాణకాలమందును గాడిదకు గౌరవస్థానమే యుండినది. దేవతలలో శీతలాదేవికేకాదేవీ కాళరాత్రికిని గార్దభము వాహనముగా నుండినది.

“ఏకవేణీ జవాకర్ణపూరానగ్నా ఖరాస్థితా” అని దేవీకాళరాత్రి వర్ణనలోకలమ. అశ్వినీదేవతలు, దేవలోకములోని ప్రసిద్ధవైద్యులు, వారికి గాడిద (రాసభము) వాహనముగా నుండినట్లు ఈ క్రింది ప్రమాణములు కలవు.

“కదాయోగా వాజినో రాసభస్యయేన యజ్ఞం వాసంత్యోక్తి-”

ఋగ్వేదము. ౧, ౩౪, ౯

“యుంజాథాం రాసభం యమస్మిక్ యామే”

కృ. యజ. ౪-౧-౨

“స గర్దభరథేనాశ్వివా”

ఐ. బ్రాహ్మ. ౪-౨-౯

“తావశ్వివా రాసభాశ్వాహవంతు”

యజురారణ్యకం. ౧-౧-౧౦-౧

శూద్రులు విష్ణువుయొక్క పాదమందు పుట్టగా గాడిదలు బ్రహ్మయొక్క పాదమందు పుట్టినవని మార్కండేయ పురాణము చెప్పుచున్నది.

“పద్యాంచా శ్వాక్ సమాతంగాత్

రాసభాత్ శశకామృగాత్

ఉష్ట్రాన శ్వతరాంశ్చైవనానా

రూపాంచ జాతయః”

భారత కాలములో గుర్రములవలె గాడిదలనుకూడ రథములకు కట్టి వాడు కొనుచుండిరి. లక్కయిల్లు కాల్పుటకై దుర్యోధనుడు పురోచనుని నియోగించునప్పుడు వానినిగాడిద రథముపై నెక్కి వారణావతమునకు బొమ్మని చెప్పుచున్నాడు.

“సత్వంరా సభయక్తేన స్యుదనే నాశుగామివా

వారణావ తపద్వైర యథాయాసి తథాశుః.”

అది. ౧౪౫ అధ్యాయము.

ఇట్లు ప్రాచీనములో గాడిదకు గౌరవస్థానముండినను మనుస్మృతి కాలమువరకే కొంత గౌరవలోపము కలిగినట్లున్నది. తప్పుచేసినవారిని నెత్తి గొరిగించి గాడిదపై నెక్కించి ఊరేగించవలెనని మనువు శాసించెను. మరియు పూర్వము అశ్వమేధ, గోమేధాది యజ్ఞములుండెను కదా, అందు గ్ధ భయజ్ఞముకూడ నొకటియుండెను. మనుస్మృతిలో అవకీర్ణికి ప్రాయశ్చిత్తము చెప్పినాడు. అవకీర్ణియనగా బ్రహ్మచారియై స్త్రీ సంపర్కముచేసినవాడు. అట్టివాడు ఒంటికన్నుగల

గాడియొక్క సహజేత పాకయజ్ఞ విధానముచే చనుప్పది
మందు హోమముచేసి ఆ గాడిదచర్మమును కప్పకొని ఏడి
డ్లలో బిచ్చము పెట్టవలెను.

(చూడుడు. ౧౧ వ అధ్యాయము.)

పై చచ్చవలస గాడిది పూర్వము ముట్టరాని జంతు
ప్రగా లేకుండెననియు, యుఖ్య వాహనములలో ననియు
నొకటిగా నుండెననియు విశేషమయ్యెడి.

వసంత పంచమి

ఇది మాఘ శుద్ధ పంచమినాడు జరుగును. ఈ దినమున సరస్వతీ పూజ జరుగును. ఇది ఆంధ్రదేశములో ప్రచారమందు లేదు.

ఉత్తరహిందూస్థానములోని బెంగాలులోను నిది చాల ప్రాముఖ్యముగా నున్నది. సరస్వతీ మన పౌరాణిక బోధయందు విద్యాధిదేవత. బ్రహ్మకు భార్య. సంగీత సాహిత్యముల కధిష్ఠాన దేవత. వీణాపాణి. హంసవాహన.

ఈ పండుగనాడు సరస్వతీని విద్యలభించుటకై విద్యార్థిలాఘులందఱు పూజింతురు. తాటి, గూకులు గంటము గ్రంథములు మున్నగు విద్యాసాధనము లన్నిటిని దేవి యెదుటబెట్టి గంధపుష్పదులతో బూజింతురు. విద్యకథి దేవతను కల్పించుట యార్ఘ్యల మర్యాదయే కాక గ్రీసురోము దేశవాసులై యుండిన ప్రాచీనులందును గలదని చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి. కవులు తమ తమ గ్రంథములను ప్రారంభించునప్పుడు సరస్వతీ దేవిని ప్రార్థించియున్నారు. ఇట్లు సరస్వతీదేవి విద్యకు లభిదేవతయై మాఘ మాసమందు బూజింపబడుచున్నది. ఈపై విషయములను గుప్తేగారు వ్రాసియున్నారు. కాని హిందీ గ్రంథకారులగు భవానీ ప్రసాదుగారి వంతుగ వసంతర్తు సంబంధమైనదని వ్రాసియున్నారు. ఈ యిరువురు పండితులు తమ తమ సిద్ధాంతములకు దృష్టికరమగు కారణములు గనబడవలేదు.

మహాశివరాత్రి

ప్రతి సంవత్సరము మాఘకృష్ణ చతుర్దశీ దివసమున నీపండుగ చేయబడును. ఈ శివరాత్రి శైవులకు చాల ముఖ్యమైనది. ఆనాడు భక్తి లండలు పగలంతయు నుపవాసముండి రాత్రియంతయు మేల్కొని యుందురు.

దీనినే జాగరమందురు.

శివరాత్రియందు పైనజెప్పిన రీతిగా నాచరించి శివ పూజలు చేయువారి పాపము లన్నియు నాశనమై వారికి ముక్తి దొటకునని చెప్పుదురు. అట్లాచరించని వారు ఘోర నష్టముల ననుభవించుదురు. శివరాత్రిని గుఱించి లింగపురాణమునదిట్లున్నది.

ఒకనాడు కైలాస శిఖరముపై పార్వతీ పరమేశ్వరుల నినులైయుండ పార్వతీదేవి భర్తతోనిట్లు ప్రశ్నించెను. “నాకమందు సర్వ వ్రతములగో సుత్రమ వ్రతమేది. భుక్తి ముక్తి ప్రదాయకమగువట్టి వ్రతమును గుఱించి నాకబోధింప వలయును.” అంత శివుడిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. “దేవీ! పరమ సత్యమగు నీవ్రతమును గుఱించి వినుము. ఆవ్రతమును శివరాత్రి వ్రతమందురు. మాఘకృష్ణ చతుర్దశీ దివసమున దాని

నాచరింపవలెను. తెలిసికాని తెలియకకాని నావ్రత మాచరించువాడు మోక్షమును పొందును. నన్ని పాపములు చేసిన వాడైనను నీవ్రతమును చేయు మనుషుడు యగులోకమునుండి తప్పించుకొని పవలోకమును దెందును. దీనికి సోదర్శనముగా పూర్వము జరిగిన వృత్తాంతము నొకదారిని చెనుము. పూర్వ మొకప్పుడు దీనఘాతక్షుడై బంతు మాంసముచే కుటుంబ పరిపాలకుడైన నొక నిషాదుడుండెను. వాడు నల్లనిశరీరియు సదా భయభరియు నైయుండు వాడు. వాడొక శివరాత్రినాడొక కోమటి కప్పుబడి శివాలయములో బంధింపబడెను. రాత్రి యంతయు వాడు భక్తుల శివ శివారావ పూర్వకస్తోత్రములను విని యుపవసంప వలసిన వాడయ్యెను. చాతః కాలమున గొందఱు భక్తులు వాని ఋణమును గోమటికిజెల్లించివానిని విముక్తినిగానొనరించిరి. ఇట్లు ముక్తుడై యాబోయ మృగ యార్థమై యరణ్యమున కరిగెను. అరణ్యమం దొంటరిగా బోవుచు దాను రాత్రి విని వేసారినట్టి శివ శివ శబ్దములను. హేళనా పూర్వకముగా నుచ్చరించిన దొడగెను. దినమంతయు సరణ్యమున మృగముల వెదకి వెదకి తుదకొక్కటియు గానడయ్యెను. సాయంకాల మగుడు వాడొక తటాకమును సమీపించి రాత్రి సంచరించు సింహశార్దూలాదుల నుండి తప్పించు కొనుటకై యొకబిల్వవృక్షమునెక్కెను. ఆవృక్షము క్రింద నొక గుప్తలింగ ముండినది వాడెఱుగడు. వాడుచెట్టెక్కునప్పుడడ్డమువచ్చు కొమ్మలవిరిచి క్రింద బారవేయుచు

డెను. బిల్వపత్రములు లింగమునకు దలపని పూజగాబరిణమిం
చుచుండెను. రాత్రియంతయు జెట్టుపెనుండి వదుదునేమో
యను భీతిచే వాడు నిద్రించలేదు. ఉబునుపోనట్ట వేళలహేళ
నముగా శివశివయని పదరుచుండెను. ఇట్లు మొసటి మూడు
యామములుగడచు వఱకు వానిపాపములలో నాల్గవభాగము
నశించిపోయెను. ఇంతలో నొకలేడి జలపానార్థమా చెరువుదగ్గ
జలపెచ్చెను. ముదానిజూచి యాకొన్నవాడగుట సంత
సించి దానినిజంపి వింటిపై బాణము సంధించెను. మృగము
సహితము హతాత్తుగా నాబోయనుజూచి మనుష్యవాక్కుతో
నిట్లు సంబోధించెను.

“ఓయీ నన్నేలచంపెదవు!”

బోయ:— నేను నాతల్లియు గుటుంబమును నొకదినమునుండి
యాహరణులేక యుపవాస మున్నారము. అయితే
నేనెన్నియో జంతువుల కింపితిగాని నీవలె మాట
లాడనేర్చిన జంతువును జూడలేదు. ఈవిపరీతమునకు
గారణము ముందు జెప్పము.

లేడి:—వ్యాధోత్తమా! నాయుదంతమును వినుము. నేను
రంభన. హిరణ్యాక్షుడను దాసవునిబ్రేమించి వాని
వినోదములందేచిక్కి శివునికొలుపుమఱచితిని. ఈశ్వ
రుడు నిజమెఱిగి క్రోధారుణితనేత్రుడై నన్నును నా
దాసవుని పండ్లెండు సంవత్సరములు మృగీమృగము

లుగా నరణ్యమందు సంచరించి పిమ్మట యొక్క వ్యాధుని దర్శనముచే ముక్తిపొందుటలు శాపింప బడితిని. ఓయీ వ్యాధా నేను పూర్ణగర్భవతిని. నాపై మాంసమేమియులేదు. ఇంతలోనింకాక లేడిదాగలదు. దాని మాంసమును దినము. లేక నన్నే చంపగోరిన నేను నావసతికిబోయి ప్రసవించి యిచ్చకికి వచ్చెదను.

బోయ:-నీవు ప్రాణాపాయము నుండి తప్పించుకొనుట కిట్టి యుపాయమును వెదకినట్లున్నది.

అప్పుడు జింక మనేక శవధములు నేసి వ్యాధుని యను మతిబొంది నిజగృహమున కేగెను.

మధ్యరాత్రియయ్యెను. వ్యాధునికి నిదురలేదు. శివశివ యను మాటమాత్రము మఱవలేదు. ఇట్లనాలోచిత ప్రతము చేయ వాని పాతకములు సగమువఱకు తూళితములయ్యెను. అంత మధ్యరాత్ర్యనంతరమింకా పెంటిజింక యాళ్ళాలను జేరెను. దానిపై వ్యాధుడు తనబాణమువేయ సంసిద్ధుడయ్యెను. అజింకయు వానినిజూచి యిట్లనెను. “నేను నాభర్తను వెదకుచు నిటువచ్చితిని. నీవేమయిన జూచితివా” లుబ్ధుడుస్తబ్ధుడై దీని భాషణముజూచి నీకన్న పూర్వమొక జింకవచ్చియుండెను. అదేమైన నిన్ను బంపెనా అట్లయిన నీవు చచ్చుటకు సంసిద్ధురాలవై యుండుము. అని యనెను. జింక యిట్లనెను. నేను లేబ్రాయముదానను. నేను విరహవ్యధచే నార్తి నొందుచు

(న్నాను. నన్ను జంపి నీవేమిలాభము పొందుదువు. ఇంతలో నీ మార్గమున నొకబలిసిన జంకర్కలదు. దానిమాంసము నీకు దృష్టి గలిగించును. అటుకాదేని నేను మరల తప్పకవత్తును.)

బోయదానిని శపథముచేయుమనెను. జంక యటులే చేసి యింటికి బోయెను. కొంతసేనటికొక కృష్ణమృగమా చక్కివచ్చెను. బోయపూర్వమువలెనే దానిని జంపనుమ్యక్తుడయ్యెను. కృష్ణమృగమా బోయనుజూచి వాడు తన పెంటిని గూడ జంపియుండునని యూహించి గుట్టువిలపింప దొడగెను.

(దాంపత్యలాభమును గుఱించి చెప్పిన యీభావములు చాల సుందరముగా నుండుటచే మూలము నిచ్చట నుదహరింతును.)

శ్లో॥ తయావిరహితస్యాస్య నూనంమృత్యుర్భవిష్యతి:
మహాకాంక్షతం పాపం యద్భార్యాదుఃఖమాగతం॥
భార్యమానసమం సౌఖ్యం గృహేపిచవనేపిచ।
తయావినా న ధరోస్తి నార్థకామో విశ్లేషతః॥
వృక్షమూలేపిదయితా యత్రతివృతితగ్ధృహం।
ప్రాసాదోపితయాహీనః కాంతారాదతిరిచ్యతే॥
ధర్మకామార్థకార్యేషు భార్యాపుంసస్సహాయినీ।
విదేశేచగతస్యాపి సై వవిశ్వాసకారిణీ॥
నాస్తిభార్యాసమోఽంధుర్నాస్తిభార్యాసమయఖం।
నాస్తిభార్యాసమం లోకే సరస్వతస్యభేషజం॥

యన్యభార్యగృహేనాస్తి సాపిచేత్ ప్రయవాదిసి।
అరణ్యం తేనగంతవ్యం యథారణ్యం తథాగృహం॥

“భార్యవియోగమనునది మహాపాపఫలము. భార్య విరహము చావుదెచ్చును. గృహమందుండినను సరణ్యమందుండినను భార్యగలవాని సౌఖ్యమే సౌఖ్యము. ఆమెలేనిది ధర్మములేదు. కామములేదు. అర్థములేదు. చెట్టుకింద సంసారము చేసినను భార్యగలవాని కదేగృహము. కాని భార్యలేనివాడు ప్రాసాదము లందుండినను వాని కవియరణ్యతుల్యములే! ఘరుమడు భార్యసహాయుడై సకలపురుషార్థములను సాధించును. విదేశములందు భార్యయే విశ్వాసకారిణి. భార్యతో సాటియగు బంధువులులేరు. ఆర్తుడైన నరునికి భార్యవంటి యుత్తమభేషజమింకొకిటిలేదు. ప్రయవాదిని యగు భార్యయెవనికి లేదో వాడు వనమున కేగవలసినదే! ఏలయన వాడింట నుండి శను నదియరణ్యతుల్యమే.”

ఇట్లు దుఃఖించి వ్యాధునితో “ఓయీ నీవు కెందు పెంటి జింకల జూదిలివా? వానినేమైన జంపితివా?” యని ప్రశ్నించెను.

వ్యాధుడవి తనతో మరల వత్తుమని మాటయిచ్చి పోయినట్లుచెప్పెను. అంత కృష్ణమృగ మిట్లనెను “నేను గృహమునకు బోయి వానితో విహరించి మరల నీదగ్గఱకు వచ్చెదను. పిమ్మట చంపవచ్చును. అని వచ్చుబలికి సెలవు తీసికొని

పోయెను. మృగము గృహమునకు బోవువఱకొక పెంటిజింక
శిశువును గనియుండెను. ఇంకొక దానితో క్రీడించి పిమ్మట
తన కుటుంబమును జూచి దుఃఖముతో దాను వ్యాధునికి శక్తి
రము నహర్నిశ బోవుచున్నానని దెలిపెను. పెంటి జింకలు
భర్తవియోగమును భరింపజాలక భర్తతోబాటి లోకమే
తమదికూడనని తామును భర్తను వెంబడించి చత్తురుని పట్టు
వట్టెను. ఈరక నామును జింకలును తెల్లవాలువఱకు
బోయదగ్గఱకు వచ్చి తమను జంపుమని కోరెను. వ్యాధుని
హృదయములో నొక గొప్పమార్పు కలిగెను. జింకలయొక్క
సత్యనిష్ఠనుజూచి గూళ్ళర్థమంది వానిని జంపుట కియ్యకొనక
తన విల్లును తునియలుగాజేసి బాణముల బాటవైచి నాటి
నుండి యికముందు జీవహింస చేయనని వానివలగొని శపథ
ముచేసెను.

అంత నాకాశమునుండి పుష్పవర్షము గురిసెను. దివ్య
యానమువచ్చి జింకలను లుబ్ధుని సశరీరముగా దీసికొని శివ
లోకమునకేగెను. కృష్ణమృగము నేటికిని నాకాశమందొక
గొప్ప సక్షత్రమై వెలయుచున్నది దానినే మృగశీర్షయని
యందురు. దాని వెనుకనుండు సక్షత్రమునే లుబ్ధక (బోయ)
సక్షత్రమందురు. ఇట్లు తెలియకయే శివరాత్రినాడు జాగరణ
ముచేసి యుపవసించినవారికి శాశ్వత పదవులు దొఱకినప్పుడు
తెలిసి భక్తిపూర్వకముగా శివునిభజించునరులకు ముక్తిగలు

గుననటలో నేమియు సందేహము లేదని శివుడు శివరాత్రి మాహాత్మ్యమును గుఱించి పార్వతీ దేవితోజెప్పెను.

శ్రీనాథమహాకవి శివరాత్రి మాహాత్మ్యము ఆచు పద్య కావ్యమును రచించిరి. అందు వారు సుకుమార చరిత్రమును వ్రాసినారు. అందలి కథయిట్లున్నది. ఒక మంత్రికి సంతానము లేక లేక బహుశపః ఫలితముగా నొక కుమారుడు సుకుమారుడనువాడు పుట్టెను. వాడు యవ్వనదశలో న్యభిచరించెను. వాని రాజు వానిని దేశభ్రష్టునిగాచేసెను. నానాదేశములు తిరుగుచు ఒకచోట ఒక చండాలస్త్రీని పొంది దానితోనే యుండి సంతానముగనెను. అగ్నిప్రమాదముచే ఆచండాలియు దాని సంతానమున్న మడిసిరి. సుకుమారుడు కల్లుత్రాగుట మాంసముతినట బాగుగా అలవాటుచేసుకొన్నాడు. అనసాన కాలమునాడు ఒక శివరాత్రి దినమున అసుకుమారుడు శివ భక్తుల పూజలకు చూచుచు వారి భజనల వినుచు మరణించెను. తత్ఫలితముగా వానికి కైలాసప్రాప్తి కలిగెను. ఇది శివరాత్రి మాహాత్మ్యములోని కథాసారము. ఈకథ సంస్కృతములో “ఈశానసంహిత” యను దానిలో సంక్షిప్తముగా నున్నదట.

విమర్శ

ఈ శివరాత్రి కైపులకే ప్రధానమైనది. శ్రీరామనవమి, లేక కృష్ణాష్టమివలె నీశ్వరుడవతార పురుషుడుగా బరిగ

నింపబడిన వాడుకాడు. కావున నిది శివజయంతిగా భావింప వలనుపడదు. ఈ శివరాత్రి మాహాత్మ్యమును గుఱించి చెప్పు పురాణములు లింగపురాణ, స్కాంద పురాణములు.

పైష్ణవులు అనంతచతుర్దశి నెట్లు పవిత్రముగా భావించునో యట్లే వైపులీ శివరాత్రి చతుర్దశిని భావించును.

దక్షిణమున నాంధ్రదేశమున నీశివరాత్రిచాల ప్రాముఖ్యముగా జూడబడుచున్నది. రాత్రియంతయు జాగరము చేయుట దేవుని భజించు నిమిత్తమై యేర్పాటుచేసియుండ యావ్రధాన విషయమును మాటుపఱచి రాత్రియంతయు నెటులో యొకరీతి మేల్కొని యుండుటయే పృథానమని యెంచి కొందరు జూదముతో కాలము వెళ్లబుచ్చుచుందురు.

ఈ శివరాత్రినిగుఱించి గుప్తీపండితుడొక నూతన సిద్ధాంతమును లేవదీసినాడు. ఇంతకు బూర్వము వ్రాయబడిన లుబ్ధక మృగముల కిథను జూడ నీకథ కేవలము మృగశీర్షా నక్షత్రముయొక్క సంబంధమైనదిగా దోచుచున్నదని వారు వ్రాసియున్నారు. సిద్ధాంతములు లుబ్ధక నక్షత్రమును యోగ తారయని పిలుతురనియు నీమృగశీర్షా రాశిచంద్రుని యెడన నక్షత్రమనియు జెప్పుదురట. రత్నమాలయను గ్రంథములో మృగశీర్షను జింకతలగా వర్ణించినారట. ఛాల్దియాదేశము బహుపురాతన దేశము. వేదకాలమందు ఛాల్దియాదేశమునకు మనభారత దేశమునకు వ్యాపారము విశేషముగా జరుగుచు

జెను. అట్టిఛాల్క్లియా దేశపు జ్యోతి శ్వాస్త్రమందు సక్షత్ర కూటమందీ తొమ్మిదవ సక్షత్రమండలిని ధనుస్సు అని యందురట. ఈ ధనుస్సు మన కథలోని ధనుర్వియగు లుబ్ధకునితొ వరిపోలును. ఛాల్క్లియా శాస్త్రమందు ధనుస్సుతర్వాతి సక్షత్రమును (మేషము) మేకయందురు. ఈమేక బహుశ మన తింకకు మారుగానండి యుండును.

అయితే యీ సక్షత్రములకును శివరాత్రికినేమి సంబంధమని యాలోచించిన శివరాత్రి నాటిరాత్రి చాలదీర్ఘమైనదియై దట్టమగు చీకటితో నిండినదియు నగుటచే నారాత్రి సక్షత్రములను ఒరీక్షించుట కనువగునని యీదిన మేర్పాటు చేయుందులేమో చెప్పజాలను అని యీ గుస్తే పండితుడు త్రాసియున్నాడు.

ఈ విమర్శన యందు యుక్తి హెచ్చుగా నున్నను యుక్తముగా దోషదు. మనవారు సక్షత్రముల కొరకు జనుల సందఱను మేల్కొనుమని చెప్పియుండరు. శివరాత్రి మాహాత్మ్యమునకై యొక కథను గల్పించి యాకథనుండి యొకనీతిని బోధించుటకై యీసక్షత్రములను భక్తికి నిదర్శనముగా జూపి యుందురు. ఇది మన పౌరాణికులకు గ్రోత్తదికాదు. బాలభక్తాగ్రేసరుండగు ధ్రువుడు ధ్రువసక్షత్రమై నిలిచినాడు. సప్తర్షులు సక్షత్రమండలియై నిలచినారు. పతివ్రతాగ్ర గణ్యుడుగ నరుంధతియు నిజనాథుని బాయక యాకాశమందు

భర్తచెంత నిలిచి సూతనవధూవరుల కందఱకును దర్శనీయ
యైయున్నది. కావున మనశ్చైవులకు గూడ శివభక్తులైన
లుభకమృగములు నక్షత్రములైనవని బోధించి యున్నారు.

భవిష్యత్పురాణమందు నీపండుగను, “శివచతుర్దశి”.
యను పేరున వర్ణించినారు. అందులైంగ్యమగు మృగలుభక
కథలేదు. మరియు లింగపురాణమందు మాఘకృష్ణచతుర్దశి
దినమును మహాశివరాత్రిగా చెప్పియుండ నిందు మార్గశీర్ష
శుక్లత్రయోదశి ముఖ్యదినముగా జేర్చిన బడియున్నది.
ఇది యేశివరాత్రియో తెలియదు. కాని జనులందఱు లింగ
పురాణరీత్యా యాచరించుటచేత నదియే ప్రమాణముగా
గొనవలసియున్నది. ఇంతియకాక శివపురాణమందును మాఘ
కృష్ణ చతుర్దశినాడే జాగరణ యుక్తముగా ప్రతమాచరించుట
యాదేశితము. ఇదేపురాణమందు ప్రతిమాసమందును *కృష్ణ
చతుర్దశి దినమున శివరాత్రిగా భావించి చేయవలెనని వ్రాయ
బడియున్నది.

మృగలుభకుల గుఱించి యించుక విశేషము చెప్ప
వలసి యున్నది. అలంపురీ మాహాత్మ్యమును గ్రంథములో
పూర్వమొకప్పుడు అలంపురీ దేవాలయమును నాశనముచేసి
“విశనత్” అనురాజు చాల దుర్మార్గుడై మృగయా వినోది
యైయుండ నొకనాడు వాని సేవకుడొక మృగమును తన
స్వామి కాహారార్థమై చంకబోవ నామృగము మనుష్యుక్తు

వానిని వాని యేలికను నిందించినట్లును వాడదివిని పురస్కారముగ్న మానసుడై విలసత్తుతో నివేదించుకొనగా అతడు అజంకను ప్రార్థించి కారణమడుగగా నామృగముననుట. “నీవు దేవాలయమును నాశనము చేసినందున నీవు పాతకివైతివి. మరల పాపవిముక్తి పొందదలచిన దేవాలయమును గట్టించి యందు నీ విగ్రహమనుదాని యెదుట నామృగమును జెక్కించుము. భక్తులందఱు చూచుచుండ బహుకాలమునకు నీపాపము శమించి నీవుత్తములోకములను బొందుముపు.” విలసత్తు అట్లేచేసెను. ఇది పురాణము. దీనికి నిదర్శనముగా నేటికిని అలంపురీ దేవాలయములో నొక వ్యాధునియొక్కయు జంకయొక్కయు విగ్రహములు స్తంభములపై చెక్కబడియున్నవి కాననగును.

శివునికి లింగాకారముండు విషయములో ప్రాచీనతీతిలోని పరిశోధకులు కొందఱొక చూతన తత్త్వమును లేవదీసి నారు. లింగము పురుషచిహ్నమని వారియభిప్రాయము. బహుపురాతన కాలమందొక నాడు ప్రపంచమందంతలను స్త్రీపురుష చిహ్నముల పూజలుండెనని వారి సిద్ధాంతము. ఈజన్మలోను, బాలిలోనియాలోను, అసీరియాలోను, కొంత కొంత రోము, గ్రీసు దేశములందును నీయాచారముండెనని వాదింతురు. అదేతత్త్వము మన యూర్యావర్తమున లింగపూజ యనబడెనని యందురు.

వివేకానందస్వామి గారి సిద్ధాంతము నొప్పుకొనలేదుం గస్తన్ ఆపర్టి (Gustav oppert) అను జర్మను పండితుడు సాలగ్రామములు స్త్రీలింగచ్ఛిన్నములనియు శివలింగములు పురుషలింగచ్ఛిన్నములనియు నాగింపగా దానికిట్లు వివేకానంద స్వామిగారు ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి.

“ఈ సిద్ధాంతములు నిరాధారములు. శివలింగపూజను గురించి అధర్వవేదమందలి యూపస్తంభమును స్తోత్రము క్షీయు సంత్రమునండి ప్రారంభమైనది. ఈమంత్రములో నియూపస్తంభమును “స్కంభ” మని వర్ణించినాను. ఈస్కంభము అద్యంత రహితమై పరబ్రహ్మకు బ్రత్యామ్నాయమై నట్లుగా వర్ణింపబడినది. తత్త్వాతికాలములో యజ్ఞమందలి అగ్ని, ధూమము, బూడిద, సోమలత, యజ్ఞరము కట్టెల మోయునెన్నను, శివుని ప్రకాశమానమగు శరీరముగా, నీల కంఠముగా, జటాజాలములుగా, శివవాహనముగా మార్పబడెను. అదేవిధముగా సీయూపస్తంభము శివునికిబదులుగా బూజింపబడెను. లింగపురాణమందిదే మంత్రమును కథారూపముగా వివరించుచున్నాడు. సాలగ్రామములు లింగచ్ఛిన్నములను కథ కేవలము కల్పితము. అవిశౌద్ధుల “ధాతుగర్భముల” బోలినవగుటచే శౌద్ధులు మొదట వానిని బూజించుచుండిరి. తర్వాతవైష్ణవులు వానిని స్వీకరించిరి”

పై యంశములయొక్క మూలములోని కొంతభాగమును దుదహించుచున్నాను.

“ The Swami said that the worship of the Siva Lingam originated from the famous hymn in the Atharva Veda Samhita sung in praise of the Yupa-stambha, the sacrificial post. In that hymn, a description is found of the beginningless and endless Stambha or Skambha, and it is shown that the said Skambha is put in place of Eternal Brahman. As afterwards, the Yajna fire, its smoke, ashes and flames, the Soma plant, and the Ox that used to carry on its back the wood for the Vedic sacrifice, gave place to the Vedic conceptions of the brightness of Siva's body, his twany matted hair, his blue throat, and the riding on the bull of Siva, and so on —just so, the Yupa-Skambha gave place in time to the Siva-Lingam and was deified to the high Devahood of Sri Sankara. In the Linga Purana, the same hymn is expanded in the shape of stories meant to establish the glory of the great stambha and the superiority of Mahadeva.”

—Swami Vivekananda's works
1923 edition vol. IV. pages 357 & 358

త్రిమూర్తి సిద్ధాంతము వేదకాలమందు లేదనియు
క్రమేణయేర్పడెననియు పండితుల యభిప్రాయము. క్రీ॥ పూ
౨ వ శతాబ్దమందుండిన పతంజలి తనభాష్యములో శివ,
స్కంద విశాఖుల నిగ్రహములు తీసకాలములో ఏధులం
దమ్ములునుండెనని యుదహరించుటచే కైవసిద్ధాంతము
అప్పటికే ప్రబలియుండెనని విశేషమగుచున్నది.

పాణినీయ సిద్ధాంతకాముదిలో ౫॥ ౩॥ ౯౬॥ నూత్ర
ములో నిల్లున్నది.

సూ॥ జీవికార్థే చాపణ్యే॥

దీనిపై భాష్యమిట్లున్నది.

జీవికార్థే యదవిక్రేయమాణం తస్మిన్వాచ్యే కనోలుప్సాత్॥
వాసుదేవః॥ శివః॥ స్కందః॥ దేవతాకానాం జీవికారాసు
దేవప్రతికృతిష్విదం॥ అపణ్యేకిం॥ హస్తికాన్వికృతీతే॥

ఇందు సూచిత మేమన అమ్మదగనట్టి దేవతా విగ్ర
హములు ఆకాలమందు “దేవలకుల” అమ్ముచుండిరి. అట్టి
విగ్రహములలో ముఖ్యమైనవి వాసుదేవునియొక్కయు, శివుని
యొక్కయు స్కందునియొక్కయు విగ్రహములు ముఖ్యమై
నవి. దీనివలన శివస్కందులు ౨౫౦౦ యేండ్లకుపూర్వమే జన
సామాన్యమందు ఎన్నిక కెక్కిన దేవతలని స్పష్టము.

శైవమతమూది యందు కులభేదములను పాటింపక
గొప్పసంఘ సంస్కారమునుజేసెను. కాని తర్వాతి కాలము
లో నీశైవము సహితము వైష్ణవ మతమువలె శూద్రాది
భేదముల పాటింపజొచ్చెను.

పార్థివ లింగ పూజావిధానమును వర్ణించుచు నొక
ప్రమాణ గ్రంథమిట్లు శాసించివది.

“శ్రీ శూద్రులకు వైదికమంత్రపూర్వక పూజావిధి కూడదు. పురాణానుసారమ్ముగనే లింగపూజ చేయవలెను. శ్రీశూద్రులు ఓంకారశబ్ద విరహితమైన “నమశ్శివాయ” యనుమంత్రము నుచ్చరింపవలెను.”

మరియు శివకేశవ విగ్రహములను శ్రీ శూద్రులు స్పృశించిన నరకమును బొందుదురట!

శూద్రులచే పూజింపబడిన లింగము దూష్యులు!

బసవేశ్వరుని యనంతర కాలమునుండి యెవరిమూలము ననో యేమో శైవవైష్ణవులకు బద్ధవైరి మేర్పడి యనేక గ్రంథములలో నుభయులును పరస్పరదూషణమునుజేసికొనిరి. తైత్తిరీయోపనిషత్తు చాల ప్రాచీనమైనది. అందు కొన్ని మంత్రము లిట్లున్నవి.

మం. శత్పురుషాయ విద్మహే!

మహాదేవా యధీమహి!

తన్నోరద్రః ప్రచోదయాత్.

ఈమంత్రము గణేశుని గుఱించిన మంత్రమువంటిదే. ఈవిషయమున అచ్చటి విమర్శను చూడనగును.

హిందూస్థానముందు శైవమతవ్యాపకము బహుప్రాచీనమునుండి వృద్ధిపొందినట్టిది. కాళీవిశ్వనాథుడు శైవసాంప్ర

దాయ ప్రాచీనతను ప్రాముఖ్యతను నిరూపించు చున్నాడు. దక్షిణ హిందూస్థానమందునిది ఆంధ్రకర్ణాటకులలో బిజ్జిలుని కాలమునుండి బసవేశ్వర, పండితారాధ్యాదులచేత విశేష ప్రచారము చేయబడెను.

ఏది యెట్లున్నను నీశివరాత్రి శైవులయిన వారికిని స్త్రీ శూద్రులకును స్మారక బ్రాహ్మణులకును చాల ప్రధానమై యున్న దనుటలో నేమియు సందేహములేదు.

హరితాలిక

ఓవ్రతము భాద్రపద శుక్ల తృతీయనాడు చేయు
బడును. భవిష్యోత్తర పురాణమందెట్లు కథ
కలదు. పార్వతీదేవి కన్యక గానుండినపుడు
శివునిదప్ప నితరుని పెండ్లాడనని నిశ్చయిం
చుకొని యుండెను. కాని కొంత కాలమైన
తర్వాత నారదుని ప్రేరణముచే హిమవంతుడామెను విష్ణువున
కియ్యనున్నాడని యామెచిని నొక చెలికత్తెను వెంబడించు
కొని యరణ్యమునకు పారిపోయెను. అచ్చట నినుకతో
మూడు లింగములనుజేసి వానిని బూజించుచుండెను. ఈశ్వరు
డామె ప్రార్థనలకు సంతసించి యామెను పెండ్లాడుటకు నంగీక
రించెను. ఇట్లు (అళి) చెలికత్తెచే హరింపబడి పారిపోయినందున
నీవ్రతమును హరితాలికా వ్రతమని యందురు.

కన్యకలు అనుకూల భర్తలను బడుయుటయు, వివా
హితలు వితంతువులు గాకుండుటయు నీవ్రతోద్దేశములు. ఈ
వ్రతమును జేయు స్త్రీలు రాత్రియంతయు జాగరణచేసి పగ
లంతయు నుపవసించెదరు. మరియు పార్వతీ పరమేశ్వరుల
పూజచేయుదురు.

మార్వాష్టి

భాద్రపద శుద్ధాష్టమినే మార్వాష్టి యం
 దగు. ఈదినము మార్వాష్ట్రాను జేయవలెను. ఈ
 య్రాను గోహినే యుత్తమైన శుక్లాష్టమినాజే చేయ
 వలెను గాని జ్యేష్ఠానక్షత్రముతోగూడిన యష్టమి
 యందు గూడదు. వ్రతఫలమేమన నే స్త్రీ యీవ్రతమును
 జేయునో యామి మూడు జన్మములలో వైధవ్యమును బొం
 దదు. ఈ వ్రతమునాడు శంకరుని, వినాయకుని, బూజింపవలె
 నని భవిష్యత్పురాణము చెప్పుచున్నది.

చంపాష్టి

శ్లో॥ విశాఖా భానువారేణ వైధృత్యా చ సమన్వితా
 నభస్య శుక్లపక్షియా సా చంపేతి నిగద్యతే.

విశాఖా నక్షత్రము, భానువారము, వైధృతియోగ
 ము, నీమూడును భాద్రపద శుద్ధ పక్షియందు సంభవించిన
 చంపాష్టి యనబడును. ఈ యోగకాలమందు చేసిన స్నాన
 దానాదికములు అక్షయములై యుండును.

స్కంద షష్ఠి

స్కందుని కార్తికేయుడనియు, దక్షిణమున
సుబ్రహ్మణ్యుడనియు, దానినే యాంధ్ర
మున సుబ్బరాయుడనియు వ్యవహరింతురు.
కావున నీ స్కందషష్ఠినే సుబ్బరాయ షష్ఠి
యనియు అందురు. ఇది విశేషముగా
దావిడులలో ప్రాముఖ్యముగ నున్నది. స్కందుడు లేక
కుమారస్వామి ఈశ్వరుని కుమారుడు. ఇతని పండుగను కార్తి
కశుక్ల షష్ఠినాడు చేయుదురు.

గౌరీతృతీయ

గౌరీదేవియే పార్వతి. ఈ వ్రతము స్త్రీలకు ముఖ్యము.
ఈ వ్రతమును వైత్రశుద్ధ తృతీయనుండి వైశాఖ శుద్ధ తృతీయ
వఱకు చేయుదురు.

ఈ వ్రతఫలమేయన స్త్రీలు వైధవ్యము పొందరు.
ఇందులకు ప్రమాణము జ్యోతిర్ని బంధమందిట్లున్నది.

శ్లో॥ అవైధవ్యకరాస్త్రీణాం
పుత్రపౌత్ర ప్రవర్ధనీ॥

దశహర

దశహర యనగా పది (పాపములను) పోగొట్టునది.

ఈపూజ గంగానది నుద్దేశించి చేయబడును.

దీనినే గంగోత్సవమనియు నందురు. ఇది

జ్యేష్ఠ శుక్ల పాడ్యమినుండి దశమి వఱకు జేయుదురు.

గంగానదిని గంగాదేవిగా భావించుట హిందువుల కందఱకును పవిత్రము. గంగావతరణము భూలోకమున గలిగిన విషయమును పురాణములిట్లు చెప్పుచున్నవి. సగర చక్రవర్తి అనేక యజ్ఞములు చేయుటచే నింద్రునికి దసపదవి పోవు నేమోయను భయమువాటిల్లెను. అందుచే నింద్రుడు సగరుని యజ్ఞశ్వమును దొంగిలికపిలుడను ఋషితపస్సుచేయుచోట నిలిపెను. సగరునికి ౬౦౦౦౦ కొడుకులు. వారుగుఱ్ఱమును వెదకుచు కపిలుడుచు చోటికివచ్చి యతడే ఘోటకతప్కురుడని యెంచి యతనిని హింసించిరి. కపిలుడు తపతపోగ్నిచే వారిని దహించెను. తర్వాత శాంతించి వారిపై గంగోదకము ప్రసహించినవారు సజీవులగుదురని యనుగ్రహించెను. ఈసగరునికి భగీరథుడను మనుమడుండెను. అతడు తపస్సుచేసి గంగను ప్రసన్నునగా జేసికొనెను. కాని గంగ భూమిపై పడిన ప్రమాదము. కావున నీశ్వరుని గుఱింబి తపస్సుచేయ నీశ్వరుడు గంగ

ను తనజడలలో నిసికింతునని యొప్పుకొనెను. కావుననే గంగ ఈశ్వరుని భార్యయై యతని నెత్తికెక్కినది. ఆతావునుండియే యాయమభూమిపై తిన్నగాజాలెను. ఇట్లు గంగచే నగర సంతతి పుణ్యగతి నొందెను.

గంగాదేవిని గుఱించి యింకొకకథ భారతమందున్నది. ఆమెశంతనునికి భార్యయై భీష్మునిగనెను.

గంగోదకము చాల పవిత్రమని హిందువులు విశ్వాము. గంగాతీరమున నుండు ప్రదేశము లనేకములు తీర్థస్థలములైనవి. ఇవన్నింటిలో ముఖ్యమైనది శాశీక్షేత్రము.

అశోక షష్ఠి

ఇది షష్ఠి తేది ౬ తనమున చేయబడును. ఇది ఉత్తర హిందూస్థానమందే ప్రాధాన్యము నహించినది. స్త్రీలు తమ సంతతికి శ్నేహము కలుగుటకై అశోకవృక్షము యొక్క ఆరు పూమొగ్గలను నీటిలోకలిపి త్రాగెదరు. దీనిని గుఱించిన కథ నిట్లు గుప్తే పండితుడు వ్రాసినాడు:—

ఒకముని యొకనాడొక బాలికనుజూచి యామెను పెంచి పెద్దదై సతర్వాత నొకరాజుకిచ్చి పెండ్లిచేసి యామెను వీడ్కొలుపుచు కొన్ని యశోకపు విత్తులనిచ్చి మార్గమందు వానిని జిల్లుచు పొమ్మనెను. కొంతకాలమున కామె సంతతియంతయు నశింపగా నామె యశోక వృక్షముల జాడపట్టుకొని తనముని దగ్గఱకుపోయి యాతనివలన మంత్రోదకమును గొని తనసంతతిని బ్రదికించుకొనెను.

ఈ కారణముచే స్త్రీలు నేటికిని తమసంతతియొక్క శ్నేహార్థమై యీయశోక షష్ఠినిచేయుదురు.

వార వ్రతములు.

ఆదివార వ్రతము

ఆదివారమును ఆదిత్యవారమని యుచుండురు. ఆదిత్యుడన సూర్యుడు. కావున నీవారమున సూర్యునిద్వేషించి పూజలు సేయవలయును. కైలాస శిఖరమందు పార్వయీశ్వరు నిట్లాకనాడు ప్రశ్నించెను. “రజోదర్శనకాలమందు దెలిసియో తెలియకయో చేసినపాపములనుండి స్త్రీపురుషులు ముక్తులగుటెట్లు? ” ఈశ్వరుడిట్లనెను. “ఓపార్వతీ! నీపుచాల హితమైనమాట నడిగితివి. ఇది సర్వలోకోపకారమైన విషయము. మనమిద్దఱమును “మహా...సంకల్ప” మందు చిరకాలముంటిమి. అప్పుడు నీవే వ్రతమును జేసియుంటివో యావ్రతమునే విష్ణువుకూడ తులసీసహితముగాజేసెను. సప్తర్షిభారలుకూడ నిదేవ్రతమునుజేసిరి. ఈవ్రతము పేరు అర్కవారవ్రతమందురు. లోకములో స్త్రీలు కామోపేతలు. పురుషులు మూఢులు. దుర్మార్గులు. వీరు తమ పాపములనుండి ముక్తిగోరిన నిరశనార్కవారవ్రతమును జేయవలయును. పూర్వము భూలోకమందొక బ్రాహ్మణు డిదిచేసి ముక్తిపొందెను. ఎట్లన కృతయుగమందు గోదావరీ తీరమందు తుందిలుడను బ్రాహ్మ

ఋదు పూర్వవృత్తి పాపఫలితముగా కుష్టవ్యాధిగ్రస్తుడై యుండును. ఏమిచేసిన నావ్యాధి కుదారక పోయెను. ఇట్లుండ నాతని గ్రామమునకు దూరముగా నొకయగ్రహారముండెను; అచ్చట యర్కశర్మయను బ్రాహ్మణుడును నతని సహధర్మచారిణి యగు సుశీలయను నామెయునుండిరి. ఈయర్కశర్మ యర్కవారప్రతమును జేయుచుండెను. ఈవ్రతాంతరము హవిశ్శేషమును బ్రాహ్మణులకు భుజింప నిచ్చెను. అది భుజించిన బ్రాహ్మణులలో మనకుష్టవ్యాధిగ్రస్తుడు నుండెను. ఇతడు భుజించినవెంటనే కుష్టమంతయు మాయమై శరీరము బంగా రువన్నె కలదై ప్రకాశింపజొచ్చెను.

కావున నిట్టివ్రతము నేమానవులు చేయుదురోవారు ముట్టయిన స్త్రీలముట్టిన దోషమునుండియు, నట్టివారితో రమించి రోగములు సంపాదించుకొనిన పీడలనుండియు విముక్తులగుదురు. ఈవ్రతమును జేయువారు రవివారము దుపవసించి మూడు సంవత్సరముల వఱకు సూర్యారాధన చేయవలెను.

వి మ ర్శ

ఇతర వారప్రతములవలె నిదియు 'గల్పితమే! అర్కశర్మ యనగా సూర్య శర్మయని యర్థము. సూర్యప్రతము చేయు కథకై యీ అర్కశర్మ సృష్టియైనాడు. యథార్థమేమనగా సూర్యరణములు మానవులకు రోగముల హరించునట్టివి.

ప్రాతఃకాలమందును సాయంకాలమందును అనగా సంధ్యా కాలమందు ఆకాశముపై కాషాయవర్ణము వ్యాపించుకొనునూ ఆకాషాయవర్ణముపై దృష్టినిలిపి (Concentrate) ధ్యానించుట చాల ఆరోగ్యప్రదము. కుష్ఠ, క్షయ, యాదిరోగములను నహితమునది మాన్పును. అందుచేతనే మన ప్రాచీనులు గాయత్రీ జపము సంధ్యాకాలములందే చేయవలెనని అదేశించిరి. దాని పరమార్థమును గ్రహించనివారు గాయత్రీ విముఖులైనారు.

ఈకాలములో పాశ్చాత్య దేశములందును సూర్య కిరణ చికిత్సలును, ఆతపస్నానములును (Sun baths) బహుళమైనవి. మన ప్రాచీను లీవిషయము లానాడే గమనించి సూర్యునికి ప్రాధాన్యత నిచ్చియుండిరి. ప్రాచీనమందు ఉత్తర హిందూస్థానమున ప్రత్యేకముగా సూర్యదేవాలయములుండెను.

సోమవార వ్రతము

నవవారములు కొన్నికొన్ని మాసములందు పవిత్రముగా నెంచబడుచున్నవి. అందు సోమవారమును గురించి

యిట్లుచెప్పుదురు. సోమవారవ్రత మాహాత్మ్యమును గుఱించి భీష్ముని ధర్మరాజు ప్రశ్నింపగా నతడిట్లు చెప్పెను. కాంచీపురమున దేవస్వామియను బ్రాహ్మణుడుండెను. అతనికి గుణవతి యనుకూతురును, నేస్తురుకొడుకులును గలిగిరి. ఒకనాడొక సన్యాసి వారియింటికివచ్చి యాయింటిబిడ్డ పెండ్లికి డే వితంతువగునని భావిగతి నూచించి దానినిదప్పించుటకై యతడిటు చెప్పెను. సింహశద్వీపమున నొక చాకలిది సోమయ్యుడు పేరు గలది యున్నది. దానిని మీయింటకి బిలిచికొని నచ్చిన మీ గండము తప్పను. ఈపనికై యాబ్రాహ్మణుని కడనటి కొడుకును కూతురును బ్రయాణమైరి. దారిలో నొక చెట్టుక్రింద నివసించిరి. అచెట్టుపై నొక గృధ్రముండెను. దానిపిల్లల కది యాహారముతెచ్చి యాయ నవిక్రింద పతిథులుండ నాముతినుట భావ్యముగాదనెను. గృధ్రము వారియిష్టము నెరవేర్చునని చెప్పి వారిని మఱునాడు సింహశములో విడిచెను. వారు చాకలిదాని యింటికిబోయి ప్రతిదినము చీకటియండే యిల్లాడ్చి శుభ్రముచేయుచుండిరి. ఒకనాడు చాకలి యీనంగతి గమనించి వారిని కారణమడిగెను. వారామెను తమగృహమునకు రమ్మనివేడిరి. అటులే యాయమవచ్చెను. కూతునకు నొకబ్రాహ్మణవరుని దెచ్చి వివాహము చేయుచుండగానే వాడు మరణించెను. అప్పుడు సోమ తనవ్రతఫలమును వారి

కిచ్చి యాబాలుని బ్రదికించెను. ఇట్లు చేయగా సోమయింటిలో పందలు మరణించిరి. కాని మరల నామె సోమవ్రతమును జేసి తన వారిని బ్రదికించికొనెను. ఈపూజచేయు నప్పు డశ్వత్థవృక్షమును సోమ వాగమునాడు పూజింపవలెను. ఇట్లు ధర్మరాజు ఉత్తరచే పూజచేయించి యామెగర్భమందుండు శిశువును బ్రదికించెనట.

మంగళవార వ్రతము

ఈవ్రతమునే మంగళగౌరీ వ్రతమందురు. ఇదిబ్రాహ్మణా వివాహితులైన దంపతులు మొదటిమొదలు సంవత్సరములు ప్రతి శ్రావణమాసమందు ప్రతి మంగళవారము చేయుదురు. ఈవ్రతమువలన స్త్రీలు వైధవ్య మొందరట. దీనిని బోధించుటకై శ్రీకృష్ణుడు యుధిష్ఠిరుని ప్రార్థనపై యిట్లుకథనుజెప్పెను.

పూర్వకాలమందు కుండిన మనువురమున నొకకోమటి యుండెను. అతనికి గొడుగులులేరు. అతనియింటిముంగట ప్రతి దినమొక భిక్షుకుడు పోవుచుండెను. కాని వారిభిక్ష యతడు స్వీకరింపకుండెను. ఒకనాడు భర్త యాదేశమున భార్య భిక్షుకునిజోలలో నూతనముగా కొంతభిక్షయిడెను. దానికి భిక్షుకు

దు కుపితుడయ్యెను. చాలవఱకు ప్రార్థింపగా నతడిట్లు నెను.
మీరనపత్నీలు. మీవలన భిక్షతీనుకొనగూడదు. మీరుపుత్ర
వంతులు కాదలచిన నమీపారణ్యమందు భవాసీదేవియున్న
ది. ఆమెనుపాసింపుడు. అదేప్రకారము భార్యభర్తలు దేవి
నుపాసించి యామె కరుణబడసిరి. దేవి వారికొక కొడుకుగలు
గుననియు వాడు ౧౬ ఏండ్లకే చచ్చుననియు వరమిచ్చెను.
ఆకొడుకునుగూడ బడయుటకొక యుపాయము చెప్పెను.
నమీపమందు గణేశవిగ్రహమున్నది. దానిపై నక్కి యచ్చట
నున్న మామిడికొమ్మలాగి దానినుండి యొకేపండును ద్రుంచ
వలయును. భార్య యదేవిధ మాచరించెను. ఒకకొడుకుపుట్టె
ను. వాడు నానాటికి పెరిగి పెద్దయ్యెను. కాని తల్లిదండ్రు
లువాని యల్పాయుష్యమును దలచి వగచి పుత్రునికి గాశిలో
మరణమైన సద్గతియైన యుండునని వానిగొని కాశికేగిరి.
మార్గమందొక వింత వారికిగానవచ్చెను. కొందఱు పడుచులు
ఆటలాడుచు తిట్టుకొనుచుండిరి. అందొకవడుచు సుశీలయను
కన్యకను రండా మని తిట్టెను. దానికి సుశీల యిట్లనెను. మా
యింట నేటివఱకందఱును పుణ్యస్థిలే. దేవుడు మేలుచేసిన
నేను నట్లే కాగలదానను. ఈమాటలు కోమటులువిని దానిని
ఘోబడించి దాని తల్లిదండ్రుల నొప్పించి భూరిధన మొనగి
తమిట్ల వానికాబిడ్డను బెండ్లిచేసిరి. పథూవరులతో దల్లిదం
ద్రులు తమనగరముకు తరలిరి. ఈ సుశీల మంగళసాగ్రతము

నెల్లప్పటికిని జేయుచుండెను. మార్గమందు వచ్చుచుండ శ్రావణ మాసమగుటచే నాబిడ్డ మంగళవారమునాడు తప్పక తన దేవిని పూజింప వలెనని అత్తమామలతో చెప్పెను. వారు వచ్చునది యరణ్యము. దేవాలయములేదు. అప్పుడు సుశీల మట్టితో నొక చిన్న బొమ్మరిల్లుచేసి యందు తన మంగళగారిని ప్రతిష్ఠించి భక్తితో పూజించెను. అంత యామె భర్తకు ౧౬ ఏండ్లు నిండెను. చచ్చిపడెను. కాని సుశీల యేమియు చలింపక తన దేవినిపూజించి యాడలముతో భర్త శవముపై చల్లగా వాడులేచి కూర్చుండెను. ఇట్లా సుశీల తన మంగళ గారి ప్రభావముచే భర్తను బ్రదికించుకొన గల్గెను.

బుధవార వ్రతము

బ్రాహ్మణుల కాపత్కాలమందు వాణిజ్యము వ్యవసాయముచేయవచ్చునని యాజ్ఞయున్నది. ఇదియాపద్ధర్మముగానే యాచరింప వలయును. తక్కిన కాలమందిది నింద్యము.

ఒక కాలమందు బ్రాహ్మణులకు గొప్ప యావదకలిగెనని “సాక్షాద్వ్యాసేన యద్రోక్తం విప్రజీవన కారణం” అని సాక్షాద్వ్యాసులవారే స్కాందపురాణమందు సెలవిచ్చిరట. బ్రాహ్మణులను దుష్టశాసాలు పీడించిరి. వారందరు

కలయ బలికికొని కాశిలో గంగలో బడిచత్తుము కాకయని తీర్మానించిరి. గంగాతీరమున మూడునాళ్ళు ప్రాయోపవేశముచేసిరి. అప్పుడు వారికి సాక్షాద్విశ్వనాథుడే ప్రత్యక్షమై వారియాపదలు పోవునిమిత్తమై బుధవారవ్రతమును దత్తమమును బోధించి యంతర్ధానమయ్యెను.

ఈశ్వరుడు బ్రాహ్మణులతో నిట్లు చెప్పెను:-

కతాత్త్వబ్రహ్మసాని యావత్పించ గతానిచ|

విష్ణుస్త్వక్షతి భూలోకం గంగాత్యక్షతి భూతలం||

అద్యహంతాధికాజాతాః కతావింశతివత్సరాః|

అనూచానకులంసప్తం వేదోనప్తశ్చ సత్పథః||

ఈశ్లోకముల యర్థము వాకిట్టు తోచుచున్నది.

“కలియుగమందు ౧౦౦౦ యేండ్లు గతించువఱకు గంగా విష్ణువులు భూలోకమును విడుతురు. ఇప్పుడు ౧౦౨౦ యేండ్లైనవి. వేదములు ధర్మము వేదవిదులకలము అంతయు నప్తమయ్యెను. అవి పైశ్లోకముల యర్థము. విష్ణువు వెళ్ళి పోయేనో యేమోకాని గంగ యింకను పోలేదు.

గురువార వ్రతము

గురువ్రత అనగా దేవతలగురువు. ఇతడు బృహస్పతి. గురువారము బృహస్పతివారము కావున నీదివసమున బృహ

స్మృతిపూజ చేయవలయును. మూడు సంవత్సరముల వఱకు ప్రతిగురువారమును నీపూజచేసి బ్రాహ్మణులకు దానము లియ్యవలెను. దీనినిగుఱించిన కథను సూతులవారు శౌనకాది మహర్షులతో నిట్లుచెప్పిరి.

పూర్వకాలమందు చిదంబర క్షేత్రమందు మణింద్రు డను బ్రాహ్మణు డుండెను. ఆతడు శక్తిలోపములేకుండ మూడు సంవత్సరము లీవ్రతమునుజేసెను. ఆతడు సర్వజ్ఞు డయ్యెను. అతని దగ్గఱ యవనుడు అను పేరుగల తురుష్కుడు నొకరుగా నుండెను. మణింద్రుడుగురువారమునాడుపవసింపగా ఆతురుష్కుడును నుపవసించెను. వానికిగూడ వాక్సిద్ధి కలిగెను. ఇట్లు చేయుటచే ద్వాపరయుగాదిలో వీరుసర్వోత్తములై శాసాను గ్రహకర్తలై జన్మించిరి. కావున నీవ్రతము వలన వాక్సిద్ధి ఫలము కలుగును.

శుక్రవార వ్రతము

ఈ వ్రతమునే వరలక్ష్మీవ్రతమనియు నందురు. కైలాసశిఖరమందు పార్వతీపరమేశ్వరు లొకనాడు పాచికలాడిరి. ఆయాటముందు పార్వతి యోడిపోయెను. అంత నాలు మగ లకు వాదముజరిగెను. ఈవాదమును చీర్చుటకు చిత్రనేమి యను వానినిగోరిరి. చిత్రనేమి యీశ్వరుడే గలిగెననిచెప్పెను.

పార్వతి కోపగించికొని చిత్రనేమికి కుష్టరోగము గలుగునట్లు శపించెను. చిత్రనేమి మరల నాదేవిని బ్రార్థించి శాపవిముక్తిని గోరెను. వరలక్ష్మీ ప్రతమును శ్రావణ పూర్ణిమనాటి శుక్రవారమునాడు చేసిన నీరోగముపాయునని పార్వతిచెప్పెను. ఇతడట్లేపూజించి మేలుపొందెను. ఈ లక్ష్మీప్రతమును పార్వతికూడ జేసి మణ్మథునిగ నెనట! మఱియు నందుడును విక్రమార్కుడును నీప్రతమునుజేసి రాజ్యముల బొందిరట. నందవిక్రమార్కులు చారిత్రక పురుషులు. ఒకరుచందగువునిచే నాశనమైరి. రెండవవారు శాలివాహనునిచే. ఇక ప్రతఫలమెట్టిదో యేమో!

శనివార ప్రతము

పూర్వము కోసలదేశమందు దశరథమహారాజు రాజ్యముచేయుచుండ గొప్పక్షామము సంభవించెను. అప్పుడారాజు శనిగ్రహమును పూజించి యతని ప్రసన్నుని గావించికొని యతనిచే నెవ్వడు శ్రావణమాసమందలి శనివారములందు శనిని బూజించునోవాడు శుభములబొంది ధనధాన్య యుక్తుడగునని వరముబొంది రాజును నదేప్రకార మాచరించి లాభముపొందెను. ఇట్లు స్కాంద పురాణమందు వాయుబడినది. ఈ శనివారములందే తిరుపతి వేంకటేశ్వరునిగూడ

భక్తులు పూజించెదరు. ఈ వేంకటేశ్వరుడు కలియుగమందు ముఖ్యదేవుడనియు త్రేతాయుగ మందీతడు కుమారస్వామిగా నుండెననియు స్కాండపురాణమందు వర్ణింపబడినాడు.

మఱియు

శ్లో. మేచ్ఛరాజ సుతోద్వాహ రక్షితాస్తి క మండలః.

అని యితడు స్తుతింపబడినాడు. మేచ్ఛరాజు కూతు నీతడు పెండ్లియాడెనట. మేచ్ఛులన సాధారణముగా తురకల కర్థముచేయుదురు! అట్లైన నిదేమి విపరీతమో!

భక్తేశ్వర వ్రతము

కార్తిక పౌర్ణిమనాడీ వ్రతమును జేయుదురూ
 ఇది శంకరునిగూర్చి చేయబడునట్టిది. భక్తేశ్వరుడన ఈశ్వరుడే. ఈవ్రతమును “క్షేమ
 ప్రైర్యవిజయాయురారోగ్యైశ్వర్యాభి సృధ్య
 ర్థం ధర్మార్థకామమోక్ష చతుర్విధఫల
 పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం । పుత్రప్రాప్తివృద్ధ్యర్థం । వంశ్యాత్వని
 వృత్త్యర్థం । అఖండితలక్ష్మీ ప్రాప్త్యర్థం...”చేయుదురు.

కథ

దీనిని గుఱించిన కథను శివుడు పార్వతితో నిట్లు చెప్పె
 ను. పూర్వము మధురలో నొకరాజు చంద్రపాండుడను
 వాడుండెను. అతని భార్య కుముద్వతి. వీరికి నంతానములేదు.
 వీరనేక వర్షములు శివునిగూర్చి తపస్సుచేసిరి. శివుడు వ్రత్యు
 మై “మీకు చిరంజీవినియు, సామంగల్య విహీనయునగు
 కూతురుకావలెనా లేక అల్పాయువు అతిమేధావియునగు
 పుత్రుడు కావలెనా?” అని యడిగెను. “మాకు కొడుకే అవ
 సరము” అని వీరనిరి. కొడుకు పుట్టెను. ౧౬ ఏండ్ల యీడు
 వాడయ్యెను. తల్లిదండ్రులు వాడింక చచ్చునని చింతించి తుద
 కొక యుక్తిచేయ దలచిరి. అలకాపురి రాజగు మిత్రనహు
 డొకడుండెను. అతనికి భక్తేశ్వర వరప్రసాద లభ్యుడు

కూతురుండెను. ఆబిడ్డను నొప్పించి తమ కమాధునికి పెండ్లి చేసిరి. పెండ్లి ముగిసిన వెంటనే యముడు ప్రత్యక్షమై యా పెండ్లి కొడుకును దీసికొని పోదునని పలికెను. పెండ్లికూతురు భక్తేశ్వర లింగమును సదాపూజించునట్టిది. ఆమెమాహాత్మ్యముచే భక్తేశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై యముని చావగొట్టెను. అప్పుడు చిత్రగుప్తాదులు శంకరుని బ్రాధించి తన యేలిక తప్పుడు కుటుంబునుని నేడి యముని బ్రతికించికొని “బ్రతుకు బీవుదా” యని తమ నిలయమునకు పోయిరి. భక్తేశ్వరుడు పెండ్లికూతు భక్తికిమెచ్చి యామెభర్తకు దీర్ఘాయువిచ్చి పోయెను. ఆకారణముచే ప్రపంచమందీ వ్రతము నాచరించ దొడగిరి.

కేదారేశ్వర వ్రతము

ఈ వ్రతము భక్తేశ్వర వ్రతము నంటిది. ఇదియు శివునిగూర్చినదే. ఇంత మాత్రమే భజనముకలది. అదిపూర్ణమునాటిది. ఇదిఅమావాస్యనాటిది. ఇది అశ్వినీమాసామాస్యనాడు చేయబడును ఈ వ్రతముకూడ తత్కర్తలకు “అరోగ్యనూ యుక్తిర్తుల” నిచ్చును. ఈవ్రతముచేతనే పూర్వము పార్వతి ఈశ్వరుని శరీరమందర్థ భాగమును బొందు వాక్కును కలిగెను. అదెట్లున:

ఒకనాడు కైలాస శిఖరమందు ఈశ్వరుని సభజరిగెను. అందు బోగముమేళముగూడ జరిగెను. రంభ బాగుగానాట్యముచేసెను. తర్వాత భృంగిరిటి యను నతడు బోగపు సానుల ననుకరించుచు వికట నాట్యముచేసి యందఱను నవ్వించెను. పరమేశ్వరుడును బ్రసన్నుడయ్యెను. భృంగిరి పార్వతిని వదిలి ఈశ్వరుని వలగొని నమస్కరించెను. పార్వతికి గోఁమువచ్చును. తననుగూడ సమానముగా లోకము శారవింపజాలెనని పట్టుబట్టి తపస్సుచేసెను. అప్పుడు గౌతముడను ఋషి యామెకు కేదారేశ్వర వ్రతముపదేశించెను. ఈ వ్రతఫలముగా నామె యీశ్వరుని మెప్పించి యతని అర్ధాంగి యయ్యెను.

చోళభూపాలుడును నతని భార్యయు వ్యామోహముచే మొదలు చేయనందున రాజ్యాభ్రష్టులై తరువాత తెలిసి యీవ్రతమునుజేసి సర్వసుఖముల బొందిరి.

యమద్వితీయ-భాతృద్వితీయ

ఇది కార్తీక శుక్ల ద్వితీయనాడు చేయవలసినట్టిది. దీనిని గుఱించి సనత్కుమార సంహితా వచనముగా నిట్లు చెప్పబడు చున్నది. యమునికి చెల్లెలు యమునానది. పూర్వము యమునాదేవి ప్రతిదివసముపోయి

యమునితో దన యింటికివచ్చి భుజించి పొమ్మని ప్రార్థించు చుండెను. యముడిదిగో అదిగో వచ్చెదననుచు రాడయ్యెను. అతనికి వనులు విశేషముగుఱచే నపకాశము చిక్కలేదు. తుద కోకనాడు రానేవచ్చెను. అదినము కార్తీకశుక్ల ద్వితీయ. తన గణములతోగూడ నతడువచ్చి తన సోదరి వడ్డించిన రుచిరా న్నములను భుజించి ప్రీతుడై నీకేమి వరము కావలెనో కోరి కొనుమని తన భగిని నడిగెను.

భగిని యిట్లనెను. “మీరు ప్రతివర్ష మీదివసము నా యింటికివచ్చి భుజింపవలెను. మఱియు నీదినమున నెవ్వరు సోదరీ హస్తమునుండి వడ్డింపబడిన యన్నమును భుజింతురో వారు నరకమును బొందకుండురు గాక!

యముడట్ల యగుగాక యని వరమిచ్చుచు మఱియు ఇట్లు సెలవిచ్చెను:

“యమునానదిలో నెవ్వడీ దివము స్నానముచేసి పితృ దేవతలకు తర్పణములు విడిచి తన సోదరిని బూజించి యామె యింటిలో భుజించు చున్నాడో వాడు నరకచ్చారమును నెన్నడును జూడడు. ఇట్లు పరమైనగుటచేత నరులందఱీ దివనమున భగినీ గృహమందు భుజించిన పరలోక సౌఖ్యములందుదురు. మఱియు నేసోదరి తన సోదరుని నీనాడు భుజింపజేసి భక్తితో నర్పించునో యామె వైధవ్యమును బొందదు. ఇది యీ యమద్వితీయాకథ.

ఇదే దివనమున భ్రాతృద్వితీయచుగూడ జేయుదురు. యమద్వితీయకును, భ్రాతృద్వితీయకును భేదమంతగాలేదు. పేరులందే భేదము కనబడుచున్నది. భ్రాతృద్వితీయ యందు సోదరి తన సోదరులను పూజించి యాదరింపవలెను. మఱియు సోదరులను సోదరిని పూజించి వస్త్రాదికములను తన విత్తాను సారముగా నొసగవలెను.

అముక్తా భరణము

త్రైవ్రతమును ప్రతిభాద్రపద శుక్ల సప్త
మిం వసమున చేయుదురు. ఇది శంకరుని
గుడించి చేయబడునట్టిపూజ. దీనివలన సం
తానములేనివారికి సంతానము కలుగునట.

దీనిని గుడించి స్కాందపురాణమందెల్ల కథకలదు.

పూర్వము దేనికి పుత్రులను కంసుడు సంహరించి నం
దున దేనికి శోకార్తకాగా రోమశుడను ముని యామెకీ
వ్రతము నుపదేశించుచు నీకథనుజెప్పెను.

అయోధ్యలో నహనుషుడను రాజుండెను. అతని భార్య
చంద్రముఖ. అచ్చటనే విష్ణుగుప్తుడను బ్రాహ్మణుని భార్య
భద్రముఖయును నదుండెను. వీరిద్దఱొకనాడు సరయునదికి
స్నానార్థమైవెడలిరి. అందు బ్రాహ్మణ్యంగనలు వేవురు అవ్య
క్తరూపియగు శివునిపూజించి దోరకముల కట్టుకొనుటచూచి
విషయము కనుగొని తామును దోరకములు కట్టుకొనిరి. కాని
వ్రతముచేయుటమఱచిరి. కొంతకాలమునకు చచ్చి రాజభార్య
కోరిగను, బ్రాహ్మణి కుక్కగను జన్మించిరి. కాలాంతరమున
నిరువురు మరలచచ్చి పూర్వమువలె నొకరు మ్రియుల యిం

టను, నింకొకరు బ్రాహ్మణుల యింటను బుట్టిరి. పూర్వపు చంద్రముఖికి నిష్పదు ఈశ్వరియను పేరు కలిగెను. పూర్వపు భద్రముఖి నిష్పదు భూషణ యని పిలిచిరి. వీరిలో భూషణకు సంతానము నమృద్ధి. కాని ఈశ్వరికి పుట్టక పుట్టక ముసలి మువ్వన కొక మూగిబాలుడుపుట్టి వాడునతోమ్మదనయేటనే గిట్టెను. అకళేబరమును జూచి మాఘోపశమనము చేయుటకు భూషణ తన పిల్లలగుంపుతో పోయెను. ఈశ్వరికి సంతతిని జూచి ఈర్ష్యకలిగెను. వారిని చంపించెను. కాని చంపినను వారు మరల బ్రదుకుచుండిరి. ఇదే మాశ్చర్యమని ఈశ్వరి భూషణను బిలిచి విచారించెను. ఆమె యిది యంతయు అముక్తా భరణదోరక మహిమయని వర్ణించెను. ఈవ్రతమును ౧౨ ఏండ్లు చేయుక్రమమును బోధించెను. అట్లామెచేసి నుఖించెను.

ఈ కథను శృష్టుడు ధర్మరాజుతో జెప్పెనట.

సంకష్టహరణ చతుర్థి

ఇది గణపతి పూజాసంబంధమగు వ్రతము. పూర్వము పార్వతి తన భర్తను బ్రసన్నునిగా జేసికొన దలచి యేమి చేసినను లాభములేక గణపతిని నుపాయమడిగెనట. అప్పుడాతడిట్లనెను. “శ్రావణబహుళ పక్షమందు చతుర్థినాడురాత్రి చంద్రోదయ పర్యంత ముపవసించి గణపతిని పూజించిన సర్వ కష్టములనుభవించిన లోకులు సౌఖ్యము పొందుదురు. నీవును నీవ్రతమునుజేయుము. ఈశ్వరుడు త్రిపురాసుర వధాకాలమున నిది చేసెను. రావణుడును రాముడును, ధర్మరాజును, దమయంతియు, సహ్యా యు దీనిని జేసి లాభముపొందిరి.”

వట సావిత్రివ్రతము

ఇది జ్యేష్ఠపూర్ణిమనాడు చేయబడును. క్వచిద్దేశజనై రాచరిశం వ్రతమిద* మని వ్రతకారుడు వ్రాయుటచే నీవ్రతము కొన్ని దేశములం దున్నదనియు కొన్నిటలేదనియు విశదమగును. ఈవ్రతమును గుఱించినకథ నుపసద్ధమైనది. కావున మరల వ్రాయవలసిన యవసరములేదు. సావిత్రి యమునివెంటబడి తనభర్తను మరల బ్రతికించికొనినట్టి వీరపతి వ్రత. ఈకథనఱుగని స్త్రీకాని పురుషుడుకాని హిందువులందు లేరు. ఈ వ్రతమాదేవి నుద్దేశించి పుణ్యకాంతలు తమకు వైధవ్యప్రాప్తి కాకుండుటకై చేయుచుందురు.

ఏరువాక పున్నమ

ఈపండుగ బ్రాహ్మణేతరులలో అందు ముఖ్యముగా వ్యవసాయకులలో జాలప్రాముఖ్యము పహించినట్టిది. ఈపండుగను గురించి యేవ్రతగ్రంథమందును జర్చలేదు. “ఏరువాక” అనుపదము దేశ్యపదము. సంస్కృతపదము కానందున నిది యాంధ్ర దేశమందే ప్రచారమందున్న పండుగయని తేటపడును. ఈపండుగకు బ్రత్యామ్నాయమైన పదము సంస్కృతమందేమైన యున్నదో యేమో యని వ్రతగ్రంథములందు జూచితిని. ఎందునులేదు. ఈపండుగను జ్యేష్ఠపౌర్ణిమనాడు చేయుదురు. వ్రత గ్రంథములందు జ్యేష్ఠపౌర్ణిమనాడు వలసావిశ్రీవ్రతము చేయవలసినదని యున్నది. దానికిని దీనికిని సంబంధమేమియు గానరాదు. కావున నావిషయమును ద్రోసివేయవలసివచ్చెను. ఇక ఈపండుగ కేవలము తెలుగువారిలోనందును సేద్యకాండ్రలో నున్నదని ఏరువాక అనుపదమునుండి యూహింప బడుచున్నది. కాని యిది యట్లుకాదు. ఈపండుగ పూర్వకాలమందు హిందువులందఱిచే గావింపంబడుచుండెను. ఏరువాక యను పదమునకు ఆంధ్రదీపికానిఘంటుకారు డిట్లర్థము వ్రాసియున్నాడు.

ఏరు=సర్వావయవములు కలనాగటికి యెడనుపూసినది.
సర్వావయవములుగలనాగలి. ఏరువాక-దున్నట కారంభము.

శబ్దరత్నాకర నిఘంటు కారులును నిట్లు సెలవిచ్చి
యున్నారు.

ఏరు-ఎద్దులనుగట్టి దున్నటకు సిద్ధపరచిన నాగలి.

ఏరువాక-దుక్కియొక్క ప్రారంభము.

ఈ రెండర్థములను విచారించి చూచిన నిది వ్యవసాయకులకు సంబంధించినదని విశదమయ్యెడిది. ఈపండుగవర్షపువుయొక్క యారంభదశలో జేయబడును. అప్పుడు వర్షములు గురిసి భూమి పదునైనయెడల (పునర్వసుకార్తిలో) పునాస విత్తనములు వేయుదురు. (పునర్వసు నుండియే పునాసపద మేర్పడినది.) ఈపండుగనాడెద్దులను కడిగి కొమ్ములకు రంగులుపూసి గజెలు, గంటలు, అద్దము, కుచ్చులు గట్టి యలంకరింతురు. ప్రొద్దుననే యింటిలో పొంగలి (పులగము) చేసి యెద్దులకు బెట్టుదురు. ఎద్దులనుకట్టివేయు గాడికి ధూపదీప నైవేద్యము లిత్తురు. సాయంకాలమందు మంగళ వాద్యములతోఁజూరి పసులనన్నిటిని ఊరిబయటకు దోలుకొని పోవుదురు. ఊరవాకిటి కొక పుంటినారతోజేసిన తోరణము కట్టుదురు. ఈతోరణమును గ్రామజనులు చేతుకొలలతోగొట్టి పీచుపీచుచేసి యెవ్వరికి దొరికినపీచు వారు తీసికొనిపోయి

యింటబెట్టు కొందురు. ఇది పనులకు మేలు కలిగించునదని వారి విశ్వాసము.

ఈపండుగ నాంధ్రదేశ మందంతటను వ్యవసాయకులకు ప్రాముఖ్యమైనది.

విరుద్ధ

ఏమి విచిత్రమో వ్యవసాయ ప్రాధాన్యముగ నీభారత వర్షమందు మనుస్మృతి కాలమునుండియే వ్యవసాయము నిరసింపబడినది. ఇది శూద్రుల పనియనియే తలచినారు. ఇట్లు దృక్పథము మారిన నాటినుండియే కాబోలు ఏరువాక పున్నమకూడ వ్రతగ్రంథముల కెక్కకపోయెను. కాని తక్కువజాతులనబడు తక్కిన హిందువులందఱు మాత్రము బహుప్రాచీన సాంప్రదాయ సిద్ధమైన నీపండుగను జేయును మానకపోయిరి. పామరుల పండుగ యగుటచే వ్రతగ్రంథకారులును దీని జోలికి బోయినవారుకారు.

యథార్థ మాలోచించిన నీ ఏరువాక పున్నమనే సంస్కృతమందు “ఉద్వృషభయజ్ఞము”ని పూర్వకాలమరీదుజేయుచుండిరి. జైమినీయ న్యాయమాలా గ్రంథమందు హోలా కాధి కరణములొ నిట్లు మన పండుగ సూచనగానున్నది.

సూ॥ ఉద్వృషభయజ్ఞాదయ ఉదీత్యైః

శ్వేతమాసస్య పౌర్ణిమాస్యాం బలీవర్ధకా

అభ్యర్చ్య భావయంతి సోయవ ఉద్వృషభయజ్ఞః॥

